

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ΑΝΤΙ

Περίοδος Β'
Τεύχος 914
Παρασκευή
1 Φεβρουαρίου 2008
Τιμή: 4 ευρώ

ΕΣΥ
ΠΟΙΟΣ ΕΙΣΑΙ
ΠΑΛΙ;

ΑΠΟΡΡΗΤΟ!

ΒΟΥΛΕΥΤΙΚΟ
Η'
ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΚΟ;

ΔΙΑΦΘΟΡΑ

Γεωργιάδης

29.1.08

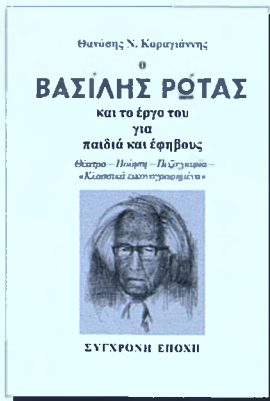

ΝΕΑ ΓΕΝΙΑ
ΝΟΕΜΒΡΗΣ 1944-ΣΕΠΤΕΜΒΡΗΣ 1945
 Συλλογή φύλλων σε φωτογραφική ανατύπωση

Ν. Στ. Μιχαλιώτης
ΤΑ ΕΚΤΑΚΤΑ ΣΤΡΑΤΟΔΙΚΕΙΑ
ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ 1946-1960

Θανάσης Ν. Καραγιάννης
Ο ΒΑΣΙΛΗΣ ΡΩΤΑΣ
και το έργο του για παιδιά
και έφηβους

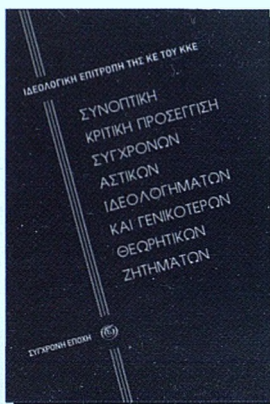
Στρ. Τσαμπίδης
ΣΤΗΝ ΑΓΚΑΛΙΑ ΤΗΣ ΕΡΓΑΤΙΚΗΣ ΤΑΞΗΣ

Α. Γκίκας
ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΣΤΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ
ΟΙΚΟΔΟΜΗΣΗΣ ΤΟΥ ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟΥ
ΣΤΗΝ ΕΣΣΔ

Θ. Πολιτόπουλος
Ο ΑΝΤΑΙΟΣ ΚΑΙ ΟΙ ΑΝΤΑΙΟΙ
Η Εθνική Αντίσταση ως ιδέα και πράξη

Ιδεολογική Επιτροπή της ΚΕ του ΚΚΕ
ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΣΥΓΧΡΟΝΩΝ
ΑΣΤΙΚΩΝ ΙΔΕΟΛΟΓΗΜΑΤΩΝ
ΚΑΙ ΓΕΝΙΚΟΤΕΡΩΝ ΘΕΩΡΗΤΙΚΩΝ ΖΗΤΗΜΑΤΩΝ

Η ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΙΚΗ ΔΙΕΘΝΗΣ
Θέσεις και Καταστατικό όπως ψηφίστηκαν
στο Β' Συνέδριο (6-25 Ιουλίου 1920)

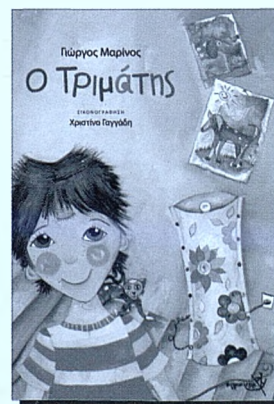
Γ. Παπασικονόμου
ΤΟ ΔΟΚΑΝΟ

Α. Τσάκαλης
ΤΟ ΜΙΚΡΟ ΧΩΡΙΟ ΤΗΣ ΛΙΜΝΗΣ

Α. Λαμπρινίδης
Η ΜΕΛΩΔΙΑ ΠΟΥ ΝΙΚΗΣΕ ΤΑ ΟΠΛΑ

Γ. Μαρίνος
Ο ΤΡΙΜΑΤΗΣ

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ

Σόλωνος 130, 106 81 Αθήνα. Τηλ.: 2103320800. Fax: 2103813354. <http://www.sep.gr>. e-mail: info@sep.gr
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: Μαυροκορδάτου 3, Τηλ.: 2103829835. 2103808132. Fax: 2103829814
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ: 1. Αθήνα, Μαυροκορδάτου 3, Τηλ.: 2103829835. 2103808132. 2. Θεσσαλονίκη, Πλάτωνος 7, Τηλ.: 2310283810.
 3. Γιάννενα, 28ης Οκτωβρίου 19, Τηλ.: 2651038090. 4. Κύπρος, Γαβριήλ Παππάς, Λάρνακα, Τηλ.: 24423617.

Περίοδος Β' • Έτος 35ο • Τεύχος 914

Παρασκευή 1 Φεβρουαρίου 2008

Τιμή τεύχους: 4 ευρώ

**ΑΝΤΙ – ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ
ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ**

Κωδικός εντύπου για τα ΕΛΤΑ: 1045

Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα

Τηλ. 210-7232713 – 210-7232819

Fax: 210-7226107

ANTI ON-LINE: <http://www.anti.gr>

e-mail: chparou@otenet.gr

ΕΚΔΟΤΗΣ-ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ: Χρήστος Γ. Παπουτσάκης

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΥΛΗΣ: Ελευθερία Παπουτσάκη

ΚΑΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Παναγιώτης Τσάρας

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΔΙΑΦΗΜΙΣΗΣ: Άννα Χριστάκη

ΕΚΤΥΠΩΣΗ: ΤΥΠΟΕΚΔΟΤΙΚΗ Α.Ε.

Λεύκης 134, Κρουσινί, τηλ. 210-6297600

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ:

Ετήσια συνδρομή: 26 τεύχη, Εξάμηνη: 13 τεύχη

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ: Εξαμ. 39 ευρώ, Ετήσια 78 ευρώ,

Οργανισμών, Τραπεζών, κ.λπ.: 200 ευρώ

Φοιτητική ετήσια: 70 ευρώ

ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ: ΕΥΡΩΠΗ - ΜΕΣΟΓ. ΧΩΡΕΣ:

Εξαμ.: 74 ευρώ, Ετήσια: 148 ευρώ,

ΗΠΑ - ΚΑΝΑΔΑΣ - ΑΣΙΑ - ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ:

Εξαμ. 100 δολ. ΗΠΑ, Ετήσια 200 δολ. ΗΠΑ

ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ - ΕΠΙΤΑΓΕΣ: Χρήστος Παπουτσάκης

Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα

ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΣ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΣ:

Εθνική Τράπεζα Ελλάδος:

172/40050660

ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: 6 ευρώ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ:

Για τα βιβλιοπωλεία της Αθήνας: Περιοδικό ANTI,

για τα βιβλιοπωλεία της Β. Ελλάδας:

Κέντρο του βιβλίου - Α. Πουλοκτσάκη και Σία Ε.Ε.

Λαοσάνη 3, Θεσσαλονίκη, τηλ. 2310-237463

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

• ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ: Αυτοί που έχουν πολλά να χάσουν...	4
• ΑΝΤΗΝΩΡ: Κάποιοι θέλουν μια Αριστερά «τηλεοπτικού ακροατηρίου»	6
• ΑΝΤΙ-ΘΕΣΕΙΣ	8
• ΗΜΕΡΟΔΗΚΤΗΣ	12
• Τ.Μ.: Η τελευταία ευκαιρία να σπάσει η κατάρα της «εικοσαετίας»	13
• Ρεπόρτερ: Τι κρύβεται πίσω από την προσπάθεια ανατροπής του πολιτικού σκηνικού	14
• E-mail	17
• Γιάννης Ανδρουλιδάκης: Ο ΣΥΝ αντιμέτωπος με τη διαχείριση της ευφορίας του	18
• Λαοκράτης Βάσσης: Η Αριστερά και η κρίση του δικομματισμού	20
• ΕΚΤΟΣ ΑΘΗΝΩΝ	21
• Οδυσσέας Αρβανίτης: Υποχώρηση των ελληνικών θέσεων στο Αιγαίο και στη Θράκη	22

ΑΦΙΕΡΩΜΑ ΣΤΙΣ ΚΥΠΡΙΑΚΕΣ ΠΡΟΕΔΡΙΚΕΣ ΕΚΛΟΓΕΣ

• Μιχάλης Πιερίης: Οι κρισιμότερες εκλογές για το μέλλον	24
• Σάββας Παύλου: Πέντε σημειώσεις για το μέλλον των Ελληνοκυπρίων	27
• Γιώργος Λουκαΐδης: Περί λύσης και περί κρίσης για τα διακυβευόμενα στο Κυπριακό	30
• Τάκης Χατζηδημητρίου: Σε νέα φάση το πολιτικό σύστημα της Κύπρου	32
• Ελένη Καρασαββίδου: Η ενεργειακή αντεπίθεση της Ρωσίας	34
• 10-20-30 ΧΡΟΝΙΑ ΑΝΤΙ	35
• ΚΟΣΜΟΔΡΟΜΙΟ	36
• ΓΡΑΜΜΑΤΟΚΙΒΩΤΙΟ	38
• ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ	39
• Θάνος Κωνσταντινίδης: Για τη Γιάννα Περασάκη	40
• Συνέντευξη του Βύρωνα Φιδετζή στον Φίλιππο Τσαλαχούρη: Η ΚΟΑ στην Κίνα	42
• Γιώργος Κυριακάκης: Ο Λυκούργος Αγγελόπουλος και η Βυζαντινή Μουσική	46
• Νίκος Βρατσάνος: Η χαμένη ευκαιρία του Public	48
• Δημήτρης Φιλιππίδης: RESIZE	49
• Δημήτρης Χαρίτος: Τζο Ράιτ: <i>Εξιλέωση</i> , Σέρτζαν Γκολούμποβιτς: <i>Η παγίδα</i>	51
• Γιώργος Κ. Μύραρης: Για τον Ρήγα Φεραίο	54
• Ελένη Κοσμά - Στέργιος Μήτας: Για για το <i>Έργο Τέχνης</i> του Β. Μπένγκιαμιν	58
• Σωτήρης Γουνελάς: Σοφία Σκοπετέα (1947-2007)	60
• ΒΙΒΛΙΟ	62
• ΣΥΛΛΟΓΗ	66

Σκίτσο εξωφύλλου: Δημήτρης Γεωργοπάλης

Επικοινωνήστε με το Αντί: www.anti.gr

ΑΥΤΟΙ ΠΟΥ ΕΧΟΥΝ ΠΟΛΛΑ ΝΑ ΧΑΣΟΥΝ...

ΘΑΥΜΑΣΤΕ σύνθεση και συγκρατείστε ονόματα: Θέμος Αναστασιάδης, Μάκης Τριανταφυλλόπουλος, Όλγα Τρέμη, Δημήτρης Καμπουράκης, Νίκος Χατζηνικολάου, Νίκος Κακαουνάκης, Γιώργος Κύρτσος, Τέρενς Κουίκ, Κώστας Χαρδαβέλας, Στέφανος Χίος, Γιάννης Πρετεντέρης και από κοντά Έλλη Στάη, Ιωάννα Μάνδρου. Ο θίασος διευρύνεται συνεχώς, δεδομένων και των αναγκών. Κοντά στα παλιά και αναγνωρίσιμα μέλη του ξεφυτρώνουν και νέα, που, ζηλεύοντας τη «δόξα» των πρώτων, διεκδικούν κι αυτά κάποιο μερίδιο.

ΑΣΤΕΡΕΣ, όλοι αυτοί, της τηλεόρασης, πρωταγωνιστές των αποκαλούμενων και ενημερωτικών εκπομπών (δημοσιογράφοι, «δημοσιογράφοι» και δημοσιογράφοι-εκδότες), οι οποίοι εδώ και χρόνια διαπληκτίζονται καθημερινά από τα παράθυρα των καναλιών, φωνάζοντας, τάχα από αγανάκτηση, εκφράζοντας θέσεις και απόψεις επί παντός επιστητού, αποκαλύπτοντας υπαρκτά ή ανύπαρκτα σκάνδαλα και στήνοντας δίκες κατά των πάντων, με κύριο στόχο να αυξήσουν τα νούμερα της τηλεθέασης και παράλληλα να παίξουν τα διάφορα πολιτικά, οικονομικά και άλλα παιχνίδια που εξυπηρετούν τα αφεντικά τους.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ όλων αυτών ήταν οι δήθεν ενημερωτικές εκπομπές να μετατρέπονται σε μια ανήθικη όσο και επικίνδυνη εικονική πραγματικότητα, ιδιαίτερα καθώς αυτή επηρέαζε άμεσα την κοινή γνώμη, δημιουργώντας μια στενή σχέση μαζί της, σε βαθμό που οι «πρωταγωνιστές» άρχισαν να επαίρονται ότι «ξέρουν τι θέλει ο κόσμος», απαντώντας με τον τρόπο αυτό στις όποιες επικρίσεις διατυπώνονταν κατά καιρούς σε βάρος τους.

ΤΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ δεν είναι, βεβαίως, καινούριο. Το ζήσαμε στην περίοδο του σκανδάλου Κοσκωτά, όταν αναδείχθηκαν οι διάφοροι Βλαστάρηδες, Ρουμπάτηδες και άλλοι. Ήταν η εποχή που άνοιγε ο δρόμος για τις τηλεοπτικές βεντέτες. Που άρχισαν να μετρούν τις μετεγγραφές με εκατομμύρια (δραχμές, τότε), στη βάση των διασυνδέσεων και της ικανότητας να φέρνουν πολιτικούς στο στούντιο. Πράγμα όχι και τόσο δύσκολο, καθώς είχαν αρχίσει να μετρούν η δημοσιότητα για τα πολιτικά πρόσωπα και η τηλεθέαση για τα κανάλια.

ΣΗΜΕΡΑ η κατάσταση έχει εξελιχθεί. Στην πραγματικότητα, έχει ξεφύγει από κάθε έλεγχο. Οι «πρωταγωνιστές» απέκτησαν περισσότερη δύναμη. Δύναμη να εξουσιάζουν πρόσωπα και καταστάσεις, να προκαλούν και να ρυθμίζουν εξελίξεις. Μια δύναμη που τους επιτρέπει να έχουν «αυλές» (με πολιτικούς, επιχειρηματίες, κρατικούς λειτουργούς) και η οποία μεταφράζεται πλέον και σε χρήμα, πολύ χρήμα. Έτσι, για ορισμένους θεωρείται «φυσικό» να έχει ο Θέμος 5,5 εκατομμύρια ευρώ αυτή τη φορά στο λογαριασμό του.

ΤΟ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΟ δημοσιογραφικό πρόβλημα που προκύπτει ωστόσο είναι ότι οι δημοσιογράφοι μετατρέπονται οι ίδιοι σε είδηση. Γίνονται, με λίγα λόγια, οι ίδιοι τα αντικείμενα του ελέγχου, σε διαμετρική αντίθεση με αυτό που αποτελεί το ρόλο τους: να ελέγχουν την εξουσία. Πλέον ζούμε σε έναν εικονικό μικρόκοσμο όπου ο ένας δημοσιογράφος ελέγχει τον άλλο, μέχρι να βγει στην επιφάνεια η δικιά του ατασθαλία. Και το γαϊτανάκι αυτό δεν φαίνεται να τελειώνει.

ΠΟΙΟΣ ασκεί λοιπόν έλεγχο σ' αυτόν το φαύλο κύκλο; Η απάντηση αναζη-

τείται μάταια, και αυτό συνιστά ένα δομικό πρόβλημα δημοκρατίας στη σημερινή Ελλάδα. Ασφαλώς τελικός και μοναδικός κριτής είναι πάντα ο λαός. Όμως στην προκειμένη περίπτωση πρόκειται για έναν λαό που όχι μόνο στερείται την πληροφορία από αυτούς που θα όφειλαν να του την κομίζουν –για να χρησιμοποιήσουμε μια έκφραση του συρμού των ημερών–, αλλά και βομβαρδίζεται καθημερινά από στρεβλώσεις και ψεύδη από αυτούς που έχουν συμφέρον από κάτι τέτοιο.

Ο ΣΠΟΥΔΑΙΟΣ Αμερικανός τραγουδοποιός Μπομπ Ντίλαν είχε κάποτε πει ότι δεν διαβάζει ποτέ τους *Νιου Γιork Τάιμς* ούτε την *Ουάσιγκτον Ποστ*. «Οι άνθρωποι αυτοί», εξηγούσε, «έχουν πολλά να χάσουν και δεν πρόκειται να το ρισκάρουν λέγοντας την αλήθεια». Βρισκόμαστε ακριβώς σε αυτό το σημείο. Όλο αυτό το δημόσιο πλέγμα –και μαζί του η λεγόμενη 4η εξουσία– έχουν πολλά να χάσουν. Δεν το ρισκάρουν λέγοντας την αλήθεια.

ΔΕΝ ΜΕΝΕΙ παρά να στραφούμε σε αυτούς που δεν έχουν να χάσουν τίποτα. Και δεν είναι και λίγοι. Στην Ελλάδα, πίσω από τους λίγους βολεμένους, πίσω από τα παλιά και νέα τζάκια των εκδοτών και των εργολάβων, πίσω από τους δημοσιογράφους που έβγαλαν εκατομμύρια ευρώ συνδιαλασσόμενοι με την εξουσία και όχι ελέγχοντάς την, υπάρχουν εκατομμύρια άνθρωποι που συνειδητά ή υποσυνείδητα υποφέρουν από την παραγωγική στασιμότητα, την πολιτιστική ένδοια και την περιρρέουσα μοιρολατρία.

ΑΝ ΚΑΠΟΙΟΣ έχει συμφέρον να αλλάξουν τα πράγματα στην Ελλάδα, είναι αυτοί οι άνθρωποι. Και αν μένει ένα ερώτημα που μπορεί να γεννήσει την ελπίδα, είναι το πώς θα κινητοποιηθούν σχετικά. Για την Αριστερά αυτό είναι ένα πολύ κεντρικό στοίχημα. Αν αρκεστεί στο να απολαμβάνει εικονικούς τηλεοπτικούς θριάμβους, κάποτε η Ιστορία θα της ζητήσει το λόγο. Και θα είναι πολύ αυστηρή.

ΑΝΤΙ

Ενώ εκλέγεται ο νέος αρχιεπίσκοπος...

Κάποιοι θέλουν μια Αριστερά «τηλεοπτικού ακροατηρίου»...

Με δυσκολία διαβάζω στην πέτρα την αρχαία «Κύ[ρι]ε Ιησού Χριστέ». Ένα «ψυ[χ]ήν» διακρίνω.
«Εν τω μη[νί] Αθύρ» «Ο Λεύκιος] ε[κοιμ]ήθη».
Κ.Π. Καβάφης: *Εν τω Μηνί Αθύρ*

ΥΣΤΕΡΑ από μια σκληρή και άνιση μάχη με τον καρκίνο, ο αρχιεπίσκοπος Αθηνών Χριστόδουλος (κατά κόσμον Χρήστος Παρασκευαΐδης) κοιμήθη: Ήταν 5.50 το πρωί της 28ης Ιανουαρίου, εννέα χρόνια και εννέα μήνες, ακριβώς, μετά την πανηγυρική εκλογή του, το 1998, στον αρχιεπισκοπικό θρόνο. Φυσικά, και για τους αρχιεπισκόπους, ισχύει το «ως άνθος μαραίνεται, και ως όναρ παρέρχεται, και διαλύεται πας άνθρωπος» –καταπίως υποβάλλει η ακολουθία εις κεκοιμημένους... Παραμένει, πάντως, γεγονός ότι την εκδημία του αρχιεπισκόπου «αξιοποίησε» ακόμα και η μιντιακή μας ζούγκλα, αφού, για πρώτη φορά, ύστερα από ένα μήνα, σκέφθηκε να πλουτίσει τη μοναδικότητα του DVD-gate με στοιχεία από τη ζωή και δράση του μακαριστού σήμερα αρχιεπισκόπου Χριστόδουλου.

ΚΑΤΑ ΤΑ ΑΛΛΑ, ακόμα και όσοι έγραψαν ότι, για την αξιολόγηση του έργου ενός δημοσίου ανδρός, δεν πρέπει να βιαζόμαστε (ακριβώς επειδή η κρίση επηρεάζεται από το συναίσθημα της απώλειας και τη συγκίνηση των στιγμών), τελικά διατύπωσαν γνώμη. Και οι απόψεις, ως συνήθως, στασιάζονται. Για τον Ι.Κ. Πρετεντέρη, αρθρογράφο

του Βήματος, λόγου χάρι, ο εκλιπών μπορεί να ήταν «ο πλέον χαρισματικός ιεράρχης της πρόσφατης ιστορίας», πλην τα κατάφερε χάρις στους χειρισμούς του, «να οδηγήσει την Εκκλησία της Ελλάδος με την υπόθεση των ταυτοτήτων στη μεγαλύτερη ήττα της –και σε μερικές ακόμη ταλαιπωρίες».

ΚΑΤΑ την εκτίμηση του Αντώνη Καρκαγιάννη, στην Καθημερινή (καλώς ήρθες, αγαπητέ συνάδελφε, στη στήλη σου...), ο μακαριστός Χριστόδουλος «ήταν αναμφισβήτητα ηγέτης που ξεπερνούσε τα όρια της Εκκλησίας», ενώ το άλλο μεγάλο του χάρισμα ήταν ο λόγος του. Και αμέσως παρακάτω: «Σε μια εποχή που οι εκκλησιαστικοί και πολιτικοί ηγέτες απευθύνουν λόγο ξύλινο, υποκριτικό και ψευτικό, όπου ο ακροατής ξέρει ποια είναι η επόμενη φράση, ο αρχιεπίσκοπος Χριστόδουλος είχε την τέχνη να ξαφνιάζει και να διεγείρει το ακροατήριό του με λόγια κοινά, απλά και, κυρίως, ευθύβολα. Περισσότερο από τους πολιτικούς, ανάνεωσε τον δημόσιο λόγο».

«ΜΕΤΕΦΕΡΕ ΤΟΝ ΑΜΒΩΝΑ ΣΤΗΝ ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ, ΤΟ ΘΥΣΙΑΣΤΗΡΙΟ ΣΤΙΣ ΠΛΑΤΕΙΕΣ...»

ΑΠΟ ΜΙΑΝ άλλη σκοπιά κρίνει την πολιτεία του τεθνεώτος αρχιεπισκόπου ο αρθρογράφος της Αυγής Νίκος Φύλης: Ωραίο να εξαγγέλεις: «ο αποθανών δεδικαίωται», κ.λπ., αλλά μερικά πράγματα πρέπει να λέγονται, ακριβώς επειδή είναι πράξη σεβασμού προς τον τεθνεώτα η κριτική για τις επιλογές που ενσυνείδητα έκανε: «Ο Χριστόδουλος μετέφερε τον άμβωνα

στην τηλεόραση, το θυσιαστήριο και τα λάβαρα στις πλατείες, διεκδίκησε και πέτυχε πολιτικό ρόλο, δηλαδή, υπήρξε πρόσωπο που εκτόξευσε και δέχθηκε την κριτική, αντιμετώπισε τους πολίτες συχνά ως θρησκόληπτους πιστούς, επιχειρώντας να αναβιώσει το ρόλο της Εθναρχεύουσας Εκκλησίας, αμφισβητώντας την κοσμική συγκρότηση της κοινωνίας και του κράτους. Από πολλούς έχουν επισημανθεί οι ομοιότητες με τους αγιατολάδες».

ΠΕΡΑ ΑΠΟ τους πολιτικούς σχολιαστές, γνώμη, για τη δεκαετία Χριστόδουλου, έχει, όμως, και ο απλός πολίτης, ο απλός θρησκευόμενος της Ελλάδας, ο οποίος επανειλημμένα –κατά καιρούς– διατύπωνε ερωτήματα, χωρίς να παίρνει απαντήσεις: Πώς νοείται ο αρχιεπίσκοπος Αθηνών να μην επιτρέπει τη λειτουργία γραφείου εκπροσωπήσεως του Οικουμενικού Πατριαρχείου στην... Αθήνα; Αλλά και πώς νοείται ο ίδιος ο Οικουμενικός πατριάρχης κ. Βαρθολομαίος να πέμψει γραφή στον αρχιεπίσκοπο Χριστόδουλο, με περιεχόμενο όπως: «... Επί δε των ημερών της Υμετέρας περιουποδίστου και Φιλτάτης Μακαριότητος, επέρωτο να φθάσωμεν εις σχεδόν εμπόλεμον κατάστασηιν, γενόμενοι θέατρον αγγέλους και ανθρώπων».

ΑΠΟ ΤΗΝ άλλη, ο απλός πολίτης (θρησκευόμενος ή μη) δεν μπόρεσε να συγχωρέσει την «τοποθέτηση» Χριστόδουλου απέναντι στην επτάχρονη τυραννία («δεν ήξερα πως υπήρχε η ΕΑΤ/ΕΣΑ, πως γίνονταν βασιανιστήρια, εγώ, τότε, διάβαζα...») ή τα πάρε δώσε

του αρχιεπισκόπου με τύπους όπως ο Βαβύλης ή το πώς αντιλαμβάνονταν την κάθαρση (ή «αυτοκάθαρση») στους κόλπους της Ιεράς Συνόδου.

ΓΑΙΟΣ ΙΟΥΛΙΟΣ: ΚΑΙ ΚΑΙΣΑΡ ΚΑΙ ΥΠΑΤΟΣ ΠΟΝΤΙΦΙΚΑΣ, ΚΑΙ...

ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ενός τρέχοντος «Πολιτικού Δεκαπενθημέρου», δεν είναι δυνατόν να κρίνεις –η στήλη, άλλωστε, δεν είναι αρθρογραφική– όλα τα *συν* και *πλην* του κοιμηθέντος αρχιεπισκόπου. Ο ίδιος υποστήριζε ότι «δεν πάει για εθνάρχης ή πρωθυπουργός» και ότι δεν προτίθεται ν' αμφισβητήσει την «πολιτική τους επικυριαρχία». Στην πράξη, όμως, το αξίωμα (και μόνον) του αρχιεπισκόπου –με ό,τι αυτό συνεπάγεται ή ορίζεται, από πλευράς παραδόσεων– δεν τον ικανοποιούσε, δεν του ήταν αρκετό. Του άρεσαν, μου λένε, βιβλία (όπως, λόγου χάρη, *Αι ειδοί του Μαρτίου* του Thornton Wilder), όπου ο Γάιος Ιούλιος δεν προβάλλεται μόνον ως Καίσαρ, αλλά και ως Ύπατος Ποντίφικας και Δικτάτορας του ρωμαϊκού λαού, και... Πάντως, το μόνο βέβαιο, την ώρα που στοιχειοθετούνται οι γραμμές αυτές, είναι ότι ο μακαριστός Χριστόδουλος, επρόκειτο να οδεύσει, χθες Πέμπτη, στη «γη του Κυρίου» (ακόμα και για έναν αρχιεπίσκοπο ισχύει το «Γῆ εἰ καὶ εἰς γῆν ἀπελεύσει») και ότι η εκλογή του νέου αρχιεπισκόπου έχει ορισθεί για την Πέμπτη 7 Φεβρουαρίου.

ΤΗΝ ΙΔΙΑ αυτή ημέρα, ο ανακριτής Δ. Οικονόμου αναμένεται να άρει το απόρρητο των καταθέσεων γύρω από την υπόθεση Ζαχοπούλου (οπότε θα δοθούν στους συνηγόρους οι δικογραφίες, με ό,τι αυτό συνεπάγεται για ορισμένους κυρίους ή κυρίες...), ενώ την ίδια μέρα ο Ευ. Βενιζέλος παρουσιάζει το νέο βιβλίο του, με τίτλο *Προς μια μετά-αντιπροσωπευτική δη-*

μοκρατία. Οι θεσμικές προϋποθέσεις μιας άλλης πολιτικής. Την τελευταία στιγμή, ο «Βαγγέλης» (όπως άρχισε να προσφωνεί τον Ευ. Βενιζέλο το *Βήμα*, κατά το πρότυπο του «Γιώργος») αποφάσισε να αναβάλει τη συγκρότηση του Ομίλου.

ΕΠΙΔΙΩΚΟΥΝ ΜΙΑ ΑΡΙΣΤΕΡΑ «ΤΗΛΕΟΠΤΙΚΟ ΑΚΡΟΑΤΗΡΙΟΥ»

ΣΤΟ ΜΕΤΑΞΥ, πολλές ευχές εισέπραξε, για επιτυχία στις επικείμενες προεδρικές κυπριακές εκλογές, ο γενικός γραμματέας του ΑΚΕΛ και πρόεδρος της Κυπριακής Βουλής Δημήτρης Χριστόφιας, κατά την πρόσφατη επίσκεψή του, στο πυρόπληκτο χωριό Αγία Άννα (Ηλείας), ενώ, στην ίδια την Κύπρο, διάχυτη είναι η αίσθηση ότι εκλογή του Δ. Χριστόφια στο ύπατο αξίωμα της Κυπριακής Δημοκρατίας, «θα δημιουργήσει νέες δυνατότητες για την έξοδο του Κυπριακού από το σημερινό τέλμα του».

ΚΑΙ ΕΝΩ η μάχη των αντιπροσώπων για το 5ο σενάριο του ΣΥΝ μπαίνει στην τελική ευθεία, εντύπωση προκαλεί, σε πολλά στελέχη του κόμματος, ο έρωτας που κατέλαβε ξαφνικά ορισμένους (μονοθεματικούς, κατά κανόνα) τηλεοπτικούς ραδιοσταθμούς, με στόχο –όπως επισημαίνεται– «τη διαμόρφωση μιας αριστεράς τηλεοπτικού ακροατηρίου».

Εικάζεται ότι η προσπάθεια αυτή δεν θ' αποδώσει. «Οι αποφάσεις μας, η εκλογή της ηγεσίας και του προέδρου μας –σημειώνει ο Γιάννης Μπαλάφας στην *Αυγή*– είναι υπόθεση των συλλογικών μας διαδικασιών και μόνο αυτών».

ΑΝΤΗΝΩΡ

Γραφείτε συνδρομητές στο Αντί

Το Αντί κυκλοφορεί από τη Μεταπολίτευση, συνεχίζοντας μιαν ιστορία που άρχισε μέσα στη δικτατορία. Στα τεύχη του καταγράφεται η πολιτική και πολιτιστική ζωή της χώρας.

Γραφείτε συνδρομητές στο Αντί

για να εξασφαλίσετε τη συνεχή και αντικειμενική ενημέρωσή σας.

ΜΟΛΥΒΙΞ

- Η υπόθεση Ζαχόπουλου εξακολουθεί να κυριαρχεί στα βραδινά και -επιεικώς- τελείως άθλια τηλεοπτικά δελτία.
- Λαμόγια πάσης φύσεως και (κυρίως πράσινης) αποχρώσεως «συνωστούνται»

(μεγάλη γλωσσοπλάστρια Ρεπούση) στα τηλεπαράθυρα των οχτώ, βομβαρδίζοντας μας με αναλύσεις, πληροφορίες και εκτιμήσεις.

- Κραυγές, αλαλαγμοί και κηρύγματα για την ηθική που χάθηκε
- Κι όταν τα ακούς από τους πλέον ανήθικους, τρελαίνεσαι.
- Ή σπας την τηλεόραση ή, όταν δεν σου περισσεύουν, επειδή φρόντισε γι' αυτό ο τ. καταλληλότερος και συνεχίζει στο δρόμο του ο Κωνσταντίνος ο Μικρός, τότε όλα σε οδηγούν στην καφετέρια της γειτονιάς.
- Αλλά και κει μια από τα ίδια.
- Πιτσιρικάδες λένε ανέκδοτα για την ιστορία και οι ενήλικοι, ανάλογα με την πολιτική τους απόχρωση, το γυρίζουν στο πολιτικό και το αύριο της χώρας.
- Τώρα για ποιο αύριο να μιλήσεις με τον Κωστάκη και τον Γιωργάκη, αυτό είναι μια πονεμένη ιστορία.
- Τι να σου κάνουν κι αυτά τα παλικάρια;
- Μήπως τους αφήνουν σε ησυχία;
- Ο πρώτος έχει μαζέψει όλα τα λουλούδια του μπαξέ.
- Εκεί που πάει να κλείσει μια τρύπα, του ανοίγουν δύο.

«ΖΟΥΓΚΛΑ» ΚΑΙ «ΜΑΥΡΗ ΤΡΥΠΑ»

Οι δήθεν σαρκαστικοί αυτοί τίτλοι είναι αρκούντως εκφραστικοί ενός μαύρου ήθους και μιας απύθμενης κυνικότητας των συνυπάτων της πειρατικής παραδημοσιογραφίας στον δύσμοιρο τόπο μας.

Μιας παραδημοσιογραφίας που θέριψε στην τρέχουσα φάση της Μεταπολίτευσης σε άμεση σχέση με τον παρακμαϊκό εκφυλισμό της πολιτικής και κοινωνικής μας γενικότερα ζωής. Που έχει όμως την αφετηρία της σε θλιβερές εκπτώσεις (όπως με το «νερό του Καματερού») αλλά και σε επικίνδυνες νοσηρότητες (όπως ο «αυριανισμός») του δημοσιογραφικού λειτουργήματος. Για να μην ξεχνιόμαστε.

Κι είναι, προφανώς, καθεαυτή η παραδημοσιογραφία πρόβλημα. Όχι όμως το μείζον, αν συγκριθεί με την απήχησή της. Γιατί αυτό είναι το πρόβλημα, το ότι δηλαδή ένα μεγάλο κομμάτι της κοινωνίας μας τρέφεται με τα λύματα αυτής της ενημερωτικής υποκοουλτούρας, ενώ ουκ ολίγοι επώνυμοι (βουλευτές, στελέχη όλων των κομμάτων, πλην του ΚΚΕ, μπράβο τους!, πνευματικοί άνθρωποι κ.ά.) παίζουν τον θλιβερό ρόλο της «γλάστρας», οποία κατάντια, στην τηλεοπτική διαδικασία παραγωγής αυτής της «λυματολόασης».

ΖΑΧΟΠΟΥΛΙΑΔΑ

Σφάζονται τα παλικάρια της τηλεοπτικής ανομοιογένειας, υπερασπιζόμενοι, ο καθεείς για τους δικούς του λόγους, την τιμή και υπόληψη του δημοσιογραφικού χωριού. Προβιβάστηκε πλέον με το έτσι θέλω η τηλεοπτική κοινότητα σε μια ηθοπλαστική «αριστοκρατία» που μέλημά της είναι η διαφύλαξη της κοινωνικής και ηθικής τάξης. Εάν δεν είχε ανακύψει η υπόθεση Ζαχόπουλου, κάποια άλλη παρόμοια θα έπρεπε να εφευρεθεί για να ανταλλάσσουν τα βέλη τους οι αντίπαλες δημοσιογραφικές παρατάξεις. Και να επιβεβαιώνουν φυσικά την κενόδοξη ρητορική, που μεγαλώνει περισσότερο την κοινωνική απογοήτευση και το κενό ενημέρωσης. Ολοφύρονται με υποκριτική ευχέρεια για την παραβίαση των ατομικών δικαιωμάτων, για το δημοσιογραφικό απόρρητο, για την κακοποίηση της αλήθειας και άλλα τινά. Όσο πιο πολύ πληθαίνουν τα σύννεφα της ειδησεογραφι-

Όπως είναι, παρομοίως, τραγικά ανησυχητικό το ότι σχεδόν στο σύνολό της η κοινωνία μας περίπου «βιώνει» τα περί τη σύγκρουση των πρώην εταίρων και συνυπάτων της παραδημοσιογραφίας ως επεισόδια κινηματογραφικής ταινίας του Κόπολα για τη μαφία. Σαν εικομική δηλαδή πραγματικότητα κι όχι σαν ευτελιστική πτυχή της δικής μας ζωής και πραγματικότητας.

Υπ' αυτή την έννοια, ας «ψαχτούμε» πολύ όλοι μας κι ακόμα πιο πολύ ας «ψάξουμε» επίσης όλοι μας αυτό το δυσώδες φαινόμενο, προτού βρεθούμε, ως κοινωνία, στο βούρκο της «ζούγκλας» και στον πάτο της «μαύρης τρύπας». Προπαντός προτού αρχίσουμε, από ένα σημείο και πέρα, να αναρωτιόμαστε αν τελικά μοιάζουμε εμείς σ' αυτούς ή αυτοί μοιάζουν σ' εμάς!

Η οργισμένη αντίδραση του Νίκου Κωνσταντόπουλου, που εγκαίρως είχε κρούσει τον κώδωνα του κινδύνου εις ώτα πολιτικών αρχηγών μη ακούοντα, πρέπει να γίνει καθολική αντίδραση της ελληνικής κοινωνίας: «Δεν δέχομαι», είπε ο Κωνσταντόπουλος, «ολόκληρη η Μεταπολίτευση να καταντήσει κλοτσοσκούφι της «ζούγκλας» και της «μαύρης τρύπας»». **Λ.Β.**

κής φλυαρίας τόσο πιο έντεχνα συσκοτίζονται οι διαστάσεις του προβλήματος. Να αναμένουμε την οριστική κάθαρση του δράματος στα επόμενα DVD, τα οποία παραμένουν ο μοναδικός αξιόπιστος θεσμός;

ΣΩ.ΛΕ.

ΑΠΟ ΤΟΝ ΜΑΡΣΑΛ ΣΤΟΝ ΓΚΕΪΤΣ

Φαίνεται ότι στην Ελλάδα το βασικό μας πρόβλημα είναι οι σεξουαλικές προτιμήσεις των συνεργατών του πρωθυπουργού και όχι η διαχείριση του δημόσιου χρήματος και η κατεύθυνση των κρατικών επενδύσεων. Πώς αλλιώς να εξηγήσουμε το γεγονός ότι, ενόσω όλη η χώρα αναμένει με αγωνία να μάθει τι ακριβώς λέει ο Ζαχόπουλος στο DVD για το κορμί του και τον Καραμανλή, κιχ δεν ακούγεται για την παράδοση του συνόλου της έρευνας που παράγεται στην Ελλάδα στη Microsoft του Μπιλ Γκέιτς, μέσω της ίδρυσης του «Κέντρου Καινοτομίας Microsoft».

Πάντως η επίσκεψη Γκέιτς στην Ελλάδα είχε ένα άρωμα από τα χρυσά '50s και τις επισκέψεις των αμερικανών αξιωματούχων. Ήρθε, του υπέβαλαν τα σέβη τους κυβέρνηση και αξιωματική αντιπολίτευση, υπέγραψε και 2-3 αποικιακού τύπου συμφωνίες και απήλθε.

Γιαν. Ανδρ.

του Χρ. Παπανίκου

ΟΛΑ ΤΑ ΕΧΕΙ Η ΜΑΡΙΩΡΗ...

Το στοίχημα της επιβίωσης στο ΠΑΣΟΚ διατηρείται ανοιχτό στο διηνεκές. Όσοι πιστοί στις νέες ιδέες ας σπεύσουν να στοιχηματίσουν στα κουρασμένα άλογα και στους απογοητευμένους αναβάτες. Από τι έχει ανάγκη το ΠΑΣΟΚ προκειμένου να δεχθεί μια γενναία πολιτική μετάγγιση; Οι δεξαμενές σκέψης προτείνουν τη σύσταση ομίλων ή λεσχών με έναν απλουστευτικό σχεδιασμό, που είναι σαν να περιφρονεί τα διδάγματα του παρελθόντος και τη δυναμική του εκλογικού σώματος. Η

δυσaréσκεια για τα τρωτά του δικομματισμού άραγε μπαλώνεται με δελεαστικές διακηρύξεις, οι οποίες δεν ακυρώνουν τις ευθύνες της εποχής ΠΑΣΟΚ; Οι όμιλοι προάγουν τη σκέψη και γεννούν ιδεολογία, εξουδετερώνοντας τα μικρόβια που κουβαλά ο οργανισμός του ΠΑΣΟΚ; Φαίνεται ότι στο πράσινο στρατόπεδο έχουν την πολυτέλεια να βλέπουν το χρόνο ως κάτι ατελείωτο, γι' αυτό αφήνουν τις ευκαιρίες να περνάνε και να χάνονται...

ΣΩ.ΛΕ.

ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ: ΑΠΟ ΠΟΥ ΠΕΦΤΟΥΝ ΟΙ ΒΡΥΞΕΛΛΕΣ;

Οτι αποτελούμε τον μόνιμο περιγέλο της ΕΕ με τις επιδόσεις μας στον τομέα του περιβάλλοντος, αυτό προφανώς κανέναν δεν εκπλήττει. Τα πράγματα όμως έχουν ξεφύγει από τα όρια της διπλωματικής αβρότητας, και αυτό γίνεται αντιληπτό από τα μένα που πνέει ο αρμόδιος επίτροπος Σταύρος Δήμας κατά της ηγεσίας του ΥΠΕΧΩΔΕ. «Η μόνη χώρα με την οποία δεν έχω επαφή στις Βρυξέλλες είναι η Ελλάδα», δηλώνει ο κ. Δήμας εκφράζοντας έτσι τη δυσaréσκειά του για την έλλειψη συνεργασίας με το ΥΠΕΧΩΔΕ και την απροθυμία της Ελλάδας να δημιουργήσει αξιόπιστους μηχανισμούς για την καταγραφή και αξιολόγηση των εκπομπών. Για λόγους που μόνο αυτός γνωρίζει, ο κ. Σουφλιάς όχι απλώς έχει χάσει το δρόμο για τις περιβαλλοντικές υπηρεσίες στις Βρυξέλλες, αλλά δεν συμβάλλει με τις απαραίτητες ενέργειες για να προχωρήσει η εφαρμογή της ευρωπαϊκής περιβαλλοντικής νομοθεσίας. Δεν είναι λίγες οι φορές που η Ελλάδα έχει παραπεμφθεί στο Ευρωδικαστήριο για μη τήρηση της σχετικής νομοθεσίας.

Το μέλλον πάντως διαγράφεται λαμπρό: Στο θέμα των αποβλήτων δεν έχουμε κάνει τίποτα, η μόλυνση του Ασωπού προχωρά ανεμπόδιστα, ενώ στο Ελληνικό το πρόγραμμα της τσιμεντοποίησης αναμένεται να κατασπαράξει το πράσινο. Στα πόσα πρόστιμα άραγε ενεργοποιείται το «εθνικό φιλότιμο» και παίρνει μπροστά η μηχανή για την παραγωγή επιτέλους κυβερνητικού έργου;

ΣΩ.ΛΕ

του Πάνου

ΜΟΛΥΒΙΕΣ

- Ο Κωστάκης έχει και τον επίτιμο από κοντά, που με την κόρη και τον γιο, από δω το πάει από κει το φέρνει, όλο και βάζει τις παγίδες του.
- Κι είναι μανούλα ο ψηλός σ' αυτά.
- Ο Georges πάλι έχει μπλεξίματα με τον Βαγγέλα του Βορρά.
- Πώς την είδε κι αυτή η ψυχή;
- Ντε και καλά θέλει να σώσει τη χώρα.
- Καλά, δικέ μου, εμάς μας ρώτησες;
- Κι αν ο όμιλος που προαναγγέλλεις περιλαμβάνει τους πανεπιστημιακούς που διάβασα στα κυριακάτικα φύλλα, ένα σου λέω.
- Άντε γεια.
- Τους ξέρουμε από το πάλαι πότε ΚΚΕ εσ.
- Πολύ μπλα μπλα και επί της ουσίας το απόλυτο τίποτα.
- Το πολύ κανέναν καφέ στο Κολωνάκι και κυρίως άρθρα στο Συγκρότημα και ξεκοκάλισμα ευρωπαϊκών προγραμμάτων.
- Βαγγέλα, πρόσχεέ τους.
- Χίλιες φορές με την Κούρκουλα και τον Κουλούρη παρά μ' αυτούς.
- Θα με θυμηθείς.
- Είδες και τα παθήματα του τ. καταλληλότερου.
- Αυτούς είχε κοντά του.
- Ποιο ήταν το αποτέλεσμα;
- Οι πιο πολλοί ούτε καλημέρα δεν του λένε.
- Τέλος πάντων.
- Μεγάλο παιδί είσαι, άκρες (και τι άκρες) διαθέτεις, κάνε ό,τι σε φωτίσει ο θεός.
- Όσο κονταίνει το μαγαζί σας, εμείς ευχαριστημένοι είμαστε.

ΜΟΛΥΒΙΕΣ

- Θα μου πεις ότι έχεις κοντά σου τον Μπίστη και τον Κοψίδη.
- Αυτό είναι το μόνο που με κάνει σκεπτικό, και βλέπω να έχεις πιθανότητες να φτιάξεις κάτι αξιοπρεπές.
- Κοψίδης και Μπίστης είναι γίγαντες της πολιτικής.
- Αλήθεια, ο Πέτρος (ένανς είναι ο Πέτρος) με Βαγγέλα ή Georges έχει συνταχθεί;
- Όπως και να το κάνουμε, έχει το βάρος του.
- Ας γυρίσουμε όμως στη Ζαχοπουλιάδα.
- Η εμπλοκή και κυρίως το ξεβράκωμα των γνωστών τηλεδημοσιογράφων είναι εντυπωσιακά.
- Το τι ξερνούν κάθε μέρα δεν λέγεται.
- Αστρονομικά ποσά σε προσωπικές καταθέσεις.
- Καρφώματα φίλων και κολλητών τους.
- Υπουργοί παπαγαλάκια.
- Όχι πως δεν τα ξέραμε.
- Απλώς όσα κουβεντιάζαμε μεταξύ μας τόσα χρόνια τώρα φόρα παρτίδα τα «απολαμβάνουμε» στο γυαλί.
- Κάποιοι επιμένουν για την «παρθενία» τους.
- «Δεν είδαμε», «μόνο ακούσαμε», «τηρούμε στο ακέραιο τη δεοντολογία» και άλλα φούμαρα.
- Έχουν αντικαταστήσει εδώ και χρόνια τον Αυλωνίτη, τη Βασιλειάδου, τον Ρίζο και τον Σταυρίδη.
- Μόνο που οι μακαρίτες ηθοποιοί είχαν ταλέντο και έβγαζαν γέλιο.

Όσοι το θυμούνται αναφέρθηκαν στο «γιαούρτωμα» το οποίο έφαγε ο Θέμος στην Ελευθεροτυπία, όπου εργαζόταν τότε, από τα μέλη του Ρήγα, με τον Μιχάλη Σαμπατακάκη. Πέρασαν 11 χρόνια. Πάντως είχε υπάρξει έντονη συζήτηση τότε μεταξύ της διεύθυνσης της εφημερίδας (Σεραφεΐμ Φυντανίδης) και αναγνωστών της Ε. Αναδημοσιεύουμε ένα χαρακτηριστικό σχόλιο – υπερασπιστικό του Θέμου – από την Ελευθεροτυπία της 15/1/1996.

«Αυτοί που φροντίζουν για μας

- Χρ. Πριτσαπίδουλας ή Γιαννακόπουλος
- Π. Βενάρδος
- Κ. Στεριώτης
- Γκ. Τσιόφι
- Γ. Κατσανεβάκης

Αυτοί γνωρίζουν καλά τα

ΤΟ ΜΕΓΑΛΟ ΠΗΔΗΜΑ

Δοξάσθηκε ως αθλητής στο άλμα εις μήκος ο Κουκουδήμος, αν και στις περισσότερες των περιπτώσεων δεν απέφευγε τα άκυρα άλματα. Ένα και καλό ώστε να κερδίσει μια από τις πρώτες θέσεις. Προκειμένου λοιπόν να ισοσκελίσει τις αθλητικές απώλειες σκέφθηκε να κάνει το μεγάλο άλμα, να δρασκελίσει την ασημαντότητα του παρόντος με την απόκτηση μιας θέσης στο πάνθεον της δημοσιότητας. Το παράπτωμα όμως είναι ότι σαν άλλος βιονικός άνδρας έχασε το μέτρο της μυϊκής δύναμης και εκτινάχθηκε έξω από τα όρια της λογικής νομιμότητας. Και τώρα αναμένει να έρθει η δικαίωση με την αρωγή και την προστασία του Μάκη...

ΣΩ.ΛΕ.

του Χρ. Παπανίκου

ΟΤΑΝ ΘΡΕΦΑΝ ΤΟ ΘΗΡΙΟ

όρια ανάμεσα στην ελευθερία του δημοσιογράφου και την ασυδοσία.

Γι' αυτούς η ελευθερία του δημοσιογράφου είναι ως εκεί που συμφωνούν. Από κει και πέρα αρχίζει η ασυδοσία.

Αυτοί γνωρίζουν καλά τα όρια ανάμεσα στην ηθική του δημοσιογράφου και την ανηθικότητα.

Αυτοί γνωρίζουν επακριβώς πού πρέπει να σταματά το χιούμορ και η πολιτική σάτιρα, όταν μάλιστα δεν γίνεται επιλεκτικά, αλλά στρέφεται κατά των πάντων.

Αυτοί γνωρίζουν τι πρέπει και τι δεν πρέπει να διαβάζει ο πολίτης.

Αυτοί γνωρίζουν ποιο είναι το καλό και ποιο το κακό βήμα για να εκφράζεται ένα μέλος της ΕΣΗΕΑ.

Το μόνο που προφανώς δεν γνωρίζουν είναι η μεγάλη τρύ-

πα που ανοίγουν στην υπόθεση της ελευθεροτυπίας.

«Ε»

ΥΓ. Για την ιστορία σημειώνουμε ότι οι πέντε αυθεντίες αποτελούν τα μέλη του πρωτοβάθμιου Πειθαρχικού της Ενώσεως Συντακτών Ημερησίων Εφημερίδων Αθηνών, που ομόφωνα διέγραψαν από τα μητρώα της τον Θέμο Αναστασιάδη για όσα έχει γράψει ως τώρα στη «Μαύρη Τρύπα». Δοξάστε τους!»

Πόσος λυρισμός για τα σκουπίδια του Θέμου! Και εκείνη η εξυπναδίστικη αναγραφή των ονομάτων! Υπήρξε βέβαια απάντηση σ' αυτό το σχόλιο. Θα επανέλθουμε άλλη φορά. Τώρα όμως θέλουμε απλά να θυμίσουμε ότι η ανοχή που περιέλαβε τον Θέμο, «όταν ανδρώνονταν το θείο», ήταν πολύ ευρεία.

X.N.

του Χρ. Παπανίκου

ΠΕΡΙ ΑΠΕΙΡΙΑΣ

Αραγε, όλοι αυτοί οι βουλευτές της ΝΔ που προτείνουν να συγχωρεθεί ο Κ. Κουκουδήμος επειδή είναι «άπειρος», τι ακριβώς εννοούν; Ότι δεν έχει προλάβει στους τέσσερις μήνες της θητείας του να μάθει ότι οι βουλευτές δεν έχουν αρμοδιότητα να διαμεσολαβούν μεταξύ διεφθαρμένων δημόσιων υπαλλήλων και παρανομούντων εκδοτών, προκειμένου να καλύπτονται αμφότερες οι παρανομίες ή ότι αν ήταν έμπειρος θα είχε φροντίσει η δράση του αυτή να μην γίνει βούκινο;

Και σε τελική ανάλυση, τι από τα δύο είναι χειρότερο;

Γιαν. Ανδρ.

ΣΥΜΠΛΕΥΣΕΙΣ

Είναι πράγματι περίεργες οι συμπλεύσεις που παρατηρούνται αυτές τις ημέρες στον αγώνα ορισμένων να σώσουν προσωρινά το δικομματισμό, επειδή όλα πρέπει να γίνουν ομαλά, μετά τις εκλογές. Έτσι, ο ΛΑΟΣ του κ. Καρατζαφέρη βγήκε και έδειξε κατευθείαν... Κόκκαλη διερωτώμενος: «Τι ήταν αυτό το 2% που έπρεπε να διανέμεται μέσω της INTRACOM σε ΟΛΑ τα ελληνικά πολιτικά κόμματα ανεξαιρέτως... δεξιά κι αριστερά;». Δύο ημέρες προηγουμένως, την Κυριακή, το δρόμο προς αυτή την κατεύθυνση είχε ανοίξει η *Καθημερινή* με τον τίτλο «Από την εποχή της ΣΤΑΖΙ στην οργή των μικρομετόχων». Όπου όμως ο συντάκτης του άρθρου διαπράττει ένα σοβαρό λάθος. επικαλείται ένα υπαρκτό έγγραφο της Στάζι το οποίο αναφέρει ότι «το 2%» από τις εισπράξεις των Ανατολικογερμανών και της INTRAKOM από τις δουλειές με τον ΟΤΕ «...έπρεπε να διανέμεται στα ελληνικά πολιτικά κόμματα». Το αυθεντικό όμως έγγραφο που δημοσίευσε πρώτο το *Αντί* πριν από... επτά χρόνια, στο τεύχος 706 του Μαρτίου 2001, αναφέρει κάτι εντελώς διαφορετικό. Ότι δηλαδή η προμήθεια προοριζόταν αποκλειστικά για το ΠΑΣΟΚ. Να λοιπόν πως μια μικρή αβλεψία του αρμόδιου συντάκτη μπορεί να δημιουργήσει μεγάλα προβλήματα.

Π.Κ.

του Χρ. Παναγιώτου

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΑ... ΚΟΛΠΑ

Η «Αναπτυξιακή», με την οποία το τρίο του *Πρώτου Θέματος* επιχειρήσει να εισπράξει 18.000.000 από την Τράπεζα Πειραιώς, συστάθηκε στις 20 Οκτωβρίου 2007 και όχι στο τέλος του Νοεμβρίου, όπως λένε. Τέλος Νοεμβρίου είναι που συμφώνησαν την πώληση των μετοχών της εφημερίδας στον εαυτό τους οι Θέμος, Μάκης και Καραμήτσος. Ενδιαφέρον: Στο τέλος Ιουλίου χαλάει η δουλειά με τον Λασκαρίδη. Στο τέλος Αυγούστου η Τράπεζα BNP στέλνει ραπόρτο στον Ζορμπά και στο ΣΔΟΕ για τα 5.500.500 του Θέμου. Τέλος Ιουλίου, Αύγουστο, Οκτώβριο και Νοέμβριο τραβάνε ο Θέμος και η γυναίκα του σταδιακά τα 5 εκατομμύρια από τον επίμαχο λογαριασμό. Από το τέλος του καλοκαιριού ο Μάκης ξέρει για τα πέντε εκατομμύρια. Τον Οκτώβριο ο Ζορμπάς κοινοποιεί στην Επιτροπή της Αρχής κατά του Ξεπλύματος την «υπόθεση Θέμου». Αρχές Νοεμβρίου ξεκινάει την έρευνα το ΣΔΟΕ... Ενώ ήταν όλα αυτά γνωστά στον Μάκη, πάει τέλος Οκτωβρίου και υπογράφει με τον Θέμο, ουσιαστικά για να τσεπώσουν από κοινού 7-8 εκατομμύρια ο καθένας, και μετά, όταν σκάει το σκάνδαλο Ζαχόπουλο, με τις γνωστές συνέπειες για τον Θεμομακισμό, ο Μάκης ξαφνικά γίνεται ρουσοπουλικότερος του Ρουσόπουλου και βαράει τον Θέμο. Καλά, για χαζούς περνάνε όλους τους υπόλοιπους;

Κ.Φ.

ΣΚΟΤΑΔΙ ΣΤΟ ΒΑΘΟΣ ΤΟΥ ΤΟΥΝΕΛ

Ολοένα και περισσότερο συζητιέται πλέον το ενδεχόμενο των πρόωρων εκλογών, αφού η έτσι κι αλλιώς μικρή κοινοβουλευτική πλειοψηφία των 2 εδρών της Νέας Δημοκρατίας έχει πλέον καταστεί και ηθικά διάτρητη. Με τη διαφορά ότι –αντίθετα με ό,τι συνέβαινε την προηγούμενη περίοδο– αυτή τη φορά οι πρόωρες εκλογές ούτε διέξοδο συνιστούν για την κυβέρνηση ούτε επίθεση προς τα εμπρός. Όπως έχουν διαμορφωθεί τα δεδομένα, η αυτοδυναμία μοιάζει αδύνατη για το πρώτο κόμμα, ακόμα κι αν η διάχυση ψήφων σε εξωκοινοβουλευτικά κόμματα ρίξει το όριο της κάτω από το 40%. Είναι λοιπόν λογικό ο Καραμανλής να αναζητήσει μέχρι τέλους άλ-

λες λύσεις. Ποιες μπορεί να είναι αυτές;

Η παραίτηση Κουκουδήμου μοιάζει δύσκολη, γιατί το τελευταίο που χρειάζεται αυτή τη στιγμή ο παλαιός πρωταθλητής του άλματος εις μήκος είναι να στερηθεί τη βουλευτική ασυλία. Η «μεταγραφή» κάποιου από τους λιγότερο ακραίους βουλευτές του ΛΑΟΣ ούτε εύκολη είναι, ούτε τις καλύτερες των εντυπώσεων θα δημιουργήσει. Και η συγκυβέρνηση με το ΠΑΣΟΚ θα ξαναβάλει την αξιωματική αντιπολίτευση στο παιχνίδι, στερώντας από τη ΝΔ το μοναδικό όπλο που διαθέτει αυτή την περίοδο. Δύσκολη εποχή για «καταλληλότερους».

Γιαν. Ανδρ.

ΜΟΛΥΒΙΕΣ

- Οι μαρκουσοφόροι των οχτώ απλά είναι λαμόγια και γελοίοι.
- Πρόβλεψη:
- Από τον εκτεταμένο δημοσιογραφικό βόρβορο ο μόνος που θα την πληρώσει είναι ο Χίος, γιατί τόλμησε να ξεβρακώσει το MEGA.
- Και η ΕΣΗΕΑ;
- Σιγά που θα ασχοληθεί με τέτοια ζητημάκια.
- Έχει σοβαρότερες δουλειές η πασοκονοδημοκρατική πλειοψηφία.
- Οπότε πάσο.
- Ο Λαζόπουλος πάντως το είπε μια χαρά.
- Άλλο δημοσιογραφικό απόρρητο κι άλλο εγκληματικό απόρρητο.
- Ή μήπως όχι «συνάδελφοι»;
- Ο Georges πάλι απειλεί να διαγράψει τον Βαγγέλα.
- Καν' το, χριστιανέ μου.
- Μας ζάλισες τον έρωτα.
- Μια ψυχή που είναι να βγει τι τη βασανίζεις;
- Πάντως άδεια από το Συγκρότημα δε θα πάρεις.
- Μήπως πρέπει λοιπόν να το ξανασκεφτείς;
- Ξέρεις, θα σου το κρατήσουν μανιατικό και δεν θα καλοπεράσεις.
- Μάστορες στα πσιώπια μαχαιρώματα οι του Συγκροτήματος.
- Το 'πιασες το υπονοούμενο;
- Το 2008, κατά πως φαίνεται, πάντως δεν είναι η χρονιά των παχουλών.

N. Μολ.

ΠΕΜΠΤΗ 17.1.2008

• Συνεχίζεται η δραματική πτώση στα χρηματιστήρια λόγω των κακών αποτελεσμάτων των τραπεζικών κολοσσών.

• Καθώς η πολιτική ζωή της χώρας κυλάει μέσα σε ένα επικίνδυνο νοσηρό κλίμα, με αγωνία παρακολουθούν στο Μέγαρο Μαξίμου το διογκούμενο κύμα δυσαρέσκειας της μεγάλης πλειονότητας των βουλευτών της Νέας Δημοκρατίας.

• Από το κακό στο χειρότερο. Μετά τον κοιμητή κρύβου και τον βουλευτή. Βλέπετε, το 152 είναι πολύ επικίνδυνος αριθμός.

• Νέες βαριές καταγγελίες από τον Μάκη προς τον Θέμο: υποστηρίζει ότι «ο κοιμητής είναι υπεύθυνος για το άλμα στο κενό».

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 18.1.2008

• Μονομαχία Καραμανλή – Αλαβάνου για το θέμα Ζαχόπουλου στη Βουλή, με τον πρωθυπουργό να σφουρίζει κλέφτικα! Το αστείο είναι ότι απουσίαζε σύσσωμη η κοινοβουλευτική ομάδα του ΠΑΣΟΚ, με τον Γιωργάκη να πραγματοποιεί επίσκεψη στον πρόεδρο της Δημοκρατίας για καφέ. Όχι θα αγχωθεί το παιδί!

• Πρωί πρωί και μακριά από τις τηλεοπτικές κάμερες προσέρχεται στον ανακριτή για δεύτερη φορά ο διευθυντής του Πολιτικού Γραφείου του πρωθυπουργού, γιατί θυμήθηκε ακόμα κάτι και έπρεπε να

το καταθέσει. Πολύ ξεχασιά-ρηδες είναι εκεί στο Μαξίμου!

• Ύστερα από έρευνες τριών ετών η δικαιοσύνη δεν βρήκε κανέναν ένοχο για τις υποκλοπές, δεν άσκησε καμία δίωξη και έβαλε την υπόθεση στο αρχείο. Και να σκεφτείτε ότι κάποιοι παρακολουθούσαν όλοι την πολιτική ηγεσία της χώρας. Τόσο απλά και τόσο ανώδυνα. Μετά τα DVD

Κάποιος πρέπει να θυμίσει στην κυβέρνηση ότι η Ολυμπία εξακολουθεί να είναι ένας απέραντος καμένος τόπος

βλέπω να πουλάνε στο Μοναστηράκι CD από Μαξίμου και Ραφήνα. Ενδιαφέρον θα έχει!

ΣΑΒΒΑΤΟ 19.1.2008

• Το Βυζάντιο ήταν «όλο διαφάνεια» μπροστά σε αυτά που συμβαίνουν στην κυβέρνηση της Νέας Δημοκρατίας υπό τον μικρό Καραμανλή. Η μεγάλη πλάκα είναι ότι όλοι έχουν πάθει ομαδική αμνησία. Δεν πειράζει, στη φυλακή θα τους περάσει.

ΚΥΡΙΑΚΗ 20.1.2008

• Τα κρυφά γκάλοπ πανικοβάλλουν όχι μόνο το Μαξίμου αλλά και τη Χαριλάου Τρικούπη, καθώς δείχνουν βουτιά των δύο μεγάλων κομμάτων, με το ΣΥΡΙΖΑ για πρώτη φορά να ξεπερνά το ΚΚΕ κάπου κοντά στο 9%. Ο Αλαβάνος με μια περιεργή δήλωση περί συμμετοχής σε κυβέρνηση κάνει ακόμα πιο αλαλούμ το κλίμα στο ΣΥΝ, που πάει για συνέδριο.

ΔΕΥΤΕΡΑ 21.1.2008

• Μαύρη Δευτέρα, καθώς καταρρέουν τα χρηματιστήρια όλου του κόσμου. Το ελληνικό χρηματιστήριο χάνει 6,17%. • Συνεχίζουν να παραμένουν αναπάντητα τα ερωτήματα από τον Θέμο σχετικά με το DVD και την κατάθεση των 5 εκατ. ευρώ στην PARIBAS ακόμα και μετά την πεντάω-

Έλληνα πρωθυπουργού στην τουρκική πρωτεύουσα μετά από 49 χρόνια.

• Συναντώνται Γιωργάκης και Βαγγελάκης για να τα βρουν στο ΠΑΣΟΚ. Ο πρόεδρος απειλεί ότι, αν δημιουργηθεί Όμιλος από τον κ. Βενιζέλο, θα υπάρξουν διαγραφές.

• Η ξαφνική μείωση των αμερικανικών επιτοκίων αποτρέπει το κραχ στα χρηματιστήρια.

ΤΕΤΑΡΤΗ 23.1.2008

• Η κυβέρνηση εμποδίζει τη Βουλή να ερευνήσει το σκάνδαλο Ζαχόπουλου, απορρίπτοντας την πρόταση του ΣΥΡΙΖΑ για συγκρότηση εξεταστικής επιτροπής. Γιατί, το ΠΑΣΟΚ θα δεχόταν;

• Στον αέρα ο βουλευτής της ΝΔ κ. Κουκοδήμος σχετικά με την εμπλοκή του στην εκκρεμότητα του Θέμου. Κάτι έπαθαν εκεί στη Ρηγίλλης και θέλουν να πάρουν τη δόξα του διδύμου Παπανδρέου-Κουτσόγιωργα!

ΠΕΜΠΤΗ 24.1.2008

• Διώξεις κατά παντός υπευθύνου για το γνωστό σκάνδαλο. Καλά, όλοι είναι ανώνυμοι σε αυτή τη χώρα;

• Ωχ, η επιτυχία βαράει. Στην Κομμουνδούρου πιστεύουν ότι μπορούν να συγκροτήσουν «μια νέα πλειοψηφία για εναλλακτική λύση σε ριζοσπαστική βάση». Παιδιά, προσοχή η βουτιά από μεγάλο ύψος πονάει πολύ!

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 25.1.2008

• Μαλλιά κουβάρια η χώρα με DVD, βουλευτές, δημοσιογράφους και πολύ πολύ χρήμα. Και μετά κάποιοι αναρωτιούνται ποιοι οδηγούν τα χιλιάδες πανάκριβα αυτοκίνητα που κατακλύζουν την Αθήνα από το Κολωνάκι μέχρι το Περιστερί!

• Μυστικοί δειπνοί Βενιζέλου με μεγάλο αριθμό βουλευτών του ΠΑΣΟΚ. Στα κάρβουνα κάθεσαι ο Γιωργάκης.

ΣΑΒΒΑΤΟ 26.1.2008

• Μετά τις υποκλοπές στα αζήτητα και το πόρισμα Ζορμπά για το ΤΣΠΕΑΘ. Και να σκεφτεί κανείς ότι η κυβέρνηση αυτή εκλέχτηκε με σύνθημα τη διαφάνεια.

• Κάτι δεν πήγε καλά στο ταξίδι του πρωθυπουργού στην Τουρκία, καθώς για πρώτη φορά τόσο ανέσχηνα ο Τ. Ερντογαν μιλάει για 150.000 Τούρκους ομογενείς στη Θράκη. Η εξωτερική μας πολιτική εξακολουθεί να βρίσκεται σε πολύ βαθύ ύπνο. Θα μου πείτε, εδώ σε άρθρο της εφημερίδας *Εποχή* υποστηρίζεται ότι το Αιγαίο δεν είναι λίμνη ελληνική!

ΚΥΡΙΑΚΗ 27.1.2008

• Η ελληνική πολιτική σκηνή βυθίζεται καθημερινά όλο και περισσότερο στο βούρκο.

ΔΕΥΤΕΡΑ 28.1.2008

• Πεθαίνει μετά από 7 μήνες άνοση μάχης με τον καρκίνο ο αρχιεπίσκοπος Αθηνών Χριστόδουλος.

ΤΡΙΤΗ 29.1.2008

• Στην εκπομπή «Νέοι Φάκελοι» του ΣΚΑΪ παρουσιάζονται στοιχεία για τις μίζες που, όπως υποστηρίζουν στελέχη της γερμανικής εταιρείας SIEMENS, δόθηκαν σε ελληνικά πολιτικά κόμματα από το 2001 έως το 2005. Από το κακό στο χειρότερο πάμε και φαίνεται ότι δεν υπάρχει πάτος στο πηγάδι.

• Κότα αποδεικνύεται ο Βαγγελάκης που μπροστά στην περίπτωση να γίνουν εκλογές και να είναι εκτός ΠΑΣΟΚ δεν ιδρύει τον περίφημο όμιλο του.

ΤΕΤΑΡΤΗ 30.1.2008

• Αναπτερώνονται οι φήμες για πρόωρες εκλογές μετά τη συνάντηση Καραμανλή - Ζαγορίτη.

ΗΜΕΡΟΔΗΚΤΗΣ Ο Δ' ο ΣΥΝΕΔΡΟΣ

Η τελευταία ευκαιρία να σπάσει η κατάρα της «εικοσαετίας»

Στην αυγή του 20ού αιώνα, όταν η ανθρωπότητα άρχισε να βγαίνει από το πνευματικό σκοτάδι στο οποίο την είχε ρίξει η χριστιανική θρησκεία και να μπορεί να συλλογεται ελεύθερα, οι πολίτες να διεκδικούν τα δικαιώματά τους και να ελπίζουν σε μία καλύτερη ζωή, το ελληνικό κράτος έχοντας βγει νικηφόρο από τους Βαλκανικούς Πολέμους και καταφέρει να υπερδιπλασιάσει τα εδάφη του, αγωνιζόταν και αυτό με τις περιορισμένες δυνατότητές του να ορθοποδήσει. Το Αιγαίο ήταν και πάλι μετά από πολλούς αιώνες ελληνική θάλασσα και η Ιωνία τροφοδοτούσε με ανάπτυξη τον κύριο κορμό της χώρας.

Τότε αρχίζει η μεγάλη περιπέτεια, η οποία δεν λείπει να τελειώσει. Έρχεται η Μικρασιατική Καταστροφή και η πληγωμένη Ελλάδα προσπαθεί να θρέψει, χωρίς πόρους πλέον, τους κατοίκους της αλλά και τους Μικρασιάτες πρόσφυγες.

Είκοσι και κάτι χρόνια μετά –μετά τη ναζιστική λαίλαπα και τον καταστροφικό Β' Παγκόσμιο πόλεμο–, όταν όλα τα κράτη της Ευρώπης ανασυγκροτούν τις δυνάμεις τους, η χώρα πέφτει στη δίνη του Εμφυλίου πολέμου στον οποίο θα χαθούν όχι μόνο τα καλύτερα «μυαλά» της χώρας αλλά θα καταστραφούν και οι όποιες κοινωνικές δομές είχαν καταφέρει να επιβιώσουν.

Στις αρχές της δεκαετίας του '60, και καθώς η ελληνική κοινωνία είχε καταφέρει να ξεπεράσει, έστω και λειψά, με πολύ κόπο και κόστος τον αδελφοκτόνο πόλεμο και τις συνέπειές του και να δημιουργήσει το ένα πραγματικά πολιτιστικό θαύμα, η ξενοκίνητη δικτατορία της 21ης Απριλίου 1967 ανακόπτει την πορεία της και την ξαναρίχνει στο πολιτικό και πνευματικό σκοτάδι.

Επτά μαύρα χρόνια μετά, και κάτω από το βάρος της προδοσίας της Κύπρου, η δημοκρατία επανέρχεται στη χώρα, με καλύτερες προοπτικές και σε στερεότερες βάσεις.

Στην αρχή η αλλαγή της νοστορπίας του Κωνσταντίνου Καραμανλή, ο οποίος ενσαρκώνει πλέον μια Δεξιά απαλλαγμένη από τις εμφυλιοπολεμικές ιδέες, η νομιμοποίηση των κομμουνιστικών κομμάτων, στη συνέχεια η εισδοχή της χώρας στην ΕΟΚ και η για πρώτη φορά ανάληψη της εξουσίας από ένα κεντροαριστερό κόμμα έβαλαν τα θεμέλια, ώστε να μπορέσει η ελληνική κοινωνία να πλησιάσει την υπόλοιπη Ευρώπη, η οποία της είχε ξεφύγει κατά τουλάχιστον δύο δεκαετίες.

Όταν δεν υπάρχει εθνική καταστροφή, πραξι-

κόπημα ή εκτροπή, κάτι άλλο θα βρεθεί, διαφορετικό ποιοτικά, αλλά ικανό και αυτό να αναστείλει την ανοδική πορεία της χώρας.

Το σκάνδαλο Κοσκωτά το 1987 και η εμπλοκή σε αυτό ανώτερων πολιτικών και οικονομικών παραγόντων καθώς και στελεχών της «τέταρτης εξουσίας», έφερε τη χώρα και πάλι στο χείλος του κοινωνικού γκρεμού.

Για ακόμα μία φορά η συντριπτική πλειοψηφία του πολιτικού κόσμου δεν μπόρεσε να σταθεί στο ύψος των περιστάσεων.

Η δεκαετία του '90 και τα πρώτα χρόνια του 2000 δεν κατάφεραν παρά την, σε αριθμούς, οικονομική άνθηση να φέρουν την κοινωνική και πολιτική ανάπτυξη στον ελληνικό λαό. Η ψαλίδα μεταξύ των φτωχών και των πλούσιων αντί να μικραίνει γίνεται όλο και μεγαλύτερη, ενώ η κοινωνία πέφτει όλο και περισσότερο στη σήψη και τη διαφθορά χωρίς οι ελάχιστες αντιστάσεις να αλλάξουν την πραγματικότητα.

Οι υποσχέσεις της νέας κυβέρνησης, για επανίδρυση του κράτους και διαφάνεια, κατέρρευσαν με πολύ θόρυβο είκοσι χρόνια μετά το σκάνδαλο Κοσκωτά, σε λιγότερο από τέσσερα χρόνια από την πρώτη εκλογή της και μόλις εκατό ημέρες από την δεύτερη.

Η χώρα έχει εισέλθει πλέον σε ένα μακρύ βαθύ μαύρο τούνελ.

Δηλαδή δεν υπάρχει πλέον καμία ελπίδα για το λαό αυτό που κάθε είκοσι χρόνια προσπαθούν να τον σπρώχνουν όλο και πιο βαθιά στο βούρκο της σήψης και της ανυποληψίας;

Και βέβαια υπάρχει. Η αναιμική φλόγα των ιδεών της ανανεωτικής Αριστεράς, που πολλές φορές κινδύνευσε να σβήσει, μας δείχνει το δρόμο προς την έξοδο. Αρκεί να μην ξαναγίνουν τα ίδια λάθη και κυρίως να μην καβαλήσουμε το καλάμι, κάτι που δυστυχώς μερικοί δεν το έχουν αποφύγει. Μόνο με πολύ δουλειά, με ουσιαστικό πρόγραμμα και νέες ιδέες που να ανταποκρίνονται και να δίνουν λύσεις στα σημερινά προβλήματα θα καταφέρουμε να πετύχουμε αυτό που σημαντικό τμήμα του ελληνικού λαού, αν και δεν μας ψηφίζει, επιθυμεί από εμάς.

Φαίνεται όμως ότι είναι και για την ανανεωτική Αριστερά, όπως και για την ελληνική κοινωνία, η τελευταία ευκαιρία. Και δεν δικαιούμαστε στο όνομα οποιουδήποτε ηλικιακού ή άλλου πειραματικού εκσυγχρονισμού να την πετάξουμε και αυτή τη φορά στα σκουπίδια.

T.M.

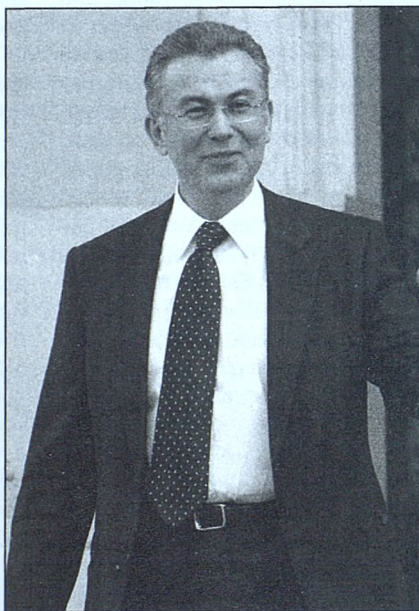

Τι κρύβεται πίσω από την προσπάθεια ανατροπής του πολιτικού σκηνικού

του Ρεπόρτερ

Είναί ίσως λάθος να μιλάμε, πλέον, για «δεύτερο 1989». Τα πράγματα προχώρησαν πάρα πολύ και έχουν ξεφύγει από κάθε έλεγχο. Τότε στόχος ήταν η απίστευτη καμαρίλα του ΠΑΣΟΚ και ο Ανδρέας Παπανδρέου, που απειλούσε με τον Κοσκωτά το εκδοτικό κατεστημένο. Σήμερα το ίδιο εκδοτικό κατεστημένο πρωταγωνιστεί (με άλλα πρόσωπα και ρόλους) σε μια συντονισμένη προσπάθεια ανατροπής όχι ενός μόνο κόμματος αλλά όλου του πολιτικού σκηνικού της Μεταπολίτευσης και εγκαθίδρυσης μιας νέας εποχής πολυκομματικών κυβερνήσεων. Και χρησιμοποιεί στη μεθόδευσή του αυτή το πιο διεφθαρμένο κομμάτι της ελληνικής δημοσιογραφίας, όλους εκείνους που το ίδιο εξέθρεψε τόσα χρόνια στους κόλπους του. Μιλάμε δηλαδή για κάτι πολύ διαφορετικό από το 1989.

«Αλλιώς ήταν με το σκάνδαλο Κοσκωτά, όταν σύσσωμο το κατεστημένο είχε ως στόχο την ανατροπή του Ανδρέα Παπανδρέου, και αλλιώς είναι σήμερα που ο ένας επιχειρηματικός κύκλος σφάζεται με τον άλλο», λένε πρόσωπα που βρίσκονται κοντά σε μεγαλοδιαπλεκόμενους. Τότε η «αγία οικογένεια» των πέντε μεγαλοεπιχειρηματιών-εκδοτών (Λαμπράκη, Μπόμπολα, Βαρδινογιάννη, Τεγόπουλου, Αλαφούζου) συμφώνησαν με στόχο τον Κοσκωτά. Ενώ τώρα συγκρούονται μεταξύ τους, συμμαχούν με νεοεισερχόμενους στο στερέωμα της διαπλοκής ή επιτίθενται σε κάποιους από αυτούς, επιχειρώντας να επιβάλουν τους όρους τους σε οποιονδήποτε επιθυμεί να μετατραπεί σε μεγαλοπαράγοντα του τόπου, για παράδειγμα τον Βγενόπουλο και τη

Ο υπουργός Τύπου κ. Θ. Ρουσόπουλος.

Γιάννα Αγγελοπούλου.

Αναμφισβήτητα λοιπόν πρόκειται και για εκδοτικό και επιχειρηματικό πόλεμο. Ωστόσο, στην πραγματικότητα, το διακύβευμα είναι πολύ μεγαλύτερο: ποιος θα κυριαρχήσει τα επόμενα χρόνια; Θα είναι η... παραδοσιακή «διαπλοκή» (που σχηματίστηκε επί Ανδρέα και μετά το 1989) και η οποία στην αρχή έπαιξε με το δίδυμο Καραμανλής – Παπανδρέου, ενώ τώρα ποντάρει στον Βενιζέλο, την Ντόρα και τα νέα κόμματα, επειδή τα παλαιά δεν θέλουν να εγκαταλείψουν το αποκλειστικό τους δικαίωμα στον έλεγχο της πίτας; Θα είναι τα «νέα τζάκια» των εφοπλιστών και άλλων μεγαλοεπιχειρηματιών που θέλουν να «εισβάλουν» στα σαλόνια της ελίτ και να καταλάβουν δεσποζουσες θέσεις στο πολιτικοοικονομικό κατε-

στημένο; Όπως και να 'χει, πάντες φοβούνται ότι οι σκελετοί που καθένας από τους πρωτοκλασάτους της διαπλοκής κρύβει στην ντουλάπα του μπορεί, ανά πάσα στιγμή, να βγουν σε κοινή θέα.

ΟΙ ΑΣΚΟΙ ΤΟΥ ΑΙΟΛΟΥ

Διάχυτος, επίσης, είναι ο φόβος ότι η διαμάχη Μάκη – Θέμου έχει ήδη ανοίξει τον ασκό του Αιόλου, και ο κίνδυνος να βγουν στη φόρα σοβαρά στοιχεία για δούναι και λαβεΐν ανάμεσα σε ισχυρούς επιχειρηματικούς κύκλους, εκδότες, κυβερνητικούς και κρατικούς παράγοντες είναι υπαρκτός. Γι' αυτό όλοι ανησυχούν για το τι κρύβεται πίσω από τις offshore εταιρείες που κάνουν την εμφάνισή τους σε διάφορα σκάνδαλα το τελευταίο διάστημα καθώς και πίσω από το άνοιγμα τραπεζικών λογαριασμών.

Στο επίκεντρο της σύγκρουσης βρίσκεται η εφημερίδα *Πρώτο Θέμα*, που είναι πλέον σε ανοικτή αντιπαράθεση με το MEGA Chanell και το συγκρότημα Λαμπράκη, όπως και με το Alter. Υπέρ της εφημερίδας δείχνουν να είναι διακριτικά ο *Ελεύθερος Τύπος* της κας Γιάννας Αγγελοπούλου και ο Alpha του κ. Κοντομηνά. Ευμενή ουδετερότητα υπέρ της εφημερίδας κρατά ο ANΤ1, στο βαθμό που δεν θίγει την κυβέρνηση. Οι πρώτοι ρόλοι έχουν ανατεθεί στους κ. Θέμο Αναστασιάδη και Μάκη Τριανταφυλλόπουλο, η σύγκρουση των οποίων εμφανίζεται ως αιτία του κακού.

Πίσω όμως από τις κουϊντες αρχίζει να διακρίνεται σιγά σιγά ο ρόλος ενορχηστρωτή, που επίσης φαίνεται να έχει ανατεθεί στον κ. Θ. Ρουσόπουλο. Ο υπουργός Επικρατείας θέλει, όπως λέ-

νε, να κλείσει στη φυλακή τον Θέμο, από την εποχή που μιλούσε για «συμβόλαια εξόντωσής» του από εμπόρους όπλων που ήθελαν να βγάλουν τον φίλο του κ. Γ. Πατεράκη από τη μέση της νέας αγοράς μαχητικών αεροσκαφών.

Σήμερα όμως ο κυβερνητικός εκπρόσωπος εμφανίζεται να συμπλέει εναντίον του Θέμου με έντυπα και εκδότες που έχουν κατηγορηθεί στο παρελθόν ότι εμπλέκονται στην αγορά των Eurofighter, αλλά στο αντίπαλο στρατόπεδο από το *Πρώτο Θέμα*. Βοά η πιάτσα, παραδείγματος χάριν για τη εύνοια που επιδεικνύει ο κ. Ρουσόπουλος στον δημοσιογράφο του *Βήματος* κ. Β. Χιώτη, στενό συνεργάτη της συζύγου του μέχρι πρότινος στο ALPHA. Σημειώνουμε ότι η αποχώρηση και των δυο από το κανάλι του κ. Κοντομηνά αποτέλεσε, μπορεί κανείς να πει, έναν από τους προάγγελους όσων ακολούθησαν. Έτσι, ο κ. Ρουσόπουλος επικρίνεται τώρα από πολλούς στην κυβέρνηση ότι, σε μια στιγμή που το Μαξίμου ήταν σαφώς αποδυναμωμένο από το κόστος που έχει η ιστορία Ζαχόπουλου, αυτός το έκανε «μέρος του προβλήματος, αδιαφορώντας για το αν πληττείται ο πρωθυπουργός, τον οποίο άλλωστε δεν προστάτευσε». Φυσικά, το *Πρώτο Θέμα* δεν έμεινε με σταυρωμένα χέρια. Απάντησε εξαπολύοντας επίθεση στο MEGA Chanell και ακολούθως προσωπικά στον κ. Λαμπράκη για τα δάνεια που πηγαίνουν στο Μέγαρο και στον κ. Ψυχάρη για την προσωπική του περιουσία και τις παραβάσεις που έχει στη βίλα που αγόρασε από τον εφοπλιστή Περατικό, που είχε «καταρρεύσει» ψυχολογικά από την εκτέλεση του γιου του από τη 17N(!).

ΟΙ ΕΠΙΘΕΣΕΙΣ ΤΟΥ ΒΗΜΑΤΟΣ

Ο κ. Ψυχάρης επιτίθεται τώρα καθημερινά από το *Βήμα* (που απώλεσε την πρώτη θέση στην κυκλοφορία εξαιτίας του *Π.Θ.*) κατηγορώντας ως «υπόκοσμο» τον Θέμο και το *Πρώτο Θέμα*. Όλοι όμως καταλαβαίνουν ότι αυτός ο «υπόκοσμος» πήρε από τον κ. Ψυχάρη και τους άλλους εκδότες ένα σημαντικό κομμάτι διαφημιστικής δαπάνης και πολιτικής επιρροής. Και έγινε, έτσι, ένας υπολογισμός παίκτης στο παιχνίδι της διαπλοκής. Χαλούσε συμφωνίες

Ο Θέμος Αναστασιάδης με τους δύο συνηγόρους του Αλ. Κατσαντώνη και Δ. Τσοβόλα, νομικούς –και όχι μόνο– πρωταγωνιστές και στις ανάλογες μέρες του 1989

και ντιλ, προωθούσε άλλα και ανάγκαζε τελικά τους γηραιούς εκδότες της παλαιάς διακοπής να ανασκουμπωθούν, να αφήσουν την «μπιρίμπα» και να πάρουν εκείνοι τα ηνία από τα χέρια των παιδιών τους, που τα έκαναν μαντάρα. Χάλασε δηλαδή τους σχεδιασμούς και την «πιάτσα» το *Πρώτο Θέμα*, κι ας πρόσεχε. Όταν παίζει κανείς τέτοια παιχνίδια, δεν τσαλαβουτά κι ο ίδιος στις πισίνες της διαπλοκής, δεν αγοράζει νέο κότερο για να της κάνει κόντρα και κυρίως δεν εισπράττει το «κατιτίς του» σε μαύρες σακούλες. Γιατί, όταν οι άλλοι είδαν ότι τους έπαιρναν τους πελάτες, είπαν: «Εδώ είμαστε, πλακώσανε κι οι γύφτοι». Δεν θέλει μόνο τόλμη. Θέλει και αρετή το πράγμα.

Σε κάθε περίπτωση, το *Π.Θ.* χάλασε τους σχεδιασμούς. Και ίσως να τα κατάφερνε αν δεν παρενέβαινε και στους εσωτερικούς συσχετισμούς δύναμης στην κυβέρνηση και το Μαξίμου, παίζοντας το παιχνίδι των αντιπάλων του κ. Ρουσόπουλου και του συστήματος εξουσίας που εκπορεύεται από την περίφημη «παρέα του Μαξίμου». Έτσι, μετά τη δημοσίευση των φωτογραφιών από τις βίλες του, στον πρώτο

χρόνο της έκδοσης του *Π.Θ.*, ο πόλεμος του κυβερνητικού εκπροσώπου με το *Θέμα* ήταν συνεχής. Προκαλώντας βέβαια διάφορες αντισυμπεριπτώσεις, επειδή ευνοούσε προκλητικά την *Ελευθεροτυπία* και το *Βήμα*, κάνοντας πολλές φορές εμπάργκο στην ενημέρωση.

ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑ ΕΞΑΓΟΡΑΣ

Τον περασμένο Ιούλιο, και ενώ το σύστημα εξουσίας Μαξίμου γνώριζε ότι πηγαίνει σε εκλογές, έγινε η πρώτη σοβαρή προσπάθεια εξαγοράς της εφημερίδας από τον εφοπλιστή κ. Λασκαρίδη, συνομηλητή του κ. Καραμανλή. Ο κ. Λασκαρίδης πρόσφερε για το 40% της εφημερίδας 20 εκατομμύρια ευρώ, τα οποία θα πήγαιναν από πέντε εκατομμύρια σε καθέναν εκ των τριών συνεκδοτών και τα υπόλοιπα πέντε εκατομμύρια για την ανάπτυξη της εφημερίδας, που ήθελε να κάνει επέκταση και στο χώρο των ηλεκτρονικών ΜΜΕ. Ο εφοπλιστής έβαλε ως όρο αρχικά ότι η εφημερίδα δεν θα χτυπούσε ορισμένους πολιτικούς (μεταξύ των οποίων ήταν και ο κ. Ρουσόπουλος) και ότι θα είχε επίσης λόγο για τα πέντε εκατομμύρια που θα πήγαιναν για την ανάπτυξη της. Τη συμφωνία χάλασε ο κ. Θέ-

«Δημοσιογράφος» ων ο Γιάννης Ανδριανός δεν θα έχει πρόβλημα με τις κάμερες...

μος Αναστασιάδης, ο οποίος έκανε πίσω, μια ημέρα πριν πέσουν οι τελικές υπογραφές. Ο λόγος αναζητείται. Φοβήθηκε ότι θα έχανε τον έλεγχο της εφημερίδας; Την έβγαλε σε πλειστηριασμό; Κατέφυγε σε κάποιον από τους πολλούς επιχειρηματίες υποστηρικτές του όλα αυτά τα χρόνια και «δανείστηκε» τα 5.500.000; Τελικά αυτό που κατάφερε ήταν να εντοπιστεί με τα χρήματα στην τράπεζα BNP.

Ο ΣΔΟΕ, που τον εντόπισε, πάγωσε τη σχετική έρευνα για την προέλευση των χρημάτων μέχρι το Νοέμβριο. Εν τω μεταξύ είχε αλλάξει ο επικεφαλής του ΣΔΟΕ και είχε αναλάβει ο κ. Σπύρος Κλαδάς, ο οποίος ήταν μέλος της παρέας του Μαξίμου και είχε στενές σχέσεις με τον κ. Γιάννη Αγγέλου και με τον κ. Ρουσόπουλο. Την ίδια εποχή προχωρούσαν οι συνομιλίες των εκδοτών της εφημερίδας για την έκδοση του δανείου των 18 εκατομμυρίων ευρώ από την Τράπεζα Πειραιώς, με σκοπό να κάνουν την επέκταση που σχεδίαζαν.

Ο κυβερνητικός εκπρόσωπος ανέσυρε την υπόθεση τον Ιανουάριο και στην πορεία προσπάθησε με παρασκηνιακές επιλεκτικές διαρροές να τη συνδέσει με την υπόθεση του ροζ DVD του Ζαχόπουλου. Η πρόθεση ήταν να συν-

δεθούν οι δύο υποθέσεις και να δημιουργηθεί στην κοινή γνώμη η εντύπωση ότι ο κ. Αναστασιάδης, στριμωγμένος από τους ελέγχους του ΣΔΟΕ, προσπάθησε να κάνει συναλλαγή ή εκβιασμό στο Μέγαρο Μαξίμου δίνοντάς του το υλικό με τον Ζαχόπουλο. Από την πλευρά του, ο κ. Αναστασιάδης έχει δώσει εξηγήσεις στον ΣΔΟΕ και επιμένει ότι μπορεί να δικαιολογήσει τα χρήματα.

Το παιχνίδι άρχισε να παίρνει άσχημη τροπή για τον κ. Αναστασιάδη και το *Πρώτο Θέμα* όταν μπήκε στο παιχνίδι ο κ. Τριανταφυλλόπουλος, ο οποίος κατήγγειλε σαν κοιμιστή του DVD τον συνεταίρο του και ζήτησε να πάρει τον έλεγχο της εφημερίδας. Με την κίνησή του αυτή ο κ. Τριανταφυλλόπουλος έδωσε αφορμή για να ακυρωθεί το δάνειο από την Τράπεζα Πειραιώς και να χάσει ο ίδιος περί τα επτά εκατομμύρια ευρώ. Ξέρετε κανέναν που να κάνει χωρίς ανταλλάγματα κάτι τέτοιο; Παράλληλα, σε μια ακόμα από τις εξάρσεις του ζήτησε συγνώμη από τον κ. Ρουσόπουλο, γιατί δεν τον είχε πιστέψει όταν είχε καταγγείλει ότι οι άλλοι δύο εκδότες εκτελούσαν συμβόλαιο βιολογικής και ηθικής εξόντωσης. Αυτό και μόνο δείχνει τη σύμπλευση του κυβερνητικού εκπροσώπου και με τον

κ. Τριανταφυλλόπουλο.

Η επίθεση του κ. Ρουσόπουλου εναντίον του Π.Θ. έγινε την εβδομάδα που ο πρωθυπουργός κ. Κώστας Καραμανλής, συνοδευόμενος από την κυρία Ντόρα Μπακογιάννη και τον ίδιο, βρισκόταν για επίσημη επίσκεψη στην Ινδία από την Τετάρτη 9 μέχρι την Κυριακή 13 Ιανουαρίου. Εμείς δεν ήμασταν παρόντες. Μας καταγγέλλουν όμως τα εξής απίθανα: ο κ. Ρουσόπουλος επικρίνεται ότι έκανε επιλεκτικές διαρροές σε «δικούς του» δημοσιογράφους ότι ο κ. Γιάννης Ανδριανός επρόκειτο να καταθέσει για δεύτερη φορά στον ανακριτή, και μάλιστα να κατονομάσει τον κ. Θέμο Αναστασιάδη ως τον κοιμιστή του επίμαχου DVD. Και θα θυμάστε ασφαλώς τι ρόλο έπαιξε εκείνη η διαρροή στα κανάλια. Προσέξτε όμως και τα εξής: μας καταγγέλλουν ότι η διαρροή έγινε πρώτα στο *Βήμα* κι από εκεί αναπαράχθηκε στην *Ελευθεροτυπία*, το MEGA και τον ANT1. Δεν την είχαν τα NEA, ο *Ελεύθερος Τύπος* και φυσικά το *Θέμα*. Στις εφημερίδες αυτές ο ο κ. Ρουσόπουλος διέψευθε τις πληροφορίες.

Μάλιστα στην υπόθεση ενεπλάκη χωρίς να το θέλει ο ειδικός σύμβουλος του πρωθυπουργού κ. Χρήστος Βαλταδώρος, ο οποίος απείλησε με παραίτηση, εκφράζοντας τη διαμαρτυρία του για τον αποκλεισμό των δημοσιογράφων από την ενημέρωση του Ρουσόπουλου. Ο κυβερνητικός εκπρόσωπος όμως είχε δώσει και τη σχετική πληροφορία στον κ. Μάκη Κουρή, όπως και στον Νίκο Χατζηνικολάου. Έτσι, την Παρασκευή το MEGA ξεκίνησε την επίθεση προβάλλοντας το ρεπορτάζ ότι ο κ. Γιάννης Ανδριανός θα καταθέσει στον ανακριτή και ότι θα αποκαλύψει το όνομα του Θέμου Αναστασιάδη ως κοιμιστή του DVD. Την επόμενη ημέρα, Σάββατο, και ενώ το ρεπορτάζ είχε δημοσιευθεί στο *Βήμα* και στην *Ελευθεροτυπία*, ο κ. Ανδριανός ρωτήθηκε επισήμως: «Τι λέτε για τις διαρροές του κυβερνητικού εκπροσώπου που σας αφορούν;». Ο κ. Ανδριανός απάντησε: «Δεν γνωρίζω τις διαρροές, δεν έχω κληθεί από τον ανακριτή και δεν σκοπεύω να πάω αυτοβούλως».

Αυτά για την ιστορία.

ΖΗΜΕΝΣ

Μήπως έχετε Ζήμενς; Διότι εγώ δεν έχω, και υπάρχει πρόβλημα. Σπίτι ξεπλένει η Ζήμενς, που έλεγε και μια παλιά διαφήμιση.

MIKY

Μπροστά στη Ζήμενς ο Ζαχόπουλος θα μοιάζει με Μίκυ Μάους. Ήθελα να ξερα όμως, τι τα κάνουν τόσα λεφτά οι πολιτικοί; Πώς τα τρώνε; Εγώ ένα κατοστάρικο έχω όταν βγαίνω και δεν ξέρω τι να το κάνω. Τρώω, πίνω και περισσεύουν και τα μισά. Τι τα θέλουν τόσα πολλά;

ΑΠΑΙΤΗΣΕΙΣ

Βέβαια οι πολιτικοί δεν είναι σαν και μένα, που πάω για ένα ποτό. Αυτοί αρχίζουν με θέατρο, βλέπουν Αντιγόνη, που τρέχει πέτρα δώθε, μετά πάνε και τρώνε με τον διανοούμενο σκηνοθέτη, που του δίνουν το καπίτς του να κάνει τις παλαβομάρες του, και μετά γυρνάνε σπίτι, όπου τους περιμένει η ερωμένη. Που συνή-

θως έχει απαιτήσεις, διότι τα βίντεο κοστίζουν σήμερα.

ΒΟΥΛΗ

Ωραία περνάμε, βρε παιδιά. Ευτυχώς που έγινε και η Μεταπολίτευση και έπεσε και η Χούντα, και έχουμε ελευθερία λόγου. Τι να τα κάνεις και τα λεφτά όταν η δημοκρατία πάσχει; Αυτό είναι το πρόβλημα. Να έχεις Βουλή ελεύθερη. Τα άλλα, πέντε πάνω, πέντε κάτω, τα βρίσκουμε.

ΜΠΟΣΑΝΟΒΑ

Πάντως αδίκως κατηγορούμε τους πολιτικούς ότι λαδώνονται από τη Ζήμενς. Δεν λαδώνονται καθόλου οι άνθρωποι. Έχουν υποχρεώσεις. Και πού να τα βρουν; Μόνον για να ανεβάσεις σήμερα μια Μποσανόβα στο Εθνικό, θες ένα σκασμό λεφτά. Πού να τα βρεις; Πας στους Γερμανούς, που έχουν κομπόδεμα.

ΚΛΕΦΤΕΣ

Διότι εμείς με τον πολιτισμό έχουμε μεγάλη αγωνία. Όλα κι όλα. Πολιτισμός και ξερό ψωμί. Χιλιάδες θέατρα, ταινίες, μουσικοί, σύλλογοι, τραγουδιστές, ροκάδες, σκυλάδες, παραδοσιακοί, συγγραφείς και σκηνοθέτες, πώς θα φάνε όλοι αυτοί; Κλέφτες θα γίνουνε;

ΤΣΕΚΟΥ

Τρέχουν λοιπόν στον Ζαχόπουλο και του λένε: «Κύριε Χρήστο, έχουμε πα-

ραδάκι ή μας το έφαγε όλο η Τσέκου;». Τι να κάνει κι αυτός; Από πού, σου λέει ο άνθρωπος; Και δεν είναι να πεις και όχι. Δεν σε παίρνει. Διότι θα ξεσηκωθεί ο Αγγελόπουλος και θα σε καταγγείλει ότι δεν σέβεσαι την τέχνη και τον πολιτισμό. Οπότε τι μένει; Η Ζήμενς.

ΠΕΙΝΑ

Γι' αυτό σας λέω. Κάντε κόκο και δεχθείτε την πραγματικότητα, διότι θα πεινάσουμε ομαδικώς. Εδώ ο μισός πληθυσμός της Αθήνας είναι πλέον ηθοποιοί και σκηνοθέτες. Και λίγους λέω. Ρωτάς τον άλλο τι δουλειά κάνει και σου λέει «ηθοποιός». Πώς θα ζήσει αυτός εάν δεν υπάρχει Ζαχόπουλος και Ζήμενς;

ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

Άμα δείτε τις μαμάδες, το 'χουν τάμα, μόλις πάει το παιδάκι 5 χρονών, το στέλνουνε απευθείας στη θεατρική ομάδα. Σου λει η μαμά, να 'χουμε σίγουρη δουλειά. Βλέπει και τη Στεφανία Γουλιώτη, που πηδάει στη λίμνη, και αμέσως πιάνει και όλοι πλέον θέλουν να βουτήξουν. Είμαστε λαός πολιτισμένος. Όχι αστεία.

ΔΟΥΛΕΙΕΣ

Εάν δεν σας αρέσουν τα οικονομικά σκάνδαλα και θέλετε να σεβόμαστε το δημόσιο χρήμα, τότε να αλλάξετε ρότα. Να αφήσετε τα θέατρα και να πιάσετε τις κανονικές

δουλειές. Υδραυλικός, κομμώτρια, γεωργός και τα λοιπά. Ειδάλλως αφήστε τις κριτικές.

ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΣ

Αυτά περί σκανδάλων. Νομίζω έγινα σαφής. Πάμε τώρα στον μακαριστό. Πάει και ο Χριστόδουλος. Τώρα θα βολευτούμε με τον Τσίπρα ως πρόσωπο που κάνει αντίστοιχο γκελ. Να σας πω, εγώ στεναχωρήθηκα με τον Χριστόδουλο. Διότι κάτι πήγε να πει, και πέσανε να τον φάνε.

ΓΙΩΡΓΟΣ

Ότι τάχα είναι φονταμενταλιστής και ανακατεύεται με την πολιτική και άλλες τέτοιες τριχές. Εδώ ανακατεύεται με την πολιτική ο Γιώργος, δεν θα ανακατευτεί ο Χριστόδουλος, που, όσο να 'ναι, το μυαλό του είναι περισσότερο;

ΡΑΣΑ

Ξέρω ποιος θα γίνει αρχιεπίσκοπος. Αλλά δεν σας το λέω, για να μην ανησυχήσετε, που είστε και αριστεροί άνθρωποι. Πάντως ένα είναι σίγουρο: Θα φοράει ράσα. Και θα ψέλνει. Σας κάνει;

ΤΣΙΠΡΑΣ

Πέφτει ο δικομματισμός. Σε λίγο, όπως πάμε, θα έχουμε κυβέρνηση Τσίπρα. Με αξιωματική αντιπολίτευση τον Βούτση. Θα φάμε με χρυσά κουτάλια επιτέλους. ☛

Ο Συνασπισμός αντιμέτωπος με τη διαχείριση της ευφορίας του

του Γιάννη Ανδρουλιδάκη

Λίγες ημέρες πριν από τη διεξαγωγή του 5ου τακτικού συνεδρίου του ΣΥΝ, τα βασικά ερωτήματα τα οποία –θεωρητικά τουλάχιστον– θα έπρεπε να απασχολούν ένα συνέδριο που καλείται να εκλέξει νέα ηγεσία είναι ουσιαστικά απαντημένα. Εκτός κι αν ο κόσμος γυρίσει ανάποδα, ο Αλέξης Τσίπρας θα είναι μετά τις 10 Φεβρουαρίου πρόεδρος του ΣΥΝ, και μάλιστα με το υψηλότερο ποσοστό που θα έχει λάβει οποιοσδήποτε υποψήφιος για τη θέση –από αυτούς που είχαν αντίπαλο (58,5% είχε λάβει ο Αλέκος Αλαβάνος το 2004). Η δύναμη που κατέγραψαν στο προηγούμενο συνέδριο τα εσωκομματικά ρεύματα που στηρίζουν σήμερα την υποψηφιότητα Τσίπρα αγγίζει το 63%, ενώ ακόμα υψηλότερο (67%) ήταν το άθροισμα των δύο υποψηφίων (Αλ. Αλαβάνος – Χρ. Παπαδόπουλος) που στηρίχθηκαν από αυτά. Όπως μάλιστα διαφαίνεται από την τάση στην εκλογή των συνέδρων από τις Πολιτικές Κινήσεις, είναι πιθανότερο ο Αλέξης Τσίπρας να αυξήσει ακόμα περισσότερο αυτά τα ποσοστά, προσεγγίζοντας ή ξεπερνώντας το 70%, παρά να τα μειώσει.

Ερώτημα δεν τίθεται ούτε και για το κατά πόσο ο Συνασπισμός θα εξέλθει ενωμένος από αυτό το 5ο συνέδριο. Η απόφαση του Φώτη Κουβέλη και της Ανανεωτικής Πτέρυγας να καταθέσουν υποψηφιότητα στο συνέδριο, παρά το γεγονός ότι οι πιθανότητες εκλογής ήταν εξαρχής μηδενικές, ήταν επί της ουσίας μια ενωτική κίνηση. Κι αυτό γιατί έτσι η Ανανεωτική Πτέρυγα επέλεξε να συμβάλει στο συνέδριο με τις θέσεις και τις προτάσεις της (και κατά πάσα βεβαιότητα να ηττηθεί), παρά να

«κοντύνει» τον επόμενο πρόεδρο «προικοδοτώντας» τον με έναν υψηλό αριθμό λευκών. Σε συνδυασμό με τη δυναμική του ΣΥΡΙΖΑ, που εμφανίζεται διαρκώς αυξανόμενη στις δημοσκοπήσεις, η επόμενη ημέρα για το ΣΥΝ μοιάζει καλοκαιρινή και το μέλλον ευοίωνο. Είναι όμως πράγματι έτσι;

ΖΗΤΕΙΤΑΙ ΣΑΦΗΝΕΙΑ

Παρά το γεγονός ότι η διαφαινόμενη σίγουρη εκλογή Τσίπρα θα επέτρεπε στα ρεύματα και το επιτελείο που τον υποστηρίζουν –αλλά και στον ίδιο φυσικά– να γίνουν πιο σαφείς σε ό,τι αφορά το σχεδιασμό τους για την επόμενη ημέρα του ΣΥΝ (και ως εκ τούτου να πάρουν και μια σαφή εξουσιοδότηση γι' αυτόν), κάτι τέτοιο δεν έγινε στον αναμενόμενο βαθμό. Οι αναφορές των νέων στελεχών του ΣΥΝ φαίνεται να στηρίζονται περισσότερο από οτιδήποτε άλλο σε μια γενική ευφορία, που βασίζεται στην ανοδική τάση του κόμματος στις δημοσκοπήσεις και κυρίως στη –φαινομενικά τουλάχιστον– ανεπίστροπτη κρίση στην οποία έχει εισέλθει το πολιτικό σύστημα της Ελλάδας, ειδικότερα δε το ΠΑΣΟΚ, το οποίο ως όμορος χώρος αποτελεί και πηγή αυξημένης επιρροής για το ΣΥΝ. Η αντίληψη αυτή ωστόσο φαίνεται να παραγνωρίζει ότι, ακόμα κι αν η κρίση του πολιτικού συστήματος δεν είναι αναστρέψιμη, αυτό καθόλου δεν σημαίνει ότι είναι μη αναστρέψιμη και η δυναμική που εμφανίζει ως εξ αυτής ο ΣΥΡΙΖΑ. Το αντίθετο: αυτή τη στιγμή και μέχρι να διαμορφωθούν και να σταθεροποιηθούν πολιτικοί και κοινωνικοί συσχετισμοί, κάθε άνοδος και αυξανόμενη δυναμική μοιάζει συγκυριακή. Τουλάχιστον έως αποδείξεως τού εναντίου.

Τα συγκεκριμένα πολιτικά στοιχεία που συνοδεύουν μέχρι σήμερα την υποψηφιότητα Τσίπρα –άρα αποτελούν ενδεχόμενα στοιχεία της πολιτικής της επόμενης ημέρας του ΣΥΝ– είναι τρία: Το πρώτο είναι η περιβόητη στροφή προς τη νέα γενιά, που αποτέλεσε και το βασικό μότο του Αλέκου Αλαβάνου από τις δημοτικές εκλογές του 2006 έως και τις περασμένες βουλευτικές. Το δεύτερο είναι η συντελούμενη εδώ και κάποια χρόνια στροφή προς τα αριστερά, που στην προκειμένη περίπτωση συνιστά, για μια σειρά από λόγους, περισσότερο στροφή προς το ΣΥΡΙΖΑ. Και το τρίτο είναι η οριοθέτηση έναντι του ΚΚΕ και της πολιτικής του, όχι μόνο στη βάση της καταγγελίας περί σεχταρισμού, αλλά στη βάση της αντιπαράθεσης διαφορετικών στρατηγικών. Αν και οι τρεις αυτές στρατηγικές μοιάζουν με φυσική συνέχεια της πολιτικής Αλαβάνου, έχει σημασία να τις εξετάσουμε μία μία και να δούμε τι σηματοδοτεί ακριβώς η καθεμία.

ΕΚ ΤΟΥ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΟΣ

Η στροφή προς τη νέα γενιά ήταν για το ΣΥΝ μια ανάγκη που στην πραγματικότητα προέκυπτε από την παραδοσιακή του αδυναμία να προσεγγίσει αυτό το στρώμα. Εκ του αποτελέσματος ωστόσο μετετράπη σε στρατηγική. Η άνοδος στις τελευταίες εκλογές εξηγήθηκε σε μεγάλο βαθμό από την ενίσχυση του ΣΥΡΙΖΑ στις ηλικίες 18–24. Ωστόσο μια σειρά από δεδομένα καθιστούν ευάλωτη τη δυναμική αυτή. Η Νεολαία του ΣΥΝ εξακολουθεί –παρά την αξιοσημείωτη άνοδό της τα τελευταία 3 χρόνια– να είναι μια μικρή οργάνωση, ειδικά συγκρινόμενη με

την ΚΝΕ. Το ποσοστό δε της παράταξης του στις φοιτητικές εκλογές μόλις που αγγίζει το 4%, τέσσερις φορές μικρότερο από αυτό της ΚΝΕ και δύο φορές μικρότερο από αυτό της άκρας Αριστεράς.

Η θετική ψήφος που μπορεί να παίρνει ο ΣΥΡΙΖΑ από νεολαίους που στα πανεπιστήμια εκφράζονται μέσω άλλων κινήσεων (όπως ο ίδιος ο Αλέξης Τσίπρας ανέφερε στο Αντί, τχ. 913) ασφαλώς και δεν αποτελεί από μόνη της απάντηση. Για να μπορέσει ο ΣΥΝ να σταθεροποιήσει τη δυναμική του στη νεολαία, είναι υποχρεωμένος να απαντήσει επί του συγκεκριμένου στα ειδικά προβλήματα της. Στο κίνημα για τη διατήρηση του Άρθρου 16 η πραγματική συμμετοχή του ΣΥΝ ήταν μικρότερη από όσο διαδόθηκε, ενώ η αναφορά στην «γενιά των 700 ευρώ» δεν συνοδεύεται μέχρι στιγμής από συγκεκριμένες παρεμβάσεις που να οργανώνουν ανάλογα νέους εργαζομένους. Μέχρι τώρα δεν έχει ακουστεί πώς θα γίνει αυτό, και στον προσυνοδικό διάλογο δεν υπήρξε συζήτηση επί του θέματος. Επίσης, ο ΣΥΝ παραμένει έξω από τις περισσότερες σωματειακού χαρακτήρα πρωτοβουλίες των επισφαλώς εργαζομένων.

ΑΚΙΝΗΤΟΣ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΣ

Η στροφή προς το ΣΥΡΙΖΑ, από την άλλη, εκφράζεται περισσότερο ως αποδυνάμωση του ελαφρώς ακίνητου μηχανισμού της Κουμουνδούρου. Ο Αλέξης Τσίπρας, όπως άλλωστε και ο Αλέκος Αλαβάνος, δεν είναι εκπρόσωπος του «βαθέος ΣΥΝ», ο οποίος σε συνδυασμό με αυτό το άλμα γενεών φαίνεται ότι χάνει οριστικά την ευκαιρία να δει στην προεδρία του κόμματος ένα στέλεχος προερχόμενο από αυτόν. Αυτή είναι μία μάλλον θετική εξέλιξη για τον κόσμο που έχει μια ευρύτερη αναφορά στο ΣΥΝ χωρίς να ταυτίζεται μαζί του. Το πρόβλημα ωστόσο είναι κατά πόσο οι διαφορετικής καταγωγής χώροι που συναποτελούν το ΣΥΡΙΖΑ είναι σε θέση να συκροτήσουν μια κοινή στρατηγική. Η εκλογή Τσίπρα ενδεχομένως δημιουργεί «ιδανικές συνθήκες πτήσης», αφού η εμπιστοσύνη μεταξύ αυτού και του ΣΥΡΙΖΑ οικοδομήθηκε ήδη από τη συ-

Σε κοινή γραμμή ο πρόεδρος του Συνασπισμού κ. Αλ. Αλαβάνος με τον υποψήφιο πρόεδρο κ. Αλ. Τσίπρα, αλλά η προοπτική αβέβαιη.

γκρότηση της Ανοιχτής Πόλης. Ωστόσο, ακόμα κι αν αυτό βοηθήσει στο να αποφευχθούν στο μέλλον μικροαντεγκλήσεις και να αναπτυχθούν μέτωπα σε επίπεδα τακτικής, είναι αμφίβολο αν η συζήτηση για τη στρατηγική ενός τέτοιου εγχειρήματος έχει στην ουσία της ανοίξει. Ήδη, οι αναφορές –κυρίως του Αλ. Αλαβάνου– σε μια «νέα πλειοψηφία» μάλλον περιέργως ηχούν σε κάποιους από τους πολιτικούς συμμάχους του ΣΥΝ.

Σε ό,τι αφορά τέλος το ΚΚΕ, ο Αλέξης Τσίπρας συνηθίζει να τονίζει την ανάγκη «να ηττηθεί πολιτικά», στόχος που σαφώς διαφοροποιείται από την παραδοσιακή θέση του ΣΥΝ, που δεν επιτίθετο καθαρά στο ΚΚΕ για τίποτα άλλο πέραν της άρνησής του να συνεργαστεί. Για να αποκτήσει περιεχόμενο όμως αυτή η αναφορά, ο ΣΥΝ πρέπει να ανταγωνισθεί το ΚΚΕ στο κοινωνικό πεδίο. Η συγκρότηση και ανάπτυξη του Κοινωνικού Φόρουμ έδωσε την αίσθηση ότι αυτό μπορεί και να γίνει μεσοπρόθεσμα, φαίνεται όμως ότι τα καύσιμα τελείωσαν νωρίτερα από το αναμενόμενο. Στο αμέσως προηγούμενο διάστημα το βασικό κοινωνικό μέτωπο του ΣΥΝ (Φόρουμ) κατάφερε να οργανώσει μια διαδήλωση λιγότερων από 1.000 ανθρώπων, την ίδια ώρα

που το βασικό κοινωνικό μέτωπο του ΚΚΕ (ΠΑΜΕ) έκανε μια επίδειξη δύναμης, μαζεύοντας 10.000 εργαζομένους στο δρόμο σε απόγευμα εργάσιμης ημέρας και χωρίς απεργία.

ΠΟΝΟΚΕΦΑΛΟΣ

Ακόμα επομένως κι αν ο ΣΥΡΙΖΑ κατορθώσει να ξεπεράσει το ΚΚΕ στις δημοσκοπήσεις ή στην κάλπη, δεν είναι καθόλου σαφές ότι θα μπορέσει και να το ξεπεράσει και στο επίπεδο της κοινωνικής Αριστεράς. Και αν αυτό δεν συμβεί, η πολιτική του ΚΚΕ δεν θα έχει ηττηθεί, όπως θα ήθελε ο ΣΥΝ, και το όποιο προβάδισμα του ΣΥΡΙΖΑ θα παραμένει έωλο και όμηρος του γενικού πολιτικού κλίματος. Το γνωρίζουν αυτό στο ΣΥΝ; Ίσως ναι, ίσως όχι. Ένα από τα βασικά προβλήματα της Κουμουνδούρου άλλωστε είναι ότι το καινούριο δυναμικό του δεν είναι ιδιαίτερα πολιτικά σκληραγωγημένο ούτε σε επίπεδο θέσεων ούτε σε επίπεδο αγώνων. Το να διαχειριστεί ο ΣΥΝ την ευφορία του επομένως είναι το βασικό πρόβλημα που θα έχει να αντιμετωπίσει ο Αλέξης Τσίπρας την επόμενη ημέρα. Γιατί, όπως ξέρουμε καλά, τα πιο ωραία μεθύσια είναι αυτά που προκαλούν το επόμενο πρωί τον χειρότερο πονοκέφαλο.

Η Αριστερά και η κρίση του δικομματισμού

του Λασκράτη Βάσση

Αναρωτιόμαστε αν η Αριστερά, που δεν κατάλαβε στην αφετηρία του, ίσως και ποτέ, τον στρατηγικό χαρακτήρα του δικομματισμού, καταλάβει τουλάχιστον τώρα τον βαθύτερο χαρακτήρα της κρίσης του.

Μιας κρίσης που προδιαγράφει το κλείσιμο, αυτή τη φορά στ' αλήθεια, του πρώτου μεγάλου κύκλου της Μεταπολίτευσης, ενός κύκλου τρεισήμισι δεκαετιών, και το άνοιγμα του δεύτερου, με ζητούμενους τους δικούς του «μύθους» και τις δικές του «πολιτικές συντεταγμένες», που προφανώς και προετοιμάζονται στο παραβάν της ιστορίας μας.

Γιατί, αν καταλάβει καλά τον βαθύτερο χαρακτήρα αυτής της κρίσης (αν είναι, ας πούμε, κρίση εφαρμογής του δικομματισμού, οπότε χρειάζονται απλώς βελτιωτικές παρεμβάσεις στη λειτουργία του, ή αν είναι δομική κρίση του όλου μεταπολιτευτικού πολιτικού συστήματος, κρίση δηλαδή της ίδιας της δικομματικής στρατηγικής, οπότε χρειάζονται μεγάλες τομές, νέοι «μύθοι» και νέες «πολιτικές συντεταγμένες»), δεν θα βρεθεί πίσω απ' το επικείμενο άνοιγμα του νέου κύκλου της Μεταπολίτευσης, όπως βρέθηκε το '74 κι έφτιαξε η ίδια την «αντιδεξιά» θηλιά, με την οποία την έσυρε ο Αντρέας, δυστυχώς οικεία βουλήσει!, στο περιθώριο της πολιτικής μας ζωής.

Κι όχι μόνο να μη βρεθεί πίσω απ' την ιστορία, αντιμετωπίζοντας και πάλι τη νέα φάση με τους όρους της προηγούμενης, αλλά να βρεθεί μπροστά με σαφή συνείδηση των ορίων των πολιτικών του «συστήματος» και των αριστερών πολιτικών, των αστικών δηλαδή πολιτι-

κών, που θα στήσουν νέες ξόβεργες στα αριστερά τους, και των αριστερών πολιτικών, έτσι που να μην ξαναζήσει ο αριστερός κόσμος κάποια νέα εκδοχή του περιώνυμου εκείνου: «Πα.Σο.Κ. και λοιπές δημοκρατικές δυνάμεις».

Προπαντός όμως να βρεθεί μπροστά με ρεαλιστική και οραματική προγραμματική πρόταση διακυβέρνησης, όπου το «ρεαλιστικό», οι εντός δηλαδή αστικού συστήματος εφικτές και αναγκαίες μεταρρυθμίσεις, δεν θα οδηγεί στην ενσωμάτωση στο «σύστημα», όπως συμβαίνει με τη μεταλλαγμένη Αριστερά. Αλλά και το «οραματικό» δεν θα οδηγεί στον αναχωρητισμό, όπως συμβαίνει με τη «μεταφυσική» Αριστερά.

Το έργο αυτής της Αριστεράς, της σύγχρονης δημοκρατικής και ριζοσπαστικής Αριστεράς, όπως διατείνεται και θέλει να είναι ο ΣΥΝ (ΣΥ.ΠΙ.ΖΑ), είναι πολύ δύσκολο, καθώς ο κίνδυνος της μετατόπισης του κέντρου βάρους ή προς το «ρεαλιστικό», άρα στην ενσωμάτωση (με χίλια προσχήματα!), ή προς το «οραματικό», άρα στον αναχωρητισμό (με χίλια επαναστατικά άσματα!), είναι πολύ μεγάλος. Αυτό όμως είναι που κρίνει την αναγκαιότητά της και μαζί την προοπτική της.

Η πορεία πάντως του ΣΥΝ (ΣΥ.ΠΙ.ΖΑ), τώρα που κλείνει ο πρώτος μεγάλος κύκλος της Μεταπολίτευσης κι ανοίγει ο δεύτερος, θα κριθεί μεταξύ πολλών άλλων: πρώτον, απ' το αν καταλάβει το χαρακτήρα της κρίσης του δικομματισμού και δεν πέσει στις παγίδες αντιμετώπισής της απ' το «σύστημα». Δεύτερον, απ' το αν κατακτήσει μια σύγχρονη ρεαλιστική και οραματική προγραμματική πρόταση διακυβέρνησης

με διαλεκτικά δεμένες τη ρεαλιστική και οραματική της διάσταση, έτσι που να αποφεύγεται στην πράξη και η «ενσωμάτωση» και ο «αναχωρητισμός». Τρίτον, απ' το αν αναδειχτεί σε αληθινή πρωτοπορία της ελληνικής κοινωνίας κι όχι σε πρωτοπορία οπισθοφυλακών και «επαναστατικού» αρνητισμού, που προσιδιάζει σε περιθωριακά γκρουπούσκουλα (αριστερίστικα και αριστερίζοντα χάριν παιδιάς συνήθως!). Και τέταρτον, αν τολμήσει, μαζί με την ανανέωση ηγεσίας (Τσίπρας), να μετασχηματίσει ριζικά τη λειτουργία του σε πραγματικά δημοκρατική και κινηματική κατεύθυνση (χωρίς «ιερατείο» και στελεχικές μονιμότητες, χωρίς συντεχνιακή λογική τάσεις και παραλυτικές συμφωνίες διανομής της εσωκομματικής εξουσίας, χωρίς πλειοψηφία επαγγελματικών στελεχών στα βουλευόμενα όργανα του κόμματος, χωρίς συγκεντρωτική-«Κουμουνδουροκεντρική» λειτουργία, γιατί, επιτέλους, από κάποια στιγμή και πέρα πρέπει να υπάρχει η «Κουμουνδούρου» για το κόμμα κι όχι το κόμμα για την «Κουμουνδούρου»).

Κι ας μην καλλιεργούνται ψευδαισθήσεις λόγω της δικομματικής αμηχανίας αυτής της περιόδου. Απ' ό,τι φαίνεται, δεν έχουν ακόμη τεθεί σε συναγερμό οι μηχανισμοί αυτοσυντήρησης του «συστήματος». Είμαστε μπροστά σε δύσκολο σταυροδρόμι, που θα το κάνει δυσκολότερο η καθόλου απίθανη προοπτική μετεξέλιξης της κρίσης του δικομματισμού σε κρίση του πολιτικού συστήματος και της χώρας. Οπότε θα μετρηθούν με άλλα μέτρα οι αντοχές όλων και κυρίως της ριζοσπαστικής Αριστεράς.

Από όσα διαβάζει στον επαρχιακό Τύπο η Τασία Λεβόν.

Τοπικός Τύπος

Από την εφημερίδα
Το Βήμα της Αιγιάλειας:

Από τη γέννησή τους οι εφημερίδες είχαν σκοπό να διακινήσουν τα τοπικά νέα. Και να διαφημίσουν το γεγονός ότι ακόμα και δίπλα στο σπίτι κάποιου να συμβεί κάτι, ο ίδιος το αναζητεί στην εφημερίδα του.

Εφημερίδες και δημοσιογράφοι του επαρχιακού Τύπου και ο κοινωνικός τους ρόλος, λοιπόν. Είναι το θέμα της ημερίδας που οργάνωσαν το Δεκέμβρη, οι «Θεσσαλοί Πολίτες του Κόσμου», στη Λάρισα. Μια πρωτοβουλία ανθρώπων γεμάτων ενδιαφέροντα και αναζητήσεις. Επιδίωξη των διοργανωτών μια ανοιχτή εφ' όλης της ύλης συζήτηση για την «πολυεπίπεδη σχέση των σύγχρονων ΜΜΕ με τον απλό άνθρωπο, τα κοινωνικά προβλήματα και τον τρόπο που αυτά παρουσιάζονται».

Κάτι που πράγματι έγινε με πολύ ενδιαφέρον μεταξύ δεκάδων εκπροσώπων μαζικών φορέων και δημοσιογράφων Αθηναϊκών αλλά κυρίως περιφερειακών εφημερίδων.

Ο κ. Γενικός

Από την εφημερίδα
Εμπρός της Λέσβου:

Ο πρώην γενικός γραμματέας του υπουργείου Πολιτισμού απέσυρε χιλιάδες καταλόγους του Μουσείου Δημοκρατίας του Άι Στράτη με θέμα «Εκτόπιση, πολιτικές ελευθερίες και δημοκρατία. Από τον εθνικό διχασμό στη μεταπολίτευση». Ήταν πρωί της Παρασκευής 30 Νοεμβρίου, λίγα λεπτά πριν φτάσει στον Άι Στράτη ο Κωνσταντίνος Καραμανλής. Αιτία της απόσυρσης, η αναγραφή

στους συντελεστές της έκθεσης του ονόματος της «Ειδικής Συνεργατίδας Εύης Τσέκου, υπεύθυνης δημοσίων σχέσεων και Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης του γενικού γραμματέα του υπουργείου Πολιτισμού, Χρήστου Ζαχόπουλου».

Ο Χρήστος Ζαχόπουλος αναχώρησε από τη Μυτιλήνη το πρωί του Σαββάτου 15 Δεκεμβρίου. Τη Δευτέρα 17 Δεκεμβρίου έμπαινε στο νοσοκομείο, την Τρίτη 18 Δεκεμβρίου το μεσημέρι υπέβαλε την παραίτησή του και την Πέμπτη 20 Δεκεμβρίου το μεσημέρι έπεσε στο κενό. Οι οδηγοί με το όνομα της μοιραίας του συνεργατίδας «ασφαλείς», εκτός από έναν, που φέρνει σήμερα στο φως το «Ε», βρίσκονται ακόμα κλειδωμένοι στον Άι Στράτη.

Τα σημαντικότερα

Από την εφημερίδα
Το Βήμα της Αιγιάλειας:

«Ποιο ήταν το σημαντικότερο γεγονός του 2007 για την πόλη μας» ρώτησα τυχαία 10 ανθρώπους σ' ένα γκαλοπ-εξπρές του δρόμου και πήρα τις παρακάτω απαντήσεις: 4 απάντησαν η ανάπλαση του Ιστορικού κέντρου(!), 2 η άνοδος του Παναγιαλαίου στην Γ' Εθνική(!), 3 «δεν έχω ιδέα, δεν απαντώ»(!) και ένας οι καταστροφικές πυρκαγιές του καλοκαιριού στα δάση της Αιγιάλειας...

Και από μυαλό και από οικολογική συνείδηση καλά πάμε!...

Υπερτοπικό

Από την εφημερίδα
Μαχητής του Αγρινίου:

«Το ξέρω ότι υπάρχουν τοπικά θέματα που έπρεπε να θιγούν στη στήλη. Όμως τι είναι πιο τοπικό από αυτό που διάβα-

Από το Εμπρός της Λέσβου

σα στο Συρίγο αυτή τη βδομάδα; Γνωστός Φίλιππος, ο Φίλιππος Συρίγος, πήγε να πει τη γνώμη του στο έκτακτο συνέδριο των ανθρώπων του χώρου, υπό τον Γιάννη Ιωαννίδη, για το μεγάλο θέμα της πίστας στο Μαρκόπουλο, όπου συνεχώς σκοτώνονται άλογα και μένουν ανάπηροι αναβάτες. Όταν τον ρώτησαν τι να κάνουν που δεν προλαβαίνουν να προκηρύξουν διαγωνισμό για τα έργα που πρέπει να γίνουν, τους είπε: «Κάντε ό,τι έγινε με τον Κόκκαλη που του ανατέθηκε ο εξοπλισμός δημόσιου οργανισμού (χα! Δεν πιστεύω να περιμένετε να γράψω ποιου, έτσι;) για πολλά εκατομμύρια ευρώ με συνοπτικές διαδικασίες»... Με σκοπό δηλαδή να σωθούν ζωές...

Και τι απάντησε ο τρισμέγιστος Ιωαννίδης; «ΕΓΩ δεν παρανομώ»!! Δηλαδή, πρώτον, ΑΜΟΙ παρανομούν και δεύτερον, όταν είναι για καμιά ζωή δεν παρανομώ, αλλά όταν παίζονται πολλά μπικικίνια, κοιτάζω αλλού... Πώς μετά να μην είναι απαισιόδοξο το σημερινό κείμενο; Αφού σε αυτό το σύμπαν, όπου ο Γραμματικάκης θέλει στο κέντρο του να είναι ο κόσμος μας, υπάρχει και η Ελλάδα...».

«Αστυνομικά»

Από την εφημερίδα
Εμπρός της Λέσβου τρεις ειδήσεις που όλες αφορούν αλλοδαπούς. Σύμφωνα με την πρώτη, Αλβανός πιάστηκε να κλέβει λαξευμένες πέτρες. Η

δεύτερη αναφέρει:

«Συνολικά πέντε Αλβανούς υπηκόους οι οποίοι είχαν εισέλθει και παρέμειναν παράνομα στη χώρα συνέλαβαν τη Δευτέρα αστυνομικοί του Α.Τ. Καλλονής στην Καλλονή και την Άναξο. Οι αλλοδαποί κρατούνται, ενώ σε βάρος τους θα εφαρμοστεί το μέτρο της διοικητικής απέλασης».

Και η τρίτη είδηση:

«Τρεις υπηκόους του Αφγανιστάν συνέλαβαν αστυνομικοί του Α.Τ. Καλλονής τη Δευτέρα το μεσημέρι στη Μήθυμνα. Όπως δήλωσαν οι ίδιοι, είχαν αποβιβαστεί σε άγνωστο παραθαλάσσιο σημείο της περιοχής με φουσκωτή βάρκα».

Γλώσσα πεθαίνει λόγω... τσακωμού

Από την εφημερίδα
Χανιώτικα Νέα:

Μια ακόμα από τις διαλέκτους του Μεξικού φαίνεται ότι πεθαίνει, επειδή οι τελευταίοι δύο ηλικιωμένοι που τη γνωρίζουν τσακώθηκαν και έπαψαν να μιλιούνται. Οι γλωσσολόγοι προειδοποιούν ότι, με ή χωρίς μικρές τραγωδίες, πολλές από τις 350 τοπικές γλώσσες της χώρας απειλούνται με εξαφάνιση.

Μοσχίδες

Από την εφημερίδα
Ελεύθερο Βήμα της Κομοτηνής:

Πωλούνται αγελάδες και μοσχίδες σε πολύ καλή τιμή. Τηλ. 6937.....

Υποχώρηση των ελληνικών θέσεων στο Αιγαίο και στη Θράκη

του Οδυσσέα Αρβανίτη

Η πρώτη επίσημη επίσκεψη Έλληνα πρωθυπουργού στην Τουρκία μετά από 50 χρόνια έληξε άδοξα για τη χώρα μας, αφού συνοδεύτηκε από σημαντικές υποχωρήσεις στις εθνικές θέσεις τόσο για το Αιγαίο όσο και για την Θράκη, ενώ σηματοδοτεί την αλλαγή δόγματος στην εξωτερική πολιτική.

Η Τουρκία σέρνει τη χώρα μας σε συνολική διαπραγμάτευση των ελληνοτουρκικών και του Κυπριακού μέσα στο 2008 με απευθείας διαπραγματεύσεις, χωρίς το πλαίσιο του διεθνούς δικαίου και πάντα υπό την απειλή του casus belli. Η υπουργός Εξωτερικών της χώρας μας κ. Ντόρα Μπακογιάννη έχει επιδιώξει για δικούς της λόγους, που έχουν να κάνουν με τις προσωπικές της φιλοδοξίες, την αλλαγή του δόγματος Μολυβιάτη. Το δόγμα Μολυβιάτη που επικράτησε την πρώτη τετραετία της ΝΔ ευνοούσε το πάγωμα των ελληνοτουρκικών, αφού κάθε φορά που ξεπαγώνουν συνοδεύονται από πιέσεις και απώλειες για τη χώρα μας. Η κ. Μπακογιάννη επέβαλε τελικώς τη δική της γραμμή στον κ. Κώστα Καραμανλή, ο οποίος δεν είναι πλέον ο κυρίαρχος του παιχνιδιού. Οι εσωτερικές εξελίξεις και η υπόθεση Ζαχόπουλου τον αποδυναμώνουν ακόμη περισσότερο και τον καθιστούν όμηρο των εσωτερικών ισορροπιών και κυρίως της οικογένειας Μητσοτάκη.

Το 1955, και ενώ στην Κύπρο είχαν ξεσπάσει επεισόδια, ο τότε υπουργός Εξωτερικών της Ελλάδας Στέφανος Στεφανόπουλος μετείχε σε τριμερή διάσκεψη στο Λονδίνο με τη συμμετοχή των εκπροσώπων της Μεγάλης Βρετανίας και της Τουρκίας.

Η Ιστορία έχει αποφανθεί ότι εκείνη η

κίνηση ήταν τεράστιο λάθος, αφού νομιμοποιούσε για πρώτη φορά την Τουρκία ως ενδιαφερόμενη δύναμη με συμφέροντα στο Κυπριακό με τα γνωστά αποτελέσματα είκοσι χρόνια μετά.

ΛΟΓΟ ΣΤΗ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΑ

Την εβδομάδα που πέρασε ο πρωθυπουργός κ. Κώστας Καραμανλής και η υπουργός Εξωτερικών κ. Ντόρα Μπακογιάννη αποδέχθηκαν για πρώτη φορά με επίσημο τρόπο να έχει η Τουρκία λόγο στο θέμα της μουσουλμανικής μειονότητας στη Θράκη. Το ανακοίνωσε μάλιστα ο πρωθυπουργός της Τουρκίας κ. Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν στις επίσημες δηλώσεις που έκανε μετά τη συνάντηση που είχε με τον κ. Καραμανλή την περασμένη Τετάρτη. Με σουλτανική αβρότητα ο κ. Ερντογάν απέφυγε τον όρο «τουρκική» όταν είχε δίπλα του τον κ. Καραμανλή, είπε όμως ότι «οι δύο υπουργοί Εξωτερικών θα συζητούν στο εξής το θέμα της μειονότητας».

Λίγες ώρες αργότερα η κ. Μπακογιάννη έκανε ουσιαστική και εφ' όλης της ύλης ενημέρωση στους δημοσιογράφους. Η κ. Μπακογιάννη εξήγησε ότι κάθε φορά που θα συναντιούνται οι υπουργοί Εξωτερικών θα συζητούν τις εξελίξεις στη μουσουλμανική μειονότητα και την αντιμετώπιση των προβλημάτων. Ο κ. Ερντογάν άνοιξε και έκλεισε το τριήμερο της επίσκεψης Καραμανλή με το θέμα της μειονότητας. Την τελευταία ημέρα μάλιστα ξέχασε τη διπλωματική του αβρότητα και μίλησε απερίφραστα στο ελληνοτουρκικό επιχειρηματικό φόρουμ για «150 χιλιάδες ομογενείς μας στη Θράκη». Χαρακτηριστικό της υποχωρητικότητας της ελληνικής κυβέρνησης είναι ότι δεν απάντησε

στη δήλωση Ερντογάν.

Η αλήθεια είναι ότι η Τουρκία πάντα έθετε το θέμα της μουσουλμανικής μειονότητας, αυτό είναι και το επιχείρημα που προβάλλει το υπουργείο Εξωτερικών. Ωστόσο είναι η πρώτη φορά που ελληνική κυβέρνηση αναγνωρίζει το δικαίωμα της Τουρκίας να έχει λόγο στη μουσουλμανική μειονότητα που είναι εσωτερικό ζήτημα της Ελλάδας, και μάλιστα να συζητά με τον Τούρκο υπουργό Εξωτερικών τις εξελίξεις σε αυτό το θέμα. Με τον τρόπο αυτό, λένε έμπειροι διπλωμάτες, η Τουρκία αποκτά κατ' αρχήν δικαίωμα επίβλεψης στην μειονότητα.

Οι ίδιοι διπλωμάτες προβλέπουν ότι η Τουρκία με τη γνωστή τακτική της θα επιδιώξει στο ορατό μέλλον «συγκυριαρχία» στη μουσουλμανική μειονότητα. Εκτιμούν, επίσης, ότι θα εκμεταλλευθεί τη συγκυρία στη Βαλκανική με την προοπτική ανεξαρτησίας του Κοσσυφοπέδιου, για να διαχειρίζεται την απειλή της αυτονομίας της μουσουλμανικής μειονότητας.

Ο υπουργός Εξωτερικών της Τουρκίας κ. Αλί Μπαμπατζάν κατά την πρόσφατη περιοδεία του στους «ομογενείς του», όπως αποκαλεί τους μουσουλμάνους στη Θράκη, έκανε σύσκεψη με τους μουσουλμάνους παράγοντες της μειονότητας. Σε εκείνη τη σύσκεψη τους είπε απερίφραστα: «Στην Κύπρο η πατρίδα πέτυχε το στόχο της, στο Αιγαίο επίσης, τώρα πρέπει να κάνατε και εσείς αυτό που πρέπει και να μην τα περιμένετε όλα από το τουρκικό κράτος». Η αποστροφή εκτιμάται ως παρότρυνση να αναλάβουν πρωτοβουλίες που να θέτουν κατ' αρχάς θέμα δικαιωμάτων της μειονότητας και εν συνεχεία ζήτημα αυτοδιάθεσης. Στη

Θράκη, την περιοχή που ζει η μειονότητα, έχει υπάρξει προεργασία, που κάποια στιγμή θα εκδηλωθεί και δημόσια με κινήσεις διαμαρτυρίας. Το χειρότερο σενάριο περιλαμβάνει ακόμη και κινήσεις τύπου ιντιφάντα στις μειονοτικές περιοχές.

Έχει ενδιαφέρον ότι την εβδομάδα που διανύουμε πέρασε νομοσχέδιο στην ελληνική Βουλή για τα βακούφια με το οποίο δίνεται η διαχείριση της περιουσίας στους μουσουλμάνους παράγοντες της μειονότητας. Έτσι όμως τους παρέχονται σημαντικά οικονομικά μέσα για να προωθούν την πολιτική τους και τους σκοπούς τους.

ΝΟΜΙΜΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥΡΚΙΑΣ

Τούτων δοθέντων, το ερώτημα είναι γιατί η ελληνική κυβέρνηση νομιμοποίησε την Τουρκία ως παράγοντα στις εξελίξεις. Πόσο μάλλον όταν η Ελλάδα έχει το επιχείρημα ότι τα θέματα των μειονοτήτων απασχολούν την Ευρωπαϊκή Ένωση, η οποία έχει ιδιαίτερη ευαισθησία και επιβλέπει την τήρηση των δικαιωμάτων τους. Θα μπορούσε πολύ απλά να προβάλλει ότι είναι εσωτερικό θέμα της χώρας μας, το οποίο αντιμετωπίζει στο πλαίσιο των κανόνων και υπό την επιτήρηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το να προβάλλεται ότι το θέμα της μειονότητας συζητείται επί τη βάση της αμοιβαιότητας είναι απλώς αστείο, αφού δεν υπάρχει πλέον ελληνική μειονότητα στην Τουρκία.

Αλλά γενικότερα η επίσημη επίσκεψη του πρωθυπουργού κ. Καραμανλή μετά από 50 χρόνια στην Τουρκία δεν έφερε τίποτε θετικό για τη χώρα μας. Το τριήμερο εξαντλήθηκε σε χαμόγελα, τεμενάδες των Τούρκων, που πέτυχαν το σκοπό τους, και μεγάλα λόγια για «τους ηγέτες που πρέπει να σπάνε τα ταμπού». Δεύτερη ουσιαστική συνέπεια της επίσκεψης Καραμανλή είναι η αποδοχή της «γκριζοποίησης του Αιγαίου». Η ελληνική κυβέρνηση εξέδωσε ανακοίνωση με την οποία απαγόρευε στους Έλληνες ψαράδες να προσεγγίζουν την περιοχή των Ιμίων. Έτσι όμως αποδέχονται την τουρκική θέση ότι υπάρχει ζήτημα κυριαρχίας στην περιοχή.

Επίσης είναι όμως σημαντικό ότι η επίσκεψη Καραμανλή σηματοδοτεί την

Ο πρωθυπουργός κ. Κ. Καραμανλής με τον ομόλογό του κ. Τ. Ερντογάν κατά το τελευταίο ταξίδι του πρώτου στην Τουρκία.

αλλαγή δόγματος στην εξωτερική πολιτική, και αρχίζει περίοδος έντονης κινητικότητας στα ελληνοτουρκικά. Το είπε και αυτό ο κ. Ερντογάν, ότι θα επιταχυνθούν μέσα στο 2008 οι διερευνητικές επαφές των εμπειρογνομώνων των δύο πλευρών που είχαν σταματήσει. Ο πρώην υπουργός Εξωτερικών κ. Πέτρος Μολυβιάτης είχε παγώσει τις εξελίξεις στις ελληνοτουρκικές σχέσεις. Η κ. Μπακογιάννη από την αρχή έδειξε ότι ήθελε να χαράξει δική της γραμμή στα ελληνοτουρκικά και να ξεφύγει από την πολιτική Μολυβιάτη. Τελικώς παρέσυρε τον κ. Καραμανλή στην πολιτική της, που είναι η εφ' όλης της ύλης διαπραγμάτευση με τους Τούρκους. Διπλωματικοί κύκλοι διατηρούν τις επιφυλάξεις τους και ρωτούν: «Σε ποια κατεύθυνση και με ποιο στόχο θα μπορούμε σε συνολική διαπραγμάτευση με την Τουρκία;» και οι ίδιοι κάνουν τη ζοφερή πρόβλεψη ότι «μέσα σε ωραίες κουβέντες και επικοινωνιακά ευρήματα, θα συζητούμε το μέγεθος των παραχωρήσεων της χώρας μας στην Τουρκία, αφού, ως γνωστόν, εμείς δεν διεκδικούμε τίποτε από την Τουρκία». Ο κ. Ερντογάν δεν έκανε βήμα πίσω από τις τουρκικές θέσεις για συνολική διευθέτηση των ελληνοτου-

ρκών και του Κυπριακού με απευθείας συζητήσεις. Ωστόσο δεν δέχεται την ελληνική θέση για συζητήσεις επί τη βάση των κανόνων του διεθνούς δικαίου και των διεθνών συνθηκών, όπως προβάλλει η χώρα μας. Η Τουρκία θέλει συνολική συζήτηση με βάση το ισόζυγιο ισχύος των δύο χωρών και ενώ ισχύει η απειλή πολέμου, κάτι που σε καμία περίπτωση δεν ευνοεί την Ελλάδα.

Εν κατακλείδι, ο κ. Καραμανλής εγκατέλειψε ένα ατού που είχε στη διάθεσή του, όπως ήταν η επίσημη επίσκεψη στην Τουρκία μετά από μισό αιώνα, χωρίς να πάρει τίποτε. Θα μπορούσε να διαπραγματευθεί το ταξίδι με κάποιο αντάλλαγμα, όπως είθισται άλλωστε στην υψηλή διπλωματία. Η επίσκεψη δεν ήταν καλά προετοιμασμένη, η Ελλάδα έκανε σημαντικές παραχωρήσεις χωρίς λόγο και χωρίς κανένα αντάλλαγμα. Είναι χαρακτηριστικό ότι ο κ. Ερντογάν τού αρνήθηκε ακόμη και τα ελάχιστα που είναι η αναγνώριση της οικουμενικότητας του Πατριαρχείου και η θεολογική σχολή της Χάλκης που στην πραγματικότητα δεν είναι καν θέμα ζωτικού ελληνικού ενδιαφέροντος, αλλά θα μπορούσαν να σώσουν τα προσχήματα.

Οι κρισιμότερες προεδρικές εκλογές για το μέλλον της Κύπρου

του Μιχάλη Πιερή

Οσοι ασχολούνται με τις τρέχουσες πολιτικές εξελίξεις στην Κύπρο γνωρίζουν ότι αυτές οι εκλογές είναι οι πιο κρίσιμες για το μέλλον της. Γνωρίζουν ότι ειδικά αυτή η αναμέτρηση (η πρώτη που ακολουθεί το ιστορικό «ΟΧΙ» του κυπριακού ελληνισμού στην πολιτική των αγγλοαμερικανών στην ευρύτερη γεωπολιτική περιοχή) όφειλε να γίνει στη βάση όχι ιδιωτικών φιλοδοξιών ή κομματικών συμφερόντων αλλά με βάση το συμφέρον της Κύπρου.

ΤΟ «ΟΧΙ», Η ΚΥΠΡΟΣ ΚΑΙ Ο ΝΙΚΗΤΗΣ ΤΩΝ ΕΚΛΟΓΩΝ

Γι' αυτό και, με βάση την τροπή που έχουν πάρει τα πολιτικά πράγματα του τόπου, δεν πιστεύω ότι ο νικητής αυτών των εκλογών θα είναι όσο θα έπρεπε ισχυρός για την Κύπρο. Με βάση το σκηνικό που έχει διαμορφωθεί, ο νικητής θα βγει μέσα από μια στήθος με στήθος σκληρή εκλογική αναμέτρηση. Όμως ο νικητής αυτός δεν θα είναι όσο το απαιτούν οι περιστάσεις ισχυρός στον δύσκολο αγώνα για αποτροπή αυτού που η πατροπαράδοτη βρετανική πολιτική επιζητεί να επιβάλει στην Κύπρο. Ενώ ισχυρός όπως ήταν ο πρόεδρος που προέκυψε από τη συμμαχία της τριμερούς που εξελέγη με άνεση από τον πρώτο γύρο των εκλογών του 2003 και οδήγησε τον λαό στο ιστορικό «ΟΧΙ» του δημοψηφίσματος τον Απρίλιο του 2004. Εξού και η (προσβλητική για τον κυπριακό λαό) συνθηματολογία ορισμένων κέντρων εξουσίας του εξωτερικού για την αναγκαιότητα να φύγει από την πολιτική ζωή του τόπου ο Παπαδόπουλος. Αναγκαioτητα για τα δικά τους συμφέροντα και προσβλητική, όπως είναι για τον κάθε

λαό του κόσμου, εκείνη η στάση του ξένου παράγοντα η οποία απαιτεί την απομάκρυνση ενός ηγέτη που έχει προκρίνει ο λαός. Τα παραδείγματα, παλαιότερα και νεότερα, από τέτοιες παρεμβάσεις των Αμερικανών αφθονούν (σε Ανατολή και Δύση).

Και βεβαίως στόχος δεν είναι απλώς να φύγει ο Παπαδόπουλος. Αλλά να φύγει ένας ισχυρός πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας (εννοώ με υψηλά ποσοστά εκλογής), επικεφαλής μιας συμμαχίας που θα του έδινε μια ισχυρή διαπραγματευτική δυνατότητα. Αυτός ο πρώτος στόχος έχει ήδη επιτευχθεί με βάση την απόφαση του ΑΚΕΛ να μην πορευτεί για μια ακόμη πενταετία με τις δυνάμεις της κεντροαριστερής συμμαχίας. Ενώ τώρα, και αν ο Τάσος Παπαδόπουλος κερδίσει τις εκλογές, όπως προσωπικά το πιστεύω (καθώς θεωρώ ότι και πάλι θα λειτουργήσει το πατριωτικό ένστικτο αυτοσυντήρησης του κυπριακού λαού), θα είναι αποδυναμωμένος.

Για να κάνω πιο ξεκάθαρο τι εννοώ: Αυτή τη στιγμή η Κύπρος χρειάζεται περισσότερο από ποτέ τη συσπείρωση των δυνάμεων της Κεντροαριστεράς που ήταν η κρίσιμη μάζα που αντέταξε το «ΟΧΙ» στην ωμή προσπάθεια να επιβληθεί μια απαράδεκτη λύση στο πολιτικό πρόβλημα που αντιμετωπίζει η Κύπρος. Και επειδή ακούγονται πολλά για την καλή ή όχι διαχείριση του «ΟΧΙ», θα ήθελα να παρατηρήσω ότι μπροστά σε μια τέτοιου τύπου ιστορική απόφαση πρέπει κανείς να είναι ιδιαίτερα προσεκτικός. Γιατί πρόκειται για μια απόφαση η οποία συνένωσε τη βάση του κυπριακού λαού ανεξαρτήτως κομματικής ταυτότητας. Όφειλε, δηλαδή, η κυβέρνηση της τριμερούς (όπως και το

έπραξε) να δείξει σεβασμό και εμπιστοσύνη σε μια ιστορική επιλογή του λαού και να κάνει πολύ συνετά βήματα σε ό,τι αφορά αυτή την περιβόητη διαχείριση. Διότι άλλο είναι η επίδειξη εγγύησης, δηλαδή οι κινήσεις εντυπωσιασμού, και άλλο η διαχείριση που γίνεται με προσοχή και μελέτη, όπως το έπραξε ο σημερινός πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας.

Άλλωστε ο αργός (και πεισματικός) βηματισμός μέσα στην ιστορία είναι που έσωσε τον κυπριακό λαό και τον κράτησε στην ιστορική σκηνή με όλα τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του. Θυμίζω ξανά ότι ο μεγάλος Κύπριος ζωγράφος Αδαμάντιος Διαμαντής παρομοίασε το ρυθμό του Κύπριου με τον αργό, βαρύ βηματισμό του βοδιού. Και ο μεγάλος σύγχρονος ποιητής της Κύπρου Κώστας Μόντης έγραψε μετά τη μεγάλη καταστροφή του 1974 το ακαριαίο μονόστιχο: «Είχαμε έναν ανήφορο βοδιού». Νομίζω ότι και οι δύο προσγράφων ασύνειδα στο χώρο της τέχνης το πιο βασικό γνώρισμα του κυπριακού λαού. Τον αργό και βαρύ, μα πεισματικό και σίγουρο, βηματισμό. Την ανθεκτικότητα και την αντοχή.

Στη βάση μιας τέτοιας φιλοσοφίας, η καλύτερη διαχείριση του «ΟΧΙ» θα ήταν, κατά την κρίση μου, μια άνετη νίκη στις τωρινές εκλογές της τριμερούς συμμαχίας από τον πρώτο γύρο (μακάρι και με άλλες συμμαχίες και μ' ένα ποσοστό που να πλησιάζει εκείνο του «ΟΧΙ»). Μια τέτοια νίκη θα ήταν νίκη της Κύπρου στο κρισιμότερο σημείο της νεότερης πολιτικής ιστορίας της. Μια νίκη η οποία θα έστελνε το καλύτερο μήνυμα στο διεθνές πολιτικό και κοινωνικό περιβάλλον. Ότι δηλαδή κανένας μηχανισμός βίας και νοθείας δεν λει-

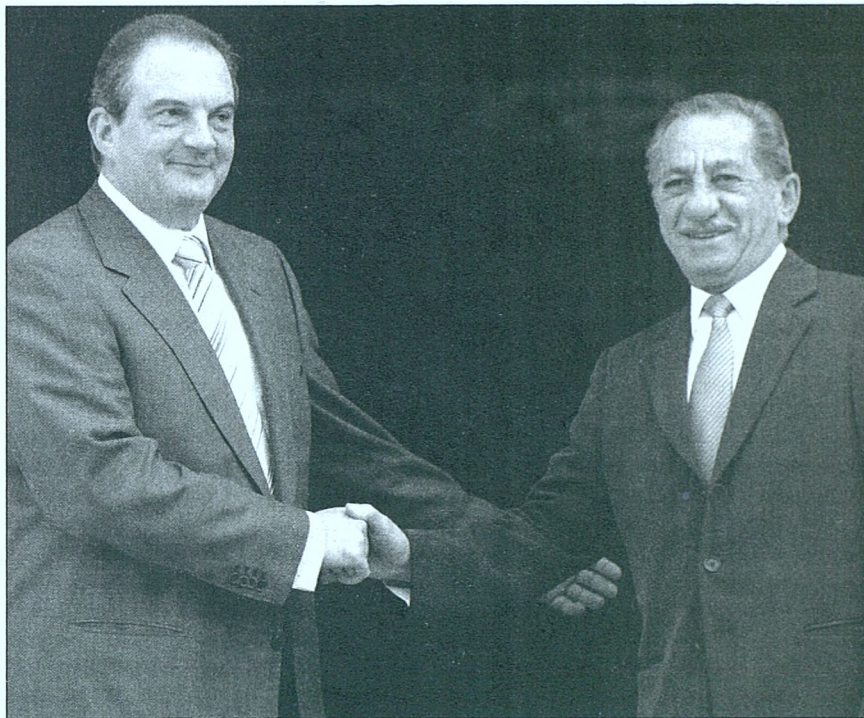

τούργησε κατά το Δημοψήφισμα, όπως δυστυχώς ισχυρίστηκαν διάφοροι πολιτικοί της Κύπρου (πολλοί από τους οποίους βρίσκονται τώρα στο πλευρό του Χριστόφια). Αλλά ότι η ίδια νομοτέλεια (δηλαδή η λαϊκή ετυμηγορία) που οδήγησε στο «ΟΧΙ» απαιτούσε σταθερά, υπομονετικά και σοβαρά μια βιώσιμη λύση που να εγγυάται ένα σίγουρο μέλλον γαλήνης και σταθερότητας και όχι μια κάλπικη λύση. Κάλπικη όπως ήταν αυτή του σχεδίου Ανάν, στηριγμένη σε υπερβολικές αδικίες, ώστε να είναι εύκολη όχι μόνο η αλλοίωση κάποιων βασικών στοιχείων της ιστορικής ταυτότητας του κυπριακού λαού, αλλά κυρίως να είναι εύκολη η δημιουργία τεχνητών κρίσεων όπως και όποτε θα το ήθελαν κυρίως οι Άγγλοι.

Δυστυχώς η προοπτική που περιγράφεται πιο πάνω (η προοπτική της Κύπρου) έχει χαθεί με βάση την απόφαση ενός κόμματος που μέχρι τώρα είχε δώσει ικανά δείγματα σοβαρής πολιτικής σκέψης γύρω από κρίσιμες αποφάσεις που αφορούν το μέλλον της Κύπρου.

ΤΟ ΑΚΕΛ ΚΑΙ Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΔΡΑΣΗ ΤΩΝ ΣΤΟΧΑΣΤΙΚΩΝ ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΩΝ

Είναι γενικά αποδεκτό ότι στη σύγχρονη πολιτική ιστορία της Κύπρου το ΑΚΕΛ πολιτεύτηκε με σύνεση, δηλαδή με την έννοια «των στοχαστικών προσαρμογών», όπως έχει αναπτύξει την έννοια αυτή στην ποιήσή του ο Κ.Π. Καβάφης μιλώντας ειδικά για τον περιφερειακό ελληνισμό της Ανατολής. Για πρώτη φορά ωστόσο το ΑΚΕΛ, αποδομώντας τη μέχρι τώρα ιστορία του, εμφανίζεται ανυπόμονο και διψασμένο για απόλυτη εξουσία (και όχι, υπό τις περιστάσεις, για μια μεγάλη και δυναμική συμμετοχή στην εξουσία). Αυτή η απόφαση δείχνει ότι δεν σταθμίστηκε όσο θα έπρεπε το γενικότερο συμφέρον της Κύπρου καθώς διακυβεύεται με τόσο ρηξικέλευθο τρόπο η μελλοντική πολιτική διαχείριση τόσων κρίσιμων ζητημάτων που έχει αυτή τη στιγμή μπροστά της η Κύπρος. Βεβαίως το εθνικό, αλλά και πολλές άλλες οικονομικές και κοινωνικές διεκδικήσεις που μια κυβέρνηση με συμμετοχή του ΑΚΕΛ θα όφειλε να προχωρήσει περισσότερο.

Ο πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας κ. Τ. Παπαδόπουλος με τον Έλληνα πρωθυπουργό κ. Κ. Καραμανλή.

Αυτό είναι ένα κρίσιμο ερώτημα που κάνει κάθε πολίτης με κεντρώα ή αριστερή συνείδηση που όμως για τον ένα ή τον άλλο λόγο δεν είναι μέλος του ΑΚΕΛ, καθώς βεβαίως κι ένα αρκετά μεγάλο ποσοστό σκεπτομένων μελών του ΑΚΕΛ. Γιατί μια τέτοια βιασύνη σε ένα κόμμα που η μέχρι τώρα ιστορία του απέδειξε ότι στις κρίσιμες περιστάσεις ήξερε να μην βιάζεται και κυρίως να μην παίρνει αποφάσεις που δεν θα ήταν χίλια τα εκατό προς το γενικότερο συμφέρον της Κύπρου. Και δεν είναι μόνο αυτό. Για να μπορέσει τώρα να πείσει για την ορθότητα της απόφασής του υποχρεώνεται να κάνει κάτι που επίσης δεν το έκανε ποτέ. Να αυτοαναιρείται κάνοντας κριτική σε ζητήματα για τα οποία είχε μέγιστη πολιτική ευθύνη, όντας ο ισχυρότερος εταίρος της κυβέρνησης της τριμερούς, είτε και να καταφεύγει σε μια αντιφατική πολιτική ρητορία σε μια φάση που όλα ήταν ευνοϊκά για να παίξει θεμελιακό ρόλο, ακόμη και για τη μετεξέλιξη της πολιτικής συνείδησης των δυνάμεων του χώρου της κεντροαριστεράς.

Θα κάνω εδώ μian υπόθεση (έστω και αν γνωρίζω ότι στο χώρο του σκληρού ρεαλισμού, όπου ανήκει η πολιτική, δεν χωρούν υποθέσεις) προκειμένου να γίνει σαφέστερο αυτό που θέλω να πω. Ας υποθέσουμε, λοιπόν, ότι ο Δημήτρης Χριστόφιας δεν εισάκουε τον σκληρό πυρήνα του ΝΑΙ του κόμματός του, που ήθελε τη διάλυση της τριμερούς συμμαχίας, και προχωρούσε σε μια νέα, δυναμικότερη συνεργασία στη βάση της τριμερούς, όπως πιστεύω ότι το ήθελε η πλειοψηφία του κυπριακού λαού (συγκαταλέγω σε αυτήν και μεγάλο τμήμα της βάσης του κόσμου του ΑΚΕΛ). Ποιο θα ήταν σήμερα το σκηνικό; Ποια θα ήταν η προοπτική της Κύπρου; Ποιες θα ήταν οι δυνατότητες μιας νέας ισχυρής κυβέρνησης συνεργασίας των τριών κομμάτων σε όλα τα επίπεδα; Η απάντηση είναι μία λέξη: *τεράστια*.

Η Κύπρος, και όχι ο Παπαδόπουλος ή ο Χριστόφιας, θα έβγαινε πιο δυνατή και με τεράστιες δυνατότητες διεκδίκησης μια ανεκτής από τον ελληνισμό της Κύπρου εφικτής λύσης. Ασφαλώς πρώτα και κύρια θα διασφαλιζόταν μια

πατριωτική στάση στο εθνικό θέμα, όμως θα είχαμε και τη συνέχιση ενός έργου εξυγίανσης της οικονομίας και κοινωνικής προσφοράς που, απ' ό,τι αποδεικνύεται, η κυβέρνηση της συνεργασίας είχε σε μεγάλο βαθμό κατορθώσει όχι να επιτύχει, αλλά τουλάχιστον να θέσει σε κίνηση. Όμως δυστυχώς το ΑΚΕΛ και ο Δημήτρης Χριστόφιας προτίμησαν τον ολισθηρό δρόμο μιας αβέβαιης αναμέτρησης με αστάθμητες συνέπειες για το μέλλον της Κύπρου. Μιας αναμέτρησης της οποίας όλα τα αποτελέσματα είναι δυνατά: είτε να επαναφέρει στην εξουσία τη δεξιά (και μάλιστα στη χειρότερη μορφή της, τη δεξιά του Αναστασιάδη)· είτε να βγει πρόεδρος ο Τάσος, ο μέχρι προ τινος σύμμαχος, χωρίς όμως τις δεσμεύσεις της τριμερούς (δεσμεύσεις που ο Τάσος έδειξε στην πολιτική πράξη ότι τις σεβάστηκε με άκρα συνέπεια)· είτε και να βγει ο ίδιος ο Χριστόφιας, συμμαχώντας όμως γι' αυτό με δυνάμεις που η κρίσιμη μάζα του κόσμου με αριστερή ή κεντρώα τοποθέτηση ή αριστερή συνείδηση δεν θα το ήθελε, κάτι που επίσης σε πρακτικό επίπεδο θα σημαίνει αποδυνάμωση της Κύπρου απέναντι σε κρίσιμες εξελίξεις.

Όπως και αν έχει, αυτά θα τα κρίνει η ιστορία που, όπως λένε οι σοφοί αναλυτές, είναι ένας πρισματικός καθρέφτης, σκληρός και αδέκαστος, της τρέχουσας πολιτικής δράσης. Εδώ κρίνονται από τη σκοπιά ενός ανεξάρτητου πολίτη που ένιωσε ότι χρωστά ιδιαίτερη ευγνωμοσύνη σε εκείνους που κυριολεκτικά έσωσαν την Κύπρο από τον βρόγχο του σχεδίου Ανάν, αλλά και που πίστεψε ότι έφτασε η στιγμή που θα μπορούσε να καλλιεργηθεί μια νέα πολιτική νοοτροπία πολυκομματικής συνεργασίας που δεν θα αφορούσε μόνο το εθνικό θέμα, αλλά θα ήταν και υπέρ των θεσμικών εξελίξεων στην κυπριακή κοινωνία.

Η ΚΥΠΡΟΣ ΚΑΙ ΟΙ ΕΥΘΥΝΕΣ ΤΟΥ ΑΚΕΛ

Σύμφωνα με αρκετούς ψηφοφόρους η κριτική που ασκεί ο Χριστόφιας και το επιτελείο του κατά της διακυβέρνησης του Τάσσου (ως προέδρου μιας κυβέρνησης της τριμερούς συνεργασίας των

κομμάτων της κεντροαριστεράς) είναι μια κριτική γεμάτη αντιφάσεις. Αντιφατικά επιχειρήματα, αντιφατικός λόγος, -υπάρχει όμως κάτι που είναι απολύτως σαφές: ότι ο Δημήτρης Χριστόφιας εκτίθεται ολοένα και περισσότερο στους ψηφοφόρους στο θέμα της αξιοπιστίας του. Δεν μπορεί να πείσει παρά αυτούς που είναι ήδη πεπεισμένοι. Αυτούς δηλαδή που χωρίς δεύτερη σκέψη θεωρούν ότι ο γ. γ. του κόμματός τους είναι αυτή τη στιγμή ο καλύτερος υποψήφιος για την προεδρία. Πείθει, δηλαδή, τα μέλη του ΑΚΕΛ που για λόγους αρχής πάντοτε στηρίζουν τις αποφάσεις του κόμματος, και πάλι όχι όλα. Υπάρχουν αρκετοί αριστεροί πολίτες που βλέπουν με σκεπτικισμό το άκαιρο και άκομψο της απόφασης του Δημήτρη Χριστόφια, απόφαση προσωπική την οποία επιμελώς περιχαράκωσε ως κομματική απόφαση.

Επιπλέον, τον αντιφατικό αυτό λόγο τον χαρακτηρίζει κι ένα στοιχείο μονοκόμματης ρητορικής. Παρά τη μίμηση (συχνά επιτυχημένη) ενός λαϊκότροπου λόγου, απουσιάζει το στοιχείο της διαλεκτικής προσέγγισης στην κρίσιμη ιστορική συγκυρία και στις πραγματικές πολιτικές περιστάσεις, κάτι που θα έπρεπε κατεξοχήν να χαρακτηρίζει έναν αριστερό λόγο. Γιατί σε όλη την επιχειρηματολογία του Δ. Χριστόφια δεν φαίνεται να τον απασχολεί επί της ουσίας η επόμενη μέρα, δηλαδή το σε τι δραματική θέση θα περιέλθει η Κύπρος εάν αποτύχει να εκλεγεί ο ίδιος ή ο μέχρι πριν λίγους μήνες στενός συνεργάτης του στο χώρο της κεντροαριστεράς και η εξουσία περιέλθει, σε αυτή την πιο δύσκολη στιγμή της Κύπρου, στα χέρια εκείνης της δεξιάς που είχε υποστηρίξει το θάνατο της Κυπριακής Δημοκρατίας χωρίς το αντάλλαγμα μιας βιώσιμης λύσης που θα ήταν το αποτέλεσμα ενός έντιμου και στοχαστικού συμβιβασμού.

Ο Δημήτρης Χριστόφιας, ένας πολιτικός στον οποίο η Κύπρος έχει ήδη επενδύσει (είναι πρόεδρος της Βουλής) και θα συνεχίζει να επενδύει, έχει πέσει (δυστυχώς σε μια πολύ δύσκολη για την Κύπρο στιγμή) θύμα μιας περιέργης πολιτικής ψευδαίσθησης. Της ψευδαίσθησης ότι το Κυπριακό θα μπορούσε να λυθεί με το πάτημα ενός κουμπιού

και ότι ο Τάσος δεν τόλμησε (ή δεν θέλησε) να πατήσει αυτό το κουμπί. Ενώ αυτός μόλις γίνει πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας θα παρουσιαστεί μια άλλη διεθνής πολιτική πραγματικότητα η οποία θα ευνοήσει την Κύπρο να βρει τη δίκαιη και βιώσιμη λύση που αναζητά. Κρίμα! Γιατί εδώ πιστεύω ότι χρειαζόταν η πολιτική οξυδέρκεια του ηγέτη του ΑΚΕΛ, ώστε να πείσει το κόμμα του (ιδίως την ομάδα των αμετανόητων υποστηρικτών του «ΝΑ!» που φαίνεται ότι δούλεψε συστηματικά προς την κατεύθυνση της διάλυσης της τριμερούς) ότι είχαν χρέος προς τον τόπο να συνεχίσουν με μια ισχυρή κυπριακή κυβέρνηση τον αγώνα που ξεκίνησε η τριμερής το 2003, με την άνετη από τον πρώτο γύρο νίκη της επί της δεξιάς, και τον κορύφωσε τον Απρίλιο του 2004 με την υποστήριξη του «ΟΧΙ» στο δημοψήφισμα.

Δυστυχώς, όμως, η απόφαση του ΑΚΕΛ και του Χριστόφια διέκοψε μια πορεία πολιτικής όσμωσης της κεντροαριστεράς η οποία διασφάλιζε μια ευρύτερη πατριωτική στάση απέναντι στο εθνικό θέμα. Το χειρότερο. Διέκοψε βίαια τη δυνατότητα πολλών πολιτών να ονειρεύονται μια υπέρβαση των κομματικών συμφερόντων χάριν της πατρίδας. Διέκοψε τη δυνατότητα μιας άνετης σίγουρης νίκης των δυνάμεων της κεντροαριστεράς από τον πρώτο γύρο, και τη συνέχιση ή και συγκρότηση ενός προοδευτικού μετώπου απέναντι στη δεξιά.

Τώρα ο Χριστόφιας βρίσκεται σε δεινή θέση προσπαθώντας να στηρίξει την απόφασή του για τη διεκδίκηση της προεδρίας στην ηθική της ετεροχρονισμένης ανακάλυψης θεμελιακών διαφωνιών του με τη διακυβέρνηση του Τάσσου Παπαδόπουλου. Αυτή όμως η επιχειρηματολογία δεν μπορεί να πείσει αληθινά σκεπτόμενους πολίτες. Και την ώρα της κρίσης οι πολίτες αυτοί, που βρίσκονται σε όλα τα κόμματα και σε όλες τις πολιτικές παρατάξεις, πληθαίνουν. Γιατί είναι η ώρα που θα πρέπει να βάλουν το χέρι στην καρδιά και να ψηφίσουν όχι για τις φιλοδοξίες και τις ιδιοτέλειες του ενός και του άλλου. Αλλά με βάση το τι αισθάνονται ότι είναι το πιο σίγουρο για το μέλλον της πατρίδας.

Πέντε σημειώσεις για τις εκλογές και το μέλλον των Ελληνοκυπρίων

του Σάββα Παύλου

Ο υποσπαδίας πολιτικός και ο υποσπαδίας αρθρογράφος αποτελούν συνηθισμένο φαινόμενο των εμπλεκομένων στην κυπριακή πολιτική ζωή. Το Κυπριακό είναι αποτέλεσμα εισβολής και κατοχής, με σαράντα τρεις χιλιάδες κατοχικά στρατεύματα σε επιθετική διάταξη, με εθνοκάθαρση και προσφυγοποίηση του ενός τρίτου των κατοίκων του νησιού και με παραβίαση των στοιχειωδών δικαιωμάτων τους, με στρατιές εποίκων για δημογραφική αλλαγή, που, σύμφωνα με την παγκοίνως παραδεκτή διακήρυξη δικαίου, αποτελεί έγκλημα πολέμου.

Η ευθυβολία των τουρκικών στόχων, η αμεσότητα της τουρκικής καταπίεσης, οι πασιφανείς στόχοι του τουρκικού επεκτατισμού θα επέβαλλαν, σύμφωνα με τους απλούς κανόνες της πανανθρώπινης λογικής, το αμέσως αναμενόμενο: να υπήρχαν οι δικοί μας ευθύβολοι στόχοι ανατροπής των κατοχικών δεδομένων, η δική μας άμεση και ευθαρσής κατάδειξη του προβλήματος, τουλάχιστον η δική μας θεωρητική εμμονή στην πραγματικότητα, η συζήτηση γι' αυτή με συνέπεια και εμμονή στις καίριες διαστάσεις του προβλήματος. Αντ' αυτού, βλέπουμε την πλάγια μετατόπιση, τον περισπασμό στα ήσσονα και ασήμαντα, στην ανάδειξη των τριτευόντων στοιχείων σε πρωτεύοντα και τη συγκρουσιακή γι' αυτά λογική να επικαλύπτει το κύριο χαρακτηριστικό του Κυπριακού. Τα φαινόμενα αυτά έχουν οξυνθεί με αφορμή τις επικείμενες προεδρικές εκλογές στην Κύπρο. Από έναν πολύ φαινομένων και κειμένων εντοπίζουμε και σχολιάζουμε μερικά. Αναζητώντας την ευθυβολία του πολιτικού οργάνου και την ευθυβολία του κριτικού λόγου.

Ο Τ. Παπαδόπουλος με τον γραμματέα της Κομισιόν κ. Μπαρόσο.

ΣΥΝΔΡΟΜΟ ΤΗΣ ΣΤΟΚΧΟΛΜΗΣ

Το σύνδρομο αυτό, που μελετήθηκε με αφορμή μια περίπτωση απαγωγής και ομηρίας στη Στοκχόλμη, αναφέρεται στα συναισθήματα μιας απομονωμένης ομάδας απαχθέντων που οι απαγωγείς τους κρατούν με τα όπλα απομονωμένους από την υπόλοιπη κοινωνία. Μέσα σ' αυτές τις συνθήκες (απομόνωση, κίνδυνος των ενόπλων φρουρών, αδυναμία δραπέτευσης καθώς και συνεχής επαφή με τους απαγωγείς) προκαλείται σύνδεση μαζί τους και έλξη προς αυτούς, ενώ αντίθετως δημιουργείται φόβος προς όλους εκείνους που προσπαθούν να τους απελευθερώσουν. Ακόμη, τα θύματα της απαγωγής αρχίζουν να δημιουργούν συναισθήματα πίστης, υπακοής, θαυμασμού, ταύτισης ή, ακόμη, «αγάπης» προς τους απαγωγείς τους.

Στην Κύπρο η καταθλιπτική παρουσία του πάνοπλου τουρκικού στρατού, η ομηρία της Κύπρου στα χέρια του, η αδυναμία απαλλαγής από τα θανατόπνοα σχέδια του τουρκικού επεκτατισμού δημιούργησαν παρόμοια φαινόμενα. Η κυπριακή κοινωνία αρχίζει να συμπεριφέρεται με τη νοοτροπία των

ανθρώπων που χαρακτηρίζονται ως εκφραστές του συνδρόμου της Στοκχόλμης: από τα αρνητικά συναισθήματα που εκδηλώνει προς όσους ενεργούν για να την απαλλάξουν από την κατοχή, μέχρι την επικράτηση στάσεων και νοοτροπιών που υποστηρίζουν την πολιτική του εισβολέα και της υποτελούς διοίκησής του.

Το «σύνδρομο της Στοκχόλμης» είναι εντός των τειχών, το χειρότερο: έχει εγκαθιδρυθεί στο μυαλό αρκετών φορέων και μπορούμε να πούμε ότι άρχισε να χαρακτηρίζει ακόμη και την προεκλογική μας εκστρατεία. Όταν αρκετοί θεωρούν ως προεκλογικό σύνθημα που θα τους φέρνει ψήφους το ότι ο μελλοντικός πρόεδρος πρέπει να είναι αρεστός στους ξένους ή ακόμη μιλούν για υποψήφιο που πρέπει να έχει το εχέγγυο ότι θεωρείται έμπιστος συνομιλητής από την τουρκική πλευρά, τότε σημαίνει ότι το κακό έχει παραγίνει. Μέχρι τώρα το κύριο σύνθημα των προεκλογικών εκστρατειών ήταν κάτι πολύ απλό. Οι υποψήφιοι ζητούσαν την ψήφο των Ελλήνων της Κύπρου γιατί θα διεκδικούσαν και θα φρόντιζαν καλύτερα τα συμφέροντα του αδικημέ-

Η είσοδος της Κύπρου στη ζώνη του ευρώ επηρεάζει την προεκλογική περίοδο.

νου κυπριακού ελληνισμού. Εξάλλου οι ξένοι δεν ψηφίζουν στις εκλογές αυτές, ούτε και οι Τούρκοι. Γιατί να απευθύνονται σ' αυτούς; Το ότι μπήκαν τόσο έντονα ξένοι και Τούρκοι στη συνθηματολογία της προεκλογικής εκστρατείας σημαίνει ότι η αλλοτρίωση και η παραχάραξη συνειδήσεων έχει τόσο προχωρήσει, που αρκετοί κρίνουν, σταθμίζουν τις εξελίξεις και επιλέγουν όχι ως μέλη του αδικημένου και δοκιμαζόμενου κυπριακού ελληνισμού αλλά με τα μάτια των ξένων και των Τούρκων. Πλήρης έκπτωση και πλήρης αλλοτρίωση.

ΑΚΥΡΩΜΕΝΟΙ ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΤΕΣ

Όλοι οι χεφφρονες και νουνεχείς αυτού του τόπου ξέρουν το βασικό και θεμελιώδες για το θέμα των διαπραγματεύσεων, κάτι που επιβεβαιώνει πληθώρα επιστημονικών επισκοπήσεων από ανόμοια γνωστικά πεδία: η Πολιτική, η Ψυχολογία, η Θεωρία των Παιγνίων, η Κυβερνητική κ.λπ. τονίζουν ότι σε μια νέα διαπραγμάτευση ουδείς εκπρόσωπος που εκδήλωσε την άφατη αγαλλίασή του για το προηγούμενο πάρε δώσε μπορεί τώρα να πάρει κάτι παραπάνω. Και οι κατέχοντες το ταμείο ουδέποτε εκταμιεύουν επιπρόσθετο ποσό για να το δώσουν σε εκείνους που δήλωσαν πανευτυχείς στο προηγούμενο μικρότερο ποσό που τους προτάθηκε. Οι ανθυποψήφιοι του Τάσσου Παπαδόπουλου με τη θετική τοποθέτησή τους για το σχέδιο Ανάν κανονικά έχουν εκμετρήσει το ζην ως διαπραγματευτές-πρόεδροι

της Κύπρου, και είναι απορίας άξιον πώς υπέβαλαν υποψηφιότητα. Αφού το σχέδιο Ανάν βρίσκεται πάντοτε στην ατζέντα και ο διεθνής παράγων (λέγε με Αγγλοαμερικάνοι, Τούρκοι και άλλοι) επιζητεί την επαναφορά του, σημαίνει ότι οι Κασουλίδης – Χριστόφιας είναι ακυρωμένοι ως διαπραγματευτές. Πολύ απλά και φυσιολογικά οι ξένοι διαμεσολαβητές θα τους υποδεικνύουν ότι η επιμονή τους για νέες διεκδικήσεις υπέρ του κυπριακού ελληνισμού είναι τουλάχιστον περιέργη, αφού οι ίδιοι έχουν εκδηλωθεί υπέρ του σχεδίου και το θεώρησαν ευτυχή κατάληξη και ότι το φυσικό και αναμενόμενο για έναν πρόεδρο της Κύπρου που τάχθηκε υπέρ του σχεδίου Ανάν είναι ο συντονισμός μαζί τους για την επαναφορά και αποδοχή του. Ακόμη και αν οι Κασουλίδης – Χριστόφιας επικαλεστούν τη λαϊκή δυσφορία και αντίδραση ή την απόρριψη του σχεδίου από το 76%, είναι πολύ φυσικό να τους τονίζεται ότι ένας πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας που εκδήλωσε την αποδοχή και υποστήριξη του στο Σχέδιο Ανάν, αν είναι σοβαρός και υπεύθυνος πολιτικός, δεν μπορεί να λαϊκίζει. Η δουλειά του μετά την εκλογή του θα είναι να πείσει, για να το αποδεχτούν και οι άλλοι, και καθήκον του είναι να συντονίσει εκείνη τη διαδικασία, για να κατανοήσει ο λαός το πόσο όμορφο είναι αυτό το σχέδιο που αυτός είχε την ευστροφία να κατανοήσει πριν από χρόνια.

Αντιθέτως, η ευθαρσής στάση του Τάσσου Παπαδόπουλου έναντι του

Σχεδίου τον καθιστά τον μόνο που μπορεί στη νέα διαπραγμάτευση να υπερασπιστεί τα δίκαια του κυπριακού ελληνισμού. Μακρηγόρησα για τα αυτονόητα.

Η ΜΕΘΟΔΟΣ ΤΟΥ ΣΑΛΑΜΙΟΥ

Όντως το 76% του δημοψηφίσματος εναντίον του σχεδίου Ανάν ήταν κάτι το μεγαλιώδες, και παραμένει ακόμη αχώνευτο. Οι στάσεις, οι συμπεριφορές και οι νοοτροπίες που αναπτύχθηκαν στον αγώνα για την αποτροπή της επιβολής του, η συγκίνηση και οι συναισθηματικοί κραδασμοί που προκάλεσε αυτός ο αγώνας καθώς και οι συνεκτικοί δεσμοί που δημιούργησε και το φρόνημα που εδραίωσε είναι δύσκολο να τιθασευτούν και να ελεγχθούν με την ελεύθερη Κύπρο ενταγμένη πια στην ηρεμία της Ευρώπης, που δεν επιτρέπει εύκολα καταφυγή σε βίαιες μεθόδους και λογικές για να επαναφερθεί εκβιαστικά το Σχέδιο Ανάν.

Η δοκιμασμένη μέθοδος του σαλαμιού μπήκε λοιπόν σε εφαρμογή. Δεν μπορούν να μας εντοματίσουν αυτό το υπερμέγεθες αλλαντικό διαμιάς, αλλά φέτες φέτες είναι δυνατόν. Οι Κύπριοι πρέπει να καταπιούν το Σχέδιο Ανάν σιγά σιγά, και μάλιστα με τις πολιτισμένες διαδικασίες και λογικές. Να χωνεύουν το ένα κομμάτι και να ακολουθεί το άλλο. Πρώτο βήμα η «απόσυρση» του Τάσσου Παπαδόπουλου. Η επιλογή ενός εκ των δύο ανθυποψηφίων του, που προηγουμένως υποστήριξαν το Σχέδιο Ανάν. Σε μια προεκλογική εκστρατεία που θα αποκρύβει συνεχώς τα σχετικά με το δυσώνυμο αυτό Σχέδιο και με ταυτόχρονη αναμόχλευση του κομματικού πατριωτισμού και ποικίλων άλλων τριτευόντων θεμάτων. Μετά την εκλογή προέδρου φίλα προσκειμένου προς το σχέδιο Ανάν, ακολουθεί η εδραίωση των ήδη δρομολογημένων μηχανισμών αποπροσανατολισμού και αλλοτρίωσης του κυπριακού ελληνισμού (σεμινάρια και συνέδρια στην Κύπρο και το εξωτερικό, χρηματοδοτήσεις σχετικών προγραμμάτων με εκδόσεις, ταινίες, ιστοσελίδες, τηλεοπτικές σειρές, εκπομπές, επιχορηγήσεις εκδηλώσεων) και των ήδη δρομολογημένων διαδικασιών για αλλαγή προσώπων σε κομβικά σημεία

των κομματικών μηχανισμών και της κυβερνητικής μηχανής. Μετά οι βουλευτικές εκλογές με επικράτηση βουλευτών ευεπίφορων στις ξένες πιέσεις. Οι υποψήφιοι βουλευτές θα επιλεγούν από τις κομματικές ελίτ που γνωρίζουν ποιους θα προωθήσουν. Επιστροφή του σχεδίου Ανάν, με το ίδιο περιεχόμενο και διαφορετικό περιτύλιγμα, και πανηγυρική αποδοχή του από την κυπριακή Βουλή. Η έγκρισή του ΟΧΙ από νέο δημοψήφισμα που θα μπορεί να ξυπνήσει την παλιά λαϊκή διεκδικητικότητα και αγωνιστικότητα αλλά από ένα διαμεσολαβητικό σώμα όπως αυτό της Βουλής. Τέλος καλό, όλα καλά για τους ηγετικούς κύκλους του διεθνούς κατεστημένου. Η καλοστημένη μηχανή μπήκε λοιπόν σε λειτουργία.

Όμως υπάρχει ακόμη και το σώμα των ψηφοφόρων του κυπριακού ελληνισμού, που έχει τις δικές του ευθύνες και τη δική του επιλογή.

ΔΙΑΝΟΟΥΜΕΝΟΙ ΑΘΗΝΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΧΩΡΩΝ

Πολλοί Αθηναίοι διανοούμενοι εύχονται και ελπίζουν ότι οι προσεχείς προεδρικές εκλογές στην Κύπρο θα επιφέρουν και το πολιτικό τέλος του προέδρου Παπαδόπουλου. Και με διάφορα άρθρα εδώ και καιρό προσπαθούν να ενισχύσουν την πιθανότητα αυτή υποσκάπτοντας το κύρος του Κυπρίου προέδρου με ανοίκειους και μειωτικούς χαρακτηρισμούς, και επιζητούν να γελοιοποιήσουν τις επιλογές της κυπριακής πολιτικής. Με χαιρεκακία παρακολουθούν τις δυσκολίες της κυπριακής προσπάθειας, με άφατη αγαλλίαση υπερτονίζουν τις τουρκικές επιτυχίες και τα προσκόμματα που η Άγκυρα παρεμβάλλει. Φαίνεται ότι ένας πολιτικός που διεκδικεί, ή ακόμη έρχεται σε αντίθεση με το ηγεμονικό μπλοκ του περιφερειακού και διεθνούς κατεστημένου, είναι ανεπιθύμητος ή και διασαλεύει την κυρίαρχη ιδεολογία της τρέχουσας περιόδου στην ελλαδική επικράτεια (=εθνική απονεύρωση, εκθείασμός των υποχωρήσεων, κατευνασμός περιφερειακών και πλανητικών δυνάμεων, παραίτηση, απαξίωση της διεκδίκησης γιατί είναι ένδειξη παρωχημένου πνεύματος, καθώς και διάφορα, στο όνομα της προοδευτικότητας, του εκσυγχρονισμού, του πολιτικώς

ορθού, της εναρμόνισης με τους σύγχρονους καιρούς, ηχηρά παρόμοια). Και τώρα, με αφορμή τις εκλογές, θα ανασυρθούν από τη φαρέτρα πολλά βέλη για προοδευτικές δυνάμεις της Κύπρου, για ταξικές αναλύσεις και αριστερές εκδηλώσεις, θα ανασυρθεί το ξίφος τους για λαϊκές δυνάμεις που εκφράζει η αντιπολίτευση, καθώς και αναφορές για το συντηρητικό κατεστημένο που υποστηρίζει τον Παπαδόπουλο.

Ω τάλαν Αθηναίε διανοούμενε, «βάλε την μάχαιραν εις την θήκην». Γιατί οι ανεκδιήγητες ταξικές αναλύσεις Αθηναίων διανοουμένων οι οποίοι ουδέ άκρω δακτύλω ήψαντο μαρξιστικής γραμματείας είναι εκεί δημοσιευμένες για τις επόμενες γενιές των Ελλήνων διανοητών και φοιτητών της Πολιτικής και Κοινωνιολογίας οι οποίοι, έξω από τις καθλώσεις και αγκυλώσεις που επικράτησαν σήμερα, θα διανοηθούν για να απαντήσουν πώς έπεσαν μερικοί εκπρόσωποι της σημερινής γενιάς τόσο χαμηλά. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί ανεκδιήγητο κείμενο αθηναϊκής εφημερίδας υπογεγραμμένο από τρεις προοδευτικόνυμους κριτικούς, οι οποίοι μιλούσαν για τη δήθεν απομόνωση των Τουρκοκυπρίων, και οι ταξικές τους αναλύσεις και αναφορές προκαλούσαν τέτοια σύγχυση, που νόμιζες ότι η τουρκοκυπριακή ηγεσία (Ντεκτάς και Ταλάτ) ήταν οι Λένιν της Κύπρου, και ο τουρκικός στρατός κατοχής ήταν ο Κόκκινος Στρατός του Τρότσκι.

Πάντως μετά το ΟΧΙ στο Σχέδιο Ανάν έχουν ανάψει τα αίματα σε διάφορους προοδευτικόνυμους διανοουμένους Αθηνών και πάσης Ελλάδος. Ενώ προηγουμένως η συνηθισμένη στάση στα κείμενά τους ήταν οι αναφορές στην Κύπρο να εμπεριέχουν τα συνηθισμένα και συμβατικά λόγια για το δράμα της και την ευχή να λυθεί το πρόβλημα, μετά την καταψήφιση του σχεδίου Ανάν δημιουργήθηκε πραγματική αντικυπριακή υστερία. Τουλάχιστον τα αρχεία των ανθρώπων που παρακολουθούν τα δημοσιεύματα του αθηναϊκού Τύπου έχουν συσσωρεύσει απίστευτο αριθμό εμπαθών και προκατειλημμένων κριτικών εναντίον του Κυπρίου προέδρου. Είναι χαρακτηριστι-

κό το δημοσίευμα που δημοσίευσε καθημερινή αθηναϊκή εφημερίδα μεγάλης κυκλοφορίας με τον ενδεικτικό τίτλο: «Ό,τι ωφελεί τον Τάσσο ωφελεί την Ελλάδα;». Γιατί, αν έγραφε το αναμενόμενο: «Ό,τι ωφελεί την Κύπρο ωφελεί την Ελλάδα;», θα προκαλούσε άλλους συνειρμούς, που θέλει να τους αποφύγει. Έτσι, προσωποποιεί το θέμα, τα αιτήματα του κυπριακού ελληνισμού γίνονται αιτήματα και θέματα ενός πολιτικού προσώπου για το οποίο υποβάλλεται ότι κινείται από ιδιοτελή προσωπικά συμφέροντα και ιδιοτροπίες. Ο κ. Παπαδόπουλος είναι όμως εκλεγμένος πρόεδρος της Κυριακής Δημοκρατίας και οι επιλογές του στο Κυπριακό ενισχύονται από το 76% του δημοψηφίσματος. Όμως η έννοια της Δημοκρατίας, οι εκλογές, το Δημοψήφισμα και η απόφαση ενός λαού κουρελιάζονται, περιφρονούνται και λοιδορούνται ασύστολα από μερικούς Αθηναίους κονδυλοφόρους για να περάσει η λογική της Νέας Τάξης. Έτσι, ο αρθρογράφος προτείνει εγκατάλειψη του Κυπρίου προέδρου. Η πολιτική Παπαδόπουλου προκαλεί τη μεγαλύτερη ζημιά στα εθνικά συμφέροντα της Ελλάδας, τονίζει, και καλεί στο τέλος του άρθρου του να χαράξει η υπουργός εξωτερικών της Ελλάδας κα Μπακογιάννη (και όχι ο εκλεγμένος πρωθυπουργός της Ελλάδας κ. Καραμανλής) «εξωτερική πολιτική με βάση τα εθνικά συμφέροντα της χώρας και όχι με βάση τη μεγιστοποίηση της πολιτικής ωφελιμότητας του κ. Παπαδόπουλου».

Θα μπορούσαν να αναφερθούν και άλλα πολλά από τη θλίψη και τη θυμηδία που προκαλεί το αρχείο κυπρολογικών δημοσιευμάτων του αθηναϊκού Τύπου. Φαίνεται ότι η λαϊκή αντίδραση και το ηχηρό ΟΧΙ της Κύπρου στο Σχέδιο Ανάν θορύβησε πολλούς, και η κυρίαρχη πνευματική ελίτ φοβάται την επέκταση του διεκδικητικού πνεύματος και στην ευρύτερη ελληνική επικράτεια. Γι' αυτό και φαίνεται εντονότερη η συμβολή άλλων διανοουμένων της Αθήνας και της Ελλάδας που κατόνησαν το κομβικό σημείο της πάλης εναντίον του εξευτελιστικού και ρατσιστικού σχεδίου Ανάν και ενίσχυσαν την Κύπρο και τον αγώνα της ανιδιοτελώς και ευθαρσώς.

Περί λύσης και περί κρίσης για τα διακυβευόμενα στο Κυπριακό

του Γιώργου Λουκαΐδη

Τι είναι αυτό που σήμερα διακυβεύεται στο κυπριακό πρόβλημα; Χρειαζόμαστε πρόεδρο που θα συνεχίσει τα επόμενα πέντε χρόνια να απορρίπτει το Σχέδιο Ανάν, το οποίο κατά τους ισχυρισμούς ορισμένων βυσοδομεί να επαναφέρει ο διεθνής παράγοντας; Θα πρέπει κατά συνέπεια οι προεδρικές εκλογές να είναι ένα νέο δημοψήφισμα, όπως, έμμεσα ή άμεσα, υποστηρίζει το επιτελείο του απερχόμενου προέδρου; Μήπως οι μόνες εναλλακτικές μας επιλογές είναι είτε η αποδοχή του σχεδίου Ανάν είτε η αποδοχή της διχοτόμησης, όπως μοιρολατρικά κάποιοι προβάλλουν ως το σημερινό δίλημμα που τίθεται ενώπιον του κυπριακού λαού;

Ποιες είναι οι πραγματικές προθέσεις των αγγλο-αμερικανών, του ΟΗΕ και της Τουρκίας; Ποιοι είναι οι πραγματικοί κίνδυνοι της τρέχουσας συγκυρίας; Σε τι θα πρέπει να στοχεύσει η δική μας πλευρά; Αυτά τα ερωτήματα θα επιχειρήσουμε να απαντήσουμε.

Εμείς, πρώτα από όλα, ξεκάθαρα απαντούμε ότι δεν αποτελεί παρά ψευδοδύλημμα το περί κακής λύσης τύπου σχεδίου Ανάν ή διχοτόμησης ως τις μόνες εναλλακτικές μας επιλογές. Υπάρχει, κατά την άποψή μας, και ο «τρίτος» δρόμος του υποφερτού συμβιβασμού που θα στηρίζεται σε αρχές, θα συμβαδίζει με τις συμφωνίες υψηλού επιπέδου Μακαρίου – Ντεκτάς και Κυπριανού – Ντεκτάς και με τα περί Κύπρου ψηφίσματα και αποφάσεις του ΟΗΕ. Υπάρχει η δυνατότητα εξεύρεσης μιας λύσης διζωνικής, δικοινοτικής ομοσπονδίας, στην οποία θα γίνου-

Ο υποψήφιος πρόεδρος της Κύπρου κ. Δ. Χριστόφιας με τον πρόεδρο της Ελληνικής Δημοκρατίας κ. Κ. Παπούλια.

να είναι σεβαστά τα ανθρώπινα δικαιώματα και οι βασικές ελευθερίες και η οποία θα συνάδει με τις αρχές του διεθνούς και ευρωπαϊκού δικαίου.

Αναφορικά με το ερώτημα κατά πόσον υπάρχει ή όχι ο κίνδυνος επαναφοράς του σχεδίου Ανάν, είναι σαφές ότι οι μόνιμοι που το επαναφέρουν είναι οι επιτελείς του κ. Παπαδόπουλου, ανεξάρτητα αν το «έστειλαν στο νεκροτομείο και το έθαψαν», όπως οι ίδιοι δήλωσαν στο παρελθόν (τ. κυβερνητικός εκπρόσωπος, 24/4/2007).

Μετά την εμπειρία των δημοψηφισμάτων, ο ΟΗΕ (Συμβούλιο Ασφαλείας, γενικός γραμματέας) σε πλείστες περιπτώσεις έχει διακηρύξει ότι θα πρέπει να αποφευχθούν τα ασφυκτικά χρονοδιαγράμματα και η επιδιαιτησία και ότι συνακόλουθα η λύση θα πρέπει

να είναι συμφωνημένη. Θέσεις οι οποίες σωστά κρίθηκαν ως θετικές από πλευράς των κομμάτων της συμπολίτευσης και ασφαλώς της κυβέρνησης, οι οποίες όμως ουσιαστικά αποκλείουν να βρεθούμε ξανά μπροστά στο φαινόμενο της 24ης Απριλίου 2004.

Άλλωστε εκείνη η συγκυρία ήταν μοναδική, δεδομένης της 1ης Μαΐου 2004 και της προσπάθειας όχι μόνο να κλείσει το Κυπριακό, αλλά κυρίως να ανοίξει ο ευρωπαϊκός δρόμος της Τουρκίας, είτε με την αποδοχή είτε με την απόρριψη της προτεινόμενης λύσης. Κάτι που, ως γνωστό, έγινε με τη δική μας συναίνεση, αφού στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Ιουνίου του 2004, μέσα σ' ένα έντονα αρνητικό περιβάλλον, είχαμε δυστυχώς αναγκαστεί ακόμη και να χαιρετίσουμε τη στάση της

Ο Γιώργος Λουκαΐδης είναι μέλος της Κεντρικής Επιτροπής του ΑΚΕΛ

Τουρκίας αναφορικά με τα τεκταινόμενα στο Κυπριακό.

Σήμερα, χωρίς να ισχυριζόμαστε ότι εξέλιπαν οι λόγοι που ώθησαν στις εξελίξεις του 2004, με κυριότερη την ένταξη της Κύπρου στην ΕΕ, είναι ξεκάθαρο ότι κανείς από τους τρίτους δεν επείγεται για λύση, με εξαίρεση ίσως την ΕΕ, που έχει φορτωθεί το Κυπριακό.

Συνακόλουθα, είναι προφανές ότι η παρούσα κατάσταση στο Κυπριακό κάθε άλλο παρά δυσαρεστεί την Τουρκία και τους ισχυρούς ιμπεριαλιστές συμμάχους της, ώστε να δείχνουν ιδιαίτερο ζήλο για να αλλάξουν τα πράγματα, με ή χωρίς επαναφορά του Σχεδίου Ανάν. Άλλωστε στην Άγκυρα δεν κάνουν καν προσπάθεια να το κρύψουν. Έχουν το θράσος να επαναλαμβάνουν συνεχώς ότι αυτή τη στιγμή έχουν και την πίτα σωστή και το σκύλο χορτάτο.

Επαναλαμβάνουν, δηλαδή, ότι δεν έχουν αποσύρει ούτε έναν στρατιώτη, δεν έχουν επιστρέψει ούτε μια σπιθαμή γης, αλλά ταυτόχρονα έχουν πετύχει να «δικαιώσουν» τους Τουρκοκυπρίους.

Είναι γεγονός ότι οι Τ/κύπριοι, από το δημοψήφισμα και εντεύθεν, παρουσιάζονται ως τα θύματα, και η δική μας πλευρά ως ο θύτης. Αυτό συνεχίζει να έχει αλυσιδωτές αρνητικές επιδράσεις, που αγγίζουν ακόμα και τις αποφάσεις του ΕΔΑΔ, χωρίς να υποτιμούμε άλλες σοβαρές δυσκολίες που αντιμετωπίζουμε, όπως η πρόσφατη ακτοπλοϊκή σύνδεση κατεχομένων – Συρίας, η αναβαθμισμένη παρουσία Τ/Κ «βουλευτών» στην κοινοβουλευτική συνέλευση του Συμβουλίου της Ευρώπης, το ψήφισμα του γερμανικού Κοινοβουλίου κ.ά.

Από την άλλη, η Ευρωπαϊκή Ένωση επικεντρώνει τις προσπάθειές της όχι στη λύση του Κυπριακού αλλά στην άρση της λεγόμενης απομόνωσης των Τουρκοκυπρίων μέσα από τον κανονισμό για το απευθείας εμπόριο.

Πιθανή έγκριση αυτού του κανονισμού, μαζί με σωρεία άλλων στοιχείων που προωθούν την πολιτική αναβάθμιση του ψευδοκράτους, και χωρίς να ξεχνούμε τον παράγοντα χρόνο, που με γεωμετρική πρόοδο, από το δημοψήφισμα και εντεύθεν, επιφέρει νέα τετελεσμένα, μας θέτουν ενώπιον του βασικότερου κινδύνου που υπάρχει πραγματικά: του κινδύνου οριστικοποίησης της διχοτόμησης.

Είναι κατά συνέπεια ηλίου φαεινότερο ότι αυτό που σήμερα χρειάζεται ο τόπος δεν εί-

ναι ο ικανότερος υποψήφιος που θα αμύνεται έναντι ενός ανύπαρκτου κινδύνου, δηλαδή της επαναφοράς ενός σχεδίου που απορρίφθηκε από τον λαό μας. Έστω και αν τα γεγονότα καθιστούν επιβεβλημένη την απόρριψη μιας άδικης και ετεροβαρούς λύσης, όπως έγινε στην περίπτωση του σχεδίου Ανάν, δεν είναι καν πρόκληση, και πολύ περισσότερο επίτευγμα, να αναγκάζεται ένας πρόεδρος να απορρίπτει λύσεις που διαπραγματεύεται, με όσα αρνητικά συνεπάγεται κάτι τέτοιο και κυρίως με τη διχοτόμηση να διατηρείται και να ενισχύεται.

Πρόκληση και επίτευγμα ήταν και παραμένει η απαλλαγή από την κατοχή και η επίτευξη εκείνου του έντιμου συμβιβασμού στο Κυπριακό που να μπορεί να γίνει αποδεκτός από τον λαό μας. Αυτό λοιπόν που χρειάζεται ο τόπος, ιδιαίτερα σ' αυτή την κρίσιμη χρονική συγκυρία, είναι ένας πρόεδρος που θα αναλάβει πρωτοβουλίες, που θα κινητοποιήσει τον διεθνή παράγοντα και θα μπορέσει να ανοίξει το δρόμο προς τη λύση.

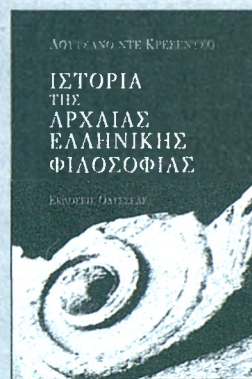
Αν αυτό δεν επιτευχθεί εξαιτίας της αδιαλλαγίας της τουρκικής πλευράς, η οποία συνεχίζει δυστυχώς να κρατά το κλειδί της λύσης του Κυπριακού, τότε να πετύχουμε την καταγραφή της ευθύνης της για τη μη ύπαρξη προόδου. Αυτό από μόνο του είναι ικανό να εμποδίσει τη δημιουργία νέων, θανατηφόρων για την υπόθεσή μας τετελεσμένων, μέσω της αναβάθμισης του ψευδοκράτους και της οριστικοποίησης της διχοτόμησης.

Ο Δημήτρης Χριστόφιας είναι ο καταλληλότερος, κατά την άποψή μας, για να πετύχει αυτόν το στόχο είτε απαλλάσσοντάς μας από την κατοχή είτε εκθέτοντάς την αδιαλλαξία της άλλης πλευράς. Η συνέπεια στην υπεράσπιση των αρχών λύσης του Κυπριακού μακριά από μαξιμαλισμούς ή από διάθεση συμβιβασμού πέρα από όρια ασφαλείας, η ευελιξία που τον χαρακτηρίζει στους χειρισμούς, η εμπιστοσύνη και η θετική εικόνα που υπάρχει προς το πρόσωπό του ανάμεσα στην τουρκοκυπριακή κοινότητα, η θετική εικόνα που έχει δημιουργήσει διεθνώς ως γραμματέας της Κ.Ε. του ΑΚΕΛ και ιδιαίτερα ως πρόεδρος της Βουλής των Αντιπροσώπων, υπερασπιζόμενος πάντοτε τα δίκαια του λαού μας, αποτελούν εκείνα τα στοιχεία που τον καθιστούν ικανότερο και καταλληλότερο να οδηγήσει το καράβι της Κύπρου στο απάνεμο λιμάνι της μόνιμης ειρήνης, της ασφάλειας και της προόδου.

ΛΟΥΤΣΑΝΟ
ΝΤΕ ΚΡΕΣΣΕΝΤΣΟ

Ιστορία της αρχαίας ελληνικής φιλοσοφίας

ISBN 978-960-210-469-4
σελ. 492, τιμή 25,00€

ΑΝΡΙ ΛΕΦΕΒΡ Μαρξισμός και πόλη

ISBN 978-960-210-511-9
σελ. 155, τιμή 10,00€

εκδόσεις
οδυσσεας

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ: ΣΤΟΑ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ,
ΠΕΣΜΑΖΟΓΛΟΥ 5 • ΤΗΛ. 210 32 12 111
www.odisseys.gr • info@odisseys.gr

Σε νέα φάση το πολιτικό σύστημα της Κύπρου

του Τάκη Χατζηδημητρίου

Η εκλογή προέδρου της Δημοκρατίας στην Κύπρο δεν σημαίνει απλώς και μόνο ανάδειξη ενός πολιτικού ηγέτη στο ανώτατο αξίωμα του κράτους. Ο πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας έχει εξουσίες, δύναμη και αρμοδιότητες που δεν έχει κανένας άλλος ηγέτης εκλεγμένος σε δημοκρατικό καθεστώς. Κι αυτό δεν είναι το μόνο χαρακτηριστικό που διαφέρει από εκλογές σε άλλα κράτη. Εξαιτίας της ύπαρξης του εθνικού προβλήματος, με την εκλογή του ο πρόεδρος αναλαμβάνει και το ρόλο του εθνικού ηγέτη που χειρίζεται με απόλυτα προσωπική ευθύνη αυτό το θέμα.

Η απουσία οποιουδήποτε ελέγχου από τη Βουλή ή την άλλη κοινότητα, όπως και ο εθναρχικός ρόλος του προέδρου, επέτρεπε την εγκαθίδρυση προσωποπαγούς εξουσίας. Ο αρχιεπίσκοπος Μακάριος εκλεγόταν με ευρύτατη πολιτική συναίνεση ή ακόμη και ομοφωνία, ενώ οι διάδοχοί του με κομματικές συνεργασίες, χάριν της εθνικής, πάντοτε, υπόθεσης, όπως ισχυρίζονταν οι εκάστοτε συνεταιίροι. Παρ' όλες τις εκλογικές συμφωνίες και συναινέσεις, όλες οι προεδρίες κατέληγαν σε μονοπώληση τελικά της εξουσίας από τον πρόεδρο.

Σ' αυτές τις εκλογές το πολιτικό σύστημα προχωρεί ένα βήμα πάρα πέρα. Δεν υπάρχει κάποια επικρατούσα σύμπραξη χάριν της εθνικής υπόθεσης. Όλα τα βασικά πολιτικά ρεύματα κατεβαίνουν με τον δικό τους υποψήφιο και το δικό τους διαφοροποιημένο πρόγραμμα σε όλα τα θέματα και στο Κυπριακό. Η μεταξύ τους ισοδυναμία και οι ιδεολογικοπολιτικές ανακατατάξεις που παρατηρούνται αφήνουν όλα τα ενδεχόμενα ανοιχτά. Γι' αυτό και την εθναρχική ασυλία του προέδρου δια-

δέχεται η πολιτική ευθύνη και η αντιπολιτευτική αμφισβήτηση.

Τη διάρκεια της συνεργασίας των κύριων εταίρων των προηγούμενων εκλογών ΔΗΚΟ και ΑΚΕΛ ακολούθησε η απόφαση του ΑΚΕΛ να διεκδικήσει την προεδρία με δικό του υποψήφιο. Η κάθοδος του γ.γ. του ΑΚΕΛ Δημήτρη Χριστόφια στις εκλογές αποτελεί πρωτοφανές γεγονός, γιατί μέχρι τώρα το ΑΚΕΛ στήριζε υποψηφίους ανάμεσα στους επιγόνους του Μακαρίου. Με την κάθοδό του το ΑΚΕΛ διεκδικεί πρωταγωνιστικό ρόλο στις μελλοντικές εξελίξεις, κάτι που έχει να συμβεί από τη δεκαετία του 1940. Επιπρόσθετα, ορίζει και το τέλος της περιόδου των επιγόνων του Μακαρίου και εγκαινιάζει την έναρξη μιας νέας εποχής με την εμφάνιση της μεταμακαριακής γενεάς. Ανεξάρτητα από το αποτέλεσμα των εκλογών, αντιλαμβανόμαστε ότι διαμορφώνεται πια ένα διαφορετικό από πριν πολιτικό σκηνικό. Η αμφισβήτηση της συντηρητικής και εθνικιστικής ιδεολογίας, που επικράτησε στο νησί για εξήντα περίπου χρόνια, θα κυριαρχήσει στις μελλοντικές ζυμώσεις και ανακατατάξεις.

Οι εκλογές αυτές γίνονται σε ένα καινούργιο κλίμα, ενδεικτικό της ευρύτερης πολιτικής αλλαγής. Είναι οι πρώτες μετά το πραξικόπημα χωρίς ανα-

φορές σε πραξικοπηματίες και αντιστασιακούς, σε μακαριακούς και γριβικούς. Προσπάθειες που γίνονται για συντήρηση των παλαιότερων συγκρούσεων μεταξύ του ΔΗΣΥ και του ΑΚΕΛ, ιδιαίτερα από την πλευρά των υποστηρικτών του Τάσσου Παπαδόπουλου, μένουν μετέωρες, χωρίς αντίκρισμα.

ΟΙ ΒΑΘΥΤΕΡΕΣ ΑΙΤΙΕΣ

Κάτω από ευρύτερη κριτική της κοινωνίας μπαίνει συνολικά η πρόσφατη ιστορία, όπως αν ωφέλησε ή όχι ο ένοπλος αγώνας, αν χειριστήκαμε σωστά ή όχι το θέμα των Τουρκοκυπρίων και της ίδιας της Τουρκίας. Καταβάλλεται, ακόμη, προσπάθεια να ανιχνευθούν οι βαθύτερες αιτίες της κακοδαιμονίας, και πολλοί καταλήγουν στην παιδεία με τα εθνικιστικά της μηνύματα. Αναταραχή προκαλεί, επίσης, η προσπάθεια εμπλοκής της Εκκλησίας, και μάλιστα ως επιτηρητή, στη μελλοντική διαχείριση του Κυπριακού.

Παράλληλα, αναδύθηκαν στην επιφάνεια και τ' άλλα: τα κοινωνικά και οικονομικά προβλήματα, ιδιαίτερα εκείνα των προσφύγων και των χαμηλότερων εισοδηματικών στρωμάτων του λαού. Σε μικρότερη κλίμακα εμφανίστηκαν και άλλα, όπως το πρόβλημα των ναρκωτικών και της μετανάστευσης. Η σωρεία των υποσχέσεων των υποψηφίων ή των παροχών από μέρους της κυβέρνησης έχει προκαλέσει τη δυσπιστία και τα ειρωνικά σχόλια του λαού.

Η πορεία προς τις εκλογές συγκεντρώνει το ενδιαφέρον των Τουρκοκυπρίων και γύρω στους 400 απ' αυτούς είναι εγγεγραμμένοι στους εκλογικούς καταλόγους. Πολύ προσεκτικά παρακολουθούν τις εξελίξεις οι Διεθνείς Οργανισμοί και οι ξένες κυβερνήσεις, γιατί από την έκβαση των εκλογών θα

Ο Τάκης Χατζηδημητρίου είναι πρόεδρος του ΙΚΜΕ (Ίδρυμα Κοινωνικοπολιτικών Μελετών)

εξαρτηθούν οι μελλοντικοί σχεδιασμοί για το Κυπριακό.

Στο επίκεντρο των εκλογών βρίσκεται το παρατεταμένο αδιέξοδο του Κυπριακού, κάτι που αποδεδειγμένα λειτούργει, εδώ και τέσσερα χρόνια, αρνητικά για την ελληνική πλευρά.

Το ερώτημα που αναμένει απάντηση είναι: θα υπάρξει ή όχι αλλαγή στον τρόπο διαχείρισης του Κυπριακού; Θα επιμείνει η ηγεσία που θα εκλεγεί στην επιδίωξη της απόλυτης λύσης, της λύσης με το «σωστό περιεχόμενο» σε ακαθόριστο χρονικό διάστημα, όπως ο Τάσος Παπαδόπουλος φαίνεται άμεσα η έμμεσα να υποστηρίζει; Ή μήπως ωρίμασε η στιγμή της προώθησης λύσης σε συνεργασία Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων με τη βοήθεια του ΟΗΕ και τη σύμπραξη της ΕΕ, όπως διαγράφεται στην πολιτική του ΑΚΕΛ αλλά ως ένα βαθμό και του ΔΗΣΥ;

ΣΥΓΚΕΚΡΙΜΕΝΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ

Δεν είναι η πρώτη φορά που συζητείται στις εκλογές το Κυπριακό και η προοπτική λύσης. Η διαφορά έγκειται στο γεγονός ότι οι συζητήσεις στις εκλογές του 2008 δεν έχουν τον θεωρητικό, γενικόλογό και δεοντολογικό χαρακτήρα των προηγούμενων περιπτώσεων. Αντίθετα, έχουν αλλά στοιχεία: σαφές και συγκεκριμένο περιεχόμενο, και μάλιστα μέσα σε προδιαγεγραμμένα χρονικά πλαίσια.

Ο γ.γ. του ΟΗΕ Μπαν Κι Μουν είπε στην τελευταία του έκθεση ότι η λύση πρέπει να αναζητηθεί μέσα στο πλαίσιο της προεργασίας που ο ΟΗΕ έκανε όλα τα προηγούμενα χρόνια. Εκπρόσωποι κυβερνήσεων και διεθνών οργανισμών ορίζουν το 2008-2009 ως την περίοδο μέσα στην οποία πρέπει ν' αναζητηθεί η λύση. Με τις θέσεις αυτές εμφανίστηκε να συμφωνεί η τουρκική ηγεσία και να διαφωνεί η ελληνοκυπριακή.

Όσοι παραγνωρίζουν αυτά τα μηνύματα και επενδύουν στο status quo κάνουν θανάσιμο λάθος, γιατί στην Κύπρο δεν υπάρχει κάτι τέτοιο. Η κατάσταση συνεχώς μεταβάλλεται, και όχι μόνο πολιτικά. Τέσσερα χρόνια μετά το δημοψήφισμα υπάρχει διαφορετική πραγματικότητα τόσο στο έδαφος όσο και στον πληθυσμό. Ο οικοδομικός ορ-

γασμός στα κατεχόμενα έχει μεταβάλει κατά τρόπο δραματικό το περιουσιακό και κατέστησε το όνειρο της επιστροφής στις πατρογονικές εστίες απρόσιτο. Σε ό,τι αφορά τους εποίκους, οι ίδιοι οι Τουρκοκύπριοι ανεβάζουν τον πληθυσμό, με τάση συνεχούς αύξησης, στις 500.000, κι ανάμεσα σ' αυτούς μόνο 70.000-80.000 είναι Τουρκοκύπριοι.

ΔΙΑΣΤΡΕΒΛΩΣΗ

Ο πρόεδρος Τάσος Παπαδόπουλος παραγνωρίζει αυτά τα νέα δεδομένα και με πολλή επιμονή επαναφέρει συνεχώς στο προσκήνιο, κι όχι σπάνια διαστρεβλώνει, το Σχέδιο Λύσης του γενικού γραμματέα του ΟΗΕ Κόφι Ανάν, με την υπόσχεση ότι θα πει και πάλι «όχι» σε νέο παρόμοιο σχέδιο. Εκείνο που και ο ίδιος γνωρίζει είναι ότι κανένα προηγούμενο σχέδιο δεν χάθηκε ποτέ ολοκληρωτικά. Γι' αυτό, όταν λέει ότι δε θα δεχθεί κανένα παρόμοιο σχέδιο, στην πραγματικότητα, απορρίπτει κάθε σχέδιο και κάθε πρωτοβουλία. Ο Τ.Π., καταπολεμώντας το σχέδιο Ανάν τέσσερα χρόνια μετά την απόρριψή του, μάχεται εναντίον φαντασμάτων ή πιθανόν εναντίον Ερινύων, που εκείνος γνωρίζει ότι τον καταδιώκουν.

Το να υπόσχεται ομοσπονδιακή λύση με το «σωστό περιεχόμενο» κινείται στον ιδεατό κόσμο των απόλυτων, αλλά απραγματοποίητων, λύσεων.

Ο Τάσος Παπαδόπουλος έχει μεγιστοποιήσει τη διαδικαστικής σημασίας και άκαρπη μέχρι στιγμής συμφωνία της 8ης Ιουλίου 2006 για συνομιλίες μεταξύ των δύο κοινοτήτων. Ο ισχυρισμός του Τ.Π. και των υποστηρικτών του ότι με τη συμφωνία βρέθηκε νέα βάση λύσης του Κυπριακού είναι ανακριβής και παραπλανητικός.

Οι απόλυτες θέσεις του Τάσου Παπαδόπουλου στο Κυπριακό τον οδηγούν και σε ακραίες τοποθετήσεις έναντι εκείνων που διαφωνούν με τις απόψεις του. Δεν δίστασε σε επανειλημμένες περιπτώσεις να τους χαρακτηρίσει ως ανθρώπους με μειωμένες αντιστάσεις, που δε διαθέτουν σωστή κρίση και που την κρίσιμη στιγμή παρυσιάστηκαν λειψοί ή αναξιοπρεπείς. Κι ακόμη χειρότερα, δεν δίστασε να διχάσει το λαό ονοματίζοντας εκεί-

νους που ψήφισαν «ναι» στο δημοψήφισμα νενέκους, δηλαδή προδότες. Κατασυκοφάντησε όσους διαφωνούσαν μαζί του ότι πήραν χρήματα από τους ξένους. Σε άλλες περιπτώσεις πήρε πιο δραστικά μέτρα: απόλυσε τον ακόλουθο Τύπου στο Λονδίνο Σώτο Γιωργαλλή και εμπόδισε, με απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου, την πρόσληψη του Χριστόφορου Χριστοφόρου στο Κυπριακό Πρακτορείο Ειδήσεων για καθαρά πολιτικούς λόγους.

ΑΝΑΚΟΠΗ ΤΗΣ ΔΙΧΟΤΟΜΗΣΗΣ

Εκείνο που μπήκε σ' αυτές τις εκλογές δυναμικά –και σε αντιπαράθεση με την πολιτική του Τ.Π. τόσο στο Κυπριακό όσο και στην εσωτερική του διακυβέρνηση– είναι η κριτική των δύο κυριότερων πολιτικών δυνάμεων, του κεντροδεξιού ΔΗΣΥ και του ΑΚΕΛ, του κατεξοχήν αριστερού κόμματος της Κύπρου, με τα κομμουνιστικά σύμβολα και τη μετριοπαθή πολιτική. Τα δύο κόμματα, ισοδύναμα περίπου μέσα στο εκλογικό σώμα, μαζικά και καλά οργανωμένα, αντιπροσωπεύουν το 66%-70% των ψήφων.

Το ΑΚΕΛ κατεβαίνει στις εκλογές με κεντρικό άξονα πολιτικής την ανακοπή της διχοτόμησης, που ήδη βρίσκεται σε προχωρημένο στάδιο. Προτάσσει τη συνεργασία με τους Τουρκοκυπρίους και υπόσχεται πρωτοβουλίες για αναθέρμανση του διεθνούς ενδιαφέροντος για τη λύση.

Ο υποψήφιος του ΔΗΣΥ Ιωάννης Κασουλίδης και ο γέγνης του ΔΗΣΥ Νίκος Αναστασιάδης διαπιστώνουν διεθνή αποδοκιμασία και απομόνωση, θεωρούν την πολιτική του Τ.Π. επιζήμια και προτείνουν ανοίγματα προς την ΕΕ και τον ΟΗΕ. Προειδοποιούν τον λαό ότι η λύση θα είναι επώδυνη και τονίζουν ότι πραγματικός πατριωτισμός είναι να λέγεται η αλήθεια στον λαό.

Εκείνο που απομένει να δούμε είναι πώς τελικά θα ψηφίσουν οι πολίτες. Με την προσοχή στραμμένη προς τα εμπρός ή προς τα πίσω; Αλλά και πώς θα πολιτευτεί η ηγεσία: με μονοκομματική υπεροψία ή με συναίνεση, ανοχή της αντίθετης άποψης και συναίσθηση ευθύνης έναντι των δύσκολων αποφάσεων που την αναμένουν;

Η ενεργειακή αντεπίθεση της Ρωσίας

της Ελένης Καρασαββίδου

Ένα από τα «πολυσυζητημένα» θέματα των τελευταίων μηνών στα διεθνή και εθνικά μίντια υπήρξε ο πολυσυζητημένος αγωγός Μπουργκάς – Αλεξανδρούπολη, που θεωρήθηκε, κατά δήλωση της Κοντολίζα Ράιζ, «επιθετική ενέργεια» εναντίον της υπερδύναμης. Η βαρύνουσα αυτή δήλωση δείχνει, όπως γνωρίζουμε, ότι το παιχνίδι είναι ευρύτερο, αφού κανένας αγωγός βέβαια δεν μπορεί να θεωρείται από μόνος του «casus belli».

Αν στο γεωπολιτικό παιχνίδι οι ενεργειακές πηγές θεωρούνται βασικότερος πυλώνας διατήρησης ή κατάκτησης της ηγεμονίας, στη νέα εποχή της παρατεταμένης πετρελαϊκής κρίσης (αλλά και της αγωνιώδους αναζήτησης εναλλακτικών πηγών ενέργειας) η κίνηση της Ρωσίας θεωρείται «ματ», απέναντι μάλιστα σε μια αυτοκρατορία που, ξεδεύοντας αλόγιστα τις δυνάμεις της στην πλανητική καταστολή, αρχίζει να αναμετράται με τους χειρότερους εφιάλτες της.

Έτσι, το περιστατικό λογοκρισίας που σημειώθηκε με τη μη δημοσίευση άρθρου του υπουργού Εξωτερικών της Ρωσίας Σεργκέι Λαβρόφ(!) από το Foreign Affairs(!), αφού του ζητήθηκε να επαναδιατυπώσει παραγράφους και ν' αλλάξει το ύφος του, μόνο τυχαίο δεν είναι. Το άρθρο «Ποια Ρωσία θέλουν ν' αναχαιτίσουν», που κόπηκε από ένα περιοδικό-εκφραστή σ' έναν βαθμό της εξωτερικής πολιτικής των ΗΠΑ, δημοσιεύτηκε τελικά σε περιοδική έκδοση του ΥΠΕΞ της Ρωσίας. Εκεί ο Λαβρόφ (που υπήρξε υψηλόβαθμο στέλεχος του ΥΠΕΞ και επί πρώην ΕΣΣΔ) συνομιλεί με το «αντίπαλο δέος» και πληροφορεί για την οπτική της Ρωσίας ως προς τις ζώνες επιρροής του πρώην Δυτικού μπλοκ.

Ενδεικτικό των πιέσεων και της αμερικανικής επιχειρηματολογίας, που

πρέπει να έχουν αναπτυχθεί στην κρυφή γεωπολιτική σκακιέρα τα τελευταία χρόνια, είναι ότι ο Λαβρόφ προσπάθει να πείσει ότι η Ρωσία «έχει αφήσει πίσω της κάθε μεγαλοϊδεατισμό» (συζητήσιμο φυσικά) και προσπαθεί να εκμεταλλευτεί/εξαγάγει, όπως έχει δικαίωμα, με ορθολογικό γι' αυτήν τρόπο, τον ενεργειακό πλούτο που διαθέτει. Θυμίζει έτσι ότι «η Ρωσία που θέλουν ν' αναχαιτίσουν» (όχι οι Βαλκάνιοι προφανώς) απλώς αναπαράγει το μοντέλο της αγοραίας οικονομίας που εξασκούσε κατ' αποκλειστικότητα η ισχυρή πλευρά της Δύσης εδώ και δεκαετίες. Μάλιστα γίνεται πολύ «συγκεκριμένος», όταν αναφέρει ότι «για καμία χώρα-εξαγωγέα φυσικών πόρων δεν είναι λογικό να φυλάει τους αγωγούς [...] και τα αποθέματά της όπως ο σκύλος το κοπάδι, απαντώντας «σ' όσους» «κατηγορούν τη Ρωσία για τον φυσικό της (sic) ρόλο στην παγκόσμια ενέργεια». Και «την λείει», ξεμπροστιάζοντας το σύστημα πώλησης «προστασίας» (μέσω της «ενέργειας») που ασκούν οι ΗΠΑ, αναφέροντας πως σ' αυτήν τη στάση «είναι εμφανές ότι αναδύονται τα κόμπλεξ εκείνων των κρατών που δεν μπορούν να κατανοήσουν την πραγματικότητα της εξάρτησής τους από εξωτερικές πηγές πρώτων υλών».

Στην πιθανή (που... να ξέρουμε εμείς!) προσπάθεια παρέμβασης της

Ρωσίας, προς ίδιον όφελος, στο σύστημα «πλανητικής προστασίας» (κάτι που ο Λαβρόφ δεν αναφέρει φυσικά), ο ίδιος «προειδοποιεί», μ' έναν τρόπο, και την Ευρωπαϊκή Ένωση, που την αντιμετωπίζει ακόμη ως ουρά τού (ενεργειακού πια) αντιπάλου, επισημαίνοντας ότι είναι «διαίτερα σημαντικό το πρόβλημα της υπέρβασης των καταλοίπων από την εποχή του Ψυχρού Πολέμου στην Ευρώπη, που σπεύρουν μία όχι υγιή ατμόσφαιρα στη Γηραιά Ήπειρο» [...]. «Τα σημερινά προβλήματα της ΕΕ, και της ευρωπαϊκής πολιτικής στο σύνολο τους, δεν μπορούν ν' αντιμετωπιστούν δίχως εποικοδομητικές σχέσεις με τη Ρωσία, που θα πρέπει ν' ανταποκρίνονται και στα συμφέροντα των ΗΠΑ», προσθέτει, αφού δεν μπορεί παρά να λειάνει τις εντυπώσεις στην παρούσα φάση.

Αντ' αυτής της «ψυχραιμίας και της αυτοσυγκράτησης», που προτάσσει κατά τη γνώμη του η Μόσχα, «σήμερα προβάλλεται το αφελέδες επιχείρημα της διάδοσης της δημοκρατίας». «Ποια σχέση με τη δημοκρατία μπορεί να έχει μια στρατιωτικο-πολιτική συμμαχία, η οποία, στο πλαίσιο της μετάλλξευσης, συνεχώς αυξάνει τον αριθμό των σεναρίων για τη δυνατότητα χρήσης βίας;» κάνει τη ρητορική ερώτηση, αναφερόμενος στο NATO.

Το πρωτοφανές(;) κόψιμο άρθρου ενός ΥΠΕΞ (και δη της Ρωσίας) δεν δείχνει μόνον ότι οι παλιές αξίες κίνησης ιδεών (παρουσίες σε σημαντικό βαθμό π.χ. στον πόλεμο του Βιετνάμ) οπισθοχωρούν όλο και πιο πολύ, αντιστρέφοντας τον ολοκληρωτισμό προς τη Δύση, αλλά και ότι στο εξελισσόμενο ενεργειακό σκάκι οι κινήσεις (κυρίως της Ουάσιγκτον) δεν είναι πάντοτε ψυχραιμες. Ε ρε (δυνητικά) γεωπολιτικά γλέντια!...

ΠΡΙΝ ΔΕΚΑ, ΠΡΙΝ ΕΙΚΟΣΙ, ΠΡΙΝ ΤΡΙΑΝΤΑ ΤΟΣΑ ΧΡΟΝΙΑ

Από το τχ. 92,
Σάββατο 11
του Φλεβάρη
1978:

• «Ένα είναι το Κώμα» διακηρύσσει ο Μποστ σχολιάζοντας την προσχώρηση του Μίκη στο ΚΚΕ. Αλλά και ο Γιάννης Ιωάννου με σκίτσο μεταφέρει υποτιθέμενο διάλογο Μίκη - Χαρίλαου.

αληθίας. Ως πρότην λήσιν δε επρότειναν εις το χρεοκοπήσαν κόμα να στεγασθή εις το αριθμητικός ισχυρότερον χρεοκοπημένον, όποτε σύν τω χρόνω τα δύο χρεοκοπημένα να γίνουν πόλος έλξεως διά τους αποδράσαντας προς το ΠΑΣΟΚ κε να διεκδικήσουν εις τας προσεχείς εκλογάς σοβαρώς πλέον την εξουσίαν. Το πεντάγραμον των συλογισμών ήτο πράγματι αξιολάβαστον. Το 2,72%, εάν προστεθή εις το

ψηφοδελτίων τής συνδικαλιστικής παράταξης ΔΗΣΚ (ΠΑΣΟΚ) μετά τις εκλογές στο σύλλογο της Ιονικής Τράπεζας και η διαμάχη που ξέσπασε στο συνδικαλιστικό τομέα των Τραπεζών του ΠΑΣΟΚ είναι χαρακτηριστική νέων «ηθών» και μεθοδεύσεων. Καταγγέλληκε ότι προστέθηκαν σταυροί σε υποψήφιους, ότι ο αριθμός των σταυρών που έχουν πάρει ορισμένοι υποψήφιοι δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα, ότι άλλοι υποψήφιοι έπρεπε να εκλεγούν και άλλοι εξελέγησαν. Όλα αυτά προφανώς έγιναν για να ελέγχονται οι σύμβουλοι της ΔΗΣΚ και να βγουν τελικά στο Δ.Σ. οι αρεστοί σε κάποιο άτομο ή κάποιο μηχανισμό. Η όλη υπόθεση απασχολεί και το συνδικαλιστικό του ΠΑΣΟΚ και λέγεται ότι θα φθάσει και στη δικαιοσύνη. Ποιοι όμως ευθύνονται για τέτοιες πράξεις; Ιδιαίτερα όταν θυμίζουν κάποιες άλλες εποχές που οι κάλπες σε εκλογές έκαναν φτερά και η νοθεία ήταν στην ημερήσια διάταξη; Τι να πρωτοθαυμάσει κανείς, τη συναγωνιστικότητα, την αλληλεγγύη, ή τις δημοκρατικές διαδικασίες των συνδικαλιστών της ΔΗΣΚ;

συζητώνται ακόμη και σήμερα στη Βουλή. Οι εκτιμήσεις συγκρούονται για τα περισσότερα θέματα που σχετίστηκαν με τη διοργάνωση της Πολιτιστικής. Προγραμματισμός έργων και εκδηλώσεων, διαδικασίες εκτέλεσής τους, επιλογή συνεργατών, νομιμότητα και διαφάνεια, σπατάλη ή όχι δημοσίου χρήματος, άμεσες και μακροχρόνιες επιπτώσεις για την πόλη.

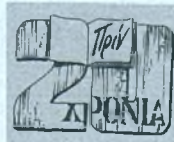
«Το απόθεμα σε πολιτιστικά κελύφη που μένουν στη Θεσσαλονίκη για τον ερχόμενο αιώνα την καθιστούν αυτόρκτη σε χώρους» όπου μπορεί να αναπτυχθεί αυτό που ονομάζεται καλλιτεχνική δραστηριότητα, ισχυρίζονται όσοι διαχειρίστηκαν υποθέσεις του Οργανισμού (κυβέρνηση, δημοτικοί άρχοντες, έμμισθα στελέχη).

Κακές και πλήρως απρογραμματίστες επιλογές (τι θα γίνουν τόσα θεάτρα;), πλήρη αδιαφάνεια και ενίοτε κακοδιαχείριση (υποθέσεις βρίσκονται στα εισαγγελικά γραφεία και αναμένεται ο λογιστικός απολογισμός για έργα 50 και πλέον δις), και η αδιαφανής δράση μεσαζόντων, εργολάβων και καλλιτεχνικών πρακτόρων, συνιστούν υλικό που έχει δημιουργήσει αρνητική αντίδραση στη συνείδηση των Θεσσαλονικέων. Άρνηση την οποία ο Οργανισμός δεν κατάφερε να μετριάσει ή να απαλείψει ούτε όσο λειτουργούσε, πόσο μάλλον τώρα που δεν υπάρχει. Η Πολιτιστική πάντως ως θέμα δεν θα μας λείψει στη Θεσσαλονίκη ούτε το 1998, αφού είναι ξεκάθαρο ότι θα αποτελέσει κύριο θέμα στην προεκλογική αντιπαράθεση των δημοτικών εκλογών».

Ο Μποστ γράφει μεταξύ πολλών άλλων: «Μερικοί έγκηροι πολιτικοί παρατηρητάι που εψήφισαν Συμαχίαν κε απογοητέφθησαν, παραμερίσαντες τας προσοπικός των ματεοδοξίας κε εξαρθέντες εις το ήψος των περιστάσεων, εσκέφθησαν ρεαλιστικά κε απεφάσισαν να ομιλήσουν την γλώσαν της

9,4% δίδη ένα άρθοισμα 12% κε κάτι. Εάν δε εις αφτό τό σήνολον πραστεθή κι ένα ποσοστόν 20% αποσητεβμένων κε από το ΠΑΣΟΚ (πάντοτε οι οπαδοί ενός κόματος που εβρίσκετε πλησίον της εξουσίας διαρέουν κατά τους μαθηματικούς κε μουσικούς κανόνας κε εντάσσοντε εις τα χρεοκοπημένα) έχομαι αμέσως ένα ισχυρόν αριστερόν κόμα τού ύψους των 32%».

Τεύχος 365,
Παρασκευή 29
Ιανουαρίου
1988:

• Η νοθεία στη ΔΗΣΚ του ΠΑΣΟΚ: «Η νοθεία και η κλοπή της κάλπης στην καταμέτρηση των

Τεύχος 653,
Παρασκευή 30
Ιανουαρίου
1998:

• Το χρονικό των οργάνων στην Πολιτιστική Θεσσαλονίκη καταγράφει ο Απ. Λυκεσάς: «Τελικά πέτυχε ή απέτυχε η διοργάνωση του θεσμού της Πολιτιστικής Πρωτεύουσας στη Θεσσαλονίκη στη διάρκεια του 1997; Οι προσεγγίσεις και οι απόπειρες για να δοθεί μια απάντηση μοιάζουν να μην έχουν τέλος και η τελική αποτίμηση να μετατίθεται χρονικά, καθόσον ο πολύπαθος Οργανισμός, που δημιουργήθηκε το 1993, βρίσκεται τώρα υπό εκκαθάριση, και διάφορα ζητήματα που διαχειρίστηκε να

Και νέα αναβολή της δίκης για παράβαση του Ν. 375/36 «περί κατασκοπείας» λόγω μη προσέλευσης μαρτύρων κατηγορίας. Νέα δικάσιμος ορίστηκε για τις 12 Απριλίου. Για την δίκη βλ. αναφορά και στο τχ. 909, σ. 29. Η ανασύσταση του μεταξικού νόμου έχει ξεσηκώσει στο μεταξύ μια μικρή θύελλα. Μέχρι την Ιταλία φτάνει ο απόσπχος της δίκης.

Κοσμο δρομιο

ΗΠΑ ΑΝΕΒΑΙΝΟΥΝ ΟΙ ΤΟΝΟΙ ΜΕΤΑΞΥ ΚΛΙΝΤΟΝ ΚΑΙ ΟΜΠΑΜΑ

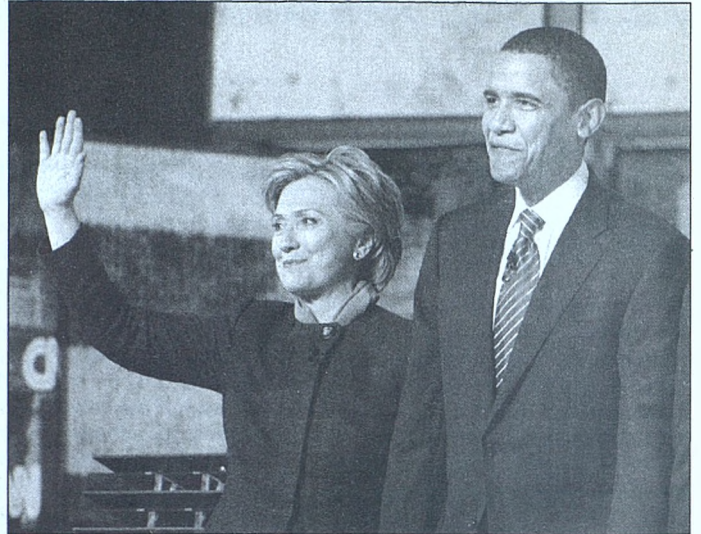
Ενισχυμένος με τη θερμή υποστήριξη του γερουσιαστή Τεντ Κέννεντι, του τελευταίου επιζώντα αδερφού της πιο εμβληματικής πολιτικής οικογένειας των Δημοκρατικών, θα κατέλθει στην κρίσιμη μάχη της ερχόμενης Τρίτης ο Μπάρακ Ομπάμα. Ο 76χρονος πλέον Κέννεντι, που έσπευσε να συμφωνήσει ως προς αυτό με την ανιψιά του και κόρη του JFK Καρολάιν, επιτέθηκε με δριμύτητα στο ζεύγος Κλίντον και μίλησε για τον «αέρα αλλαγής» που φέρνει μαζί του ο μαύρος γερουσιαστής από το Ιλινόις.

Ο Ομπάμα έχει εξασφαλίσει ένα μι-

κρό προβάδισμα σε αντιπροσώπους έναντι της Κλίντον, εκμεταλλευόμενος τη συντριπτική του νίκη στη Ν. Καρολίνα και την πρώτη επικράτησή του στο Νιου Χαμσάιρ. Η πάλαι ποτέ πρώτη κυρία των ΗΠΑ από την άλλη εξακολουθεί να είναι το φαβορί της κούρσας και προσδοκά να «καθαρίσει», αν αυτό είναι εφικτό, την κούρσα την ερχόμενη Τρίτη, οπότε θα γίνουν προκριματικές εκλογές σε 20 πολιτείες, στις περισσότερες από τις οποίες εμφανίζει προβάδισμα.

Στο μεταξύ οι τόνοι μεταξύ Ομπάμα και Κλίντον ανέβηκαν πολύ στην εκ-

στρατεία της Ν. Καρολίνας (με την Κλίντον να πληρώνει τη νύφη γνωρίζοντας μια ταπεινωτική συντριβή με διαφορά 27 μονάδων), κάτι το οποίο δημιουργεί αισιοδοξία στο στρατόπεδο των Ρεπουμπλικάνων, οι οποίοι προσδοκούν ο υποψήφιος των Δημοκρατικών να εξέλθει τσαλακωμένος από τις προκριματικές του. Ο γερουσιαστής ΜακΚέιν φαίνεται να είναι ο επικρατέστερος υποψήφιος για τους Ρεπουμπλικάνους μετά τις αλλεπάλληλες αποτυχίες του Ρ. Τζουλιάνι, η κατάσταση όμως εκεί είναι πολύ πιθανό να μείνει ανοιχτή μέχρι το τέλος.

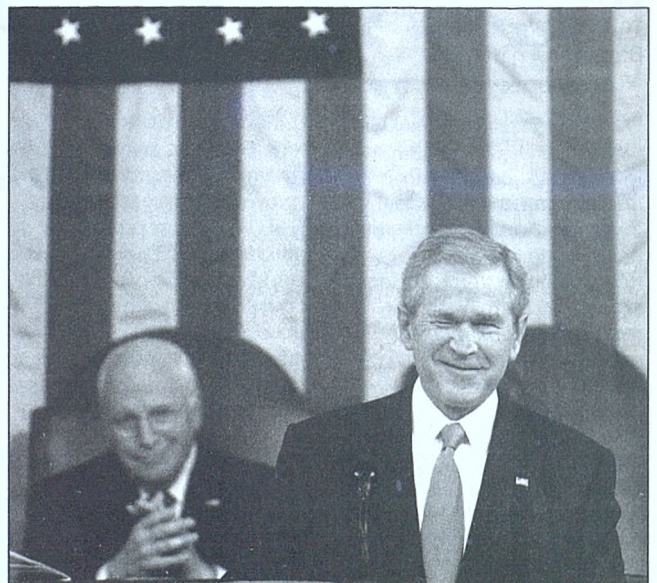

ΙΡΑΚ Ο ΤΖΟΡΤΖ ΜΠΟΥΣ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ ΤΟΥ

Σε μια ομιλία του στο Κογκρέσο, με έντονα χρώματα αισιοδοξίας, ο πρόεδρος Τζορτζ Μπους προσπάθησε για μια τελευταία φορά να πείσει για την καλή κατάσταση της χώρας, αλλά και για την ορθότητα της πολιτικής που άσκησε στις δύο περιόδους της προεδρίας του και κυρίως στον «πόλεμο κατά της τρομοκρατίας», με τις παράνομες στρατιωτικές επιδρομές στο Αφγανιστάν και στο Ιράκ.

Για το Αφγανιστάν, για παράδειγμα, είπε ότι πλέον έχει δημοκρατία και ότι ο λαός του μπορεί να προσβλέπει στο μέλλον, αφού δεν φοβάται τους Ταλιμπάν, όπως και ότι τα παιδιά της χώρας μπορούν να πηγαίνουν στο σχολείο. Εδώ, όμως, παρέλειψε πρόσφατη ανακοίνωση της αφγανικής κυβέρνησης, σύμφωνα με την οποία πάνω από 300.000 παιδιά δεν πηγαίνουν στο σχολείο λόγω της αυξανόμενης βίας, ενώ δεν ανέφερε καθόλου την ανασύνταξη των δυνάμεων των Ταλιμπάν σε πολλές περιοχές της χώρας, όπου διεξάγονται φοβερές μάχες.

Όσο για το Ιράκ, υπεραμύνθηκε της πολιτικής του απόφασης να στείλει πρόσθετες στρατιωτικές δυνάμεις, οι οποίες, όπως είπε, βοήθησαν να μειωθεί η βία στη χώρα. Δεν ανέφερε, όμως, ότι στο τελευταίο διάστημα οι συγκρούσεις με δυνάμεις ανταρτών έχουν ενταθεί, με αποτέλεσμα να αυ-

ξάνει συνεχώς ο αριθμός των μερικανών νεκρών και τραυματιών, όπως αυξάνουν φυσικά και οι αριθμοί των θυμάτων μεταξύ των αμάχων Ιρακινών, από τη δράση των ανταρτών όσο και των Αμερικανών.

ΣΕΡΒΙΑ ΠΡΟΕΔΡΙΚΕΣ ΕΚΛΟΓΕΣ ΚΑΙ ΣΤΟ ΒΑΘΟΣ ΚΟΣΣΥΦΟΠΕΔΙΟ

Τα δύσκολα έρχονται τώρα για τη Σερβία, όπου την ερχόμενη Κυριακή διεξάγεται ο δεύτερος γύρος των προεδρικών εκλογών, με αντιπάλους τον απερχόμενο δυτικόφιλο πρόεδρο Μπόρις Τάντιτς και τον εθνικιστή Τόμισλαβ Νίκολιτς. Μια εκλογική αναμέτρηση το αποτέλεσμα της οποίας θα κρίνει άμεσα ή έμμεσα και τις εξελίξεις που θα δρομολογηθούν στο Κοσσυφοπέδιο.

Στον πρώτο γύρο, πριν από δυο εβδομάδες, κανένας από τους δύο υποψηφίους δεν κατόρθωσε να συγκεντρώσει ποσοστό μεγαλύτερο του 50%, ωστόσο ο Νίκολιτς είχε έλθει πρώτος με μεγάλη διαφορά έναντι του Τάντιτς, έτσι οι προβλέψεις για το δεύτερο γύρο δείχνουν με μεγαλύτερο

ποσοστό μια νίκη του εθνικιστή και φιλορώσου Νίκολιτς.

Αυτός είναι και ο λόγος για τον οποίο η Ευρωπαϊκή Ένωση προσπάθησε να παρέμβει υπέρ του Τάντιτς, ανακοινώνοντας ότι είναι έτοιμη, αμέσως μετά τις εκλογές, να υπογράψει με τη Σερβία συμφωνία συνεργασίας. Μια συμφωνία την οποία οι Βρυξέλλες καθυστερούν με διάφορες προφάσεις εδώ και πολλά χρόνια, αλλά τώρα κρίθηκε σκόπιμο να ξαναβγει στην επιφάνεια για την αποτροπή της πιθανότητας να εκλεγεί στη χώρα εθνικιστής πρόεδρος.

Για τον ίδιο λόγο, εξάλλου, ο ύπατος αρμοστής εξωτερικής πολιτικής και άμυνας της Ένωσης Χαβιέ Σολάνα έσπευσε να ζητήσει από τον νέο πρωθυπουργό του Κοσσυφοπεδίου Χασίμ

Θάσιμ να μην πραγματοποιήσει τώρα τη δέσμευσή του να κηρύξει μονομερώς την ανεξαρτησία του Κοσσυφοπεδίου, πράγμα που ο Θάσιμ θα κάνει οπωσδήποτε στην περίπτωση που πρόεδρος της Σερβίας εκλεγεί ο Νίκολιτς.

Η κατάσταση, όμως, μπορεί να περιπλακεί περισσότερο για τον Τάντιτς από το γεγονός ότι ο μέχρι τώρα εταίρος του Τάντιτς και πρωθυπουργός Βόισλαβ Κοστουνίτσα δήλωσε ότι στη φάση αυτή δεν πρόκειται να υποστηρίξει τον απερχόμενο πρόεδρο, αλλά θα παραμείνει ουδέτερος.

ΤΟΥΡΚΙΑ Ο ΠΟΛΕΜΟΣ ΤΗΣ ΜΑΝΤΙΛΑΣ ΞΑΝΑΡΧΙΣΕ

Μπορεί ο πρωθυπουργός Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν να κατέθεσε νομοσχέδιο σχετικά με την εκπαίδευση, στο οποίο μεταξύ άλλων επιτρέπεται η χρήση της μαντίλας στα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα, θεωρείται όμως αβέβαιο αν θα μπορέσει τελικά να το «περάσει», καθώς στη διαμάχη που ξέσπασε παρενέβη και η ηγεσία του στρατού, η οποία διά του αρχηγού της στρατηγού Γιασάρ Μπουγιούκανιτς ξεκαθάρισε ότι η προοπτική αυτή δεν τη βρίσκει σύμφωνη.

Το νομοσχέδιο κατατέθηκε μετά από μια συμφωνία του Ερντογάν με τον ηγέτη του Κόμματος Εθνικιστικής Δράσης Ντεβλέτ Μπαχτσελί, ο οποίος για διάφορους λόγους έχει συνεργασθεί με τον πρωθυπουργό σε διάφορους τομείς. Η συμφωνία αυτή μάλιστα αναφέρει ότι η μαντίλα θα επιτρα-

πεί μόνο στην ανώτατη εκπαίδευση και όχι στην πρωτοβάθμια και τη δευτεροβάθμια.

Το Λαϊκό Ρεπουμπλικανικό Κόμμα, όμως, οι πρυτάνεις των πανεπιστημίων, αλλά και εκπρόσωποι του δικαστικού σώματος αντιδρούν έντονα, υποστηρίζοντας ότι η τροποποίηση που μεθοδεύεται είναι καθαρά αντισυνταγματική και ότι «ανοίγει το κουτί της Πανδώρας», καθώς θεωρείται βέβαιο ότι η μαντίλα «θα είναι η απαρχή της κατάλυσης του κοσμικού κράτους».

Μέσα στο κλίμα αυτό, ήταν φυσικό να εκδηλωθεί και αντίδραση της ηγεσίας του στρατού, η οποία μέχρι τώρα έμεινε σιωπηλή, έχοντας προκαλέσει, μάλιστα, πολλά ερωτηματικά για τη στάση της αυτή.

ΙΤΑΛΙΑ Ο «ΚΑΒΑΛΙΕΡΕ» ΠΑΙΡΝΕΙ ΦΟΡΑ

Βιαστικός ο Σίλβιο Μπερλουσκόνι, προσπαθεί να εκμεταλλευθεί την κυβερνητική κρίση που ξέσπασε στην Ιταλία και πιέζει για τη διεξαγωγή νέων εκλογών εδώ και τώρα, σε αντίθεση με τους πολιτειακούς και πολιτικούς παράγοντες της χώρας, που προσπαθούν για μια ενδιάμεση λύση, η οποία θα μπορέσει να οδηγήσει σε μια ήρεμη και άνετη εκλογική αναμέτρηση.

Η βιασύνη του Μπερλουσκόνι στηρίζεται και στο γεγονός ότι, μετά την αποτυχία του προέδρου της χώρας

Τζιόρτζιο Ναπολιτάνο να εξασφαλίσει τη συναίνεση των πολιτικών δυνάμεων για μια μεταβατική κυβέρνηση, επέλεξε τελικά τον πρόεδρο της γερουσίας Φράνκο Μαρτίνι, ως κοινά αποδεκτή προσωπικότητα, στον οποίο έδωσε την εντολή σχηματισμού υπηρεσιακής κυβέρνησης, μιας κυβέρνησης, η οποία όμως δεν πρόκειται να πάρει ψήφο εμπιστοσύνης από τον Μπερλουσκόνι.

Από την πλευρά του, πάντως, ο επικεφαλής της Δημοκρατικής Αριστεράς Βάλτερ Βελτρόνι υποστηρίζει ότι οι

εκλογές πρέπει να διεξαχθούν προς το καλοκαίρι του 2008 ή την άνοιξη του 2009, ώστε να προχωρήσει η θεσμική μεταρρύθμιση που βρίσκεται σε εξέλιξη και να δοθεί ο κατάλληλος χρόνος για να αποφασισθεί με δημοψήφισμα η αλλαγή του εκλογικού νόμου.

ΝΕΟΤΕΡΑ ΜΝΗΜΕΙΑ ΚΑΙ ΥΠΠΟ

Ομάδα Πολιτών από το Πανόραμα της Θεσσαλονίκης καταγγέλλουν τις τακτικές του ΥΠΠΟ για τα νεότερα μνημεία και ζητούν να δοθεί το σχολείο στην εκπαίδευση και τους μαθητές.

Εδώ και περισσότερο από ένα χρόνο ο δήμος Πανοράματος δεν υπακούει στις γραπτές οδηγίες της Εφορείας Νεοτέρων Μνημείων Κεντρικής Μακεδονίας να επαυποθετησει τα παγκάκια, τα κάγκελα και τα λοιπά στοιχεία στην αυλή του Παλαιού Δημοτικού Σχολείου Πανοράματος, επίσης ν' αποτρέψει την είσοδο οχημάτων σε αυτό. Ο δήμος δεν προστατεύει το μνημείο και ανέχεται την παράνομη είσοδο και στάθμευση οχημάτων στο νότιο μέρος της αυλής του.

Προς τα τέλη Δεκεμβρίου, λίγο πριν την παραίτηση του πρώην γενικού γραμματέα του Υπουργείου Πολιτισμού, στελέχη του ΥΠΠΟ στην Εφορεία Νεοτέρων Μνημείων Κεντρικής Μακεδονίας σε εισήγησή τους έρχονται σε αντίφαση με τα όσα υπέγραψαν πριν από μόλις τρία χρόνια. Το διατηρητέο μνημείο, το Παλιό Δημοτικό Σχολείο Πανοράματος, χαρακτηρίστηκε μετά από εισήγηση της Εφορείας και ομόφωνη γνωμοδότηση του Τοπικού Συμβουλίου Κεντρικής Μακεδονίας στα τέλη του 2004. Ξαφνικά, κι ενώ πέρασαν λιγότερα από τρία χρόνια, η ίδια υπηρεσία εισηγείται την κατεδάφιση, την αλλοίωση και τον αποχαρακτηρισμό τμήματος του μνημείου, στο οποίο περιλαμβάνεται η κύρια είσοδος του. Η Εφορεία περαιτέρω παρέπεμψε το θέμα ως μειζονος σημασίας για εξέταση από το Κεντρικό Συμβούλιο Νεοτέρων Μνημείων.

Στελέχη του Υπουργείου Πολιτισμού συνεργάζονται με το δήμο, νομέα του χώρου του μνημείου, ο οποίος επανειλημμένα στο πρόσφατο παρελθόν επιχείρησε παράνομα να ζημιώσει το συγκεκριμένο μνημείο.

Τα ίδια στελέχη του Υπουργείου Πολιτισμού υποτιμούν τη μελέτη και τις προτάσεις της ένωσης πολιτών Ομάδα Πολιτών Πανοράματος, μαζί με 500 υπογραφές υποστηρικτών. Η πρόταση της Ομάδας Πολιτών Πανοράματος συνοψίζεται στην επαναλειτουργία του Παλαιού Δημοτικού Σχολείου ως δημοτικού ή νηπιαγωγείου και στην περιποίηση του ιστορικού χώρου και της βλάστησής του.

Μήπως ο μεγάλος αριθμός αποχαρακτηρισμών μνημείων κατά τα τελευταία τρία χρόνια είναι ένδειξη του ότι η φήμη των «αυστηρών» Εφορειών Αρχαιοτήτων και Νεότερων Μνημείων του Υπουργείου Πολιτισμού είναι μύθος; Το πολυπληθές εργασιόκο περιβάλλον σε αυτές τις υπηρεσίες θυμίζει περισσότερο τοπικές πολεοδομίες (τσιμέντο) παρά χώρο συνεργα-

σίας αρχιτεκτόνων, ιστορικών, αρχαιολόγων και άλλων επιστημόνων, λειτουργών του κράτους. Το Παλιό Δημοτικό Σχολείο Πανοράματος λειτουργούσε ως εκπαιδευτήριο μέχρι το Δεκέμβριο του 2003. Ο αποχαρακτηρισμός τμήματος του μνημείου σε βάρος της ιστορίας και της παιδείας είναι καταστροφικός και χρειάζεται να απορριφθεί οριστικά.

Καλούμε τον υπουργό Πολιτισμού να πάρει απόφαση να εκτελεστούν οι οδηγίες της Εφορείας Νεοτέρων Μνημείων Κεντρικής Μακεδονίας στο Παλιό Δημοτικό Σχολείο Πανοράματος με αυτεπιστασία της Εφορείας και σύμφωνα με τον νόμο για τα μνημεία 3028/2002.

Πανόραμα, 14 Ιανουαρίου 2008

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΑΜΒΡΟΣΙΑΔΗΣ,
ΧΡΗΣΤΟΣ ΚΑΛΛΙΤΣΗΣ, ΜΑΡΙΑ ΚΕΡΑΜΕΩΣ

ΟΙ ΠΕΡΙΕΡΓΕΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΤΟΥ ΥΠΠΟ

Από την Έρση Φιλιπποπούλου-Μιχαηλίδου το γράμμα που ακολουθεί:

Με αφορμή κάποιες συμβάσεις επί των ημερών του κ. Ζαχόπουλου στο Υπουργείο Πολιτισμού, στις οποίες είχα τότε αντιδράσει, έχει ξεκινήσει τις τελευταίες μέρες και κλιμακώνεται ένας πόλεμος λάσπης εναντίον μου από αυτούς που βρίσκονται σε δύσκολη θέση γιατί δεν άκουσαν εγκαίρως τα προειδοποιητικά καμπανάκια που τους έκρουσα. Αναγκάζομαι λοιπόν εκ των πραγμάτων για κατ'επανάληψη συκοφαντία, επωνύμως και ανωνύμως, ότι έχω «κάνει 5 συνεχείς αναθέσεις στη συγκεκριμένη εταιρεία, 3 επί κ. Βενιζέλου και 2 το μετέπειτα διάστημα. Επειδή αυτό ήταν καθαρή συκοφαντική δυσφήμιση, ανασκευάστηκε στη συνέχεια σε γενικόλογη λάσπη, ότι «έγιναν 5 απευθείας αναθέσεις, για τις οποίες δεν προέβλεπε ποτέ καμία ένσταση». Ζητώ να δοθούν στη δημοσιότητα τα σχετικά στοιχεία, αν υπάρχουν, άλλως πρόκειται για κατ'επανάληψη συκοφαντία εναντίον μου. Αν και πώς έγιναν 5 ή 105 απευθείας αναθέσεις από άλλους πριν ή μετά από τις συμβάσεις για τις οποίες αντέδρασα, αφορά μόνον τις εκάστοτε πολιτικές ηγεσίες, που έχουν τη συνολική ευθύνη του Υπουργείου, και όχι εμένα. Ήμουν προϊσταμένη υπηρεσίας και όχι Υπουργός Πολιτισμού. Την πολιτική ηγεσία αφορά, επίσης, το γεγονός ότι, όταν έγινε επιτέλους διαγωνισμός το 2007, η νέα ανάθεση έγινε στην ίδια εταιρεία στην οποία γίνονταν μέχρι τότε οι προηγούμενες απευθείας αναθέσεις.

Το επιχείρημα ότι αντέδρασα κατόπιν εορτής από ιδιοτέλεια έχει ήδη απαντηθεί από την αλληλουχία των γεγονότων. Όταν οι συγκεκριμένες συμβάσεις ήρθαν για πληρωμή στην υπηρεσία μου το Σεπτέμβριο 2005, ζήτησα γραπτώς από τον γενικό

γραμματέα γνωμοδότηση του Νομικού Συμβούλου του υπουργείου –που δεν μου δόθηκε ποτέ. Ενημέρωσα, επίσης, την τότε πολιτική ηγεσία, όπως έχει βεβαιώσει ο γράφως και ο ίδιος ο τότε υφυπουργός κ. Τατούλης, και έλαβα εντολή να μην κάνω καμία υποχώρηση. Μετά τον ανασχηματισμό ενημέρωσα, επίσης γραπτώς, τη νέα πολιτική ηγεσία. Αντί να γίνει κάτι με τις συμβάσεις, διακόπηκε η θητεία μου, σε μια προσπάθεια επαγγελματικής απαξίωσης μοναδικής στα χρονικά, και εστάλην ως απλή υπάλληλος πίσω στην υπηρεσία της οποίας είχα διατελέσει στο παρελθόν διευθύντρια επί 18 χρόνια! Έδωσα αγώνα όχι με επικοινωνιακές καταγγελίες αλλά στα δικαστήρια. Τον κέρδισα, αλλά το κλίμα στο υπουργείο ήταν πλέον τόσο βαρύ ώστε με οδήγησε σε παραίτηση.

Όπως γνωρίζουν όσοι έχουν παρακολουθήσει την τριαντάχρονη πορεία μου στο Υπουργείο Πολιτισμού, η αλά καρτ τήρηση των νόμων δεν με χαρακτήριζε ποτέ. Τοποθετήθηκα επικεφαλής της Διαχειριστικής Αρχής του Επιχειρησιακού Προγράμματος Πολιτισμός το 2001 διότι συνδύαζα πολυτεχνικές με νομικές σπουδές και διοικητική εμπειρία. Έχω εκφράσει σε όλη τη διάρκεια της θητείας μου υπηρεσιακά επιφυλάξεις για συμβάσεις πολύ σοβαρότερες από αυτές που συζητούνται τελευταία. Οι επιφυλάξεις μου έγιναν σεβαστές, και όχι μόνο δεν ζητήθηκε ποτέ η κεφαλή μου επί πίνακι αλλά στη συνέχεια ανανεώθηκε η θητεία μου το 2003 και το 2005.

Μαζί με το προσωπικό της υπηρεσίας, προσπαθήσαμε να συνδυάζουμε τις αυξημένες απαιτήσεις νομομότητας του Γ' ΚΠΣ με την αποτελεσματικότητα, και το πέτυχαμε. Το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα βαθμολογήθηκε πρώτο σε όλο το Γ' ΚΠΣ στο τέλος του 2003 με κριτήρια διαχείρισης και απορροφητικότητας. Παρά τις περιπέτειες, στο τέλος του 2005 το πρόγραμμα ήταν ακόμη στην πρώτη δεκάδα (8ο), αλλά τώρα είναι 23ο μεταξύ των 25, αντικρούοντας εκ του αποτελέσματος το επιχείρημα ότι οι νομικές ακροβασίες έγιναν για την αύξηση της απορροφητικότητας. Και φοβάμαι ότι το κόστος του τωρινού διασυρμού δεν έχει ακόμη πληρωθεί από το Υπουργείο Πολιτισμού και από τη χώρα.

Πέραν αυτών, είναι γεγονός ότι για την υπόθεση έχουν λεχθεί πολλές υπερβολές. Μεταξύ αυτών, και η πρόσφατη εμφάνιση, με προφανείς σκοπούς, μιας παντελώς άσχετης με το θέμα γνωμοδότησης του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους. Η δικαιοσύνη θα βάλει τα πράγματα στη σωστή τους θέση και κλίμακα. Σε οποιαδήποτε δεινή θέση κι αν έχει βρεθεί όμως κάποιος, δεν ωφελείται με το να προσπαθεί να με εμπλέξει σε διακομματικούς συμπληγισμούς.

ΕΡΣΗ ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΥΛΟΥ

ΕΠΙΣΗΜΑΪΝΟΥΜΕ

Ροζ (ανά)ΘΕΜΑ

Και στις δύσκολες του ώρες, ακόμα και στις χειρότερες, ένας λαός, μια χώρα, έχει πολιτισμό. Αυτός είναι φυσικό να είναι ο πολιτισμός του «δύσκολου» και του «χειρότερου», δίχως αυτό να τον αξιολογεί υποχρεωτικά και ως χειρότερο πολιτισμό. Είναι άλλο πράγμα να σκέφτεσαι ορθά και να περιγράφεις (ακόμα και καταγγελτικά) τα «δύσκολα» και τα «χειρότερα» και άλλο να είσαι ο ίδιος μέρος του «δύσκολου» και του «χειρότερου».

Είναι γνωστό ότι στα τελευταία της χρόνια, πριν την Άλωση, η Κωνσταντινούπολη –ό,τι είχε απομείνει από τη Βυζαντινή Αυτοκρατορία–, κόντρα στη δημόσια φαυλότητα, τις εθνοκτόνες θεολογικές έριδες, τη στρατιωτική και οικονομική κατάρρευση και με τις ορδές των Οθωμανών να την περισφίγγουν αργά και σταθερά, γνώριζε μιαν απίστευτη πολιτιστική άνθηση. Μεγέθη πνευματικά, που δεν τα αξιώθηκε σε τέτοιο αριθμό –αν όχι και σε τέτοια ποιότητα– η νεότερη Ελλάδα, όπως, π.χ., οι Χαλκοκονδύλης, Βησσαρίων, Πλήθων Γεμιστός, Φραντζής, Χρυσολωράς, Βρυέννιος, Αργυρόπουλος, Μάρκος Ευγενικός, Σχολάριος, Δούκας, Κριτόβουλος, Καντακουζηνός κ.ά., εκφράσανε τη συλλογική εικόνα του: «Έλληνες εσμέν», όπως το αναφώνησε ο τελευταίος των Παλαιολόγων. Όλοι τους δε ήταν πρόσωπα παρόντα στις δημόσιες ζυμώσεις και τις αντιπαραθέσεις της δύσκολης εποχής τους. Και ήταν πολλοί από αυτούς που αργότερα συντέλεσανε στην κυοφορία της δυτικής Αναγέννησης. Αυτά τότε.

Σήμερα, ο προσεχτικός παρατηρητής, αυτός που κατορθώνει και αποστασιοποιείται από τον χυδαίο θόρυβο της Αγοράς και τις άκριτες εντάξεις στις εφήμερες επικαιρότητες, θα είναι σε θέση να σχηματίσει σαφέστερη εικόνα όχι μόνο των «γιγνομένων» στην Ελλάδα αλλά και των «προσιόντων», όπως έγραφε ο Φιλόντρατος. Δεν είναι πολλά τα ερείσματα ότι η σύγχρονη Ελλάδα βρίσκεται στα καλύτερα της. Το χαμηλό κοινωνικό της βαρομετρικό δεν το αρνείται κανείς. Και την ύπαρξη εξωτερικού (ή εξωτερικών) «κλοιού» τη γνωρίζουμε, άλλο αν δεν το ομολογούμε. Αυτό εντούτοις που εγείρει τις περισσότερες ανησυχίες είναι η αφάνεια εκείνων των αμυντικών μηχανισμών, των απρόσβλητων από τους κοινωνικούς «ρετρο-ιούς», οι οποίοι καταβάλλουν το συλλογικό μας ήθος, υπονομεύοντας την κλίμακα των αξιών. Και οι μηχανισμοί αυτοί είναι ο πολιτισμός στους «δύσκολους» καιρούς. Είναι το θετικό υπαρξιακό νόημα που όμως δεν αναλώνεται ως εμπόρευμα, δεν γίνεται σαρκαστικό θέαμα ούτε και μεταφυσικό ρητόρευμα. Είναι η δωρεά από άνθρωπο σε άνθρωπο σε συνθήκες καθημερινότητας. Γιατί ο πολιτισμός έχει ως φορέα πρωτογενή μόνο τον άνθρωπο. Όλα τα άλλα είναι παράγωγα.

Αντίθετα, γινόμαστε μάρτυρες ενός πολυάριθμου «θιάσου», τα μέλη του οποίου άλλοτε παίζουν ρόλους πρωταγωνιστή, ενώ άλλοτε μετατρέπονται (ή μεταμφιέζονται) σε κομπάρσους. Αιφνίδια κάποιος από αυτούς αποσύρονται στα παρασκήνια, караδοκούντες. Αλλά και πάλι αιφνίδια επανεμφανίζονται είτε ως κυβερνήτες είτε ως κήνσορες, ενίοτε και ως... αυτόχειρες. Ρόλοι αρλεκίνων που εκλαμβάνονται ως διαχειριστές του δημόσιου ήθους. Εγκάθετοι της τηλεοπτικής οθόνης διασύρουν, όντας ταυτόχρονα διασυρόμενοι. Πίθηκοι τιμωροί. Καγχάζουν μέχρι να τους έρθει η σε βάρος τους ζαριά, οπότε συρρικνώνονται περιδεείς, επικαλούμενοι την κατασκευασμένη ισχύ τους. Μάταια όμως, γιατί έχουν λησμονήσει πως «όσο πιο ψηλά σκαρφαλώνει η μαϊμού τόσο πιο εύκολα δείχνει πως είναι ξεβράκωτη».

Δυστυχώς βιώνουμε τον πολιτισμό της «ξεβράκωτης μαϊμούς» που έχει σκαρφαλώσει ψηλά στις τηλεοπτικές κεραίες και μοιάζει να μη φτάνει κανείς να την ξηλώσει.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΧΑΡΙΤΟΣ

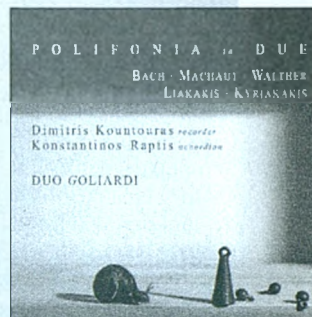
ΠΡΟΤΕΙΝΟΥΜΕ

Μουσικές οι προτάσεις μας αυτή τη φορά, ένα cd και δύο συναυλίες:

•POLYFONIA in DUE

Κυκλοφόρησε από την ΑΡΚΥΣ (www.arkys.gr) το πρώτο cd του Duo Goliardi (www.duo-goliardi.com). Παίζουν

οι Δημήτρης Κούντουρας (φλάουτο με ράμφος) και Κωνσταντίνος Ράπτης (ακορντεόν), σε έργα J.S. Bach, G. de Machaut, J. Walther, Γ. Κυριακάκη και Π. Λιακάκη. Για την ιστορία των οργάνων: Το φλάουτο με ράμφος υπήρξε το

ευγενές όργανο των αστών *dilletanti* από τον 16ο μέχρι και τον 18ο αιώνα, ξεχάστηκε και επανήλθε στις αρχές του 20ού αιώνα, το ακορντεόν, δημοφιλές στη λαϊκή μουσική πολλών χωρών του 19ου αιώνα, βρήκε τη λόγια πλευρά του μετά τον Β' Παγκόσμιο πόλεμο. Μόλις κατά τις τελευταίες δεκαετίες βρήκαν τη θέση τους στις αίθουσες συναυλιών και ξεπέρασαν τις προκαταλήψεις του κοινού σχετικά με τις δυνατότητες και το ρεπερτόριό τους. Το Duo Goliardi, αποτελούμενο από αυτό τον «ασυνήθιστο» συνδυασμό οργάνων, αναζητά τον κρυμμένο συνδετικό κρίκο ανάμεσα στη μουσική της Αναγέννησης και του Μπαρόκ και τη μουσική του σήμερα.

•Η Κρίστη Στασινοπούλου με τον Στάθη Καλυβιώτη και την μπάντα τους θα παρουσιάσουν τον καινούργιο τους δίσκο «Ταξιδοσκόπιο» (και όχι μόνο) στο ΚΥΤ-ΤΑΡΟ, την Παρασκευή 8 Φεβρουαρίου, σε μία και μοναδική παράσταση. Το «Ταξιδοσκόπιο», περισσότερο γνωστό στο εξωτερικό, συγκαταλέγεται στους 20 καλύτερους δίσκους της χρονιάς των βραβείων Woomies του Womex και ήταν στο νούμερο 2 των ραδιοφωνικών World Music Charts Europe το Μάρτιο και τον Απρίλιο του 2007. Πριν τις γιορτές κυκλοφόρησε και στην Ελλάδα από την ελληνική εταιρεία ΠΡΟΤΑΣΙΣ –είχε πρωτοκυκλοφορήσει στο εξωτερικό από ξένες εταιρείες. Ο ήχος τους έχει χαρακτηριστεί ως «folktronic» (ηλεκτρονικο-παραδοσιακός), ψυχεδελικός και απόλυτα προσωπικός.

• Στο μπαρ Αφανείς (Αριστοφάνους 13, Ψυρρή) θα έχουμε τη χαρά να ξανακούσουμε τα τραγούδια του Θέμου Σκανδάμη, που από 13 έφτασαν αισίως τα 30. Μαζί του οι: Σταυρούλα Παυλίκου (φλάουτο, τραγούδι), Δάφνη Σοφοκλέους (πιάνο) και Τζέμι Σμιθ (βιολί). Κάθε Τετάρτη βράδυ, αρχής γενομένης από 30/1, και στις 6, 13 και 20 Φεβρουαρίου.

Για τη Γιάννα Περσάκη

του Θάνου Κωνσταντινίδη

Τα ξημερώματα της Κυριακής 20 Ιανουαρίου, η ζωγράφος Γιάννα Περσάκη ήσυχα έφυγε από τη ζωή. Θρηνούμε για την απώλειά της.

Ήταν μια ολότελα ξεχωριστή προσωπικότητα. Όπως καλά γνωρίζουν όσοι τιμήθηκαν με τη φιλία της.

Με τη σφραγίδα της δωρεάς, γνήσιο ταλέντο ζωγραφικής. Με συστηματική και ακαταπρόσηπη μελέτη αρχικά στην Ελλάδα, παίρνοντας μαθήματα, παιδί ακόμη, από την Ελευθερία Σταθοπούλου, έπειτα από τον Δημήτρη Δάβη. Από το 1946, με πολύχρονες σπουδές, στο Παρίσι. Ανάμεσα στους δασκάλους της και ο Fernand Léger. Μαθητεύει στην Ακαδημία Grande Chaumière. Καθώς και στην École des Beaux Arts. Με το έργο της διακρίνεται όχι μόνο ανάμεσα στους Έλληνες καλλιτέχνες που σπουδάζουν στο Παρίσι. Δικαιώνοντας και την υποτροφία του γαλλικού κράτους. Αλλά και ευρύτερα, συμμετέχοντας σε σημαντικές εκθέσεις.

Εξαιρετη ζωγράφος, θα φέρει, επιστρέφοντας στην πατρίδα της στα μέσα της δεκαετίας του '50, την αφηρημένη τέχνη.

Με μνημικές κριτικές από τους ιστορικούς τέχνης και τους φιλότεχνους. Με ιδιαίτερη συγκίνηση τη θυμούνται για την εμπνευσμένη διδασκαλία της πολλές μαθήτριάς της.

Προηγούμενως, κατά την Ιταλογερμανική Κατοχή, έχει πάρει ενεργό μέρος στην Εθνική Αντίσταση. Γλυτώνοντας κάποτε από βέβαιο θάνατο, όταν μια εχθρική σφαίρα πέρασε μέσα από τα μαλλιά της πριν καρφωθεί στον πλαϊνό τοίχο.

Το 1943 παντρεύεται τον γλύπτη Κώστα Κουλεντιανό. Θα μείνουν μαζί μέχρι το 1946.

Η Γιάννα Περσάκη υπήρξε άνθρωπος χαρισματικός. Χρέος γι' αυτήν η κοινωνική προσφορά. Οπαδός του δούναι. Ουδέποτε του λαβείν. Απλή και ανεπιτήδευτη. Γεμάτη καλοσύνη και τόλμη. Με καλλιέργεια, σε βάθος και εύρος, σώματος και ψυχής. Στην υπηρεσία υψηλών ιδανικών.

Για σαράντα χρόνια, από το 1965, είχε στενό δεσμό με τον σύντροφο της ζωής της ποιητή Μίλτο Σαχτούρη. Ο αμοιβαίος αλληλοθαυμασμός, η αφοσίωση και η γενναιότητα της Γιάννας – χαρακτηριστική η αφιέρωση «Στη Γιάννα» του ποιήματος «Οι Γενναίοι», το 1986, αλλά και ολόκληρης της συλλογής *Το Σκεύος* το 1971– στηρίζουν τον υπερευαίσθητο Μίλτο σε όχι λίγες δυσκολίες και αντιξοότητες.

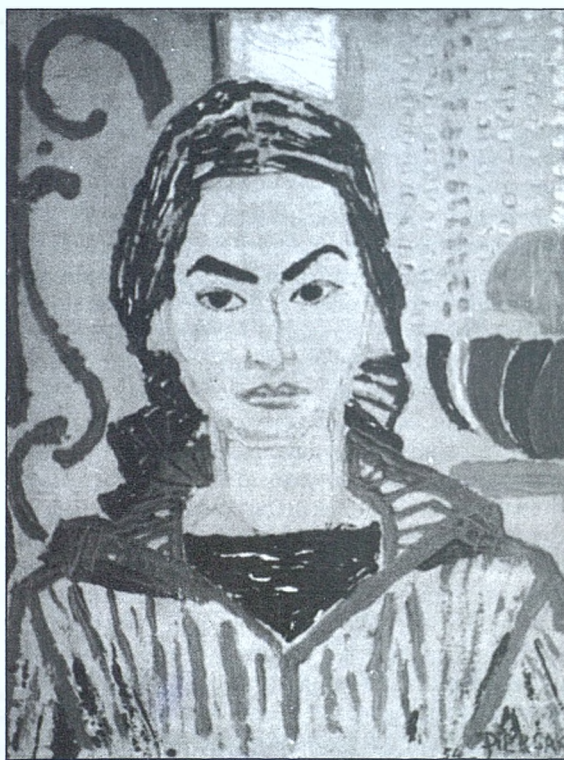
Με τη Γιάννα πάντα παρούσα.

Όπως και κατά την απονομή στον Μίλτο Σαχτούρη του Μεγάλου Κρατικού Βραβείου Λογοτεχνίας από τον πρόεδρο της Δημοκρατίας Κωστή Στεφανόπουλο στις 16 Δεκεμβρίου 2003. Το βραβείο παρέλαβε η Γιάννα.

Ενώ η απονομή των βραβείων πήγαινε στη λήξη της και ο πρόεδρος ήταν έτοιμος να φύγει, τον πλησιάζει η Γιάννα και ευγενικά του λέει:

«Κύριε πρόεδρε, θα σας παρακαλέσω να μη φύγετε, αν δεν ακούσετε αυτά που θέλω να σας πω». Η απάντησή του προέδρου: «Σας ακούω».

Και η Γιάννα, με συγκινημένο το ακροατήριο, αρχίζει: «Κύριε πρόεδρε

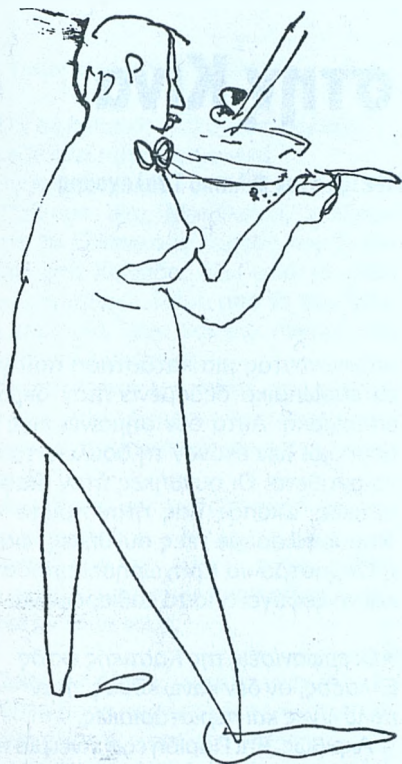
Αυτοπροσωπογραφία, Παρίσι 1954.

της Δημοκρατίας, κύριε υπουργέ του τόσο σημαντικού για τη χώρα μας Υπουργείου, κυρίες και κύριοι,

Ο ποιητής Μίλτος Σαχτούρης σας ευχαριστεί για την τιμή που του γίνεται. Ευχαριστεί επίσης την επιτροπή για τη βράβευσή του και όσους συνετέλεσαν σ' αυτήν: τη Νόρα Αναγνωστάκη, τον κ. Μαρωνίτη, τον κ. Δάλλα, επειδή πρώτοι έγραψαν επαινετικά για το έργο του.

Ευχαριστεί επίσης τον κ. Αργυρίου που σε δύσκολους καιρούς είχε οργανώσει μια βραδιά με ποίηση Σαχτούρη. Ήρθε, όμως, η τότε Ασφάλεια και διέταξε να διαλυθούμε. Είμεθα πολλοί. Είπαν ότι τα ποιήματα αυτά δεν τους άρεσαν, γιατί δεν είναι πατριωτικά. Δεν ξέ-

Παλιάτσος βιολιστής. Σχέδιο, Παρίσι 1947.

ρω πώς ξέμπλεξε ο κύριος Αργυρίου.

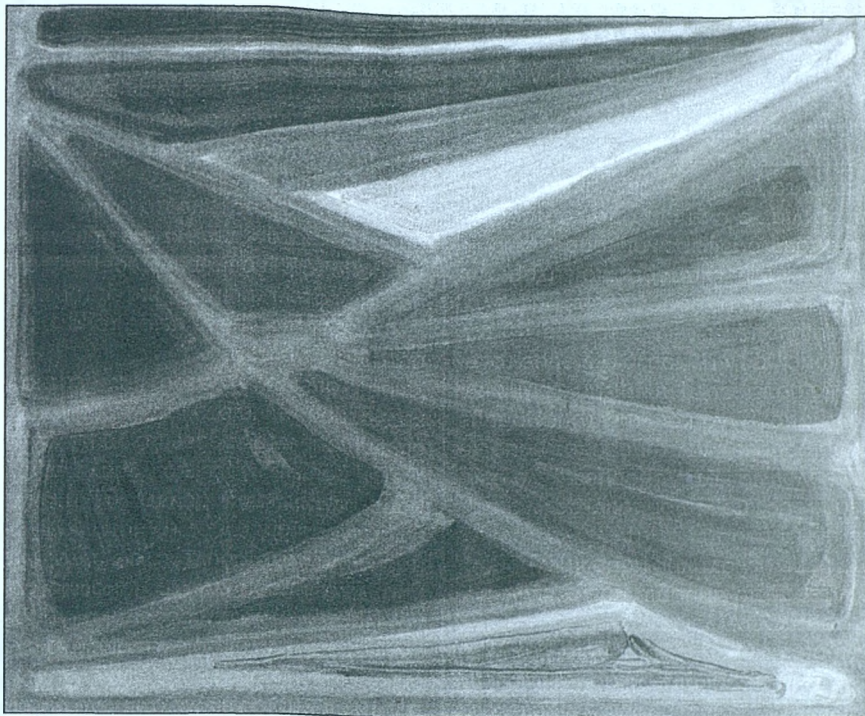
Η χώρα αυτή επιμένει να γεννά ποιητές και καλλιτέχνες. Άλλοι μοιάζουν με τα μυρμηγκία και άλλοι με τα τζιτζίκια του μύθου. Γι' αυτούς τους τελευταίους, που κάποτε θα φωνάξουν: "Δώσε μου λίγο κρεβάτι Ουρανό", η Μελίνα Μερκούρη, καλλιτέχνης η ίδια, θέσπισε βραβεία και συντάξεις.

Δάσκαλοι, ποιητές, ζωγράφοι και φιλόσοφοι μάς είναι απαραίτητοι για να ζήσουμε.

Με τη Μελίνα Μερκούρη από το ίδιο καλό Γυμνάσιο, το Β', με ένα ή δύο χρόνια διαφορά. Εκεί μας βρήκε η δικτατορία και τέλειωσαν τα νεανικά μας χρόνια. Εκεί είδαμε να συλλαμβάνουν, ενώ δίδασκε, τον ελληνιστή μας Κώστα Μαρίνη. Έπειτα ζήσαμε όλα τα δεινά που ακολούθησαν.

Παρά τους δύσκολους καιρούς, οι μεγάλοι δεν έπαψαν ποτέ να τιμούν ο ένας τον άλλο. Θυμάμαι τον Σικελιανό να αποχαιρετά τον Παλαμά φωνάζοντας μεγαλόπρεπα: "Σ' αυτό το φέρετρο ακουμπά η Ελλάδα".

Γύρω μας ήταν Γερμανοί. Σεβάστηκαν και δεν χτύπησαν.

Από Δελφούς προς Ιτέα, Δύση. Λάδι 50x70, 1981.

Ο Σαχτούρης και ο Καρούζος ήσαν φίλοι. Αγαπούσαν και καταλάβαιναν ο ένας τον άλλον. Ο Σαχτούρης του έγραψε:

"Νίκο πριν φύγεις / πρόφτασες και αρπάχτηκες / από ένα κάτασπρο σύννεφο / Από ψηλά τώρα, από το σύννεφο αυτό / κοιτάξεις την αθανασία σου".

Ο Καρούζος κάπου μας λέει:

"Η ζωή είναι κήπος και μαραίνεται"

Ο Σαχτούρης πάλι, μονολογεί:

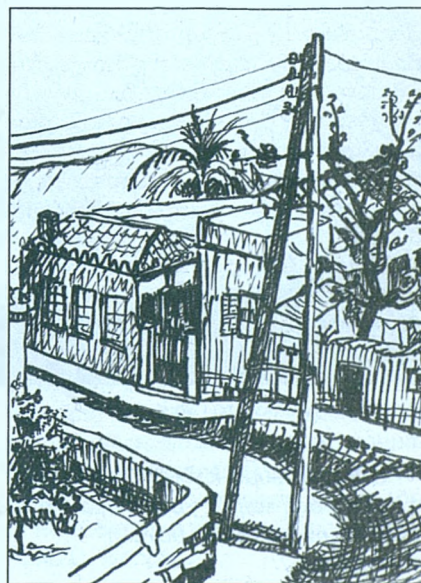
"Κοντή βιολέτα που είναι η ζωή..."

Σας ευχαριστώ»

Όταν τελείωνε την προσφώνησή της η Γιάννα, δεν ήταν λίγοι αυτοί που είχαν δακρύσει.

Όμως, η Γιάννα ήταν πάλι παρούσα και σε μια άλλη απόδοση τιμής στον Μίλτο. Ο οποίος έχει αποβιώσει στις 29 Μαρτίου 2005. Παρούσα στην οργάνωση του εξαιρετικού πολυπρόσωπου αφιερώματος στον ποιητή του περιοδικού που μας φιλοξενεί και γράφονται οι γραμμές αυτές, του Αντί της 30 Δεκεμβρίου 2005.

Τώρα, θρηνούμε την απουσία της Γιάννας. Η οποία, όπως θα έλεγε ο δάσκαλός μου καθηγητής Ιωάννης Πα-

Αγαθίου και Ζωσίμου. Σχέδιο, 1943.

τρίκιος, «επήγε και τον εύρηκε». Έτσι, θρηνούμε και για τους δύο αγαπημένους μας απόντες: τη ζωγράφο Γιάννα Περσάκη. Και τον ποιητή Μίλτο Σαχτούρη. Που και οι δύο, στη θύμησή μας θα είναι πάντα παρόντες.

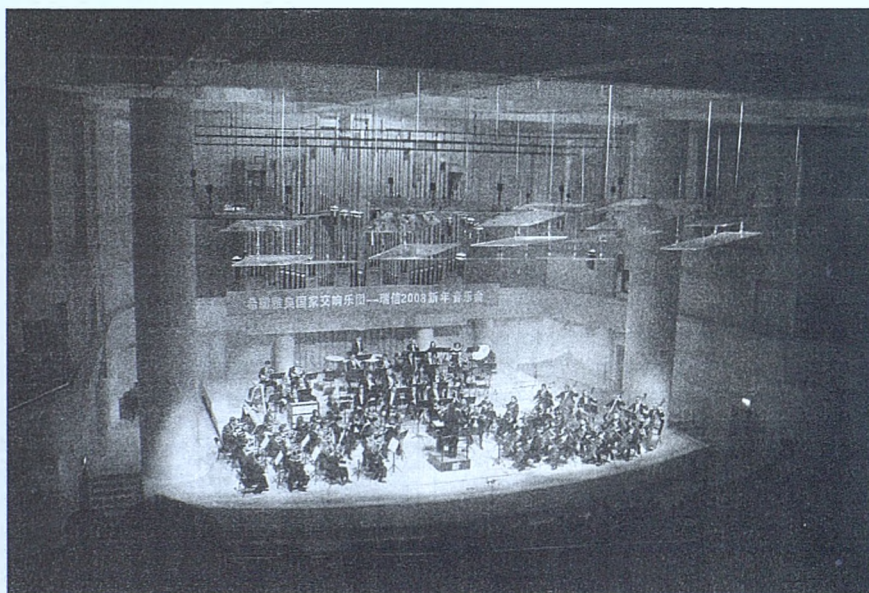

Η Κρατική Ορχήστρα Αθηνών στην Κίνα

Συνέντευξη του διευθυντή και αρχιμουσικού της Κρατικής Ορχήστρας Αθηνών Βύρωνα Φιδετζή στον Φίλιππο Τσαλαχούρη

Η Κρατική Ορχήστρα Αθηνών πραγματοποίησε για πρώτη φορά στην ιστορία της μία μεγάλη διηπειρωτική περιοδεία που περιελάμβανε οκτώ συναυλίες σε πέντε πόλεις τις Κίνας. Το εγχείρημα δύσκολο και ιδιαίτερα κοπιαστικό. Το αποτέλεσμα κάτι περισσότερο από επιτυχημένο.

Η Ελληνική μουσική και οι Έλληνες μουσικοί παρουσίασαν την τέχνη τους σε περισσότερους από δώδεκα χιλιάδες θεατές. Ζητήσαμε από τον διευθυντή και αρχιμουσικό της ορχήστρας κ. Βύρωνα Φιδετζή να μας μιλήσει γι' αυτή τη μοναδική περιοδεία – εμπειρία και τα αποτελέσματά της.

Από τη συναυλία στο Πεκίνο.

• *Να ξεκινήσουμε, κ. Φιδετζή, από την αρχή. Πόσος καιρός χρειάστηκε για να προετοιμαστεί αυτή η μεγάλη περιοδεία;*

– Οργανωτικά ή καλλιτεχνικά;

• *Ας ξεκινήσουμε από τα οργανωτικά.*

– Αυτά άρχισαν πριν δύο χρόνια: επιδιώκαμε όχι απλώς να γίνει μια συναυλία με διακρατική συμφωνία, χωρίς αυτό να σημαίνει πως κάτι τέτοιο θα ήταν κακό. Αυτό που επιδιώκαμε ήταν να

μπει η ορχήστρα στο διεθνές μουσικό τοπίο, όπου οι ορχήστρες διακινούνται μέσω μεγάλων καλλιτεχνικών γραφείων, εκτιμάται η αξία τους, αποτιμάται η προσφορά τους και αυτό τις βοηθά να πάρουν τη θέση που τους αξίζει στη διεθνή κλίμακα αξιών. Αυτό έχει σημασία με προοπτική.

Προς αυτή την κατεύθυνση, και για εβδομήντα χρόνια, η ΚΟΑ δεν είχε κάνει απολύτως τίποτε. Έπαιζε στους γνωστούς χώρους των Αθηνών, δια-

μορφώνοντας μια κατάσταση που για τα ευρωπαϊκά δεδομένα ήταν άκρως επαρχιακή. Αυτό δεν σημαίνει πως οι μουσικοί δεν έκαναν τη δουλειά τους, το αντίθετο. Οι συνθήκες ήταν διαφορετικές. Σκοπός μας ήταν πρώτα να διαμορφώσουμε νέες συνθήκες, ώστε η Ορχήστρα να προχωρήσει μπροστά και να ξεφύγει από τα καθιερωμένα.

• *Οι εμφανίσεις της Κρατικής εκτός Ελλάδος, αν δεν κάνω λάθος, ήταν πολύ λίγες και περιστασιακές.*

– Ακριβώς. Επί Παρίδη είχε γίνει μία περιοδεία στη Ρουμανία, αν θυμάμαι καλά, στα μέσα της δεκαετίας του 1970.

Περιστασιακά ή ευκαιριακά, όπως τότε που ο πρέσβης μας στην Ουνέσκο, ο Αλέξης Ζακυνθινός, προσκάλεσε την ΚΟΑ για μια συναυλία με ελληνικά έργα στην έδρα της Ουνέσκο, στη Μάλτα, οι εμφανίσεις με τον Κάρολο Τρικολίδη στην Αυστρία με τη *Συμφωνία των Άλπεων* και αργότερα στην Κωνσταντινούπολη.

• *Πάντα, όμως, εκτός του πλαισίου μιας οργανωμένης περιοδείας;*

– Όπως είπαμε, περιστασιακά ή ευκαιριακά. Όλα αυτά, βέβαια, καλώς γίνανε, αλλά το θέμα ήταν να κάνουμε οργανωμένα το επόμενο βήμα, όπως επαγγελματικά γίνεται από τις μεγαλύτερες ορχήστρες της Ευρώπης και της Αμερικής.

• *Φαντάζομαι πως αυτή η πρώτη «οργανωμένη» περιοδεία στο εξωτερικό αποτελεί συνέχεια και των τακτικών περιοδειών στην Ελλάδα, που έχετε πραγματοποιήσει τα τελευταία χρόνια.*

– Βεβαίως, είναι κάτι που επιδιώξαμε, διότι αυτή η Ορχήστρα ανήκει στον ελληνικό λαό. Και κυριολεκτώ. Τα τελευταία τρία χρόνια έχουμε πάει, περίπου,

σε τριάντα ελληνικές πόλεις.

• Και σε κάποιες από αυτές, δεν είχε εμφανιστεί ποτέ Συμφωνική Ορχήστρα.

— Πάξαμε στο Μεσολόγγι, παίξαμε τους 36 Ελληνικούς Χορούς του Σκαλκώτα στη Χαλκίδα, έξω από το σπίτι που γεννήθηκε. Πέρα από τη συμβολική σημασία, είχε και μια πνευματική διάσταση, ευρύτερη.

Φέτος πήγαμε λ.χ. και σε μια κωμόπολη του νομού Σερρών, το Ροδολείβος. Ήταν μία συγκινητικότατη εμπειρία για όλους.

Μας ξάφνιασε η μεγάλη ανταπόκριση του κόσμου που είδε μια Ορχήστρα να έρχεται από την Αθήνα, εκατοντάδες χιλιόμετρα μακριά, για να παίξει μουσική στον τόπο τους.

• Πόσο συνέβαλε, ώστε να γίνει το μεγάλο βήμα προς το εξωτερικό και το διεθνές κοινό, ο πρώτος διεθνής δίσκος της ΚΟΑ που κυκλοφορεί από την εταιρεία NAXOS με έργα Καλομοίρη;

— Ο πρώτος δίσκος είναι γεγονός. Το θέμα της δισκογραφίας είναι παράλληλο με όσα είπαμε αρχικά για την προώθηση της διεθνούς παρουσίας και τη διαμόρφωση της αξίας.

Βλέποντας το μεγάλο κύκλο εργασιών της εταιρείας NAXOS και τις σειρές που είχε με έργα συνθετών διαφόρων χωρών, είχαμε την πρωτοβουλία να προτείνουμε τη δημιουργία μιας ελληνικής κλασικής σειράς. Υπάρχει, φυσικά, η σχετική αλληλογραφία.

Αναφέρθηκα, βέβαια, και στο εμπορικό κομμάτι, λέγοντας πως η Ελλάδα μπορεί να είναι μια μικρή αγορά αλλά έχει στον κόσμο ένα ειδικό βάρος στον Πολιτισμό ως κοιτίδα των μεγάλων πνευματικών αξιών.

Ως γνησίως Γερμανός ο επικεφαλής της εταιρείας NAXOS, απάντησε πως συμμαρριζείται τις απόψεις μας και πρόσθεσε πως κι εκείνος έχει δώσει στην εταιρεία του το όνομα ενός ελληνικού νησιού, και προς μεγάλη μας ικανοποίηση δέχθηκε. Ξεκινήσαμε, έτσι, με τον πρώτο δίσκο και με κάποια έργα συμβολικά για την ΚΟΑ, του Μανώλη Καλομοίρη, όπως το *Τρίπτυχο* ή η *Παλαμική Συμφωνία*. Η απο-

Από τη συναυλία στο Πεκίνο.

δοχή ήταν μεγάλη και οι πολλές κριτικές που έχουν μέχρι τώρα δημοσιευτεί είναι επαινετικές και άκρως ενθαρρυντικές.

• Η κατάλληλη στιγμή, λοιπόν, και για μια περιοδεία.
— Η κατάλληλη.

• Γι' αυτό ας περάσουμε στον καλλιτεχνικό προγραμματισμό.

— Υπήρχε εξ αρχής η σκέψη να προετοιμάσουμε δύο προγράμματα. Ένα ελληνικό, όσο το δυνατόν αντιπροσωπευτικό, και ένα με έργα του διεθνούς ρεπερτορίου. Έτσι επιλέξαμε πρώτα ένα όμορφο έργο του πρύτανη, αυτή τη στιγμή, των Ελλήνων συνθετών, του Μίκη Θεοδωράκη, την *Ωδή Οιδίπους Τύραννος*, ένα έργο που προβάλλει τη σχέση της νέας Ελλάδας με την αρχαία.

Ακολούθως το *Συμφωνικό Κοντσέρτο για πιάνο και ορχήστρα* του Καλομοίρη, το οποίο προσωπικά πιστεύω πως είναι ένα πολύ σημαντικό κομμάτι, και τις λαμπρές *Παραλλαγές* επάνω σε ένα δημοτικό τραγούδι του Αντίochου Ευαγγελάτου. Μπορεί στιλιστικά το έργο αυτό να ανήκει στη λεγόμενη Εθνική Σχολή, αλλά ο Ευαγγελάτος δεν παύει να είναι Επτανήσιος, οπότε υπήρχε και αυτή η αντιπροσώπευση. Τέλος, συμπεριλάβαμε και μία σειρά,

οκτώ – εννιά χορών του Νίκου Σκαλκώτα από τη συλλογή των 36 *Ελληνικών Χορών*, αδιαμφισβήτητα ένα σημαντικό και άκρως αντιπροσωπευτικό έργο για τη νεότερη Ελλάδα.

Όσον αφορά το διεθνές πρόγραμμα: Είχαμε επιλέξει αρχικά την 8η Συμφωνία του Ντβόρζακ αλλά οι διοργανωτές μας αντιπρότειναν την *Συμφωνία του Νέου Κόσμου* του Ντβόρζακ και το δεχθήκαμε.

Είχαμε επίσης το *Κοντσέρτο για βιολί* του Μπραμς. Στην αρχή προτείναμε τα *Πρελούδια* του Λιστ αλλά και πάλι οι διοργανωτές, έχοντας συνδυάσει τα Χριστούγεννα με τη μουσική του Γιόχαν Στράους – λόγω της πρωτοχρονιάτικης συναυλίας που μεταδίδεται από τη Βιέννη φαντάζομαι – και γι' αυτό διαλέξαμε το βαλς *Τριαντάφυλλα* από το *Νότο* που ταίριαζε με ένα κινέζικο έργο που συμπεριλάβαμε στο πρόγραμμα για λόγους δεοντολογίας και που λεγόταν *Χορός των γιασεμιών*, ένα κινέζικο παραδοσιακό τραγούδι σε επεξεργασία C. Wanghua.

• Να μιλήσουμε λίγο και για τους δύο σολίστες που είχατε μαζί σας. Ελληνική ορχήστρα, ελληνικά αλλά και διεθνή έργα στο ρεπερτόριο, αλλά και δύο εξαιρετικοί σολίστ.

— Η σκέψη ήταν πολύ απλή. Βολιδοσκοπήσαμε πολλούς σολίστες – υπάρ-

Από τη συναυλία στο Τιανζίν στις 5 του Γενάρη του 2008.

χουν πολλοί και σημαντικοί— αλλά καταλήξαμε στο να έχουμε έναν καθιερωμένο σολίστ και ένα νεότερο. Με βάση αυτό το σκεπτικό επιλέξαμε τον πιανίστα, ένα λαμπρό νέο πιανίστα, για το Κοντσέρτο του Καλομοίρη και τον καθιερωμένο, εξαιρετικό βιολονίστα Γιώργο Δεμερτζή για το Κοντσέρτο του Μπραμς.

• *Ας έρθουμε τώρα στη περιοδεία και τη μακρινή Κίνα. Σε πόσες πόλεις εμφανίστηκε η Κρατική Ορχήστρα;*
— Σε πέντε μεγάλες κινεζικές πόλεις. Όλες μεγαλουπόλεις, άνω των έξι-επτά εκατομμυρίων τα μεγέθη είναι διαφορετικά, η κλίμακα είναι τεράστια.

Με τη σειρά παίξαμε: στο Βουχάν, την Καντόνα, το Σεντσέν, το Τιανζίν και καταλήξαμε στο Πεκίνο.

Στο Βουχάν, μια πόλη 9 εκατομμυρίων, παίξαμε σε μια τεράστια αίθουσα (28/12/2007). Εδώ θα ήθελα να σταθώ σε ένα γεγονός. Από την αρχή φαινόταν δύσκολο να παίξουμε στο Βουχάν, επειδή η συναυλία ήταν το βράδυ της 28ης Δεκεμβρίου με καθορισμένη την αναχώρησή μας από την Αθήνα στις 27. Μια καθυστέρηση ή κάποιο πρόβλημα στο ταξίδι θα μας εμπόδιζε να προλάβουμε.

Επιλέξαμε την πτήση της Air China που πήγαινε απ' ευθείας στην Κίνα για

λόγους εξοικονόμησης δυνάμεων. Τελικά, η πτήση αυτή έφθασε στην Κίνα μία ώρα νωρίτερα, αλλά η πτήση για Βουχάν καθυστέρησε λόγω παγετού τέσσερις με πέντε ώρες.

Φθάσαμε στην πόλη αργά το μεσημέρι, κατά τις 3, και η συναυλία ήταν στις επτά και μισή. Κάλεσα τους κορυφαίους της Ορχήστρας σε σύσκεψη και ομόφωνα είπαν όλοι πως πρέπει να παίξουμε, «οι άνθρωποι εδώ μας περιμένουν και πρέπει να υπερβούμε την κούραση και να κάνουμε τη συναυλία».

Μαζέψαμε τις δυνάμεις μας, και όταν είδαμε πως το θέατρο είχε περισσότερους από 1.800 θεατές καταλάβαμε πως η απόφασή μας ήταν σωστή. Τόσοι άνθρωποι είχαν αγοράσει εισιτήριο. Και να προσθέσω πως τα εισιτήρια ήταν, για τα δεδομένα της Κίνας, πολύ ακριβά. Ένα εισιτήριο κόστιζε περί τα 80 ευρώ. Μας έκανε μεγάλη εντύπωση.

Το κοινό ήταν πολύ «νέο», όχι με την ηλικιακή έννοια αλλά με την έννοια των ανθρώπων που διψούν να ακούσουν μουσική που δεν τους είναι γνωστή. Αυτή την εντύπωση αποκόμισα, όχι σε όλες τις πόλεις, αλλά σίγουρα σ' αυτή την πρώτη συναυλία.

• *Στο Βουχάν δόθηκε μία συναυλία;*

— Ναι, μία, όπου επέλεξαν οι διοργανωτές ένα συνδυασμό των δύο προγραμμάτων. Παίξαμε, δηλαδή, το βαλς

του Στράους, το κινέζικο κομμάτι, το Κοντσέρτο Καλομοίρη και τη Συμφωνία του Ντβόρζακ.

Τη επομένη πετάξαμε για την Καντόνα (30/12 & 31/12), όπου παίξαμε σε ένα εξαιρετικό θέατρο. Τεράστια και ιστορική πόλη.

• *Γνωστή και από τα τραγούδια της επανάστασης.*

— Η αίθουσα μας θύμιζε λίγο το χώρο της Φιλαρμονικής του Βερολίνου, επειδή οι θεατές περιβάλλουν τη σκηνή. Εκεί γιορτάσαμε και την Πρωτοχρονιά. Μας προσέφερε δώρα, ιδιαίτερα ευγενείς ήταν μαζί μας οι Κινέζοι όπου απόλαυσαν και το ρωμαϊκό γλέντι μας.

Την επομένη πήγαμε οδικώς στο Σεντσέν. Ένα ψαροχώρι, δίπλα στο Χόνγκ Κονγκ που μέσα σε είκοσι χρόνια έγινε μεγαλούπολη της τάξης των δέκα εκατομμυρίων, με ουρανοξύστες και τεράστια ανάπτυξη. Η πιο ακριβή πόλη της Κίνας.

Μία συναυλία και στο Σεντσέν επίσης με μεγάλη επιτυχία (1/1/2008). Είχαμε, ευτυχώς, και μία ημέρα ελεύθερη και αμέσως μετά πετάξαμε προς το Τιανζίν. Μιλάμε για τεράστιες αποστάσεις. Αντιμετωπίσαμε και ένα μικρό πρόβλημα με το ξενοδοχείο το οποίο, όμως, λύθηκε σύντομα.

Στο Τιανζίν κάναμε δύο συναυλίες. Η πρώτη μέσα στην πόλη (4/1) και η δεύτερη σε μια περιοχή περίπου εξήντα χιλιόμετρα μακριά (5/1), αλλά μιλάμε για 3-4 εκατομμύρια πληθυσμό

Εκεί άρχισα να γίνομαι και «κινεζομαθής». Το ότι θα μιλούσα κινέζικα στους Κινέζους δεν το περίμενα. Τους ευχόμενοι χρόνια πολλά. Και τα μιζ..., πολύ θερμό το κοινό και στο ευρωπαϊκό πρόγραμμα, αλλά και στο ελληνικό.

• *Και φθάνουμε στο Πεκίνο!*

— Εδώ θα ήθελα να σταθώ για κάτι που το θεωρώ πολύ σημαντικό, ένα στοιχείο προβληματισμού που έπρεπε εμείς οι Έλληνες να σκεφθούμε.

Δώσαμε δύο συναυλίες στο Πεκίνο. Η πρώτη δόθηκε σε ένα υπέροχο θέατρο που βρισκόται μέσα στην απαγορευμένη πόλη (6/1).

Οι Κινέζοι με την ευρωπαϊκή μουσική δεν είχαν καμία σχέση. Αλλά με τη λογική ενός μεγάλου λαού, σκέφτηκαν

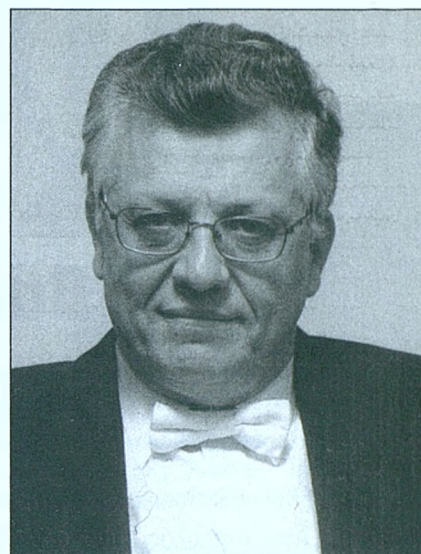

Ο Βασίλης Βαρβαρέσος.

Ο Γιώργος Δεμερτζής.

Ο Βύρων Φιδετζής.

πολύ απλά: ό,τι καλό έφτιαξε η ανθρωπότητα είναι κοινό για όλους, είναι καλό για όλους. Ο Μπετόβεν είναι κάτι καλό, άρα μας ανήκει. Χτίζουμε λοιπόν δίπλα στον «Παρθενώνα», γιατί αυτό είναι για τους Κινέζους η απαγορευμένη πόλη, μια αίθουσα συναυλιών, εξαιρετική με πολύ καλή ακουστική, με εκκλησιαστικό όργανο και αισθητική, που πολύ διακριτικά δηλώνει πως είμαστε στην Κίνα. Ο καθένας ας σκεφτεί τη σημασία αυτής της επιλογής.

Κάναμε πέντε μπιζ και σ' αυτή τη συναυλία. Την επομένη παίξαμε σε μια άλλη αίθουσα στο Πεκίνο (7/1) η οποία, όμως, ήταν λίγο κρύα. Ξέχασα να σας πω ότι ο χορηγός της συναυλίας είχε τυπώσει το CD της Κρατικής στη ΝΑΧΟΣ με τα έργα Καλομοίρη στα κινέζικα, αντί τα αγγλικά που κυκλοφορεί, και το μοίρασε δωρεάν σε όλους τους θεατές. Σκεφτείτε πως πάνω από χίλιοι θεατές πήραν το CD, με τα έργα του Καλομοίρη και τον Νικήτα Τσακίρογλου που απαγγέλλει στα ελληνικά το Σολωμό και τον Παλαμά. Καταλαβαίνετε τη σημασία αυτού του γεγονότος.

• Ποια ήταν η αποδοχή των ελληνικών έργων; Υπήρξαν σχόλια;

— Ο Κινέζος ατζέντης, που είχε πληροφορίες από τους συνεργάτες του, μας είπε πως «τώρα γνωρίζουμε την ελληνική μουσική».

Η ανταπόκριση στο Κοντσέρτο για πιάνο αλλά και στους χορούς του Σκαλκώτα ήταν πολύ θερμή, αλλά και γενικότερα στα ελληνικά κομμάτια.

Υπογραμμίζω το Κοντσέρτο του Καλομοίρη διότι το παίξαμε περισσότερες φορές και σε διαφορετικό κοινό. Δεν θα πω πολλά. Αλλά ο ατζέντης που παράλληλα με εμάς διακινούσε στην Κίνα και την ορχήστρα της Κολωνίας, την επομένη της τελευταίας συναυλίας, μας πρότεινε να πάμε μία περιόδεία την άνοιξη του 2010: Σιγκαπούρη, Μακάο, Χόνγκ Κονγκ, στην Παγκόσμια διεθνή έκθεση της Σαγκάης, μετά στο Πεκίνο και ενδεχομένως στη Σεούλ.

Παράλληλα, έθεσε και το θέμα της ελληνικής μουσικής, που σημαίνει να έχουμε στο πρόγραμμά μας και ελληνικά έργα. Προσθέτοντας μάλιστα πως μετά από τις συναυλίες της ΚΟΑ «μας είναι πλέον η ελληνική μουσική κάτι περισσότερο οικεία». Οπότε, μάλλον, ξέρουμε γιατί μιλάμε.

Κρίμα που δεν μπορέσαμε να παίξουμε και την εισαγωγή στη Ρέα του Σαμάρα. Το είχα προτείνει ακριβώς επειδή έχει τον Ολυμπιακό Ύμνο ενσωματωμένο.

Θέλαμε, όμως, επιπλέον τρομπέτες που στην αρχή μας είπαν πως θα μπορούσαν να παίξουν Κινέζοι και που τελικά δεν έγινε. Θα ήταν σπουδαίο να είχαμε παίξει και Σαμάρα, τον κορυφαίο της επανησιακής σχολής.

Να τονίσω πως ήταν συγκινητική η παρουσία και η βοήθεια της ελληνικής αποστολής στην πρεσβεία μας στην Κίνα. Θα ήθελα να εκφράσω τις ευχαριστίες μου σε όλους, προεξάρχοντας του πρέσβη μας του κ. Μ. Καμπάνη.

Είμαστε χαρούμενοι για το αποτέλε-

σμα. Είναι μια επιτυχία της Ορχήστρας, συνεπώς είναι επιτυχία της Ελλάδας. Υπήρχαν και προβλήματα, αλλά σε ένα τέτοιο πρωτόγνωρο και τόσο δύσκολο εγχείρημα ήταν φυσικό. Το καλλιτεχνικό προσωπικό της Ορχήστρας υπερέβαλε εαυτόν, αλλά και το διοικητικό κατέβαλε υπεράνθρωπες δυνάμεις και ξεπέρασε όλες τις δυσκολίες. Πιστεύω πως τα ξεπεράσαμε όλα και πως τώρα είμαστε περισσότερο έτοιμοι για τη συνέχεια.

Το κινεζικό Καλλιτεχνικό γραφείο ήταν συνεπές και επαγγελματικό και μας βοήθησε πολύ όσο και η αντιπρόσωπός του στην Ελλάδα, η κ. Τριανταφυλλίδου.

Να επαναλάβω, ακόμη μία φορά, πως η επιτυχία ήταν συλλογική.

• Σχέδια για το μέλλον; Κάποια νέα περιοδεία;

— Έχουμε μπροστά μας το πρόγραμμα των συναυλιών μας στην Αθήνα. Συζητάμε με το Φεστιβάλ Αθηνών τη συμμετοχή μας. Σχεδιάζουμε, στο πλαίσιο των περιοδειών μας στην Ελλάδα, μια περιοδεία στη δυτική Ελλάδα για το καλοκαίρι, ενώ συζητάμε για το φθινόπωρο μια τουρνέ στην Ισπανία για την οποία είμαστε, ακόμη, στις διαπραγματεύσεις.

Επίσης, έχουμε λάβει κάποια χορηγία για να συνεχιστεί το πρόγραμμα των ηχογραφήσεων, ένα πρόγραμμα ιδιαίτερα «εθνωφελές».

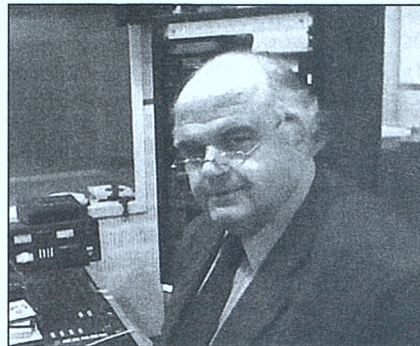
Ελπίζουμε όλα να πάνε καλά.

ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΤΣΑΛΑΧΟΥΡΗΣ

μου
σική
κή

Βασιλεύς ή στρατιώτης;

Στρατιώτης. Και μάλιστα ακούραστος, σε όποιο «μέτωπο» καλείται. Ο Λυκούργος Αγγελόπουλος, ιδρυτής και διευθυντής της Ελληνικής Βυζαντινής Χορωδίας (βλ. *Αντί τχ.* 910) στις τέσσερις και πλέον δεκαετίες καλλιτεχνικής του δραστηριότητας, εκτός του ότι υπηρετεί με υποδειγματικό τρόπο την υπόθεση της βυζαντινής μουσικής, προσέφερε και προσφέρει τις υπηρεσίες του και σε άλλα μουσικά ιδιώματα, που με τον ένα ή τον άλλο τρόπο επιχειρούν να συνδιαλαγούν μαζί της. Το παρόν κείμενο επιχειρεί μια συνοπτική μόνο αναφορά σ' αυτές τις συνεργασίες και τις αιτιάσεις τους, με την ελπίδα ότι κάποτε οι αρμόδιοι επιστήμονες θα ασχοληθούν διεξοδικά με το θέμα.

νια, από δογματικής απόψης, μία, λογικό είναι και η εκκλησιαστική μουσική να ήταν, κατά την ίδια χρονική περίοδο, μία, φυσικά με τις κατά τόπους ιδιαιτερότητες και διαφοροποιήσεις της. Εξάλλου αρκετά γραπτά τεκμήρια, π.χ. τα χειρόγραφα της Grottaferrata, συνηγορούν σ' αυτό. Επίσης είναι γνωστό ότι ο άγιος Αμβρόσιος εμπνεύστηκε το σύστημα οργάνωσης της δυτικής μουσικής, το λεγόμενο αμβροσιανό μέλος, από το σύστημα της Οκτωηχίας των ανατολικών. Ωστόσο με την καταγραφή της δυτικοευρωπαϊκής θρησκευτικής μουσικής στο πεντάγραμμα άρχισε και η παρακμή της. Φτάσαμε στις μέρες μας οι περισσότεροι να την αποδίδουν ξηρά, σαν να συλλαβίζουν ένα σημερινό ή, ακόμα χειρότερα, «κλασικίζον» μουσικό κείμενο, με λανθασμένα διαστήματα, και σχεδόν ανύπαρκτους μελισμούς, παρότι η παλαιά αγιστροειδής σημειογραφία μάλλον τους πριμοδοτεί παρά τους αποτρέπει. Ο Γάλλος μουσικός και ερευνητής Marcel Peres και το συγκρότημά του Ensemble Organum είναι από τις φωτεινές εξαιρέσεις αυτού του θλιβερού κανόνα. Η εμπνευσμένη κίνηση του Peres ήταν, ελλείψει ηχητικών ντοκουμέντων από την προ ηχογραφήσεων εποχή, να στραφεί στις προφορικές παραδόσεις των λαών της νότιας κυρίως Ευρώπης και των γύρω από τη Μεσόγειο χωρών. Έτσι το Ensemble Organum εκτός από τον καθαρά γαλλικό πυρήνα μουσικών, συχνά ενισχύεται από μουσικούς που προέρχονται μεταξύ άλλων από την Κορσική, το Μαρόκο, την Ισπανία και φυσικά την Ελλάδα, προκειμένου ο ήχος της μουσικής που ερμηνεύει να πλησιάσει κατά το δυνατόν, πάντα κατ' εκτίμηση, στον αυθεντικό. Ο Λυκούρ-

Τα τελευταία χρόνια η «έθνικ» τάση έχει παγκοσμίως κατακλύσει την αγορά της τέχνης. Λίγο οι ανατολίτικες αναζητήσεις από τη δεκαετία του '60, λίγο η ταχύτητα και η ευκολία με την οποία κυκλοφορεί πλέον η πληροφορία και ο άνθρωπος, έκαναν τα μάτια και τα αυτιά των δυτικών να εστιάζουν σε εξω-ευρωπαϊκές πολιτισμικές τάσεις. Ωστόσο αυτού του είδους η προσέγγιση ήταν και παραμένει κατά κανόνα επιφανειακή, τις περισσότερες δε φορές δεν συνίσταται παρά σε μια ακόμη αναζήτηση εξωτικών διακοσμητικών «πραγμάτων» για το σαλόνι του «πολιτισμένου» ανθρώπου. Αυτά από την πλευρά της εμπορικής «τέχνης». Τα εισαγωγικά κρίνονται απαραίτητα, μιας και οι εταιρείες που προωθούν αυτού του είδους προϊόντα, όσον αφορά την εκπροσώπηση της χώρας μας στη διεθνή «έθνικ» σκηνή, προτείνουν ως αντιπροσωπευτικά δείγματα τον Σφακιανάκη, τον Νταλάρα, τη Βανδή, την Αρβανιτάκη κ.λπ., αφήνοντας μας τουλάχιστον αμήχανους απέναντι στα εξ αλλοδαπής εισαγόμενα, ανάλογης αισθητικής, προϊόντα.

Η εισροή όμως εξω-ευρωπαϊκών στοιχείων στην ευρωπαϊκή τέχνη και γενικότερα ο πολιτισμικός διάλογος δεν είναι πατέντα κανενός. Είναι πολύ παλιά ιστορία, σαφώς παλιότερη από οποιαδήποτε ψευδο-ανατολίτικη «μεντιτέισιον» και την ανάλογη εμπορική της εκμετάλλευση. Στην εποχή του ο Ευριπίδης «κατηγορήθηκε» ότι χρησιμοποίησε ανατολίτικη μουσική στις τραγωδίες του, ενώ οι μαρτυρίες για ακόμη παλαιότερη ανταλλαγή πολιτισμικών αγαθών είναι άπειρες.

Ο Λυκούργος Αγγελόπουλος είναι ένας εκ των σημαντικότερων εν ζωή καλλιτεχνών της βυζαντινής μουσικής. Βυζαντινή μουσική σημαίνει: λόγια μουσική της Ανατολικής Ορθόδοξης Εκκλησίας από το Μεσαίωνα μέχρι τις μέρες μας. Είναι μουσική μονόφωνη, με ίδιον σύστημα κατά πολύ περιπλοκότερο από αυτό της «κλασικής» δυτικής μουσικής, με ιδιαίτερη στρατηγική ερμηνείας και απόδοσης του μέλους, της οποίας ο φυσικός χώρος είναι η εκκλησία και ο πρωταρχικός της ρόλος λειτουργικός. Και εφόσον η χριστιανική εκκλησία ήταν για πάνω από χίλια χρό-

γος Αγγελόπουλος από ελληνικής πλευράς συνδράμει με την καλλιτεχνική του σοφία και την ερμηνευτική του δεινότητα τα μέγιστα σ' αυτή την προσπάθεια. Λαμβάνει μέρος σε συναυλίες και έχει ηχογραφήσει με το συγκρότημα αρκετούς πρωτοχριστιανικούς, παλαιορωμαϊκούς και μεσαιωνικούς ύμνους, οπωσδήποτε, για να προλάβουμε τους αιρεσιοφάγους καπεταναίους, σε κάθε περίπτωση παλαιότερους του εκκλησιαστικού σχίσματος.

Στη Δύση η λόγια μουσική της Αναγέννησης και ένθεν αναπτύχθηκε ως φυσιολογική εξέλιξη της μόνης προηγούμενης λόγιας μουσικής, της θρησκευτικής μουσικής του Μεσαίωνα, σε διαρκή γόνιμο διάλογο με την ανάλογη λαϊκή μουσική. Ακόμη και η μουσική του 20ού και του 21ου αιώνα έχει τις ρίζες της σ' αυτήν. Τολμάμε να διατυπώσουμε την άποψη πως πολλά ρεύματα της λεγόμενης Σύγχρονης μουσικής συνδέονται αμεσότερα με τη μουσική του Μεσαίωνα και της Αναγέννησης παρά με την κλασική και τη ρομαντική παράδοση των τελευταίων τριών αιώνων.

Στην Ελλάδα το νήμα της συνέχιας της μουσικής δημιουργίας δυστυχώς διακόπηκε βίαια με την Τουρκοκρατία. Η μεν θρησκευτική μουσική συνέχισε να αναπτύσσεται κατά τους μεταβυζαντινούς αιώνες, η δε λόγια κοσμική ελληνική μουσική ήταν κατ' ουσίαν ανύπαρκτη. Η απελευθέρωση από τους Τούρκους δεν επανέφερε την τάξη στην πολιτισμική συνέχεια των Ελλήνων, αντίθετα επί σχεδόν δύο αιώνες βιώνουμε το κακέκτυπο του δυτικοευρωπαϊκού πολιτισμού, που μας επιβλήθηκε (και αυτό) από τις μεγάλες δυνάμεις της Ευρώπης και τις ντόπιες νεόπλουτες, ενίοτε χαζοχαρούμενες, μεγαλοαστικές δυνάμεις οι οποίες κινούν ακόμη τα νήματα. Η λεγόμενη Εθνική Σχολή, μιμούμενη το πρότυπο άλλων περιφερειακών ευρωπαϊκών χωρών, επιχειρήσε στα μέσα του 20ού αιώνα να εντάξει στοιχεία ελληνικότητας στη λόγια μουσική, αλλά τα αποτελέσματα ήταν, πλην ελαχίστων εξαιρέσεων, απογοητευτικά, μιας και το πάντρεμα της ελληνικής μουσικής με τα ευρωπαϊκά μέσα και τεχνικές έγινε με προξενικό. Η ελληνικότητα δεν ήταν τίποτα παραπάνω από εξωτική διακόσμηση μιας κα-

Ο Λυκούργος Αγγελόπουλος ενώ διευθύνει την «Ελληνική Βυζαντινή Χορωδία». Σολίστ οι Χρ. Τσιαμουλής (αυλός) και Μιχ. Κλαπάκης (κρουστά). Σκίτσο Έλλησ Σολομωνίδου - Μπαλάνου.

τά άλλα κεντροευρωπαϊκής, στο περιεχόμενό της, μουσικής. Τις τελευταίες ωστόσο δεκαετίες του προηγούμενου αιώνα αρκετοί εμπνευσμένοι συνθέτες αναζήτησαν στοιχεία στην αυθεντική ελληνική μουσική και τα ενέταξαν στο έργο τους ως λειτουργικά πλέον στοιχεία της γλώσσας τους και όχι ως τσαρούχια ασορτί με φράκο. Ανάμεσά τους ο Ιάννης Ξενάκης, ο Γιάννης Χρήστου και ο Νίκος Σκαλκώτας.

Ο Λυκούργος Αγγελόπουλος συνεργάστηκε αρκετές φορές με συνθέτες της εποχής μας, σε δύο περιπτώσεις μαζί και με τη χορωδία του, με αποτελέσματα που συχνά άφησαν άναυδο το ακροατήριο, αλλά, φυσικά, προξένησαν και τα κακεντρεχή σχόλια των ντόπιων «διεθνοτών» και «κοσμοπολιτών», τα οποία ωστόσο στράφηκαν κυρίως κατά των συνθετών.

Εμβληματική μορφή ανάμεσα στους συνθέτες με τους οποίους έχει συνεργαστεί είναι αναμφίβολα ο Μιχάλης Αδάμης. Πρωτοπόρος από κάθε άποψη και κυρίως όσον αφορά τη δημιουργία έργων όπου η «βυζαντινή» τους προέλευση, χωρίς να προβάλλεται ως «ελληνορθόδοξο» άλλοθι, μας δίνει το δικαίωμα να τον αναγνωρίσουμε ως τον πρώτο, αν όχι και τον μόνο, μεταβυζαντινό συνθέτη.

Η αρχή της συνεργασίας σηματοδοτήθηκε με το έργο *Μοιρολόι* στη μνήμη του Γιάννη Χρήστου, για δύο φωνές και κρουστά (1971). Στη συνέχεια ο Λυκούργος Αγγελόπουλος τραγούδησε τα σολιστικά μέρη στις πρώτες παγκόσμιες παρουσιάσεις των έργων *Κράτημα* για ψάλτη, όμποε, τούμπα & μαγνητοταινία (1971), *Τετέλεσαι* για ψάλτη,

μικτή χορωδία & μαγνητοταινία ή ορχήστρα (1972) και *Φωτόνυμον* για ψάλτη, κρουστά & σόλο φωνές (1973), ενώ έχει ερμηνεύσει και τα *Βυζαντινά Πάθη* (1968) του ίδιου συνθέτη. Επίσης με την Ελληνική Βυζαντινή Χορωδία με σολίστα το Λ. Αγγελόπουλο πραγματοποιήθηκε και η πρώτη παγκόσμια του έργου *Ροδανόν* για τενόρο-ψάλτη, ανδρική χορωδία & σύνολο δωματίου.

Τα γνωστότερα στο διεθνές κοινό έργα των οποίων ο πρώτος ερμηνευτής υπήρξε ο Λ. Αγγελόπουλος είναι τα δύο έργα που του εμπιστεύθηκε ο επίσης σημαντικότερος συνθέτης Δημήτρης Τερζάκης, *Νόμοι σε κείμενα του Ηράκλειτου*, για ψάλτη & σύνολο δωματίου (1975) και *Liturgia Profana* για ψάλτη, τενόρο, μικτή χορωδία & σύνολο δωματίου (1977), τα οποία και έχουν εκδοθεί σε CD από την ΚΟΧ και την CPO αντίστοιχα.

Ο Κυριάκος Σφέτσας συνεργάστηκε μαζί του στα έργα *Ερωτικό τραγούδι* σε ποίηση Μακηδόνη του Ύπατου/ Ανδρέα Λεντάκη, για ψάλτη & 5 όργανα (1978), που κυκλοφορεί σε CD από την FINEA SOUND και στο *Απολείπει ο Θεός Αντώνιον* σε ποίηση Κ.Π. Καβάφη, για μεσαία φωνή & μικτή χορωδία (1979).

Ο άγγλος συνθέτης John Tavener συνεργάστηκε με το Λ. Αγγελόπουλο στο έργο του *Meditation on the Light* (1986) που είναι βασισμένο στον ύμνο *Φως Ιλαρόν*.

Η τιμή του νεότερου έργου, ελπίζουμε όχι και του τελευταίου, στο οποίο συμμετείχε ο Λ. Αγγελόπουλος και η ΕΛ.ΒΥ.Χ., ανήκει στον γράφοντα. Πρόκειται για το ορατόριο *μηνί τω Οκτωβρίω* για αφηγητή, ψάλτη, βαρύτονο,

Από την
Καθημερινή,
Τρίτη,
4/9/1990.

παιδική χορωδία, βυζαντινή χορωδία & σύνολο δωματίου (2000) που κυκλοφορεί σε CD από την ΑΡΚΥΣ.

Ανάμεσα στα έργα στην παρουσίαση των οποίων έχει συμμετάσχει ο Λ. Αγγελόπουλος είτε ως σολίστας είτε ως χορωδός ξεχωρίζει και το *Κοντάκιον του Θόδωρου Αντωνίου* που είχε παρουσιαστεί από τη χορωδία του αξέχαστου Γιάννη Μάντακα.

Κάθε ένας από τους προαναφερθέντες συνθέτες προσπαθεί με τον τρόπο του να εντάξει στοιχεία της βυζαντινής μουσικής στο έργο του, άλλοτε με την μορφή της παράθεσης, άλλοτε με τη μορφή εξωτισμού, άλλοτε ως συμπαγή και λειτουργική, καθοριστική της μορφής του μουσικού κειμένου, παράμετρο. Ό,τι απ' αυτά κι αν συμβαίνει, κανένας δεν θα μπορούσε να έχει πολυτιμότερο αρωγό από το Λυκούργο Αγγελόπουλο στην προσπάθεια του. Η απίστευτη ασματική του ικανότητα, η φαντασία και το ισχυρό μουσικό του ένστικτο, η τεράστια καλλιτεχνική του εμπειρία, σε συνδυασμό με το σπάνιο ιδιαίτερο ηχόχρωμα της φωνής του, τον καθιστούν τον ιδανικό ερμηνευτή έργων που απαιτούν στην ερμηνεία τους και γνώση της βυζαντινής μουσικής.

Οι μεγάλοι καλλιτέχνες ανοίγουν δρόμους με ποικίλους τρόπους. Οι μέτριοι και εσωστρεφείς επιδιώκουν απλά μια πρόσκαιρη εξαργύρωση της μοιραία εφήμερης παρουσίας τους. Ο Λυκούργος Αγγελόπουλος, εκτός από την τεράστια σημασία που έχει ως μύστης της βυζαντινής μουσικής, βοήθησε με τη στάση και την τέχνη του και εμάς τους «παρεπιδημούντας εν αυτή» όχι μόνον να καταλάβουμε και να αναγνωρίσουμε έναν υπέροχο μουσικό πολιτισμό, αλλά και να εντρυφήσουμε σε μια αστείρευτη πηγή έμπνευσης και δημιουργίας και του οφείλουμε, όλοι ανεξαιρέτως οι συνθέτες που με τον ένα ή τον άλλο τρόπο έχουμε συνεργαστεί μαζί του, ένα τεράστιο ευχαριστώ για όσα προσέφερε και προσφέρει.

Όσο για το σε ποια από τα προαναφερθέντα γένη καλλιτεχνών ανήκει, τα γεγονότα έχουν πλέον καταγραφεί, ας βγάλει έκαστος το συμπέρασμά του.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΥΡΙΑΚΑΚΗΣ

Η χαμένη ευκαιρία του PUBLIC

Με το νέο έτος πλασαρίστηκε πολύ εντυπωσιακά και το έργο της ανακαίνισης του μεγάρου Πάλλη στο Σύνταγμα, που από «μαύρη τρύπα» στην πλατεία, έγινε, με τη μετατροπή του σε κατάστημα Public, «υπόδειγμα» ανακαίνισης και παρέμβασης σε υφιστάμενο διατηρητέο κτίριο. Και μάλιστα παρέμβασης με τον «πολιτικά ορθό» τρόπο που δεν αποκαθιστά μόνο την πρόσοψη αλλά και τη διαίρεση πατωμάτων και τους πυρήνες κυκλοφορίας κ.λπ.

Μέχρι πριν λίγο είχαμε τα «εξοκουλιάσματα». Κρατούσαν μόνο τις προσόψεις και από πίσω ξεπρόβαλλαν άθλιοι γυάλινοι όγκοι σαν κι αυτόν πίσω από το σπιτάκι της οδού Κοραή, ή αυτόν του πρώην Habitat της Πλατείας Κολοκοτρώνη. Ευτυχώς, άλλαξαν τα πράγματα, χύθηκε πολύ μελάνι εναντίον του «φασαδισμού» και πείστηκαν όλοι, και κυρίως η Πολιτεία, ότι η έννοια του διατηρητέου κτιρίου είναι κάτι πολύ βαθύτερο από μια ωραία πρόσοψη.

Και από το ένα άκρο φτάσαμε στο άλλο: Να έχουν θριαμβεύσει οι σκληροπυρηνικοί υπέρμαχοι της άποψης ότι πρέπει να διατηρούνται τα πάντα. Να επιβάλλεται διά νόμου η λύση της πλήρους διατήρησης, άσχετα με τη νέα χρήση που εισχωρεί στο κτίριο. Πρώτο διαφημισμένο παράδειγμα το μεγαλοκατάστημα Attica στο κτίριο του Μετοχικού Ταμείου Στρατού και δεύτερο αυτό του Public.

Ξεχνούν όμως, με τη σειρά τους, ακόμα και οι άτεγκτοι πρεσβευτές της διατήρησης της εσωτερικής δομής, ότι αυτά τα –διατηρητέα– κτίρια άξιζαν για κάτι περισσότερο από τα υλικά τους γνωρίσματα.

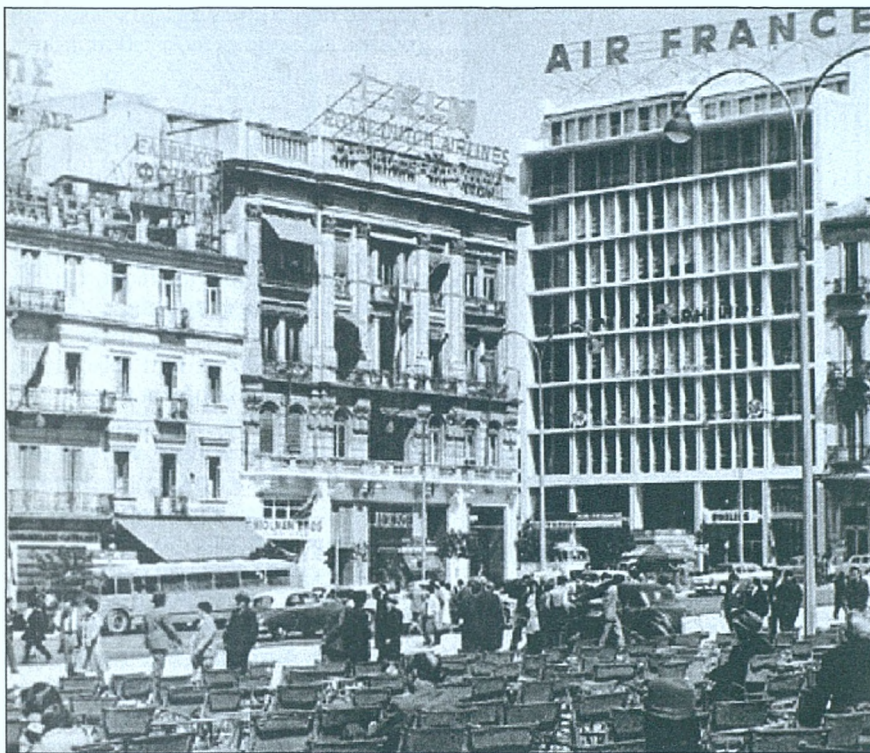
Πρώτον, είχαν μια σχέση με το εξωτερικό περιβάλλον. Τα ρυθμικά βαλμένα παράθυρα, πέρα από τον φυσικό φωτισμό και αερισμό που πρόσφεραν, συν-

έδεαν τον εξωτερικό χώρο με τον εσωτερικό. Ήσουν στο εσωτερικό και ήξερες τι συνέβαινε έξω, είχες αντίληψη της ζωής της πόλης, ο δημόσιος χώρος τελικά εισχωρούσε μέσα. Σήμερα χώνεσαι σε ένα εντελώς τεχνητό και κλειστοφοβικό περιβάλλον, με κλεισμένα ερμητικά τα παράθυρα (τα οποία πολύ ωραία και σκηνογραφικά έχουν διατηρηθεί μαζί με τις όψεις), σε έναν κόσμο που δεν διαφέρει σε τίποτα από τους τεχνητούς παραδείσους των κάθε είδους Mall.

Δεύτερον, είχαν μια ιεραρχημένη και ορθολογική αντίληψη κυκλοφορίας και οργάνωσης. Έμπαινες στον προθάλαμο, στο κατώφλι του ημιδημόσιου χώρου, είχες ένα κεντρικό κλιμακοστάσιο από το οποίο σε κάθε όροφο μπορούσες να προσανατολιστείς μέσα στο κτίριο. Τώρα αντίθετα, τόσο στο Public, όσο και στο Attica, μπαίνεις σε ένα κατάφορτο χαώδες εμπορικό περιβάλλον και με πολύ κόπο διακρίνεις ένα κλιμακοστάσιο στο βάθος, το οποίο –το καμμένο– διατηρήθηκε επειδή έχει κάποιο μάρμαρο και κάποια σκαλιστή κουπαστή, αλλά έχει χάσει εντελώς την μεγαλόπρεπη μοναδικότητά του.

Τρίτον, ήταν υβριδικά. Με πολλές και διαφορετικές χρήσεις. Κάποια μαγαζιά στο ισόγειο, καφενεία, διαφορετικά γραφεία στους ορόφους, ενίοτε κατοικίες ψηλότερα. Καθώς κάθε χρήση εί-

Το κτίριο Πάλλη τη δεκαετία του '50, πριν ακόμη αποστειρωθεί. Πολυχρηστικό κύτταρο που ανέπνεε στον δημόσιο χώρο.

χε διαφορετική ζωή και διαφορετικά ωράρια, το κτίριο ήταν ένα ζωντανό κύτταρο μέσα στην πόλη που λειτουργούσε πολλές ώρες και απευθυνόταν σε πολύ ευρύτερο κοινό. Αντίθετα τώρα καπαρώνεται από έναν χρήστη που όταν κατεβάζει τα ρολλά του, νεκρώνεται το κτίριο, αλλά και ο δημόσιος χώρος έξω απ' αυτό (Στο Public τα τραπεζάκια του πεζοδρομίου ανήκουν σε αυτό, άρα έχει καταλήξει ο δημόσιος χώρος να ακολουθεί το ωράριο του ιδιωτικού κτιρίου!).

Τι θέλω να πω με όλα αυτά; Ότι η αναγκαστική διατήρηση και του εσωτερικού δεν έσωσε αυτά τα διατηρητέα από την παραμόρφωση, ούτε διαφύλαξε την ιστορική μνήμη, εφόσον ο ξερός, κυριολεκτικός, τρόπος με τον οποίο έγινε στέρξη από αυτά το πολυτιμότερο (ίσως χαρακτηριστικό τους, δηλαδή την όσμωση του ιδιωτικού στον δημόσιο χώρο. Ότι η με-αυτόν-τον-τρόπο ανακαίνιση αυτών των κτιρίων δεν αναζωογονεί τον ιστορικό αστικό ιστό, αλλά αντίθετα μεταφέρει την εικόνα και το ήθος του ερμητικού

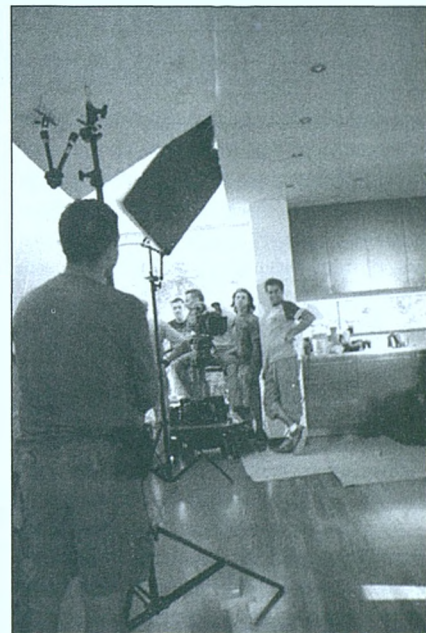
αυτάρκους προαστιακού εμπορικού συγκροτήματος στο κέντρο.

Θα μπορούσε η παρέμβαση στο Public να μην αποτελεί μια ακόμη χαμένη ευκαιρία για να αποκτήσει η πόλη ένα σημαντικό κτίριο δημόσιας χρήσης; Σίγουρα, με λίγο πιο ανοικτόμυαλη αντιμετώπιση, σε κτίρια όπως αυτό, εφόσον εκ των πραγμάτων ούτε πολυχρηστικά μπορεί να είναι πλέον, ούτε να έχουν ανοικτά παράθυρα, θα μπορούσαν να γίνουν πολύ πιο ενδιαφέροντα πράγματα και τολμηρές χειρονομίες και τομές (κτιριακές), που θα ένωναν με τον δημόσιο χώρο, θα έφερναν φυσικό φως, θα βοηθούσαν την οργάνωση. Και βέβαια αν ο νομοθέτης ήταν πιο ελαστικός και διορατικός, ώστε να προδιαγράψει τις παραμέτρους για το καλύτερο αποτέλεσμα. Στο κάτω κάτω κανένα κτίριο δεν είναι ίδιο με το άλλο, και η επανάχρηση των διατηρητέων δεν μπορεί να αντιμετωπίζεται με γενικά δόγματα και συνταγές του τύπου «διατηρήστε τα όλα».

ΝΙΚΟΣ ΒΡΑΤΣΑΝΟΣ

RESIZE

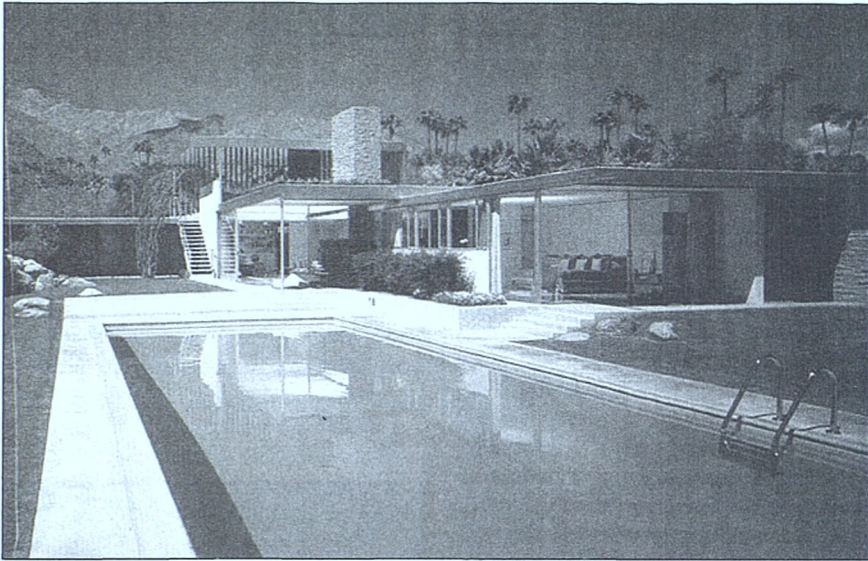
Οι ζοφεροί καιροί θέλουν θέματα light, όπως λένε στα ελληνικά, για να μπορέσουμε να αναπνεύσουμε, έστω απατηλά. Ένα λοιπόν θέμα «ελαφρύ», ή καλύτερα ένα θέμα που μοιάζει ελαφρύ (αλλά δεν είναι), όμως δίνει την ψευδαίσθηση ότι είναι. Όλοι γι' αυτή δουλεύουμε, άλλωστε.

Ο α στηριχτώ σε δύο πληροφορίες. Η πρώτη είναι ιδιωτική, όσο επιτρέπεται ιδιωτική στις μέρες μας, αφού ξεκινά από ιδιωτική και σε λίγο, παραλλαγμένη, σχεδόν αγνώριστη, θα καταλήξει κοινό θέαμα στο πανελλήνιο. Η δεύτερη είναι δημόσια, παγκόσμιας εμβέλειας μάλιστα. Πάλι, σύμφωνα με τις σημερινές συνθήκες, τι είναι τοπικό και τι παγκόσμιο μπλέκουν σε απελπιστικό βαθμό, τρελαίνοντας τους διάφορους «εθνοκεντρικούς». Αρκούν αυτά για ορεκτικό.

Το κυρίως πιάτο τώρα: Η «ιδιωτική» ιστορία είναι η φωτογράφιση του εσωτερικού μιας σύγχρονης, μοντέρνας

μονοκατοικίας, για τις ανάγκες μιας διαφήμισης στην τηλεόραση. Κατόπιν συνεννοήσεως και έναντι αμοιβής, καταφθάνει ένα συνεργείο, κατασκευάζει στην αυλή ως κι έξω, στο πεζοδρόμιο, βγάζει διάφορα τσουμπλέκια και μηχανές, και τρώει μια ολόκληρη σχεδόν μέρα κάνοντας γυρίσματα με ηθοποιούς και «προϊόντα». Τα υπόλοιπα, στο εργαστήριο. Εννοείται πως για τις ανάγκες του διαφημιστικού σποτ, αφαιρούνται όλα τα έπιπλα του σπιτιού και μπαίνουν καινούρια, ειδικά κουβαλημένα για την περίπτωση. Στο τέλος, το σπίτι επιστρέφει στην προηγούμενη του κατάσταση.

Η «δημόσια» ιστορία αφορά ένα «διαμάντι» της σύγχρονης διεθνούς αρχιτεκτονικής, την κατοικία Kaufmann, έργο του μεγάλου αυστριακοαμερικανού αρχιτέκτονα Richard Neutra, εικόνισμα του μεταπολεμικού μοντερνισμού, χτισμένο στην Καλιφόρνια. Όσο σπουδαίο το αρχιτεκτόνημα άλλο τόσο σπουδαία είναι η φωτογράφιση που του έκανε ο μεγάλος Julius Shulman, και διαδόθηκε σε όλο τον κόσμο (και στην Ελλάδα του '60). Έχοντας αλλάξει μερικά χέρια, το κτίριο είχε εγκαταλειφθεί, ήταν σε κακό χάλι και πήγαινε για κατεδάφιση. Το αναλαμβάνει όμως ο γνωστός οίκος πλειστηριασμών Christies, το αποκαθιστά με προσοχή και το προσφέρει τώρα για πώληση. Από «οικόπεδο», η κατοικία Kaufmann μεταμορφώνεται σε «μνημείο» με πολλαπλάσια βέβαια αξία.

Κι οι δύο ιστορίες που διηγήθηκα έχουν να κάνουν με τη μοντέρνα αρχιτεκτονική, την πιο περιφρονημένη, την πιο παρεξηγημένη οπουδήποτε της γης. Και στις δύο περιπτώσεις, αυτή η αρχιτεκτονική αποκτά αιφνίδια ανταλλακτική αξία όταν αλλάζει ρόλο: από σκέτη «αρχιτεκτονική» μετατρέπεται είτε σε «εμπόρευμα» (commodity) κι αποκτά πρόσθετη αξία. Μετατρέπεται σε φετίχ. Σε ντεκόρ, είτε διαφήμισης προϊόντος είτε διαφήμισης εκλεπτυσμένου γούστου. Για την πρώτη διαφήμιση χρειάζεται απλά ένα «περίπου» περιβάλλον, μίνιμαλ (όπως λένε σήμερα), απροσδιόριστο και λίγο φλουταρισμένο, που να μην αποσπά το μάτι από το κύριο στοιχείο ενδιαφέροντος: το διαφημιζόμενο προϊόν. Για τη δεύτερη διαφήμιση χρειάζεται αντίστοιχα ένα «κλασικό», «αυθεντικό», «αναγνωρισμένο», «μοναδικό» κ.τ.λ. δείγμα που σου ανήκει και να μπορείς να το (επι)δεικνύεις δημοσιευμένο σε διάφορα λευκώματα και θεωρητικά συγγράμματα. Με τη βούλα, που λένε. Ή αλλιώς: η ιστορία έχει αντίκρισμα.

Ας πάμε στο επιδόρπιο: Χρόνια τώρα, τι λέω, δεκαετίες ολόκληρες, αγωνίζονται διάφοροι φορείς, ταγμένοι στην ανάδειξη και τη σωτηρία της μοντέρνας αρχιτεκτονικής, προσπαθώντας να πείσουν μια παραπαίουσα ιδεολογικά κοινωνία ότι αυτή η αρχιτεκτονική έχει αξία, όπως αξία έχει η «παραδοσιακή» ή η αξία της διάδοχος, η «νεοκλασική».

Παρόλο που η μοντέρνα αρχιτεκτονική χτίζεται, και κάποιες φορές θαυμάζεται (αν είναι αρκετά φαντασμαγορική, όπως του κ. Καλατράβα, γνωστού στο πανελλήνιο), είναι αισθητή η επιφυλακτική απόσταση που τηρεί από αυτήν η μεγάλη μάζα της σύγχρονης κοινωνίας. Κάπου δεν της πάει. Παραμυθιασμένη από τις ιδεολογικές αηδίες που σερβίρονται τόσο άκοπα από επίσημα χεϊλή, η κοινωνία (που όταν μας συμφέρει όλοι βρίζουμε ως συντηρητική) θέλει πάντα να ζεσταθεί με κάτι «δικό μας», ακόμα κι όταν ψυλλιάζεται πως δεν είναι με τίποτα δικό μας. Είπαμε, όλοι ζούμε με ψευδαισθήσεις γιατί να μην συμβαίνει αυτό και στην αρχιτεκτονική;

Θέλετε να πάρετε κι ένα λικεράκι, πριν σηκωθούμε από το τραπέζι; Ας συμπεράνουμε λοιπόν ότι ο μόνος τρόπος να πείσει η μοντέρνα αρχιτεκτονική ότι έχει αξία είναι να αποκτήσει πρόσθετη αξία. Αυτό είναι ένα αντικειμενικό κριτήριο, αδιάσειστο. Όπως βλέπουμε λοιπόν αγροτικά σπίτια σε ειδικά περιβάλλον καθώς παινεύεται το λάδι μας, όπως βλέπουμε νεοκλασικά σπίτια στο φόντο ευτυχισμένων ζευγαριών που περπατούν στον πεζόδρομο μασώντας τσίγκλες, έτσι θα πρέπει να χαιρόμαστε και τη μοντέρνα αρχιτεκτονική που παίζει στο βάθος πολύ σικ αστραφτερών αυτοκινήτων που τρέχουν δαιμονισμένα, αλλά σταματούν στα δύο εκατοστά από μια πεταμένη κούκλα στο δρόμο.

Αλλάξτε νοοτροπία: resize! Διαφημίστε, αποκαταστήστε και μεταπολιτήστε, μιλήστε ΜΕ λεφτά ΓΙΑ λεφτά. Αυτό άλλωστε έχουν κάνει τόσο επιχειρηματίες με «παραδοσιακά» και με «νεοκλασικά», με τις ευλογίες του κράτους. Μόνο έτσι θα εισακουστείτε (και θα έχετε επιτέλους κάνει κάτι ωφέλιμο για αυτό τον τόπο.) Ελάτε να «σώσουμε» μερικά επίλεκτα μοντέρνα, προπολεμικά και μεταπολεμικά, με σωστή, επιστημονική αποκατάσταση και μετά να τα βγάλουμε στο σφυρί. Κι τότε να δείτε πού θα πάνε οι τιμές τους.

Και μια τελευταία συμβουλή πριν σηκωθείτε από το τραπέζι: κρεμάστε στην πλατεία Συντάγματος όλους τους κίβδηλους ιδεολόγους. Καλή χώνεψη!

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΦΙΛΙΠΠΙΔΗΣ

κινη
ματο
γράφος

Ό,τι λάμπει δεν είναι χρυσός

Μέσα στον φρενήρη ρυθμό, ιδίως τώρα το χειμώνα, που οι καινούριες ταινίες κάνουν την εμφάνισή τους και βγαίνουν από τις αίθουσες, κάποιες συμβαίνει να συναντιούνται με το άστρο της καλής τους τύχης. Η διανομή (κυρίως αν πρόκειται για αγγλοσαξονικό κινηματογράφο, ο οποίος περιλαμβάνει, εννοείται, και τον αμερικανικό) τους χαρίζει μεγάλη δημοσιότητα, εξασφαλίζουν πολλές αίθουσες, και μάλιστα για αρκετές εβδομάδες, ενώ φυσικά και η κριτική σύσσωμη τις υποδέχεται (ανεξάρτητα από την αξία τους) με εκτεταμένα κείμενα. Είναι όμως και κάποιες περιπτώσεις αληθινά εξαιρετικών ταινιών που η σχεδόν ανύπαρκτη προβολή τους δεν καταδικάζει (εμπορικά) μόνο αυτές, αλλά τις στερεί από τη μερίδα εκείνη του κοινού το οποίο τις περιμένει σαν να της πέφτει λαχείο. Θα επιχειρήσω να κάνω μια χαρακτηριστική αναφορά και στις δύο περιπτώσεις με την ευκαιρία που μου δίνουν δύο ταινίες οι οποίες προβάλλονται αυτές τις ημέρες.

Πανέμορφη η Κίρα Νάιτλι, το «χρυσό» κορίτσι του αγγλικού κινηματογράφου στο ρόλο της Σεσίλια Τάλις στην *Εξιλέωση* του Τζο Ράιτ.

Η πρώτη είναι η *Εξιλέωση*, μεταφορά στη μεγάλη οθόνη του πολυδιαβασμένου ομώνυμου μυθιστορήματος του Ιαν Μακ Γκούαν. Το πυκνό σενάριο, το οποίο πέτυχε να διασώσει όλα τα καί-

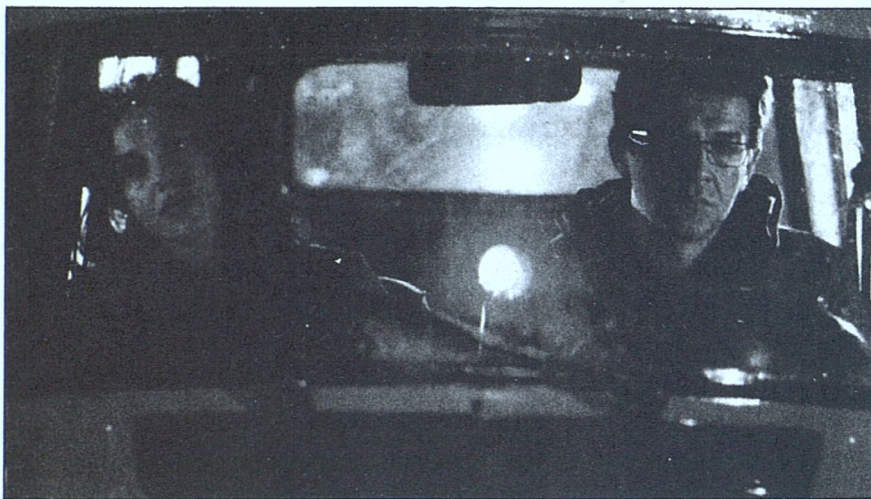
ρια σημεία του υποβλητικού βιβλίου, φέρει την υπογραφή του Κρίστοφερ Χάμπτον. Αποτέλεσμα σεναριακής γραφής για διδασκαλία σε επίδοξους σεναριογράφους. Η σκηνοθεσία έγινε από τον Τζο Ράιτ (τον θυμόμαστε από

την επιτυχημένη μεταφορά του μυθιστορήματος της Τζαϊν Όστεν *Υπερφάνεια και προκατάληψη*).

Πανέμορφη αγγλική ύπαιθρος, καλοκαίρι του 1935, στην εξοχική μεγαλοπρεπή κατοικία των Τάλις. Την κατοικούν η μητέρα με τις δυο της κόρες και τον γιο. Ο πατέρας τους έχει εγκαταλείψει για χάρη κάποιας άλλης. Σε αυτούς προστίθεται και ο γιος του νεκρού επιστάτη, τον οποίον ανέθρεψε ο Τάλις σαν να ήταν και αυτός παιδί του.

Στο ανέμελο αυτό περιβάλλον της ευημερίας κεντρικό πρόσωπο όσων πρόκειται να συμβούν είναι η 13χρονη Μπριόνι Τάλις, η μικρή αδερφή της Σεσίλια Τάλις (Κίρα Νάιτλι). Ένα ψέμα της Μπριόνι και ο προεφηβικός της έρωτας για τον γοητευτικό Ρόμπι Τέρνερ (Τζέιμς Μακαβόι), τον γιο του επιστάτη, ο οποίος σχεδιάζει να σπουδάσει γιατρός, θα σταθούν η μοιραία αιτία να διακοπεί ο σφοδρός έρωτας της Σεσίλια και του Ρόμπι, και αυτός μεν να βρεθεί στη φυλακή αναίτια, εκείνη δε να περιμένει «να γυρίσει πίσω σε αυτή». Εκεί θα τελειώσει η αλά Τζαϊν Άιβορι περίοδος της ταινίας, προκειμένου να μεταφερθεί στον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, και συγκεκριμένα στις ακτές του «σφαγείου» της Δουνκέρκης, όπου ο στρατιώτης Ρόμπι, τραυματισμένος και σε επιδεινούμενη κατάσταση, περιμένει να γυρίσει στην Αγγλία. Οι δύο αδερφές Τέρνερ υπηρετούν ως νοσοκόμες στο Λονδίνο, χωρίς επαφή μεταξύ τους. Ενήλικη πλέον η Μπριόνι, παλεύει απεγνωσμένα να «εξιλωθεί» για το παιδικό της ψέμα. Η ταινία θα κλείσει με αυτήν, επιτυχημένη μυθιστοριο-

Ο Μλάντεν και η γυναίκα του Μαρίγια αναζητούν λύση στο δράμα του άρρωστου, μοναδικού τους παιδιού. Το αφόρητο βάρος της λύσης το σηκώνει μόνος του ο πατέρας. *Η παγίδα* του Σ. Γκολούμποβιτς.

γράφο, στην τρίτη πλέον ηλικία (την παίζει, κλέβοντας απ' όλους την παράσταση, η Βανέσα Ρενγκκρέιβ). Σε συνέντευξη εξηγεί τις εκδοχές του τι πραγματικά συνέβη και τι, αλλά και γιατί, δό-

θηκε διαφορετικά από ό,τι στο αυτοβιογραφικό μυθιστόρημα.

Το αποτέλεσμα της ταινίας είναι «λαμπερό». Όλα συμβαίνουν και επιδεικνύονται (σκηνοθετικά) με πρόθεση

τον εντυπωσιασμό, και το πετυχαίνουν. Αξιοπιστία στην απόδοση της εποχής, και μάλιστα σε δύο διαμετρικά αντίθετες εκδοχές, σ' αυτή της ανέμελης και πλούσιας ζωής και αμέσως μετά στο ζόφο του πολέμου, με εντυπωσιακά αυθεντική κινηματογραφική «γραφή» και απόδοση του είδους. Δεύτερος σε απόδοση ερμηνευτής δεν υπήρξε. Αλλά και τις δύο ώρες που διαρκεί η προβολή ο θεατής παραμένει συνεπαρμένος. Μέχρι όμως εκεί. Η απόλυτη ψυχαγωγία τελειώνει. Και, όταν ανάψουν τα φώτα, οι γυαλιστερές εικόνες παίρνουν σιγά σιγά να ξεθωριάζουν.

***

Η ταινία που προορισμό έχει να τη δεις, αλλά ταυτόχρονα και να τη ζήσεις, να πάρεις μαζί σου τα πολύτιμα υλικά που σου προσφέρει σαν φάρμακο, που ενισχύουν την ευαισθητοποίηση του αλλοτριωμένου ανθρωπισμού σου, είναι η αθόρυβη σέρβικη *Παγίδα* του 35χρονου Σερτζάν Γκολούμποβιτς. Όταν από τις στήλες του *Αντί* έγραφα

ΑΝΤΡΕΪ ΤΑΡΚΟΦΣΚΙ, ΤΑ ΠΑΙΔΙΚΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΟΥ ΙΒΑΝ

Ένα σπουδαίο κινηματογραφικό γεγονός της φετινής χρονιάς. Η πρώτη μεγάλου μήκους ταινία του ποιητή του παγκόσμιου κινηματογράφου, η οποία κέρδισε το 1962 τον «Χρυσό Λέοντα» του Φεστιβάλ Βενετίας.

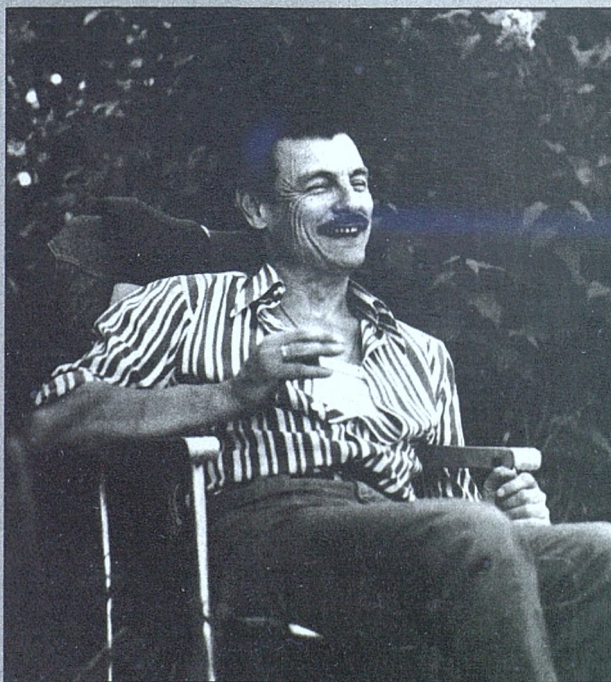
Τα ποιητικά αριστουργήματα της 7ης τέχνης, όπως είναι ό,τι δημιούργησε ο Ταρκόφσκι, ούτε ηλικία έχουν ούτε γερνάνε ποτέ.

Αποκλειστικά στο ΤΡΙΑΝΟΝ FILMCENTER 31/1-6/2/2008, μαζί με τα *Παιδικά χρόνια του Ιβάν*, οι δύο σπουδαστικές μικρού μήκους ταινίες του και η, επίσης μικρού μήκους, διπλωματική του: *Οι φονιάδες, Δεν έχει άδεια σήμερα και Ο οδοστρωτήρας και το βιολί*. Επίσης, τα δύο κορυφαία ντοκιμαντέρ για τον Ταρκόφσκι: *Μία ημέρα στη ζωή του Αντρέι Αρσένιεβιτς* του Κρις Μαρκέρ και *Η ελεγεία της Μόσχας* του Αλεξάντερ Ζουκούροφ.

Στην πρεμιέρα της 31ης Ιανουαρίου θα παρευρεθούν οι: Πάολα Βολκόβα, διευθύντρια του Ιδρύματος Ταρκόφσκι, Αρσένι Ταρκόφσκι, γιος του Αντρέι, και Μαρία Μπέικου, συν-σκηνοθέτης της ταινίας *Οι φονιάδες*, συμφοιτήτρια και σενή, Ελληνίδα, οικογενειακή φίλη του ζεύγους Ταρκόφσκι.

Ποτέ δεν έχει τέλος η επαφή μας με το έργο του μεγάλου αυτού οραματιστή που ανέδειξε την τέχνη του κινηματογράφου ως σπουδαίο τρόπο ποιητικής αφήγησης.

Δ.Χ. Ο Αντρέι Ταρκόφσκι.

για την πρόσφατη ταινία του Γούντι Άλλεν *Το όνειρο της Κασσάνδρας*, σημειώνα πως, όταν έβγαине στη διανομή *Η Παγίδα*, ο θεατής θα είχε τη μοναδική καλλιτεχνική (αλλά και πνευματική) ευκαιρία – μιας και οι δύο ταινίες πραγματεύονται με πολλές ομοιότητες το ίδιο κεντρικό θέμα – να συγκρίνει τον επιδερμικό τρόπο με τον οποίο το πραγματεύεται ο πανέξυπνος Γούντι Άλλεν στη δική του ταινία με την προσέγγιση του Σέρβου δημιουργού. Το *Όνειρο της Κασσάνδρας* το κυριαρχεί το σεναριακό εύρημα, ο φόνος ως «εκπλήρωση συμβολαίου». Θέμα γνωστό στον αμερικανικό κινηματογράφο, το οποίο εξαντλείται στη δράση, τις ανατροπές και το σασπένς, όπως σε ένα κοινό θρίλερ. Αντίθετα, στην *Παγίδα* το ίδιο θέμα αφορά την ανθρώπινη δοκιμασία του ήρωα «δολοφόνου» στην παγίδα αιτίας και αιτιατού, μέσα από τους σκληρούς νόμους της ειμαρμένης και τη «δι' ελέους και φόβου κάθαρση» του θεατή. Εκεί στοχεύει η «φτωχή» σε μέσα ταινία του Γκολούμποβιτς.

Βελιγράδι, στη μετά Μιλόσεβιτς Σερβία. Οι βόμβες του NATO με τις ενισχυμένες πυρηνικές κεφαλές δεν άφησαν μόνο ερείπια και νεκρούς. Άφησαν και ζωντανούς ηθικά και υπαρξιακά ερείπια. Ο Μλάντεν που εργάζεται ως μηχανικός στο δημόσιο, με χαμηλές αποδοχές, αντιμετωπίζει το δραματικό πρόβλημα του σοβαρά άρρωστου μοναχογιού του Νεμάνια. Η εξέλιξη θα οδηγήσει στο μοιραίο, εκτός αν εισαχθεί το παιδί σε συγκεκριμένο νοσοκομείο στη Μελβούρνη, στην Αυστραλία. Αυτό προϋποθέτει τη δαπάνη 26 χιλιάδων ευρώ, ποσό μυθικό όχι μόνο για τον πατέρα αλλά και για τη σέρβικη πραγματικότητα. Η έκκληση που δημοσιεύουν στις εφημερίδες για παροχή βοήθειας παραμένει «αναπάντητη», μέχρι τη στιγμή που μία από τηλεφώνου προσφορά δέχεται να καλύψει τα έξοδα εξολοκλήρου, στρογγυλοποιώντας μάλιστα το ποσό στις 30 χιλιάδες προκειμένου να συνοδεύσουν το παιδί στο ταξίδι αμφότεροι οι γονείς του. Στη συνάντηση που ακολουθεί με αυτόν που τηλεφώνησε «συμπληρώνεται» η προσφορά, με την

προϋπόθεση ο Μλάντεν να σκοτώσει τον επαγγελματία ανταγωνιστή του προσφέροντος τα χρήματα.

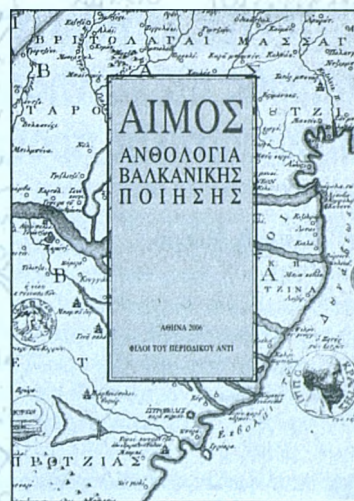
Η πρόταση προκαλεί την αποστροφή του δοκιμαζόμενου πατέρα, γι' αυτό και την απορρίπτει. Δεν λέει τίποτα στη γυναίκα του, αλλά η σε κρίσιμο σημείο επιδείνωση της αρρώστιας του παιδιού τον οδηγεί στην απόφαση να δεχθεί το «αντάλλαγμα». Το δίλημμα «σωτηρία του παιδιού ή σωτηρία της ψυχής και της ηθικής ακεραιότητας» οδηγείται σε υπέρβαση. Το συμβόλαιο εκτελείται. Από σύμπτωση, ο νεκρός ήταν ο πατέρας του μικρού κοριτσιού που ήταν συμμαθήτρια του γιου του. Η σιωπή του και η ανεξήγητη αλλαγή της συμπεριφοράς του βάζουν σε δοκιμασία το γάμο του. Από το σημείο αυτό και πέρα ακολουθεί καταϊγισμός ανατροπών. Η παγίδα που στήθηκε στην αρχή της ταινίας παραμένει, δημιουργώντας αλυσίδα εξελίξεων, ή οδηγεί σε συνεχή αντιπαράθεση της ποιηής και των αντιποίνων. Η ανταμοιβή δεν ανταποδίδεται με λήθη. Η κάθαρση θα ακολουθήσει οπωσδήποτε.

Μια μουντή ασπρόμαυρη ταινία (έχει βασιστεί στο ομώνυμο μυθιστόρημα του Νέναντ Θεοφιλοβιτς) χωρίς καμιά από τις λουσάτες αρετές, ας πούμε, π.χ. της *Εξέλεσης*, αδρή, αιχμηρή, οδηγεί τον συνειδητό θεατή στο βυθό των υπαρξιακών αναμετρήσεων όπως τις όριζε ο Αριστοτέλης. Η απόπειρα να φέρει στο νου τη γουντιαλλενική *Κασσάνδρα* προκαλεί μειδίαμα για την επιπολαιότητα με την οποία συχνά απονέμουμε τίτλους σε «μύθους» του ποπ κορν και του μιλκ σέικ.

Θυμάμαι, όταν στο τελευταίο φεστιβάλ Θεσσαλονίκης τελείωσε η δημοσιογραφική προβολή της *Παγίδας*, μια συντροφιά γνωστών κριτικών του κινηματογράφου κοιταχτήκαμε άναυδοι. Ψιθυρίσαμε κάτι υπερθετικά επίθετα, κάτι για νιοστή δύναμη. Αυτά. Διο τρεις αίθουσες στην Αθήνα και κάνα δυο στη Θεσσαλονίκη. Η παχυδερμία, να το πάρουμε απόφαση, είναι χρόνια πάθηση. Δεκάδες αίθουσες προβάλλουν «λαμπερές» επιτυχίες. Αυτές κι αν είναι παγίδες.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΧΑΡΙΤΟΣ

ΜΟΝΑΔΙΚΟ ΔΩΡΟ

ΑΙΜΟΣ

ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ
ΒΑΛΚΑΝΙΚΗΣ
ΠΟΙΗΣΗΣ

Σελίδες 552

τιμή πώλησης 40 ευρώ

ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΕΣ ΤΟΥ ΑΝΤΙ:
Οι συνδρομητές του *Αντί* με έκπτωση 10% (συμπεριλαμβανομένων των εξόδων αποστολής για την Ελλάδα) μπορούν να αποκτήσουν την *Ανθολογία ΑΙΜΟΣ*.

Παραγγελίες: *ΑΝΤΙ*,
Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα,
τηλ: 210-7232713,
φαξ: 210-7226107,
e-mail: chparou@otenet.gr

ΕΚΔΟΣΗ ΤΩΝ ΦΙΛΩΝ
ΤΟΥ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ "ΑΝΤΙ"
ΑΘΗΝΑ 2007

«...στην γνώμην των τυράννων να μην ελθώ ποτέ!»

Επέτειος της γέννησης του Ρήγα: μεταξύ ιδεολογικής χρήσης και ουσιαστικής προσέγγισης.*

του Γιώργου Κ. Μύραη

Συμπληρώθηκαν 250 χρόνια από τη γέννηση το 1757 του διανοητή και πρωτομάρτυρα της ελληνικής και βαλκανικής απελευθέρωσης Ρήγα Βελεστινλή, που γεννήθηκε στο Βελεστίνο και δολοφονήθηκε στο Βελιγράδι στον πύργο Νεμπόισα από τους εντεταλμένους του Τούρκου καϊμακάμη το 1798. Σε αντίθεση με πολλά αστήριχτα κι ανεκδοτολογικά στοιχεία που αφορούν το όνομα, την οικογένεια, και την καταγωγή του, ο ιστορικός Λεάνδρος Βρανούσης (1921–1993), συστηματικός μελετητής και εκδότης των έργων (1968) τού φωτισμένου επαναστάτη από το Βελεστίνο, τεκμηριωμένα υπέδειξε ότι ο ίδιος ο Ρήγας, όντας νεαρός μαθητής, στα παράφυλλα παλαιού βιβλίου (έκδοση της Βασιλείας του 1561) που φυλάσσεται στην Εθνική Βιβλιοθήκη, κατέγραψε κτητορικό σημείωμα με την υπογραφή «Ρήγας Κυρίτζη εκ Βελεστίνου», ενώ σε όλες τις εκδόσεις του υπογράφει ως «Ρήγας Βελεστινλής Θετταλός»¹.

Με αφορμή την επέτειο της γέννησής του, κάνοντας μια παρέκβαση προσωρινά, αναλογίζομαι το ότι μπροστά σε κάθε ιστορική επέτειο ελπίζουμε στη γόνιμη προσέγγιση της ιστορίας. Αλλά και επιφυλασσόμαστε για αναμενόμενες ρητορείες ή ακόμη και κακοποιήσεις των ιστορικών γεγονότων και των παρεμβάσεων συγκεκριμένων πρωταγωνιστών της ιστορίας. Στην προκειμένη περίπτωση ουσιαστικό περιεχόμενο στη 250ή επέτειο της γέννησης του Ρήγα προσδίδουν πρωτοβουλίες, όπως οι επανεκδόσεις και

η μελέτη των έργων του, η πλουραλιστική ερμηνεία των απόψεων και των προσανατολισμών του και ο ισότιμος επιστημονικός διάλογος ανάμεσα στις διαφορετικές τοποθετήσεις που αρθρώνουν ατομικά ή ομαδικά οι πολίτες και οι επιστήμονες. Υπενθυμίζω ότι καθοριστικός είναι ο ρόλος των έργων υποδομής για τη στήριξη της επαφής των νεότερων με το βίο και τα έργα των προγενέστερων συγγραφέων και στοχαστών. Ακριβώς πάνω σ' αυτή την κατεύθυνση η Βουλή των Ελλήνων είχε κινηθεί αποτελεσματικά και, με τη γενική επιμέλεια του Πασχάλη Μ. Κιτρομηλίδη, είχε εκδώσει το 2000–2002 πέντε τόμους με τον τίτλο: *Ρήγα Βελεστινλή Άπαντα τα σωζόμενα*. Τόμος Α': *Σχολείον των Ντελικάτων Εραστών*, επιμ. Π.Σ. Πίστας. Τόμος Β': *Φυσικής Απάνθισμα διά τους Αγχίνους και Φιλομαθείς Έλληνας*, επιμ. Κ.Θ. Πέτσιος. Τόμος Γ': *Ηθικός Τρίπους*, επιμ. Ines Di Salvo. Τόμος Δ': *Νέος Ανάχαρσις*, επιμ. Άννα Ταμπάκη. Τόμος Ε': *Νέα Πολιτική Διοίκησις των Κατοίκων της Ρούμελης, της Μικράς Ασίας, των Μεσογείων Νήσων και της Βλαχομπογδανίας*, επιμ. Π.Μ. Κιτρομηλίδης.

Παρατηρώ, επίσης, ότι μακράν των εντυπωσιοθηρικών δημοσιευμάτων ορισμένων εντύπων πλέει προς αυτή την κατεύθυνση και το *Αντί*: δημοσίευσε ένα σημαντικό κείμενο του Γιάννη Καρά², ενώ και η έκδοση που πραγματοποίησαν «Οι φίλοι του περιοδικού *Αντί*» *Αίμος, Ανθολογία βαλκανικής ποίησης* (Αθήνα 2006 και 2007) όχι μόνο για λόγους τυπικούς –με τη συμπερίληψη εκτενών αποσπασμάτων από τον

Θούριο του Ρήγα– αλλά και εκφράζοντας το πνεύμα ειλικρινούς και ισότιμης συνεργασίας των βαλκανικών ποιητικών συσσωματώσεων και παραδόσεων, μπορεί να θεωρηθεί ότι αποτελεί συμβολή στην επέτειο. Αναφέρω ακόμη το συγκληθέν Ε' Διεθνές Συνέδριο «Φεραί–Βελεστίνο–Ρήγας» στις 4–7 Οκτωβρίου 2007, που οργάνωσε η Επιστημονική Εταιρεία Μελέτης Φερών–Βελεστίνο–Ρήγα. Πρωτίστως όμως μνημονεύω την επιτυχή ολοκλήρωση της εκδοτικής προσπάθειας της Εταιρείας, που άρχισε το 1991, δηλαδή την φωτομηχανική επανέκδοση των έργων του Ρήγα: *Άπαντα τα έργα του Ρήγα Βελεστινλή* με επιμέλεια–εισαγωγές–ευρετήρια του δρ Δημήτριου Καραμπερόπουλου. Σ' αυτά περιλαμβάνονται η *Εικόνα του Μεγάλου Αλεξάνδρου* (1797) και όλοι οι χάρτες που είχε εκδώσει ο Ρήγας σε αυθεντικές επανεκδόσεις από τα πρωτότυπα. Ιδίως η επανέκδοση της 12φυλλης *Χάρτας της Ελλάδος* συνοδεύεται από ανάλυση των προτύπων και του περιεχομένου της, των νομισμάτων της και από το ευρετήριο.

Τις προηγούμενες περί ιστορίας σκέψεις παρακολουθεί η αμφίθυμη διαπίστωση του φιλόσοφου Νίτσε, ικανή να μας πλημμυρίζει με προβληματισμούς: «Χρειαζόμαστε την ιστορία, αλλά τη χρειαζόμαστε διαφορετικά απ' ό,τι τη χρειαζόμαστε ο χαϊδεμένος τεμπέλης στον κήπο της γνώσης». Πράγματι, δεν είναι απλή και εύκολη διαδικασία ο περιορισμός της ιδεολογικής χρήσης της ιστορίας (για την πλήρη απάλειψη ούτε λόγος να γίνεται!). Τα γεγονότα και οι ιδέες, η πρά-

ξη και η θεωρία ως κοινωνικά δημιουργήματα ανθρώπων, οι οποίοι δρουν σε συγκεκριμένες συνθήκες μέσα από πρωτοβουλίες και πρωτοποριακές κοινωνικές συλλογικότητες, κάνουν τον κύκλο τους μέσα στη ζωή. Αναπόφευκτα στη συνέχεια τοποθετούνται σε κάποια χρονοντούλαπα. Αυτά τα ίδια χρονοντούλαπα, των οποίων συνθήκες κατασκευαστές τους είναι οι μετέπειτα γενεές, μεταβάλλονται μέσα από συγκυρίες σε θυρίδες περιζήτητων υλικών για τη συμμόρφωση του παρόντος και τη διαμόρφωση του μέλλοντος. Φυσικά αυτή η προοπτική επηρεάζεται (για να αποφύγω προς το παρόν το ρήμα «εξαρτάται») από τον δημιουργικό – κριτικό τρόπο προσέγγισης του γνωσιολογικού πλούτου του παρελθόντος, το οποίο από μόνο του ούτε «συμμορφώνει» ούτε «συμμορφώνεται».

Διαφορετικά, αυτό που συμβαίνει, παρά την όποια λαμπρή ονομασία, θα είναι ή θα αποβεί κακοποίηση των παρελθοντικών συλλογικών πολιτισμικών μορφωμάτων. Σαν αυτή που επέβαλε και επιβάλλει η ιδεολογική χρήση της ιστορίας. Αυτή είναι μία από τις πιο σημαντικές συνθήκες της στερεοτυπικής σκέψης και των ανταγωνιστικών κοινωνιών, οπωσδήποτε και των σύγχρονων. Τη συνθέτουν η παραμορφωτική ανάπλαση του παρελθόντος με το κακοπάθημα της ιστορικής διάστασης των φαινομένων, η μυθοποίηση προσώπων ή η μετατροπή άλλων σε «αποδιοπομπαίους τράγους», χωρίς ολόπλευρη ανάλυση των δεδομένων. Πολλά τα θύματά της ανά την υφήλιο και ανά τους αιώνες. Για παράδειγμα, αυτό ισχύει σε σχέση με το περιεχόμενο που είχαν οι αρχαίοι πολιτισμοί των λαών της Αιγύπτου, της Μεσοποταμίας, της Ινδίας, της Κίνας. Θυματοποιούνται ακόμη οι Σοφιστές στην αρχαία Ελλάδα (και στο σημερινό σχολείο!), μα και οι πολιτισμοί των «Άλλων» –ιδίως κάθε γειτονικού χώρου. Ανάλογα κακοπαθαίνουν οι «αντιεξουσιαστές» των διαφόρων τάσεων και οι εντός ή εκτός εισαγωγικών Εβραίοι, οι λαοί του λεγόμενου σήμερα «τρίτου κόσμου» και οι παρίες του «τέταρτου κόσμου», που διαρκώς αυξάνεται εντός των «μαζικοδημοκρατικών» κοι-

νωνιών της «αφθονίας – ευημερίας».

Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν οι ιδεολογικές χρήσεις στο έργο του Αδαμάντιου Κοραή και στις εκφράσεις του κοραϊσμού από «εχθρούς» ή/και «φίλους» στον 19ο, ιδίως ανάμεσα στα τέλη του 20ού και στις αρχές του 21ου αιώνα². Αποτέλεσμα αυτών είναι και η αναπαραγωγή, σχεδόν ως τις μέρες μας, από τη σχολική εκπαίδευση αλλά και από μελέτες επιστημόνων, μιας πλανερής εικόνας για τον σοφό γέροντα πολίτη των

«Αθηνοπαρισίων», που ...αποκομμένος από τη ζωή, αδιαφορεί για τον χειμαζόμενο ελληνισμό. Ωστόσο, εκτός όλων των άλλων συγγραφικών δραστηριοτήτων και εθνικών δράσεων, έγραφε ο Κοραής⁴ προς τον Αλέξανδρο Κοντόσταυλο στις **17.3.1821**: «Ο βρωμερός μας τύραννος προ τριάκοντα ή τεσσαράκοντα ετών ίσως είχαν ακόμη δύναμι να εμποδίσουν τον φωτισμόν μας· αλλά τώρα οι λεγεώνες όλαι της κολάσεως δεν ισχύουν τίποτε κατά των φώτων. Ταύτα γράφω προς τους επιτρόπους [των σχολείων Σμύρνης και άλλων πόλεων], όχι ν' αφήσωσι παντάπασι τον φόβον, αλλά να μη κυριεύονται τόσοσ απ' αυτόν, ώστε ν' αμελώσι τα καλά και συμφέροντα εις την πατρίδα». Ο Δημήτριος Υψηλάντης αναγνώριζε την οφειλή προς το έργο του

Κοραή και του έγραφε από την Οδησό την **1.4.1821**: «Χαίρει [...] ότι ακούεις τον κατά των τυράννων μας εξοπλισμόν! Ναι σεβάσμιέ μου Γέρον! Οι Γραικοί Σου αντιπαράσσονται τώρα κατά πρόσωπον εις τους Οθωμανούς [...], ημείς, παρά Σου εμπνευσθέντες, ωρμήσαμεν κατ' εκείνων πανταχόθεν της Ελλάδος και της αλλοδαπής γης», συνδέοντας τον αγώνα των Ελλήνων με τον εκπολιτισμό και των Οθωμανών, ώστε να «ζήσουν εις τας αγκάλας της Ευνομίας και της Δικαιοσύνης». (Μάταια θα περιμένουμε από τους ταγούς της πολιτείας και της εκπαίδευσης στην Ελλάδα νέες ιδέες, κυρίως από σοφούς ηγέτες της Τουρκίας και της Ευρώπης να αντιληφθούν έστω σήμερα τη σημασία αυτών των γοητευτικών ονειρών πρώτα του Ρήγα και κατόπιν των επαναστατημένων Ελλήνων!...).

Άλλοι φτάνουν στο σημείο να αντιπαράθετουν στον Κοραή τον Ρήγα, διότι γι' αυτούς είναι ο πρόμαχος της «καθ' ημάς Ανατολής» εναντίον του «γραικόφραγκου» Κοραή. Ο νηφάλιος και νουνεχής αναγνώστης γνωρίζει ότι ήταν ο Αδαμάντιος Κοραής ο πρώτος Έλληνας στοχαστής που υπερασπίστηκε τον Ρήγα, τους συντρόφους του, το επαναστατικό του έργο, καταγγέλλοντας στο σύγγραμμά του *Αδελφική Διδασκαλία* τη δουλοπρεπή *Πατρική Διδασκαλία* (1798) και την καταδικαστική για το έργο του Ρήγα εγκύκλιο του Γρηγορίου Ε' (1 Δεκεμβρίου 1798), που είχε «άκρως αποφασιστική συμβολή» στη «φυσική και κυρίως ιδεολογική τρομοκρατία» που εξαπολύθηκε εναντίον του πολιτικού маниφέστου του Ρήγα⁵. Στην υπεράσπιση του Ρήγα επανήλθε ο Κοραής λίγο αργότερα στο πολυσήμαντο *Υπόμνημα περί της παρούσης καταστάσεως της Ελλάδος* (Παρίσι 1803), που συνεπήρε τους Ευρωπαίους διανοούμενους προς όφελος της υπόθεσης του υπόδουλου ελληνισμού, αναδεικνύοντας την πολύπλευρη πρόοδο των Ελλήνων στα πεδία της πολιτισμικής και ηθικής αναγέννησης, της παιδείας, της επιστήμης, των νέων κοινωνικών και οικονομικών θεσμών. Συνεπώς αδιάπτωτο ήταν το ενδιαφέρον του Κοραή και συνεχής η προβολή από τη μεριά του, θέσεων

της διαφωτιστικής φιλοσοφικής και επιστημονικής ζύμωσης, όπως και ο εμβολιασμός προτάσεων του με θέσεις της ριζοσπαστικής και ιδίως της φιλελεύθερης δημοκρατίας με στόχο την εκπαιδευτική και πολιτισμική ανέλιξη των Ελλήνων, κάτω από την επίδραση ευρωπαϊκών και αμερικανικών πολιτικών ιδεών και εμπειριών της εποχής⁶.

Ακόμη και η πολιτειολογική σύνθεση του Ρήγα *Νέα Πολιτική Διοικήσεις των Κατοίκων της Ρούμελης, της Μικράς Ασίας, των Μεσογείων Νήσων και της Βλαχομογοδανίας* δεν λαμβάνεται στα σοβαρά υπόψη από όσους κινούνται στην κατεύθυνση αντιπαράθεσης με το «δυτικό πνεύμα». (Παρέμενε άγνωστη και δημοσιεύτηκε από τον Π. Χιώτη στο αθηναϊκό περιοδικό *Παρθενών*, έτος Α', 1870-1871, σ. 507-512, 545-556). Το πόνημα του Ρήγα αποτελεί στο μεγαλύτερο μέρος του μεταγραφή του ριζοσπαστικού Συντάγματος των Ιακωβίνων της επαναστατημένης Γαλλίας (1793) και αυτού του Διευθυντηρίου (1795)⁷. Περιέχει μάλιστα ριζοσπαστικές, πρωτότυπες και εξειδικευμένες προτάσεις σε κομβικά κοινωνικά θέματα, ενώ κατοχυρώνει την ισότητα των πολιτών της «Ελληνικής Δημοκρατίας» (ο «αυτοκράτωρ λαός» είναι «όλοι οι κάτοικοι, Έλληνες, Βούλγαροι, Αλβανοί, Βλάχοι, Αρμένηδες, Τούρκοι και κάθε άλλο είδος γενεάς»). Τυπικά δείγματα του γαλλικού κυρίως Διαφωτισμού είναι και τα υπόλοιπα έργα που ο Ρήγας επεξεργάστηκε και εξέδωσε. Ενδεικτικά αναφέρω τις επιδράσεις στο *Φυσικής Απάνθισμα* (Βιέννη 1790), στο οποίο περιέχονται επεξεργασίες και μέρη αυτούσια της καινοτόμου γαλλικής *Encyclopedie*, του εξαιρετικού μνημείου της ευρωπαϊκής αρχαιογνωσίας του 18ου αιώνα *Περιήγησης του Νέου Αναχάρσιδος* (Βιέννη 1797) του Αββά Barthélemy και του πεζογραφικού *Σχολείου των Ντελικάτων Εραστών* (Βιέννη 1790) του Ν.-Ε. Réstif de la Bretonne.

Το προηγούμενο απόσπασμα της επιστολής του Δ. Υψηλάντη απηχεί τόσο τις θέσεις του Ρήγα όσο και του επαναστατικού κλίματος της εποχής. Εξάλλου, ο Ρήγας πρώτος καλλιέργησε την πεποίθηση ότι η απελευθέρωση των βαλκανικών λαών από τον σουλτανικό

ζυγό θα απέρρευε από τον κοινό ένοπλο αγώνα, διακηρύσσοντας συνάμα την ισότιμη αδελφική συμβίωση των λαών της Βαλκανικής, για την οποία και συνέταξε το πρώτο στα Βαλκάνια σύνταγμα. Διέθετε πολιτική, διπλωματική, ιδεολογική και γενικότερη κατάρτιση που συνέβαλε στην ιδέα του αγώνα ενάντια στο καταπιεστικό, απολυταρχικό, φεουδαρχικό οθωμανικό πολιτικό σύστημα. Εμπνεύστηκε από τα ευγενέστερα ιδανικά, αυτά της Ελευθερίας, της Ισότητας, της Αδελφότητας και της Δικαιοσύνης. Το έργο του και η προσπάθειά του –στην οποία μετείχαν συνεργάτες του και άλλων εθνοτήτων– εξέφρασαν την ηθική και ιδεολογική ορμή που είχαν οι ανερχόμενες κοινωνικές δυνάμεις στον υπόδουλο ελληνισμό και στους υπόλοιπους βαλκανικούς λαούς.

Το θρόλο του Ρήγα και όχι τις κοινωνικοπολιτικές θέσεις του και την αποτύπωση της «φαντασιακής κοινότητας» των Ελλήνων, που απορρέουν από το έργο, προσεταιρίστηκαν οι φορείς της κυρίαρχης ελλαδικής κοινωνικής τάξης και ιδεολογίας του 19ου αιώνα. Έτσι τον συνέδεσαν αποκλειστικά και ετεροχρονισμένα με τις επεξεργασίες της «Μεγάλης Ιδέας», το βασιλικό ιδεολογία του 1844. Προέκυψε με άλλα λόγια η ερμηνεία της πολιτικής του σκέψης, της οποίας δήθεν η πεμπουσία είναι η αναβίωση της βυζαντινής αυτοκρατορίας ως προτεινόμενου πολιτειακού μοντέλου για τα Βαλκάνια! Ενισχύθηκε σαφώς ο κυρίαρχος συντηρητικός ιδεολογικός μηχανισμός στη συνεχή και αλληλοδιάδοχη αντιπαλότητα μέχρι τα πρόσφατα χρόνια με τα ποικίλα δημοκρατικά, αντιβασιλικά, σοσιαλιστικά και κομμουνιστικά ρεύματα που θεωρούσαν επί δεκαετίες ως προέκταση του οράματος του Ρήγα τη Δημοκρατική Βαλκανική Ομοσπονδία. Τα αδιέξοδα του υπάργαντος κρατικοσοσιαλιστικού μορφώματος, η αποσύνθεση του γιουγκοσλαβικού ομοσπονδιακού κοινωνικού πειράματος, η υποχώρηση των ιδεών της κοινωνικής αντίστασης των καταπιεζόμενων, η αρπακτικότητα του γυμνού νεοφιλελεύθερου βασιλιά, μα και τα συμφεροντολογικά διευθυντήρια της Ευρώπης (η αυτοκρατορική

Αυστρία είχε από το 1798 φορέσει το λαμπρό ένδυμα του «αντιτρομοκρατη») είναι εδώ! Και συντείνουν στο να επανέλθει ισχυρότερη η σύγκρουση, η διάσπαση των Βαλκανίων, αλλά και η ιδεολογική χρήση του έργου και των οραματισμών του Ρήγα Βελεστινλή ανάμεσα σε θρησκευτικές, εθνικιστικές, αποξενωτικές, φονταμενταλιστικές επαναποθετήσεις και επεξεργασίες ή και εξαιτίας αυτών⁸.

Σήμερα βιώνουμε αντιφάσεις και ελλπίδες στα Βαλκάνια, αλλά προπάντων την ανασφάλεια των καταρρεύσεων και την κυριαρχία των κάθε λογής υποκόσμων. Αντικρίζουμε εξαθλιωμένες εφεδρικές στρατιές ανέργων στο νεοφιλελεύθερο βαλκανικό αχταρμά, διάτρητες σημαίες δουλικών μεταπρατών και τρομαγμένα παιδικά βλέμματα μέσα σε ερείπια και σε κοινωνικά ή μορφωτικά ελλείμματα. Συνοδεύουν τις παραστάσεις μας τρύπια σύνορα, πεινασμένοι βιολιστές-μετανάστες και εθνικιστική «μακεδονική σαλάτα». Χάρτινοι «ηγέτες» αποδέχονται να υπηρετήσουν τη νέα επικίνδυνη αντιπυραυλική ανοησία των Βορειοαμερικανών. Εθνικά... υπερήφανοι και ελεύθεροι βαλκάνιοι πολίτες ανεμίζουν την αστερόεσσα. Νεκροταφεία επέστρεψαν στην καθημερινότητα με το οργανωμένο τραστ των γραφείων κηδειών και τη μιζαδόρική κοινοβουλευτική «πολιτική». Και λίγο πιο κει οι επίγονοι του οθωμανού τυράννου ξεθεμελιώνουν κουρδικές εστίες. Επί 33 χρόνια χτίζουν και τσιμεντώνουν υπό τα βλέμματα 45.000 τουρκικού στρατού και τουλάχιστον 120.000 εποίκων την κατεχόμενη Κύπρο· καταστρέφουν τις βαθιές ρίζες του ελληνικού και λοιπού πολυπολιτισμικού υπεδάφους· συντηρούν τον εθνικισμό και τη σύγκρουση μεταξύ των Ελλήνων και Τούρκων της Κύπρου· παγιώνουν τη διχοτόμηση και την κατοχή!

Αυτοί όλοι ίσως δεν γνωρίζουν, θέλουν να αγνοούν (ή ακόμη διάκεινται εχθρικά προς) την ανάμνηση του Ρήγα και των συντρόφων του, δηλαδή του νεαρού λογίου Ιωάννη Καρατζά από τη Λευκωσία, των αδελφών Ιωάννη και Παναγιώτη Εμμανουήλ από την Καστοριά, του Δημήτριου Νικολίδη από τα Γιάννινα, του Θεοχάρη Τ. Τουρουντζία

από τη Σιάτιστα, των Ευστάθιου Αργέντη και Αντώνιου Κορωνιού από τη Χίο. Ωστόσο είναι γεγονός ότι το μαρτυρικό τέλος του Ρήγα και των επτά συνεργατών του, όπως και οι διώξεις σε βάρος των υπολοίπων συναγωνιστών του, συνέβαλαν αποφασιστικά στην αναζήτηση και διεκδίκηση της ελευθερίας των υπόδουλων Ελλήνων και των άλλων Βαλκανίων. Όπως έγραφε χαρακτηριστικά ο Αδαμάντιος Κοραΐς, «του αθώου αίματος η έκχυσις αυτή» τόνωσε ακόμη περισσότερο την ορμή για αποτίναξη του οθωμανικού ζυγού. Η θυσία του Ρήγα και των φίλων του μαζί με το όραμα της κοινωνικής και εθνικής απελευθέρωσης δεν μπορεί να χαθούν.

Ο Ρήγας δεν είναι μόνο μια βαλκανική φυσιογνωμία. Οι σκέψεις και οι ιδέες του ξεπερνούν και αυτά τα τοπικά πλαίσια και αγκαλιάζουν τον κόσμο ολόκληρο. Τον κόσμο της εργασίας και της διανοήσης, τον κόσμο της ανόθευτης λεβεντιάς, της αμφισβήτησης και της αναζήτησης μιας άλλης, ελεύθερης δημοκρατικής συλλογικότητας, μακρινής μα και εφικτής όσο ποτέ άλλοτε. Ή με τα λόγια του Ρήγα, τηρουμένων των αναλογιών: Για χάρη αυτής της νέας ελεύθερης ζωής ο «δυστυχής λαός» βρίσκεται σε αντιπαράθεση προς την «κακήν και αχρειεστάτην δικίωσιν» την οποία προωθεί η μεταμφιεσμένη «απάνθρωπος τυραννία» της παγκοσμιοκρατίας και των ισχυρών του πλανήτη. Ο λαός αυτός αποδέχεται το κήρυγμα του Ρήγα για τα «θεμέλια της ελευθερίας, της σιγουρότητας και της ευτυχίας» και την πρωταρχική σημασία του νόμου στην εξασφάλιση των «δικαίων του λαού». Στην εποχή των κοινωνικών αποκλεισμών ο Ρήγας υπενθυμίζει ότι ο «αυτοκράτωρ λαός» συναποτελείται από «όλους τους κατοίκους του βασιλείου τούτου χωρίς εξαίρεσιν θρησκείας ή διαλέκτου». Στη φάση παρακμής της αντιπροσωπευτικής («αστικής») δημοκρατίας ο Ρήγας θυμίζει σε όλους: η «εθνική παράστασις» αντιπροσωπεύει το «πλήθος του λαού» και δεν πρέπει να περιορίζεται ή να εξαντλείται στους «πλουσίους» ή τους «κοτζαμπασήδες». Κι επιπλέον νομιμοποιείται, κατά τον Βελεστινλή, όταν δεν εισακούονται τα «δικαία του

λαού» αυτός ή ένα τμήμα του να προβαίνει σε «επανάστασιν, να πιάση τα όπλα και να τιμωρήσει τους τυράννους του».

Βιώνουμε στα Βαλκάνια και στην ευρύτερη περιοχή ως επειγόντως αναγκαίο το σχεδιασμό για μια νέα κοινωνική ευσυνταξία. Αντί γι' αυτόν εξαπλώνεται η κυριαρχία των πολυεθνικών και των φανατισμών, η καταστροφή των οικοσυστημάτων, η διάλυση των τοπικών πολιτισμών και οικονομικών, η χυδαία εμπορευματοποίηση αρχών και αξιών, η γενικευμένη αμνησία και οι «τρομονόμοι». Γύρω από αυτά, ποιες απαντήσεις μπορούν να δοθούν από όσους δέχονται την ουσία του λόγου (και όχι των λογιδριών μιας επετείου) του Ρήγα Βελεστινλή;

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

*Συνεπτυγμένη μορφή ανακοίνωσης στο Ε' Διεθνές Συνέδριο «Φεραί-Βελεστίνo-Ρήγας» (Βελεστίνo 4-7 Οκτωβρίου 2007).

1. Λέανδρου Βρανούση, *Ρήγας*, Βασική Βιβλιοθήκη, αρ. 10, Αθήνα [1954], σελ. 266, υποσ. 1. Του ίδιου, *Ρήγας Βελεστινλής*, έκδοση *Επιστημονικής Εταιρείας Μελέτης Φερών-Βελεστίνου-Ρήγα*, Αθήνα-Βελεστίνo 1998, σ. 13-14. Επίσης, Δημητρίου Καραμπερόπουλου, *Όνομα και καταγωγή του Ρήγα Βελεστινλή*, έκδ. *Επιστημονικής Εταιρείας Μελέτης Φερών-Βελεστίνου-Ρήγα*, Αθήνα 1997.
2. Γιάννη Καρά, «Η πολιτική σκέψη κατά την περίοδο της Νεοελληνικής Αναγέννησης», *Αντί* τχ. 890, 9 Μαρτ. 2007, 47-53 και σε εκτενέστερη μορφή στον τόμο *Ιστορική γνώση - εθνική αυτογνωσία*, Αθήνα 2007, 211-243. Πολύτιμο υλικό περιείχε το ειδικό αφιέρωμα του *Αντί*, τχ. 652, 16 Ιαν. 1998: «Ρήγας Βελεστινλής: 200 χρόνια μετά το θάνατό του».
3. Φίλιππος Ηλιού, *Ιδεολογικές χρήσεις του κοραϊσμού στον 20ό αιώνα*, Αθήνα 1989 (με αλλαγές, νέα έκδοση 2003). Του ίδιου «Η ιδεολογική χρήση της ιστορίας. Σχόλιο στη συζήτηση Κορδάτου - Ζεύγου», περ. *Αντί*, τχ. 46, 1976.
4. Αδαμάντιος Κοραΐς, *Αλληλογραφία*. Τόμος τέταρτος, 1817-1822. Όμιλος

Μελέτης Ελληνικού Διαφωτισμού, Αθήνα 1982, επιστολές αρ. 893, σ. 282, και αρ. 894, σ. 283.

5. Λουκάς Αξελός, *Ρήγας Βελεστινλής. Σταθμοί και όρια στην διαμόρφωση της εθνικής και κοινωνικής συνείδησης στην Ελλάδα*, Εκδ. Στοχαστής, Αθήνα 2003-2004, σ. 386.
6. Πασχάλης Μ. Κιτρομηλίδης, *Η Γαλλική Επανάσταση και η Νοτιοανατολική Ευρώπη*, εκδ. *Διάττων*, Αθήνα 1990, σ. 73 κ.εξ. Βασίλειος Α. Κύρκος, «Ο Ρήγας και ο φωτισμός του Γένους», *Υπέρεια 4*, 2006, *Πρακτικά Δ' Διεθνούς Συνεδρίου «Φεραί-Βελεστίνo-Ρήγας»* (2003), 631-652.
7. Βλ. Κ.Θ. Πέτσιος, «Παρατηρήσεις στην πολιτική σκέψη του Ρήγα», *Πρακτικά Επιστημονικού Συμποσίου «Ρήγας Βελεστινλής. 200 χρόνια από τον θάνατό του. Προσεγγίσεις στο έργο και τις επιδράσεις του»*. Συμβούλιο Απόδημου Ελληνισμού Περιφέρεια Ευρώπης, Λευκωσία 2006, σ. 57-64. Επίσης, Παναγιώτης Νούτσος, *Νεοελληνικός Διαφωτισμός. Τα όρια της διακινδύνευσης*, Αθήνα 2005, σ. 437-440 [«*Νέα πολιτική Διοίκησης: Η κοινωνική και πολιτική διάσταση της ιθαγένειας των μελών της*»]. Νέα στοιχεία προσκομίζει η Ήλια Χατζηπαναγιώτη- Sangmeister στη μελέτη «Ο συντάκτης της γερμανικής μετάφρασης του *Νέα Πολιτική Διοίκησης*. Βιογραφικό σημείωμα για τον Martin Span[η]», περ. *Μικροφιλολογικά* τχ. 18. Φθιν. 2005, σ. 13-18. Υπενθυμίζω και τη δημοσιοποίηση της πρόθεσης να εκδώσει το *De l' esprit des lois* του Montesquieu στο τέλος του έργου *Φυσικής Απάνθισμα*. Βλ. Δ.Γ. Αποστολόπουλος, *Voltaire, Montesquieu, Réal de Curban. Νεότερες έρευνες για την παρουσία τους στον ελληνικό ιδεολογικό χώρο τον 18ο αιώνα*, Αθήνα 2007, 83-99.
8. Πτυχές των ιδεολογικών χρήσεων του Ρήγα διαπραγματεύονται ο Π. Νούτσος, «Ο Ρήγας μετά τον Ρήγα», *Δωδώνη Τμήμα Γ'*, τομ. 28, 1999, 79-84 και ο Π. Μ. Κιτρομηλίδης, «Επιστημονικές προϋποθέσεις της μελέτης του Ρήγα», *Τιμή στον Ρήγα Βελεστινλή. Εργασίες της Διεθνούς Διημερίδας* (Πανεπ. Αθηνών 1998), Αθήνα 2002, 46-56.

Η πολιτικοποίηση της τέχνης ύστατο καταφύγιο της αισθητικής

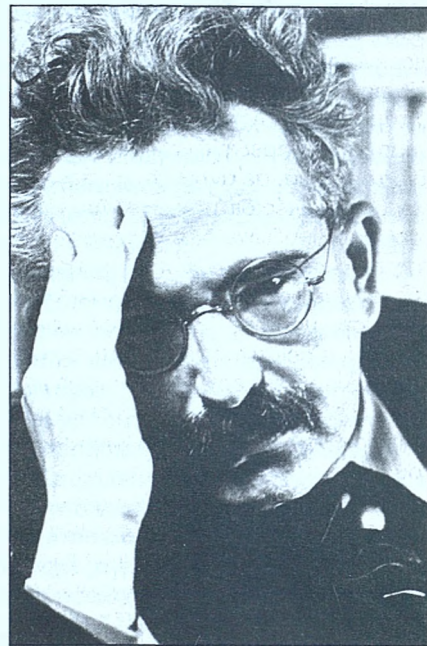
Ξαναδιαβάζοντας το δοκίμιο για το Έργο Τέχνης του Βάλτερ Μπένγιαμιν

Είναι στερεοτυπική η αντίληψη που απομονώνει την αισθητική σε κάποιου είδους χώρο ύστατης καταφυγής. Επιχειρώντας κανείς να μιλήσει για τέχνη, έρχεται αντιμέτωπος με τις συνήθειες «δυσκολίες της αισθητικής»: δυστοκίες που η ίδια προϋποθέτει και ενοχές που η ίδια επισύρει. Ο Μαρκούζε, λόγω χάρη, στην *Αισθητική του Διάσταση* αισθάνεται προκαταβολικά υπόχρεος να παραθέσει τους λόγους για τους οποίους η ενασχόληση με την τέχνη σε έναν κόσμο άθλιας πραγματικότητας δεν αποτελεί περιττή εκζήτηση ή ένοχη καταφυγή¹. Η «δοκιμασία της αισθητικής» προκύπτει πλέον εξ αντικειμένου: προϋποθέτει καταστατικά την ύπαρξη έργων τέχνης σε μια ιστορική στιγμή που το αυτοσυνείδητο έργο τέχνης φέρει τύψεις για την ύπαρξή του. Ίσως υπήρξε πράγματι μια εποχή βεβαιότητων, η οποία συντηρούσε επάξια «ένα αίσθημα άνεσης και ηπιότητας» και στην οποία «το κοινό είχε πεισθεί πως το μυθιστόρημα ήταν ένα μυθιστόρημα, όπως μια πουτίγκα είναι μια πουτίγκα»². Πάντως τα έργα τέχνης των αρχών (τουλάχιστον) του 20ού αιώνα δεν αναλώνονται στο να αναπαράγουν ψευδαισθήσεις και προσόψεις. Η ίδια η τέχνη φέρει βαρέως την πάλη ποτέ «καλλιτεχνικότητά» της –και τα ίδια της τα υλικά έχουν χάσει τον αυτονόητο έντεχνό τους χαρακτήρα. Η μοντέρνα τέχνη αναγκάζεται να πραγματευθεί σαν θέμα την ίδια της την (ανα)κατασκευή, και έτσι προκύπτει η «αυτοαναφορικότητα»³. Σε αντίθεση με την παραδοσιακή, η νεωτερική τέχνη, αντί να αποκρύπτει, *προβάλλει* τη διαδικασία της παραγωγής της: έτσι ενσωματώνει το σχόλιο σαν ένα είδος αντιτοξίνης.

Η κριτική κατανόηση της μαζικής κοινωνίας από τον Μπένγιαμιν εκτρέπει την παράδοση του μοντερνισμού, υπο-

δεικνύοντας παραδόξως τις ίδιες του τις τεθλασμένες: στο δοκίμιό του *Το έργο τέχνης στην εποχή της τεχνικής αναπαραγωγικότητάς του*⁴ ο Μπένγιαμιν εξυμνεί το γνωστικό και, ως εκ τούτου πολιτικό, δυναμικό της τεχνολογικά διαμεσολαβημένης πολιτισμικής εμπειρίας⁵. Εδώ στοιχηματίζεται, πλέον, το έργο τέχνης: όχι στην αναγωγή του στον αδιαμεσολάβητο τόπο ενός υπερβατικού σημειομένου αλλά ούτε και στην υπόδειξη αυτής της αναγωγής. Η παλαιά αυτή αναγωγή, λοιπόν, δεν αποτελεί πια ούτε επίφαση ούτε απόφαση καλλιτεχνικότητας. Το έργο τέχνης ήταν πάντα αναπαραγωγίμο, στο βαθμό που ήταν προϊόν μίμησης –και προς μίμηση. Η τεχνική του αναπαραγωγικότητας όμως είναι κάτι καινούριο. Με τους σύγχρονους τεχνικούς νεωτερισμούς μετασχηματίζεται το ίδιο το καθεστώς του έργου τέχνης, στο βαθμό που μεταλλάσσονται ριζικά οι όροι υποδοχής του. Τι είναι αυτό που εντέλει ξεφεύγει από την τεχνική αναπαραγωγικότητα; Η γνησιότητα του έργου τέχνης, το εδώ-και-τώρα του: το ανεπανάληπτο. Το ανεπανάληπτο του έργου τέχνης είναι στην ουσία και ο ενδείκτης της γνησιότητάς του. Η απώλεια της γνησιότητας είναι μια οργανωμένη επίθεση στο χώρο της παράδοσης: τη στιγμή που το έργο τέχνης χάνει τη μοναδικότητά του (την αίγλη του) και αποσπάται από τον («μυστηριακό») χώρο της παράδοσης, αυτή υφίσταται έναν τέτοιο κλονισμό στο εσωτερικό της, ανατινάζοντας τον ίδιο το μηχανισμό συγκρότησής της. Το έργο τέχνης είναι πλέον ώριμο να διεκδικήσει έναν πολιτικό ρόλο. Εν ολίγοις, η τεχνική αναπαραγωγή *μαζικοποιεί* και *επικαιροποιεί* το έργο τέχνης: αυτό είναι και το πολιτικό της διακύβευμα.

Η *αίγλη* του έργου τέχνης συνίστατο, ακριβώς, στη διαχρονική μοναδικότητά του, στην οιονεί γνησιότητά του,

στην αισθητική του αυτονομία, στην παλαιά, τελετουργική του φύση. Η τεχνική αναπαραγωγικότητα του έργου τέχνης το χειραφετεί για πρώτη φορά στην παγκόσμια ιστορία από την παρασιτική του παρουσία στην τελετουργία⁶. Η *αίγλη* του έργου τέχνης, αντίθετα, *πριμοδοτεί* τη χαύνωση και την παθητικότητα κατά την υποδοχή του, επιβάλλοντας ένα υπερφορτισμένο παρελθόν στο εξουδετεροποιημένο του παρόν. Αυτό που πριν ήταν αντικείμενο παρασιτικής λατρείας τώρα προσφέρεται ακριβώς «για τη διατύπωση επαναστατικών αιτημάτων στην πολιτική που αφορά την τέχνη»: «Τη στιγμή που το μέτρο της γνησιότητας στην καλλιτεχνική παραγωγή αχρηστεύεται, ανατρέπεται κι ολόκληρη η λειτουργία της τέχνης. Τη θέση της θεμελίωσής της στην τελετουργία την παίρνει η θεμελίωσή της σε μία άλλη πράξη: δηλαδή, η θεμελίωσή της στην πολιτική.»⁷

Όμως: αν η τέχνη αναδύεται ως τέ-

τοια τη στιγμή ακριβώς που αυτονομείται από την κοινωνία (και τις ειδικές κοινωνικές της χρήσεις, αυλικές, θρησκευτικές, λαϊκές: τελετουργικές), ίσως, όπως αντεπιχειρηματολογεί ο Αντόρνο, η φυγή στη *Νεφελοκοκκυγία* να είναι κάτι παραπάνω από ένα «σάλο του Αριστοφάνη» και να αποτελεί πτυχή ιδρυτικής συνθήκης.⁸ Η πολύ συγκεκριμένη αυτή «κατηγορία σκέψης», εκτός του ότι φαντάζει απροσπέλαστη για ένα τμήμα της «μαρξιστικής» αισθητικής, υποτάσσοντας τα αισθητικά ζητήματα στο σχήμα βάση-επικοινωνήματα (και παρεξηγώντας εντέλει το ίδιο το σχήμα, σε αντίθεση με τις μάλλον διαλεκτικές διατυπώσεις του ίδιου του Μαρξ), αξιώνει την πραγμάτευση της τέχνης με τους όρους της πολιτικής οικονομίας. Μόνο μια διαλεκτική ανάλυση μορφής και περιεχομένου μπορεί να δείξει τις ανατρεπτικές δυναμικές που εμπεριέχει ένα έργο τέχνης. Η επιμονή στον αφηρημένο τους διαχωρισμό καθιστά ανεφάρμοστους τους όρους «προοδευτικός» και «συνηρητικός» στην τέχνη. Η μορφή, μακράν του να αποτελεί κάτι εξωγενές και αντιδιατελλόμενο σε σχέση με το περιεχόμενο, αποτελεί τον τύπο εσωτερικής οργάνωσης του έργου τέχνης που του επιτρέπει ακριβώς να επαναδιατυπώνει σημασίες και νοήματα διαφορετικά απ' τις συμβατικές τους διατυπώσεις. Αυτό όμως το πολιτικό διακύβευμα δεν παύει να στοιχηματίζεται ακριβώς στα περιθώρια της αισθητικής.

Το εγχείρημα του Μπένγιαμιν είναι κυκλωτικό και ως τέτοιο οφείλουμε να το προσεγγίσουμε. Τέτοια κυκλωτική πορεία ακολουθεί και μια από τις οξυδερκέστερες αναγνώσεις του δοκιμίου για το *Έργο τέχνης*, αυτή της θεωρητικού Σούζαν Μπακ – Μορς. Το στοιχείο, εδώ, είναι ακριβώς η διάσωση του πολιτικού κειμένου από τις ψευδοπολιτικές ευθυγραμμίσεις του. Παρακολουθώντας το εγχείρημα της Σούζαν Μπακ – Μορς, μπορούμε να ξαναπιιάσουμε το κομμένο νήμα της καινούριας (καθόλου αθώας, πια) αισθητικής. Η αισθητική⁹, για τη θεωρητικό, είναι η θεωρία για την αισθητηριακή εμπειρία της αντίληψης, και άρα το κατεχόμενο πεδίο της είναι η πραγματικότητα –και όχι η τέχνη: μύτη, μά-

τια, αυτιά, στόμα είναι ο φυσικός γνωστικός (προγλωσσικός) μηχανισμός. Έτσι ιδωμένη η αισθητική είναι καλύτερα να ενταχθεί στο πεδίο των ζωικών ενστίκτων παρά στη Φιλοσοφία. Οπότε, μπορούμε να πούμε ότι οι αισθήσεις μας είναι αποτέλεσμα του νευρικού μας συστήματος, και τούτο βρίσκεται σε απόλυτη συμφωνία με την κατά βάση νευρολογική κατανόηση της σύγχρονης εμπειρίας από τον Μπένγιαμιν. Το τεχνολογικά αλλοιωμένο –ή έστω διαμεσολαβημένο περιβάλλον– εκθέτει το ανθρώπινο αισθητήριο σε φυσικούς κλονισμούς που αντιστοιχούν, το δίχως άλλο, σε ψυχικούς κλονισμούς. Προκειμένου να αποτραπούν τέτοιου είδους κλονισμοί και να προστατευτούν τα ανθρώπινα αισθητήρια, το κυρίαρχο αισθητικό μοντέλο στοχεύει στο να «παράλυσει» (βομβαρδίζοντας) τον οργανισμό και να νεκρώσει τις αισθήσεις: από *αισθητικό* γίνεται *αναισθητικό*. Αυτή η παράλληλη υπερδιέγερση και παράλυση είναι ενδεικτική της νέας (αν)αισθητικής οργάνωσης.

Αναισθητικές τεχνικές, βέβαια, χρησιμοποιούνταν από τους γιατρούς ήδη από τον 19ο αιώνα για περιπτώσεις νευρασθένειας. Αυτές μπορούσαν να περιλαμβάνουν από καυτά μπάνια μέχρι ναρκωτικές (φαρμακευτικές) ουσίες. Ο εθισμός στα ναρκωτικά είναι χαρακτηριστικό της νεωτερικότητας και σχετίζεται απολύτως με τους προηγούμενους κλονισμούς. Στις αρχές του 19ου αιώνα κατασκευάστηκε το πρώτο ναρκωτικό από την ίδια την πραγματικότητα: το ναρκωτικό αυτό ονομάστηκε *φαντασμαγορία*. Οι *φαντασμαγορίες* είναι μια τεχνολογική που στόχο έχει την αναισθητοποίηση του οργανισμού όχι μέσα από την παράλυση των αισθήσεων αλλά από το *ξεχειλισμά* τους. Ο φασισμός στηρίζεται ακριβώς σε μια τέτοια τεχνολογική: το δίλημμα της κατανόησης του εαυτού ως κοινωνικού σώματος υπερπηδάται με μια *φαντασμαγορία* του ατομικού ως μέρους ενός πλήθους το οποίο αποτελεί αφεαυτού του ένα συνεκτικό όλον, ένα «μαζικό διακοσμητικό».

Σε αυτή την αισθητικοποίηση του κόσμου, πάνω στην οποία στηρίζεται ο φασισμός, ο κομμουνισμός αντιπρο-

τείνει την πολιτικοποίηση της τέχνης, γράφει ο Μπένγιαμιν και δεν μπορούμε, κλείνοντας, παρά να σκεφτούμε τους όρους αυτής της «πολιτικοποίησης». Σίγουρα δεν εννοεί να γίνει η κουλτούρα μέσο πολιτικής προπαγάνδας. Αυτό που ο φιλόσοφος απαιτεί από την τέχνη είναι η *κατάργηση της αποξένωσης του αισθητηριακού συστήματος, ώστε να αποκαταστήσει την ενστικτώδη δύναμη των ανθρώπινων σωματικών αισθήσεων χάριν της αυτοσυντήρησης της ανθρωπότητας*. Η κατάφαση στις νέες τεχνολογίες είναι η υπόσχεση αυτής της αποκατάστασης.

ΕΛΕΝΗ ΚΟΣΜΑ – ΣΤΕΡΓΙΟΣ ΜΗΤΑΣ

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Χέρμπερτ Μαρκούζε, *Η Αισθητική Διάσταση*, μτφ. Βασίλης Τομανάς, εκδ. Νησίδες, 1998, σ. 15.
2. Η διατύπωση ανήκει στον άγγλο λογοτέχνη Henry James, βλ. Peter Faulkner, *Μοντερνισμός*, εκδ. Methuen & Co Ltd – Ερμής, 1982, σ. 21.
3. Βλ. για τα ακόλουθα Theodor W. Adorno, *Αισθητική Θεωρία*, μτφ. Λευτέρης Αναγνώστου, εκδ. Αλεξάνδρεια, 2000, σ. 55-56 και passim.
4. Walter Benjamin, «Το έργο τέχνης στην εποχή της τεχνικής αναπαραγωγιμότητάς του», *Δοκίμια για την τέχνη*, μτφ. Δημοσθένης Κούρτοβικ, Κάλβος, Αθήνα, 1978. Το δοκίμιο γράφεται το 1936 και δημοσιεύεται στο περιοδικό *Επιθεώρηση των Κοινωνικών Επιστημών* σε γαλλική μετάφραση του Κλοσσόφσκι.
5. Susan Buck – Morss, «Αισθητική – Αναισθητική: μια επανεξέταση του δοκιμίου του Βάλτερ Μπένγιαμιν για το Έργο Τέχνης», στο: Φώτης Τερζάκης (επιμ.), *Μεταμαρξιστικά Ρεύματα στην Αισθητική και τη Θεωρία της Λογοτεχνίας*, εκδ. Futura, Αθήνα, 2004, σ. 155.
6. Walter Benjamin, ό.π., σ. 19.
7. ό.π., σ. 19.
8. Theodor W. Adorno, ό.π., σ. 382.
9. Από εδώ και στο εξής παρακολουθούμε το δοκίμιο της Susan Buck – Morss, «Αισθητική – Αναισθητική: μια επανεξέταση του δοκιμίου του Βάλτερ Μπένγιαμιν για το Έργο Τέχνης».

Σοφία Σκοπετέα (1947-2007)

του Σωτήρη Γουινελό

Η νεκρολογία αυτή διαβάστηκε την ημέρα της ταφής της, Σάββατο 22 Δεκεμβρίου 2007, στο νεκροταφείο Ζωγράφου.

Κι εσύ έφυγες, πέταξες κάπως απρόσμενα, αν όχι βιαστικά, με μια βιάση ανεξήγητη. Ανάμεσα σε δίνες, εκκρεμότητες, μέριμνες κι όμως κατά βάθος αμέριμνη, προσηλωμένη μονάχα στη σημασία των νυχτερινών ψιθύρων, των νευμάτων, των χειρονομιών, ορατών και αοράτων. Ο κόσμος σου συνδύαζε τις ριψοκίνδυνες ποιητικές και στοχαστικές αναβάσεις με μια θέαση του συγκεκριμένου, του καθημερινού, του επίκαιρου, απλή και καιρία. Η καταβύθισή σου στα κείμενα ήταν τόσο επίμονη που αναρωτιόμουν πώς καταφέρνεις να ανεβαίνεις ξανά στην επιφάνεια. Κι ωστόσο παραμένει ερώτημα: ανέβαινες πραγματικά; Ή είχες βρει ένα τρόπο μυστικό και μυστήριο να περιπλανιέσαι στους βυθούς, να αφουγκράζεσαι μακρινές φωνές, να αποκρυπτογραφείς τις ψυχικές περιδιλήσεις, να διαβάξεις τα πάθη εκφρασμένα ή ανέκφραστα, να ιχνηλατείς τα σημάδια που άφηναν εκεί οι εξόριστοι ποιητές του κόσμου τούτου;

Δεν καταφέραμε να αποχαιρετιστούμε. Πάνε πια μέρες πριν που είπαμε δυο λόγια στο τηλέφωνο. Ένωθα πως ήσουν ήδη πολύ μακριά αλλά περίμενα κάποια επιστροφή παρά τα κακά προαισθήματα.

Παρεμβλήθηκε κάτι σαν σκοτεινό πέπλο, σαν καταχνιά και ύστερα ήρθε το μαντάτο.

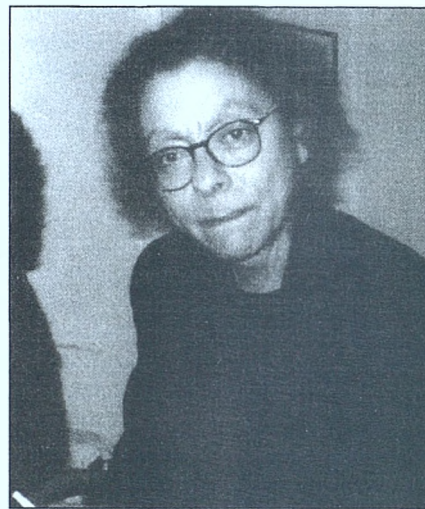
Οι μελέτες με τις οποίες καταπιάστηκες κατά καιρούς μαρτυρούν μεγάλη ευσυνειδησία, δεισδυτικότητα, γνώση, μεγάλη γλωσσική επάρκεια. Θυμάμαι τη μετάφραση της *Επανάληψης* αλλά και το ειδικό αφιέρωμα της *Εποπτείας* στον Κίρκεγκωρ που το είχες μεταφράσει σχεδόν ολόκληρο, κείμενα το ένα δυσκολότερο από το άλλο

εξαιρετικής απόδοσης στα ελληνικά.

Φαίνεται πως κάπως σε τραβούσαν τα δύσκολα, οι κακοτοπιές, τα πρόσωπα χωρίς γυαλιστερές φορεσιές, τα πεδία όπου ο λόγος και η σιωπή δημιουργούν αρμονίες και συγχορδίες, η παρουσία και η απουσία, το κενό και το πλήρες, η τραγωδία και η λύτρωση, ο θάνατος και η ανάσταση. Το βάρος ωστόσο έπεφτε στον παιδεμό, στην αποσαφήνιση των ορίων, στη σύλληψη της ιδιαιτερότητας, στην κατανόηση πλευρών σκοτεινών και απροσδιόριστων, στην ψηλάφηση των υπαρξιακών τραυμάτων, διακριτικά βέβαια και με μεγάλη λεπτότητα.

Διδάχτηκες για όλα αυτά μέσα από τα έργα και τα πρόσωπα που συναναστράφηκες, τους κορυφαίους Έλληνες και ξένους ποιητές και διανοητές, τον Σολωμό, τον Κάλβο, τον Καβάφη, τον Καρυωτάκη, τη μαθητεία σου στον Νίκο Γαβριήλ Πεντζίκη, τον Σαραντάρη, τον Λορεντζάτο και βέβαια τον Κίρκεγκωρ, που δεν ξέρω αν θα δημοσιευτεί ποτέ η μελέτη σου γι' αυτόν γραμμένη μάλιστα στα δανέζικα. Πρόσφατα έλεγες ότι ήθελες να φύγεις από τη Δανία έχοντας καταθέσει διατριβή πάνω στο έργο του Πάουντ, ενός άλλου ποιητή-οραματιστή που πέρασε τη ζωή του στην κόψη του ξυραφιού, αν δεν λογαριαστεί ως συντριβή η κατάληξή του.

Και όλα αυτά εν κρυπτώ και παραβύστω. Από ταξίδι σε ταξίδι, σταθερά Κοπεγχάγη – Αθήνα, Αθήνα – Κρήτη για την επιμέλεια των *Έργων* του Σαραντάρη και από εκεί ξανά Κοπεγχάγη ή Στρασβούργο για διερμηνεία. Από τους αιθέρους στην επίγεια χλαλή που τη διέσχιζες σχεδόν ξιφήρης, μόνιμα αγχωμένη να προλάβεις ατέλειωτα πρακτικά ζητήματα, μετά μάλιστα την εκδημία της Έλλης, ζητήματα επαναλαμβανόμενης φθοράς και αναστάτωσης, που σε κάποια γωνιά μέσα σου θαμπόφεγγε η ελπίδα ότι θα καταφέρεσαι να τα διεκπεραιώσεις.

Αυτή τη φορά δεν γύρισες από τη Δανία, σε γύρισαν. Άφησες εκεί την τελευταία σου πνοή, σε αυτή τη βόρεια χώρα, επιβεβαιώνοντας το μοναχικό σου ταξίδι μέσα στον κόσμο, τους ανοιχτούς ορίζοντες όπου μέσα τους κινήθηκες, την πολλαπλή γλωσσομάθειά σου, που όμως δεν αποσκέπασαν ποτέ τη σχέση σου με την Ελλάδα και ό,τι την συνέχει, την αγάπη σου για πρόσωπα, πράγματα και έργα, την ευαισθησία σου για ό,τι άξιο υπάρχει εδώ, την ανησυχία σου για την περίοδο που διανύουμε.

Θα σε κρατήσουμε φίλη εκλεκτή, βλέμμα αγρυπνισμένο, θα σε κρατήσουμε φυλάγοντας με προσοχή την εύθραυστη μοναχικότητά σου, σεμνή, επίμονη, καρποφόρα, για τους καιρούς του τέλους και του φωτός, για κείνη την αναστάσιμη συνάντησή...

1. Γιώργος Σαραντάρης *Έργα* 1 (Τα δημοσιευμένα από 1933 έως 1942) Εισαγωγή – επιμέλεια Σοφία Σκοπετέα, εκδ. Βικελαία Δημοτική Βιβλιοθήκη, Ηράκλειο 2001.
Έργα 2 (Κατάλοιπα 1932–1940) της ίδιας, Βικελαία Δημοτική Βιβλιοθήκη, Ηράκλειο 2006.

ΒΙΒΛΙΟ

Η πρόσληψη του Δον Κιχώτη

Αλεξάνδρα Σαμουήλ, *Ιδαλγός της Ιδέας. Η περιπλάνηση του Δον Κιχώτη στην ελληνική λογοτεχνία.* Πόλις, Αθήνα 2007

Το βιβλίο της Αλεξάνδρας Σαμουήλ είναι, δεδηλωμένα, μια συγκριτολογική μελέτη. Η ταξινομική αυτή κρίση, καίτοι απλή και αυταπόδεικτη, τουλάχιστον φαινομενικά, αξίζει εντούτοις κάποια εμβάθυνση, καθώς μας φωτίζει τη θεωρητική βάση επί της οποίας στηρίζεται το αναλυτικό εγχείρημα της συγγραφέως.

Κατ' αρχάς πρέπει να τονίσουμε ότι το ανά χειράς βιβλίο δεν εντάσσεται στο επιστημολογικό «παράδειγμα» της παλαιότερης Συγκριτικής Γραμματολογίας που, κατά τον Philippe Van Tieghem, εστιάζει πρωτίστως στις επιδράσεις που εισπράττει και/ή ασκεί μια λογοτεχνία. Η σύγχρονη συγκριτολογία –όπου δικαιωματικά ανήκει και το πόνημα της Αλεξάνδρας Σαμουήλ– έχει προ πολλού υπερβεί την παραδοσιακή «επιδρασιοθηρία», σε δύο κύριες κατευθύνσεις: της «αισθητικής της πρόσληψης» (Hans Robert Jauss, «Σχολή της Κωνσταντίας») και της λεγόμενης «θεωρίας του πολυσυστήματος» (Itamar Even-Zohar, Ισραήλ).

Η πρώτη μας βοηθά να αντιληφθούμε ότι προσλαμβάνουμε ό,τι έχει ήδη προδιαγράψει ο «ορίζοντας προσδοκίας» (της εποχής μάς, του πολιτισμού μας κ.λπ.), κοντολογίς, *ό,τι χρειαζόμαστε*. Η δεύτερη μιλά όχι πια για επίδραση, αλλά για *μεταβίβαση*, η οποία αποτελεί τη βασική λειτουργία του Λογοτεχνικού Πολυσυστήματος. Η εν λόγω λειτουργία εμπλέκει ποικίλους τρόπους επεξεργασίας (και χειραγώγησης) του κειμένου, αρχής γενομένης με τη μετάφραση και συνεχίζοντας με τη διασκευή, την παρωδία, τη μίμηση, την pastiche και τα υπόλοιπα είδη τής, κατά Genette, «λογοτεχνίας δευτέρου βαθμού».

Η συγγραφέας δεν αναφέρει ρητά τον ή μάλλον τους ορίζοντες προσδοκίας στους οποίους υπολόγιζε κατά καιρούς η πρόσληψη του *Δον Κιχώτη* στην Ελλάδα, αλλά το πληρέστατο «ιστορικό διάγραμμα» που συνιστά το β' κεφάλαιο του πονήματός της μας παρέχει όλες τις απαραίτητες πληροφορίες

ώστε να σχηματίσουμε μια ιδέα επί του προκειμένου. Έτσι, μαθαίνουμε ότι οι απαρχές της πρόσληψης του θερβαντινού έργου στον ελληνόφωνο φιλολογικό χώρο συμβαδίζουν με τον εξευρωπαϊσμό της νεοελληνικής παιδείας, δηλαδή αφενός μεν με την εγκατάλειψη τής, κατά Dimitri Obolensky, «βυζαντινής κοινοπολιτείας», αφετέρου δε με την σταδιακή αφομοίωση του «Δυτικού Κανόνα». Πιο συγκεκριμένα η κυκλοφορία, αλλά και η πρώτη μετάφραση του *Δον Κιχώτη* στους φαναριώτικους αυλικούς κύκλους της Μολδοβλαχίας εντάσσονται στον λεγόμενο «Πρώιμο Διαφωτισμό» (Früh-aufklärung). Παράλληλα όμως, στις Παραδουνάβιες Ηγεμονίες, το πρώτο μισό του 18ου αιώνα κομίζει ακόμη (όπως τονίζει ο Γιώργος Κεχαγιόγλου) τα χαρακτηριστικά του όψιμου Μπαρόκ (το στίγμα του οποίου φέρει το πρώτο ρουμανικό μυθιστόρημα, η *Ιερογλυφική Ιστορία* του πρίγκηπος Δημητρίου Cantemir, που γράφτηκε την ίδια περίπου εποχή).

Οι μεταγενέστερες ελληνικές μεταφράσεις του *Δον Κιχώτη* (για να αναφερθώ σε μία μόνη πτυχή της προσλήψεώς του), τουλάχιστον οι μέχρι στιγμής σημαντικότερες (των Σκυλίτση, Καρθαίου-Ιατρίδη, Ηλία Ματθαίου και Δημ. Ρήσου) ανταποκρίνονται σε προσδοκίες οι οποίες απορρέουν εκ της ωρίμανσης της ελληνικής ως εκφραστικού οργάνου και φιλολογικής γλώσσας: ωρίμανση που πραγματώνεται πλέον εντός και διαμέσου του Δυτικού Κανόνα.

Στα ακόλουθα τρία κεφάλαια του βιβλίου, η συγγραφέας αναπτύσσει εκτενώς το δεύτερο σκέλος της συγκριτολογικής έρευνάς της, το οποίο, όπως τόνισα και προηγουμένως, αφορά όχι πια την επίδραση, αλλά την *μεταβίβαση* του *Δον Κιχώτη* στο πολυσύστημα της νεοελληνικής λογοτεχνίας. Παρακολουθεί δε και ταξινομεί τις σχετικές διεργασίες βάσει του (υπο)συστήματος των λογοτεχνικών ειδών (δηλαδή της ποίησης, της αφηγηματικής πεζογραφίας και του θεάτρου).

Η ιστορία της μεταβίβασης συναρτάται προς τον παράγοντα ερμηνείας: για την ακρίβεια, πρόκειται (ούτως ειπείν) για μια *έμπρακτη ερμηνεία*, όπως εκείνη του πιανίστα που εκτελεί ένα μουσικό κομμάτι και μέ-

Κάτω από τόσα βλέφαρα. Σημειώσεις για τον Ρίλκε (εκδ. Ίκαρος, 2007): ένα βιβλίο από τον **Αλέξανδρο Ίσαρη** έρχεται για να μας οδηγήσει στον κόσμο του Ρίλκε, να προσκομίσει στοιχεία που αναφέρονται στο ποιητικό του σύμπαν, αλλά και να διαφωτίσει πλευρές του βίου του λιγότερο γνωστές. Με έμφαση στα τελευταία δεκαεπτά χρόνια της ζωής του, από την πρώτη του συνάντηση με την ιδιοκτήτρια του πύργου του Ντουίνο το 1909 ως το θάνατό του, πληροφορούμαστε το πλαίσιο μέσα στο οποίο ο Ρίλκε δημιούργησε τις μεγάλες ποιητικές του συνθέσεις και διεισδύουμε σε όψεις του ψυχισμού και των πνευματικών επιλογών του.

Λίγοι γνωρίζουν το συνολικό έργο του Εμίλ Μιχαί Σιοράν, του ιδιόρρυθμου ρουμανογάλλου φιλοσόφου, που βίωνε την οδύνη ως το κυρίαρχο στοιχείο της ανθρωπίνης ύπαρξης. Στη γλώσσα μας έχουν μεταφραστεί δύο βιβλία του και τώρα το τρίτο, που θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως «διαμαρτυρία εναντίον της νηφαλιότητας, περιπαθής απολογία του ψεύδους, επιστροφή σε σωτήριες μυθοπλασίες»: **E.M. Cioran, *Ο πειρασμός του υπάρξειν*** (μετάφραση: Δημήτρης Δημητριάδης, εκδ. Scripta, 2007). Στο βιβλίο αυτό αναγνωρίζουμε το χαρακτηριστικό αφοριστικό ύφος του συγγραφέα και η ανάγνωσή του μας εισάγει στην άρνηση των βεβαιωτήτων και στη βασανιστική οδό της αμφισβήτησης, πρωτίστως της όποιας γνώσης διαθέτουμε.

Με το σιλ νουάρ ως βάση αλλά και μια ιδιόζουσα σκληρότητα ο **James Ellroy** μάς βυθίζει στο *Αμερικανικό ταξίδι θανάτου* (μετάφραση: Ανδρέας Αποστολίδης, εκδ. Άγρα, 2007)· μια αφήγηση που ξεκινά της μέρα της δολοφίας του Τζων Φ. Κέννεντυ και ολοκληρώνεται με τη δολοφονία του Μάρτιν Λούθερ Κινγκ και του Μπομπ Κέννεντυ. Όσα συμβαίνουν στο πολυπρόσωπο μυθιστόρημά του φέρνουν στην επιφάνεια το κλίμα της βίας, των φυλετικών συγκρούσεων, το Βιετνάμ και όλο το νοσηρό κλίμα της κατάρρευσης του αμερικανικού ονείρου. Μυθοπλασία, ασφαλώς, αλλά μέσα από ένα πλαίσιο ιστορικών αναφορών που προδίδουν το «μαύρο» κλίμα της εποχής στην οποία αναφέρεται.

Νιώθει κανείς τον αέρα του μυστηρίου να διαπερνά την αφήγηση της **Κάθριν Σάμσον** στο αστυνομικό μυθιστόρημά της. Η αφήγησή της συνδέεται με στοιχεία από την τηλεοπτική παραγωγή της ηρωίδας της με θέμα «αγνοούμενα άτομα»: *Εκτός εαυτού* (μετάφραση: Χίλντα Παπαδημητρίου, εκδ. Μελάι, 2007). Στο δημοσιογραφικό αυτό κυνήγι δεν αποφεύγει την προσωπική της εμπλοκή και το μυστήριο γίνεται το στοιχείο που δίνει στην αφήγηση μια εφιαλτική προοπτική.

Ξαναπιάνοντας τα ιστορικά γεγονότα της περιόδου της ισχυροποίησης της παρουσίας των Ρωμαίων στην Ελλάδα ο **Γρηγόρης**

σα από το ξένο έργο διοχετεύει την δική του δημιουργικότητα. Εις ό,τι αφορά τον *Δον Κιχώτη*, από πολύ νωρίς οι λογής λογής ερμηνευτές του πάσχισαν να αποσπάσουν τον ήρωα από τα αφηγηματικά συμφραζόμενα που είχε διαμορφώσει το έργο. Η πρακτική αυτή εγκαινιάστηκε την εποχή του Ρομαντισμού και εκδηλώθηκε κυρίως (αν και όχι αποκλειστικά) ως προβολή μιας τραγικής και ηρωικής ανάγνωσης του πρωταγωνιστή, κατ' αντιπαράθεσιν προς τις κωμικές αναγνώσεις του μυθιστορημάτος, που επικρατούσαν κατά τους πρώτους δύο αιώνες κυκλοφορίας του. Η Αλεξάνδρα Σαμουήλ παρακολουθεί με προσοχή την σημασιολογική αυτή εκτροπή, την εμφάνιση και την παγίωσή της στα ελληνικά γράμματα, συνάρτηση του διεθνούς ερμηνευτικού trend.

Για την, ρομαντικών προδιαγραφών, «ηρωοκεντρική» ανάγνωση, καλύτερα από κάθε άλλο είδος προσφέρεται προφανώς η Ποίηση. Εξερευνώντας τον συγκεκριμένο χώρο, η συγγραφέας τονίζει δεόντως τις πολύ καλές επιδόσεις των Ελλήνων ποιητών στη δημιουργία των διάφορων εκδοχών και παραλλαγών ενός ηρωοποιημένου *Δον Κιχώτη*. Στην κατεύθυνση αυτήν, ένα μη περαιτέρω σημειώνεται με τον «Καπτάν Ένα», δηλαδή τον *Δον Κιχώτη της Οδύσσειας* (αλλά και των *Τερτσίων*) του Καζαντζάκη. Κατά την δική μου αντίληψη ωστόσο, η «έμπρακτη ερμηνεία» του Κρητικού λογοτέχνη αγγίζει τα όρια της αυθαιρεσίας, καθώς απ' τον θερβαντινό χαρακτήρα δεν απομένει εδώ παρά μόνον το όνομα.

Για ευνοήτους λόγους, η πεζογραφία είναι το λογοτεχνικό είδος στο οποίο, κατ' αρχήν, θα αναλογούσε το ποιοτικό άλμα στην «έμπρακτη πρόσληψη» του *Δον Κιχώτη*, δηλαδή η επανασύνδεση του ήρωα με ένα συγκεκριμένο αφηγηματικό πλαίσιο. Ζητούμενο, αλλά και προϋπόθεση εν προκειμένω, είναι η μεταβίβαση προς τους προσλαμβάνοντες λογοτέχνες ορισμένων συνιστωσών της θερβαντινής «τέχνης του μυθιστορείου». Από το σχετικό κεφάλαιο του βιβλίου προκύπτει όμως ότι, δυστυχώς, οι Έλληνες πεζογράφοι αποδείχθηκαν λίγο πολύ ανέτοιμοι να αξιοποιήσουν το συγγραφικό δίδαγμα του Θερβάντες. Αρκετοί αναπαρήγαγαν αποκλειστικά και μόνον τους εύκολους μηχανισμούς της παρωδίας, ενώ οι περισσότεροι έμειναν δέσμιοι των διάφορων εκδοχών του ρομαντικού *Δον Κιχώτη*. Εξαιρεση ο μυθιστοριογράφος Καζαντζάκης που, στο *Βίος και πολιτεία του Αλέξη Ζορμπά*, εισάγει το στοιχείο της παιδαγωγικής διάδρασης που, στον Θερβάντες, καθιστά τους *Δον Κιχώτη* και Σάντσο ένα *sui generis* δίδυμο. Παρόμοια σχέση ενώνει, στο βιβλίο του Καζαντζάκη τον αφηγητή και τον Ζορμπά, αλλά χωρίς αμοιβαιότητα και με αντιστροφή των κοινωνικών ρόλων.

Τελευταία εμφανίστηκαν στην Ελλάδα και συμπτώματα μεταβίβασης των πλέον προηγμένων τεχνασμάτων του Θερβάντες, με «μεταμοντέρνο» (θα έλεγα) χαρακτήρα, όπως είναι η ιδιόζουσα χρήση της *mise en abyme* και η *αυτοαναφορικότητα* της αφήγησης. Η συγγραφέας αναλύει με την δέουσα προσοχή την νεόκοπη και φερέλιδα αυτήν διάθεση, μέσα από τα λιγοστά μεν, αλλά αξιόλογα δείγματα γραφής, σε κείμενα του Χρήστου Μπουλώτη και κυρίως του Νάνου Βαλαωρίτη, τα οποία κυκλοφόρησαν επ' ευκαιρία του επετειακού «έτους *Δον Κιχώτη*» (2005).

Δεν θα σταθώ στην πρόσληψη του *Δον Κιχώτη* στο ελληνικό θέατρο, γιατί η εικόνα που αποκομίσαμε από την παρουσίαση της πεζογραφίας ισχύει εν πολλοίς και εδώ, και δη υποβιβασμένη (με μοναδική ίσως εξαίρεση του έργου *Ο Δον Κιχώτης σε νέες περιπέτειες* του Βασίλη Ζιώγα, όπου διακρίνω μια «ισπανίζουσα» γεύση, που μου θυμίζει το «θεολογικό δρώμενο», το *auto sacramental* του Χρυσού Αιώνα).

Συνοψίζοντας, θα τονίσω ότι η μελέτη της Αλεξάνδρας Σαμουήλ αποτελεί μια άρτια όσο και πολύτιμη χαρτογράφηση των διαδρομών του θερβαντινού ήρωα, αλλά και του σχετικού έργου, στο πεδίο των ελληνικών γραμμάτων. Επιθεωρώντας την, μένει κανείς με την απορία πώς είναι δυνατόν η τόσο πλούσια συγκομιδή από «έμπρακτες ερμηνείες» να συνυπάρχει καθ' ημάς με την ισχνότητα έως ανυπαρξία των *θεωρητικών* ερμηνειών του *Δον Κιχώτη*, μέσα και έξω από το γενέθλιο μυθιστόρημα. Η συγγραφέας μόνον ακροθιγώς αναφέρεται στο σχετικό ερώτημα, προφανώς επειδή η πραγματολογική βάση για την όποια απάντηση λάμπει δια της απουσίας.

Ας ευχρηστούμε λοιπόν η ελληνική «θερβαντολογία/κιχωτολογία» να μην αργήσει να εμφανιστεί και να ωριμάσει, ώστε η Αλεξάνδρα Σαμουήλ να βρει σύντομα την ευκαιρία και τη διάθεση να καταγράψει τις επιδόσεις της.

Βίκτωρ Ιβάνοβιτς

Πολύτιμο απόκτημα

Λεξικό Νεοελληνικής Λογοτεχνίας.

Πρόσωπα, έργα, ρεύματα, όροι, Πατάκης,

Αθήνα 2007.

Αρχικά θέλω να μνημονεύσω τό *Λεξικό Λογοτεχνικών Όρων* του Μ.Χ. Άμπραμς (Μ.Η. Abrams), που εκδόθηκε τό 2005, μεταφρασμένο στη γλώσσα μας, από τίς εκδόσεις Πατάκη. Ή έκλογή αυτού του λεξικού υπήρξε ιδιαίτερα εϋστοχη, καθώς αναφέρεται άπλά και αναλυτικά στά θέματά του, μέχρι και τά πιο νεότερα δεδομένα, και είναι άπαλλαγμένο από τόν βιβλιογραφικό φόρτο

άλλων ανάλογων ξένων λεξικών. Έπιπλέον είναι πολύ καλά μεταφρασμένο, στο μέτρο βέβαια που τό επιτρέπει και ή καλλιέργεια τής γλώσσας μας στο θεωρητικό λόγο. Πρόκειται συνεπώς για πολύτιμη προσφορά.

Έρχομαι στο ΛΝΑ. Μέσα στις 2.500 σελίδες του έχουμε μιá ευρύτατη καταγραφή, σχεδόν εγκυκλοπαιδικής έκτασης, βιογραφικών στοιχείων, όρων, κ.λπ., τής νεοελληνικής λογοτεχνίας. Κάποτε μάλιστα σέ υπερβολικό βαθμό. Τά εκατοντάδες λήμματα που περιέχει καλύπτουν τό φάσμα τών σχετικών στοιχείων από τόν 12ο αιώνα μέχρι σήμερα. Πιά νά εκτιμηθεί ή έκδοση ενός τέτοιου λεξικού, θά πρέπει νά σκεφτεί κανείς τί είχαμε πριν από τήν έκδοσή του. Μετά από 200 χρόνια ελεύθερου βίου και καλλιέργειας τών γραμμάτων, αν ήθελε κανείς νά αντίλησει συναφείς πληροφορίες, έπρεπε νά ψάχνει, χάνοντας χρόνο, και συχνά χωρίς αποτέλεσμα, στις γενικές εγκυκλοπαιδείες, στις ιστορίες τής νεοελληνικής λογοτεχνίας και σέ όρισμένα άλλα συγγράμματα γραμματολογικού χαρακτήρα. Όπωςδήποτε όμως δέν είχε τήν ευχέρεια νά ανατρέξει σέ ένα ειδικό λεξικό τής λογοτεχνίας μας, όπου θά εύρισκε συγκεκριμένα τά στοιχεία που άναζητούσε. Τό ΛΝΑ έρχεται λοιπόν νά καλύψει ένα μακροχρόνιο κενό. Και τό καλύπτει μέ έξαιρετική έπάρκεια, αν και δέν είχε πίσω του αντίστοιχες πρόδρομες εργασίες, από τίς όποτες νά διευκολυνόταν ό σχεδιασμός του. Άπό τήν άποψη αυτή άξιίζουν εύσημα στον έκδότη, στους υπεύθυνους τής σύνταξης και στους βασικούς συνεργάτες του. Και έλπίζω, αν και δέν έχουμε φτάσει στο σημείο νά εκτιμούμε ιδιαίτερα τήν άξια τών λεξικών και μάλιστα τών ειδικών, νά εκτιμηθεί τελικά ή σημασία του, ως άναντικατάστατο εργαλείο εργασίας, από όλους όσοι μαθητεύουν ή άσχολούνται μέ τά τής λογοτεχνίας και τών γραμμάτων.

Καθώς είναι γνωστό ή τελειότητα, αν και επιθυμητή, δέν έχει επιτευχθεί ποτέ. Σέ όλες τίς πνευματικές εργασίες και περισσότερο στις εργασίες μέ συλλογικό χαρακτήρα, υπάρχει πάντα τό περιθώριο για γενικότερες και ειδικότερες παρατηρήσεις. Άναφορικά λοιπόν μέ τό ΛΝΑ, θεωρώντας γόνιμη τήν καλόπιστη συζήτηση, θά ήθελα νά σημειώσω, μεταξύ άλλων, τά ακόλουθα:

α) Ό όγκος του ΛΝΑ τό καθιστά σχετικά δύσχρηστο, καθώς χρειάζεται νά διαθέτει κανείς ειδικό ανάλογο για τή θέση χρήσης του. Ίσως, από τήν πλευρά αυτή, νά ήταν καλύτερα νά άπαρτιζόταν από περισσότερους τόμους.

β) Η σύνταξη του πήρε 19 χρόνια. Έτσι όρισμένα λήμματα δέν έχουν πρόσφατη ένημέρωση. Η ένημέρωσή τους σταματάει σέ προγενέστερο χρονικό στάδιο.

γ) Στά βιβλιογραφικά δεδομένα τών βιο-

γραφικών λημμάτων δέν γίνεται αντίληπτο κατά πόσο εφαρμόζεται όρισμένος κανόνας: τί βιβλιογραφείται και τί όχι. Πατί, άσφαλώς, ούτε όλες οι βιβλιογραφικές άναφορές μπορούν νά περιλαμβάνονται, ούτε οι πιο σημαντικές νά παραλείπονται.

δ) Άπό τούς συνεργάτες του άπουσιάζουν άρκετά όνόματα έμπειρων και καλώς καταρτισμένων κριτικών και νεοελληνιστών. Πράγμα που γίνεται αισθητό, στο βαθμό που μερικά λήμματα νέων ίδιως φιλόλογων συνεργατών του χωλαίνουν από έλλιπή κατοχή του αντικειμένου τους.

δ) Κάποιες παραλείψεις του Λεξικού θά έπρεπε νά είχαν άποφευχθεί. Σημειώνω ένδεικτικά δύο που, όπως λέμε, «βγάζουν μάτι».

Η μία: στη σελίδα ΧΧΙV, όπου οι «Βραχυγραφίες Βιβλίων», στην όνομασία «Η δεύτερη μεταπολεμική γενιά» προσγράφεται ή ποιητική άνθολογία του Κώστα Παπαγεωργίου, από τίς εκδόσεις Σοκόλη, του 2002. Ταυτόχρονα παραλείπεται ή άνθολογία του Άνστη Εθαγγέλου, τών εκδόσεων Παρατηρητής, του 1994. Πρόκειται για δύο άνθολογίες έξισου έγκυρες και ισάξιες από κάθε άποψη. Μάλιστα του Εθαγγέλου έχει χρονικό προβάδισμα 8 ετών. Δέν κάνω διακρίσεις: συμβαίνει νά συνδέομαι στενά και μέ τίς δύο άνθολογίες.

Η άλλη παράλειψη: στις σελίδες 365-369 έχουμε τά λήμματα «γενιά του 1880», «γενιά του 1920», «γενιά του 1930». Και μετά στην έπόμενη σελίδα, μ' ένα χρονικό άλλα 40 ετών, πηδάμε στη «γενιά του 1970» και μετά στη «γενιά του 1980». Μ' αυτόν τόν τρόπο ή πρώτη μεταπολεμική γενιά και ή δεύτερη μεταπολεμική παραλείπονται. Στις σελίδες 1.407-1.408 υπάρχει τό λήμμα «μεταπολεμική λογοτεχνία», όπου λέγονται κάποια πράγματα για τήν πρώτη μεταπολεμική γενιά και τίποτα για τή δεύτερη. Τό λήμμα «μεταπολεμική λογοτεχνία» είναι άνεξάρτητο από τό λήμμα «γενιά» και άναφέρεται γενικά στα μεταπολεμικά γράμματα, όπου βέβαια χωράει και «ή γενιά του 1970» και «ή γενιά του 1980», που δέν είναι προπολεμικές αλλά μεταπολεμικές. Συνεπώς οι θέσεις τής πρώτης μεταπολεμικής γενιάς και άμέσως μετά τής δεύτερης, μέ ισότιμη, τυπικά και ουσιαστικά, λημματογράφηση προς τίς άλλες, βρίσκονται μετά τή «γενιά του 1930» και πριν από τή «γενιά του 1970». Ατή είναι ή χρονολογική και ή γραμματολογική σειρά τους. Κάθε παρέκκλιση από τή σειρά αυτή είναι, νομίζω, αυθαίρετη.

Θέλω όμως νά έπανέλθω σ' αυτά που έλεγα στην άρχή. Ό,τι βαρύνει στην περίπτωση του ΛΝΑ είναι τό κέρδος τής παρουσίας του. Τό μακροχρόνιο κενό που καλύπτει, ή μοναδικότητά του και ή πληρότητά του. Τά άλλα είναι λεπτομέρειες. Άλλωστε τό Λεξικό θά

Ρουμπάνης στο ιστορικό μυθιστόρημά του *Η διώρυγα* (εκδ. Καστανιώτη, 2007) αναπλάθει τα περιστατικά του 146 π.Χ. που έφεραν την Κόρινθο, πρωτεύουσα της Αχαϊκής Συμπολιτείας, στα πρόθυρα τής κατάκτησης. Ωστόσο, ο Δίολλος, η μετέπειτα διώρυγα του Ισθμού, που ήταν και το κεντρικό ζητούμενο τής νέας παγκόσμιας δύναμης, παρέμεινε στους Κορινθίους χάρης στον στρατηγό Δάιο και η εξέλιξη των γεγονότων πήρε άλλη τροπή.

Ολη η υπόθεση του νέου μυθιστορήματος τής **Νένης Ευθυμιάδη**, *Ο γιος του Μπίλυ Μπλου* (εκδ. Ελληνικά Γράμματα, 2007) μας οδηγεί στη αίσθηση ότι έχουμε να κάνουμε με ένα αστυνομικό μυθιστόρημα. Ωστόσο, αυτό που κάνει αξιανάγνωστο το βιβλίο τής είναι ή αξιοποίηση τής παρωδίας του είδους μέσα από σχήματα υπερβολής, απίθανες συμπτώσεις και χιούμορ. Πίσω από όλα αυτά αναδύονται τα πραγματικά προβλήματα του σύγχρονου τρόπου ζωής, τής μοναξιάς και τής απουσίας επικοινωνίας.

Παρακολουθώντας η γενεαλογία τής οικογένειας Καλοκαιρινών Ηρακλείου, από την οποία κατάγεται, η **Βικτωρία Παπαδάτου** μας ανοίγει τον μυστικό κόσμο των γυναικών που διαμόρφωσαν το ιδιαίτερο *Άρωμα Κρήτης* (εκδ. Δωδώνη, 2007), που κουβαλά το βιβλίο τής. Ο ιστορικός χαρακτήρας τής αφήγησής τής συνδέεται με το κείμενο που κατέγραψε η μητέρα τής Αριστέα Β. Κριμπά και στο οποίο δίδονται στοιχεία για την οικογένεια των

Καλοκαιρινών. Η Βικτωρία Παπαδάτου αναπλάθει, συμπληρώνει και εμπλουτίζει τη μητρική μαρτυρία, προσθέτει πληροφορίες που μας διαφωτίζουν σχετικά με τα ιστορικά της εποχής, ή καλύτερα, των εποχών, που καλύπτει η κεντρική αφήγηση. Πλούσιο φωτογραφικό υλικό έρχεται επικουρικά στην όλη αφήγηση, που ξεπερνά τον ιστορικό του χαρακτήρα μέσα από τη γλαφυρή και θερμή αφήγηση της συγγραφέως.

Ρηξικέλευθες και πάντα ερεθιστικές οι απόψεις του **Νόαμ Τσόμσκυ** οργανώνονται γύρω από τη βασική αντίληψη για το ρόλο των ΗΠΑ στη στρατιωτικοποίηση του πλανήτη, αυξάνοντας έτσι το κίνδυνο ενός πυρηνικού πολέμου. Στην πρόσφατη έκδοση του βιβλίου του *Αποτυχημένες πολιτείες* (μετάφραση: Γιάννης Ε. Ανδρέου, εκδ. Πατάκη, 2007) ο Τσόμσκυ ξεκινά την ανάλυσή του από τα επιχειρήματα της εξωτερικής πολιτικής των ΗΠΑ, ότι δηλαδή επεμβαίνουν όπου θίγονται τα ανθρώπινα δικαιώματα, όπου καταλύονται οι δημοκρατικοί θεσμοί, με σκοπό να συνδράμουν τους πολίτες που πλήττονται από τη βία της κρατικής εξουσίας της χώρας τους. Επιτυγχάνει να ανασκευάσει την επιχειρηματολογία αυτή και να αποκαλύψει τους μηχανισμούς που οδηγούν προς αυτή την ανεξέλεγκτη επιθετικότητα των ΗΠΑ. Θεωρεί ότι με αυτή την πολιτική καταλύονται οι θεσμοί στις ίδιες τις ΗΠΑ.

Στον **Μίλαν Κούντερα** βρίσκουμε πάντα αυτή την

κάνει, πιστεύω, σύντομα δεύτερη έκδοση και θά δοθεί έτσι ή ευκαιρία, με τίς ευκολίες μάλιστα που παρέχουν τα σύγχρονα ηλεκτρονικά μέσα, να ξανακοιταχτούν κάποια σημεία του. Πράγμα που αποτελεί κανόνα για τις επανεκδόσεις όλων των λεξικών. Με τό ΔΝΔ έχουμε αυτή τη στιγμή ένα πολύτιμο απόκτημα, ένα δώρο θά 'λεγα. 'Η άφ' ύψηλου κριτική στάση απέναντί του, ή χωρίς συγκριτικό πνεύμα, είναι εύκολη, ενώ φανερώνει έλλειψη τής αίσθησης των αναλογιών. Αυτό που μας λείπει είναι ο ελίκρινής διάλογος, όχι ο άγονος πετροπόλεμος.

Γιώργος Αράγης

Η ηθική του συμφέροντος

Πρόδρομος Χ. Μάρκογλου, Καταδολίευση, «Κέδρος», Αθήνα 2006

Ο Πρόδρομος Χ. Μάρκογλου (Καβάλα, 1935), πέρα από καλός ποιητής της δεύτερης μεταπολεμικής γενιάς, είναι και εξαιρετος πεζογράφος. Η *Καταδολίευση* (2006) είναι το πέμπτο πεζογραφικό του βιβλίο, ύστερα από άλλα τέσσερα: *Ο χώρος της Ιωάννας και ο χρόνος του Ιωάννη* (πεζό κείμενο, 1980), *Σταθερή απώλεια* (διηγήματα, 1992), *Σπαράγματα* (νουβέλα, 1997), *Δίεφυγε το μοιραίο* (επάλληλα διηγήματα, 2003): τα δύο τελευταία βραβευμένα αντίστοιχα με το Κρατικό Βραβείο Διηγήματος και το Βραβείο της Ακαδημίας Αθηνών (Έδρα Πέτρου Χάρη).

Μοιρασμένη σε 33 μικρά κεφάλαια, αριθμητικώς τιτλοφορημένα, η *Καταδολίευση* (=χρήση δόλου για εξαπάτηση, κατά το λεξικό) απλώνεται σε έναν καινούριο θεματικό χώρο, θέτοντας επί τάπητος τη σχέση οικονομικού συμφέροντος και αισθήματος, ενώ αφηγηματικά υιοθετεί κλασικότερες μορφές. Ο Μάρκογλου τοποθετεί τα μυθιστορηματικά του πρόσωπα και δρώμενα στο γνώριμο χώρο των προηγούμενων πεζογραφημάτων του, στην Καβάλα –εδώ της δεκαετίας του '60, όταν η οικονομική κρίση δοκίμαζε τις αντοχές της πόλης. Οι ήρωες, που ανήκουν κατά βάση στα ανώτερα κοινωνικά στρώματα αυτήν τη φορά, κινούνται μέσα σε ένα πλαίσιο οικονομικών συναλλαγών, που νοθεύει κάθε αισθηματική γνησιότητα. Ιθαγενείς προμηθευτές και ξένες εταιρείες παραλαβής καπνών, δάνεια και χρέη στις τράπεζες, διαπλοκές οικονομικών και πολιτικών παραγόντων, εκποιήσεις σπιτιών και ιδιοτέλειες, δεν αφήνουν καμιά σχέση ανέγγιχτη.

Πιο συγκεκριμένα. Ο προμηθευτής καπνών

της «Goldleaf Tobacco Co» και πρόεδρος του σχετικού Συλλόγου Δημήτριος Κόκκινος, που ξεκίνησε προπολεμικά ως υπάλληλος του καπνέμπορου Μπαλόγλου, ανησυχεί για τις σχέσεις του με την εταιρεία λόγω της αντικατάστασης του φίλου του διευθυντή Πήτερ Κουρτς από τον Γερμανό Χέλμουτ Φίσερ, λοχαγό των SS στο στρατόπεδο της Τρεμπλίνκα, αναλαμβάνει να διευθετήσει τα χρέη του άσωτου αδερφού της άλλοτε χωρίς ανταπόκριση αγαπημένης Νατάσας Μπαλόγλου, εποφθαλιμώντας το πατρικό της σπίτι, αναζητά μετοχές μιας αδρανούς εταιρείας από την Πάτρα ως την Ιταλία και τη Νέα Υόρκη, για να ιδιοποιηθεί το οικόπεδό της στο κέντρο της πόλης, εκμαυλίζει τους ξένους παραλήπτες καπνών με χρήματα και γυναίκες και συνεργάζεται με τους μηχανισμούς καταστολής του κράτους, για να ελέγξει το καπνεργατικό κίνημα. Εκφράζει, με άλλα λόγια, με τον πιο αντιπροσωπευτικό τρόπο την άρχουσα τάξη της πόλης του. Ο διευθυντής της τράπεζας πάλι Μιχάλης Σαρρέας χρησιμοποιεί τη θέση του, για να ελέγχει ερωτικά την υπάλληλό του Ιουλία Σολδάτου, ενώ σε συνεννόηση με τον εργολάβο Μάνθο υποβλέπει κι αυτός το σπίτι της Νατάσας. Η Ιουλία με τη σειρά της, για να αποφύγει την καταπίεση του Σαρρέα και τις περιπλοκές με τη γυναίκα του, βρίσκει αντιστήριγμα στον δικηγόρο Ραγόζη, που έχει αποχτήσει περισσότερα από την εκμετάλλευση του ανθρώπινου πόρου, και μετά το θάνατο εκείνου στο διάδοχό του Νίκο Καλέμη, που επίσης αξιοποιεί κάθε εξέλιξη των πραγμάτων, καταπώς τον βολεύει. Κυνική και η Ματθίλδη, η θετή κόρη του Ραγόζη, η οποία τον κληρονομεί.

Κι αν όλα αυτά μπορεί να τα περιμένει κανείς σε συνθήκες καπιταλιστικές, δεν θα περίμενε ασφαλώς από τους σοβιετικούς παραλήπτες καπνών Μπόρι και Γιούρι, τους οποίους με τόσο συντροφικό δέος υποδέχονται οι κομμουνιστές καπνεργάτες, να δωροδοκηθούν από τον Κόκκινο –προφανώς η ειρωνική διάσταση του επωνύμου. Βαθιά η απογοήτευση του Πέτρου Μάρα, διαχειριστή του προέδρου, όταν διαπιστώνει το γεγονός και θυμάται ότι ο αδερφός του εκτελέστηκε στον Εμφύλιο, για να μην απαρνηθεί την ιδεολογία του, αυτήν που τώρα βλέπει να εκποιούν οι σοβιετικοί σύντροφοι. Το αδιέξοδο πλήρες και μόνη ελπίδα ο λόγος του Γκεβάρα στο κλείσιμο του μυθιστορήματος, ο οποίος επιμένει στην απάρνηση κάθε υλικού αγαθού και σε μια ζωή με συνέπεια. Όσο κι αν ο λόγος αυτός παισιώνεται κι από άλλες θετικές, περιφερειακές όμως, εκδοχές σχέσεων και ηρώων, όπως ο έρωτας του Κουρτς με τη Φωτεινή στην προπολεμική Νιγρίτα Σερρών και της Νατάσας με τον αδικοχαμένο λοχαγό Σεβαστιανό Μονφεράτο, αλλά κι ο

ιδεαλισμός του Νικηφόρου Σέρτα και των καπνεργατών, πολύ δύσκολα ωστόσο μπορεί να αντισταθμίσει τη βαθύτατη παρακμή των κοινωνικών σχέσεων, όπως αυτή αποδόθηκε σε ολόκληρο το έργο.

Χαρακτηριστικό του μυθιστορήματος συνιστά η εκτεταμένη επανεμφάνιση προσώπων από προηγούμενα πεζογραφικά έργα του συγγραφέα με λιγότερες ή περισσότερες πληροφορίες για την ιστορία τους. Τέτοια είναι η περίπτωση του δικηγόρου Ραγόζη, που εδώ κλείνει τον κύκλο του με τον αιφνίδιο θάνατό του, της θετής του κόρης Ματθίλδης, του διευθυντή της Τράπεζας Μιχάλη Σαρρέα, του εργολάβου Μάνθου, της Ιουλίας Σολδάτου, που κι αυτή πεθαίνει, του Νικηφόρου Σέρτα, αλλά και του Παύλου Μαρτάκου, ποιητικού ψευδώνυμου του Μάρκογλου. Οι επανεμφάνισεις αυτές υποδηλώνουν βαθύτερες ρίζες των προσώπων στην ιστορική πραγματικότητα και στη μνήμη του συγγραφέα, ο οποίος, υπόψη, υπήρξε λογιστής στην πόλη του ως το 1971 που μετακόμισε στη Θεσσαλονίκη.

Η αφήγηση, τριτοπρόσωπη και παντογνωστική, κρατάει τις αποστάσεις της από τα δρώμενα κι αφήνει συχνά τα ίδια τα πρόσωπα να μιλήσουν κατά τις ανάγκες τους. Ελεγχόμενες οι εκβολές του παρελθόντος στο

αφηγηματικό παρόν, απώτερου προπολεμικού και κοντύτερου εμπόλεμου της δεκαετίας του '40, και διακριτική η παρουσία του καπνεργατικού κινήματος. Για «σπάνια αυτοσυγκράτηση των αφηγηματικών μέσων» μιλάει ο Τάσος Χατζητάσης και δεν έχει άδικο (εφ. *Τα Νέα* – Βιβλιοδρόμιο, 17-18/2/2007). Ο λόγος εδώ, πολύ περισσότερο απ' ό,τι αλλού, απεκδύεται τους τρόπους της ποίησης (λυρισμός, ελλειπτική έκφραση, υπαινιγμοί), για να εκφράσει πειστικότερα τον κυνισμό των προσώπων. Μικροπερίοδος κατά βάση, γίνεται μακροπερίοδος, όταν μεταφέρει τα λεγόμενα των ηρώων ή μετασχηματίζεται σε ενδοδιήγηση. Σε κάθε περίπτωση πάντως αξιοποιείται εκτεταμένα το ασύνδετο σχήμα, προπάντων όταν πρόκειται για προτάσεις.

Συμπερασματικά, θα μπορούσαμε να πούμε ότι ο Πρόδρομος Χ. Μάρκογλου με λόγο μεστό και ψυχογραφικές ανάγλυφες ανατέμνει τις κοινωνικές και προσωπικές σχέσεις ενός κόσμου παρακμακού, αναδεικνύοντας τον κυρίαρχο ρόλο του οικονομικού συμφέροντος, κάτι που συνάδει απόλυτα με το μαρξιστικό μότο του βιβλίου για τον πρωτεύοντα ρόλο των κοινωνικών συνθηκών στη διαμόρφωση της συνείδησης των ανθρώπων.

Θανάσης Ε. Μαρκόπουλος

ατμόσφαιρα του κλαυσίγελου, που δίνει στο έργο του το ιδιαίτερο στίγμα του. *Οι Κωμικοί έρωτες* (μετάφραση: Γιάννης Η. Χάρης, εκδ. Βιβλιοπωλείον της «Εστίας», 2007) είναι το πρώτο του αφήγημα, αν και εκδόθηκε μετά το *Αστείο*. Απηχεί, ωστόσο το ίδιο κλίμα των έργων «αναζήτησης ύφους», όπως ο ίδιος τα χαρακτηρίζει, που γράφονται μέσα σε μια δεκαετία από το 1959 έως το 1968. Οποσο, μέσα από τις επτά αυτοτελείς ιστορίες, που συνιστούν αυτό το βιβλίο, διακρίνουμε όλα τα στοιχεία που οργανώνονται και ολοκληρώνονται στα μυθιστορήματά του.

ο χαρτοκόπης

Βιβλία που λάβαμε **Βιβλία που λάβαμε** Βιβλία που λάβαμε **Βιβλία που λάβαμε**

Ξενοφών Κοντιάδης – Θεόδωρος Παπαθεοδώρου (επισημονική επιμέλεια), *Η μεταρρύθμιση της μεταναστευτικής πολιτικής* (εκδ. Παπαζήση, 2007).

Μπόριςλαβ Πέκιτς, *Ο καιρός των θαυμάτων* (μετάφραση: Μαρία Κεσίνη, εκδ. Κέδρος, 2007).

–, *Η ποίηση του Γιώργου Γεωργίου* (κείμενα των Κωνσταντίνου Βάσση, Βάσου Η. Βογιατζόγλου, Αλέξη Ζήρα, Ηλία Κεφάλα, Στάθη Κουτσούνη, Αγγελική Κωσταβάρα, εκδ. Γαβριηλίδη, 2007).

Παναγιώτης Νούτσος, *Κόμβοι στη συζήτηση για το Έθνος* (εκδ. Ελληνικά Γράμματα, 2006).

Αντώνης Κ. Σανουδάκης – Σανούδος, *Η μεγάλη κατάσκοπος «Κυβέλη Σεργίου»* (εκδ. Ταξιδευτής, 2007).

Αθανασίου Φ. Τιλκίδη, *Τα πέτρινα γεφύρια του Νομού Σερ-*

ρών (επιμέλεια: Ιωάννης Αθ. Σαπουντζής, εκδ. Δημόσια Βιβλιοθήκη Σερρών, Σέρρες 2006).

Φώτος Λαμπρινός, *Λευκά σοσόνια* (εκδ. Καστανιώτη, 2006).

Σμάρω Γιαννακοπούλου – Μαρία Αγγέλου, *Μεγάλωσε και μείνε* (εκδ. Ταξιδευτής, 2006).

Άρης Μαραγκόπουλος, *Η μανία με την Άνοιξη* (εκδ. Ελληνικά Γράμματα, 2006).

Frederick Winslow Taylor, *Αρχές επιστημονικού μανάτζμεντ* (εισαγωγή – επιμέλεια: Ιορδάνης Ψημμένος, εκδ. Παπαζήση, 2007).

Ισμήνη Καπάντα, *Εμείς έχουμε εμάς* (εκδ. Καστανιώτη, 2007).

Γεώργιος Παπαντωνάκης (επιμ.), *Πρόσωπα και προσωπεία του αφηγητή στην ελληνική παιδική και νεανική λογοτεχνία της τελευταίας τριακονταετίας* (εκδ. Πατάκη, 2006).

Περιοδικά που λάβαμε **Περιοδικά που λάβαμε** Περιοδικά που λάβαμε

Διαβάζω 480 (Δεκ. 2007): Οδηγός 200 βιβλίων· 481 (Ιαν. 2008): από τον ελληνικό παγανισμό στο χριστιανισμό.

Εθνολογία. Περιοδική έκδοση της Ελληνικής Εταιρείας Εθνολογίας 13 (2007).

Τα Νεφούρια 17 (Χαλκίδα, Φθινόπωρο 2007)· 18 (Χαλκίδα, Πρωτοχρονιά 2008).

Κλήδονας. Περιοδική έκδοση της υπερρεαλιστικής ομάδας Αθηνών 2 (Νοεμ. 2007).

Νέα Εστία 1806 (Δεκ. 2007): αφιέρωμα στον Νίκο Καζαντζάκη.

Ουτοπία 76 (Σεπ.–Οκτ. 2007).

Η Παρέμβαση. Πνευματική Επιθεώρηση της Κοζάνης 141 (Σεπ.–Οκτ.–Νοε. 2007).

Παρουσία. Εκπαιδευτικό περιοδικό της ΟΕΛΜΕΚ 16 (Λευκωσία Ιούνιος 2007).

Πλανόδιον 43 (Δεκ. 2007): 12 Σύγχρονοι Ιταλοί Ποιητές (επιλογή: Crescenzo Sangiglio, εισαγωγή: Francesco Napoli, μετάφραση: Γιάννης Παππάς, Σωτήρης Παστάκας).

Ποίηση. Εξαμηνιαίο περιοδικό για την ποιητική τέχνη 30 (Φθινόπωρο–Χειμώνας 2007).

Πόρφυρας 125 (Κέρκυρα, Οκτ.–Δεκ. 2007).

Σημειώσεις 66 (Δεκ. 2007).

Φηγός, Γράμματα, Τέχνες, Πολιτισμός 22 (Ιωάννινα, Β' εξάμηνο 2006).

**Παυλίνα Παμπούδη,
Τιμαλφή,
Μικρό ανθολόγιο,
Ροές, 2007**

«ΣΑΝ ΠΡΩΘΥΣΤΕΡΟΣ ΟΙΩΝΟΣ: Ξανάρχεται πάλι και πάλι / Στους κύκλους του καιρού / Στη βαθιά συλλογή του νερού. / Δοκιμάζει μορφασμούς στον αέρα / Στο πρόσωπό μου ή / Στο συσπασμένο σεντόνι. / Προσπαθεί άτονα. / Βρίσκει με κόπο, ένα ένα / Χαρακτηριστικά τυφλά / Μισοτελειωμένες κινήσεις. / Δε θυμάται καλά. Ξεχνιέται. / Τον απορροφούν τ' αφηρημένα σύννεφα / Οι λεκέδες του τοίχου, τα χάσματα του ύπνου. // Ξανάρχεται πάλι και πάλι».

**Αθ. Γ. Κυριαζή,
Τα ποιήματα,
εισαγωγή: Χρυσούλα Σπυρέλη,
πρόλογος: Ερατοσθένης Γ. Καψωμένος,
Γαβριηλίδης, 2007**

«Έτσι γλυκά που απόγειρες στα κάτασπρα σεντόνια, / μοιάζεις με κάποιαν άνοιξη, που σκλάβωσαν τα χιόνια. / Κι ο άσπρος κόρφος, που ανοιχτό(ν) τον έχεις μισαφήσει, / σαν τ' άσπρο κρίνο που ζητάει, μα δε βολεύει ν' ανθίσει».

**Αντώνης Μακροδημήτρης,
Νάες Άνας, Ίκαρος, 2007**
«ΜΕΛΕΤΗ ΓΥΜΝΟΥ: Αυτός που σε έχει ξεντύσει / Δεν μπορεί καθόλου να σε αγγίξει // Σε κοιτάζει από μακριά / Και σου ζητά να μείνεις όπως είσαι // Θέλει να σε μετατρέψει σε άγαλμα / Που άλλοι θα χαίρονται και θα αγγίζουν //

Όταν εκείνος και εσύ / θα έχετε πια για πάντα χαθεί».

**Γιάννης Ρίτσος
Ποιήματα, τ. ΙΔ',
επιμέλεια: Αικατερίνη Μακρυνικόλα,
Κέδρος, 2007**

«ΤΑ ΣΩΜΑΤΑ: Γυμνά τα σώματα αναπνέουν βαθιά κάτω απ' τα ρούχα τους. / Το χέρι αγγίζει τη ράχη της καρέκλας, / ακινητεί στο γόνατο ή γυρίζει το διακόπτη, / πιάνει με παύσεις το μεγάλο ποτήρι, ονειρεύεται - / γυμνά τα νέα σώματα, σ' όποια τους στάση, σ' όποια / μικρή κίνησή τους, κάνουν έρωτα, ενώ / μες στους λουτρώνες ανοιχτές όλες οι βρύσες / βουίζουν με ατμούς, με λάμψεις, με καθρέφτες / καλύπτοντας εμφαντικά το μεγάλο επιφώνημα».

**Παναγιώτης Ηλιόπουλος,
Ο επιών καιρός,
Οδός Πανός, 2007**

«Η ΟΔΟΣ ΤΗΣ ΖΩΗΣ: Ένδοξα τα σώματα που αγαπήθηκαν χρυσά / κάτω από την όραση του Ήλιου / στο φως το σκληρό της ημέρας το ακατανόμαστο / και δελία δεν επέδειξαν καμία / ούτε όταν η Νύχτα παγερά μπήκε μέσα τους, / μες τα ρουθούνια, τα μάτια και τις σάρκες τους, / μη ρωτώντας, απαιτώντας μόνο κι Αυτή / κομμάτι από ουράνια, του Ήλιου ηδονή. / Θεία η Ζωή που εκίνησε τα σώματα / και οι μικρές ζωές μέσα σε κάθε πόρο / του δέρματος που μόνος του κινείται και / παλεύει κι αντιδρά ακούγοντας στο / κάλεσμα του Ιερού στο Πέραν».

**Μπενζαμέν Περέ,
Απαγορεύεται η αφισσοκόλλησις
και άλλα ποιήματα,
εισαγωγή, μετάφραση, σημειώσεις:
Σωτήρης Λιόντος
και Νίκος Σταμπάκης,
Ύψιλον, 2007**

«ΤΟ ΜΕΜΟΝ ΑΝΗΚΕΙ ΣΤΟΥΣ ΤΟΛΜΗΡΟΥΣ: Κάτω από τα βήματα του ορίζοντα / βαθουλώνει το πηγάδι του έρωτα / που ονομάζεται βίκος του καλόγερου // Ω πηγάδι που κάνεις ορατά τα αστέρια το μεσημέρι / και τον ήλιο μες στα μαλλιά των εποχών / περιμένω την ημέρα απλή σαν ένα φρούτο / όπου ανάλαφρα μια κάποια Αρκαδία / κατε-

βαίνοντας κατά μήκος του ορίζοντα / θα προσφέρει στα παιδιά τής θανάσιμης έκλειψης / το παρθένο και γυμνό σώμα της / σημαδεμένο ανάμεσα στα στήθη με ένα εξισωτικό σύμβολο».

**Γιάννης Ευθυμιάδης,
Καινός διαιρέτης,
Νεφέλη, 2007**

«IS - EA - ID: Αυτή / χορεύει ολόγυρά μας, αόρατη / μαζί με όλες τις δυνάμεις / ελκύεται απ' το σώμα και σώμα γίνεται. / Βρίσκεται μόλις ένα βήμα εμπρός απ' το παρόν κι ας είναι / τόσο άγνωστη / σπέρνει, εξοντώνει, ανακυκλώνει / απαρατήρητη κι ωστόσο / είμαστε εμείς αυτή. // Κανείς ποτέ του δεν την έχει δει, / όπως κάποιιο τη θάλασσα, / όπως όλοι τον πυρήνα της γης τον φλεγόμενο, / τον μακρινό στο διάστημα βυθό, / τον θεό, αλλά πιστεύουν, / ελπίζουν και ζητούν. / Όταν μετά από πυκνή νεροποντή αυτή ατμίζει στον αιθέρα, / κάτοπτρο / αυτός, / προβάλλει καθαρά τη λάμψη που αναδύεται καινούργια / πραγματικότητα / εκείνο. // Και στους άνυδρους καιρούς το ασώματο φως είναι πάντα εκεί. / Το ξέρεις. // Η ένωσή τους καθημερινή οδύνη».

**Αντώνης Δ. Σκιαθάς,
Περίληψη (1983-2006),
Γιάννης Πικραμένος, 2006**

«ΤΟ ΖΩΔΙΟ ΤΟΥ ΟΔΟΙΠΟΡΟΥ: Στο σώμα της νύχτας / λάμνει ακρόπρωρο, / η έφηβη σελήνη. // Τα δυο κορμιά / κιθάρα και βιολί / τεντώνονται. / Σε λίγο θα να σπάσουν. // Όλα τα σώματα χορδίζονται, / μα ελάχιστα τολμούν να σπάσουν».

**Αθηνά Παπαδάκη,
Με άλλα λόγια,
Ροές, 2007**

«ΕΙΚΟΝΑ ΔΕΥΤΕΡΗ: ΙΡΙΔΕΣ
«Η Κόρη, κατά την επάνοδο της στη γη, πιάνεται από το μίσχο τους για να σπηρίξει ακόμα ένα θαύμα. Κάθε επιστροφή προϋποθέτει αγάπη, και τα άνθη προσφέρονται. Σχεδόν ολολύζουν από το υπέροχο άγγιγμα, γεμάτα απόλαυση και πόνο. Μόνο η ρίζα αόρατη αντιστέκεται με δέος θνητής, δε λείει να σαλέψει».

ο συλλέκτης

ΜΝΗΜΗ ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΣΟΛΩΜΟΥ

Ἐκατὸν πενήντα χρόνια ἀπὸ τὴν κοίμησή του

Ἐπιμέλεια - Συναγωγή χειμένων - Ἀνθολόγηση
Γεώργιος Κ. Μύαρης

Συνεργασία
Νίκος Ὀρφανίδης

ΣΕΙΡΑ: ΕΛΛΗΝΟΜΝΗΜΩΝ 11

ἈΚΤῆ Λευκωσία 2007

Ἡ προσωπικότητα καὶ τὸ ἔργο τοῦ Διονυσίου Σολωμοῦ ελκύουν ἀκατάπαυστα τὸ ἐνδιαφέρον τῶν ἐρευνητῶν καὶ τῶν ἐραστῶν τῆς ποίησης σὲ ὅλο τὸν κόσμο. Συγκινεῖ διαρκῶς ὁ ἔρωτάς του γιὰ τὴν ἐλευθερία, ἐλληνικὴ καὶ παγκόσμια, ὁ ἀγώνας του γιὰ μιὰ σύνθεση τῆς ἐλληνικῆς παράδοσης μετὰ τὴν ἐυρωπαϊκὴ πρωτοπορία, ἡ ἀέναη ἀναζήτηση τοῦ ἱεροῦ, τοῦ ωραίου καὶ τοῦ ἀρμονικοῦ στὴ γλῶσσα, τὸ στίχο, τὴν εἰκόνα καὶ τὸν ἦχο. Ὁ τόμος ἀποτελεῖ μιὰ ἀπὸ τὶς πρωτοβουλίες ποὺ ἀναλαμβάνονται ἀπὸ ἀνθρώπους ποὺ κινεῦνται στὸν πνευματικὸ χῶρο τῆς Κύπρου.

Έργο ευθύνης για την κοινότητα.

Το δικό μας παιχνίδι. Η ζωή.

Το δικό μας παιχνίδι είναι ένα παιχνίδι με αξίες γνήσια ελληνικές.
Ποδητισμός, Παιδεία, Υγεία, Αθλητισμός.

Αξίες που κάνουν τη ζωή μας πιο όμορφη, πιο δημιουργική. Αξίες που
στηρίζουμε έμπρακτα, με υψηλό αίσθημα κοινωνικής ευθύνης, με
προσήλωση και με πάθος. Σαν μια μεγάλη ομάδα. Και μαζί, θέτουμε τις
βάσεις για ένα μέλλον πιο ανθρώπινο, πιο αισιόδοξο, πιο ευτυχισμένο.

Γιατί το πιο όμορφο παιχνίδι, είναι η ζωή!

Πρόγραμμα Κοινωνικής Ευθύνης